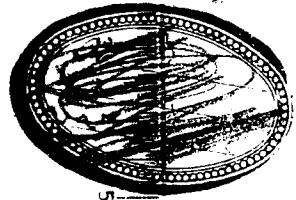
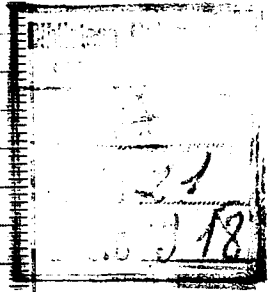

53

17953406

R-9778
Del Colegio de la Compañía de J. de Guzmán
dado el día de Mayo. R-9778

Non indiget expurgatione.
S

**Summa con-
fessorum.**

Del Apof. del E.º Bedel
de Theol.º

Terū confessor te-

neat facere interrogatiōes pe-
nitēti. **H**ec q̄stio infra plenius
discutit: sed hic breuiter dicit̄
q̄ tenet̄ interrogare q̄n̄ putat
aut rōnabilr̄ dubitat omitti ali-

quid necessario? **H**itēdū z̄ in tali casu nō interrogā-
do mortali peccat. qz̄ iudex tenet̄ discernere om-
nia discernēda ante sententiā absolutionis: alioq̄n̄
iudicis officio abuti. z̄ cū abusus sacramentalis
iudicij sit graue sacrilegiū: nolle interrogare de ne-
cessarijs cuiusmodi sunt peccata mortalia alias
nō cōfessa ē mortale. **E**t si in ea. omnis de pe. z̄ re.
precipit̄ p̄fessori vt̄ inq̄rat diligēter peccatoris z̄
peccati circūstātiās. **E**x quo patet q̄ iure nature
z̄ iure postiuo sacerdos interrogare tenet̄. vbi ve-
ro cōfessor bona fide putat nō esse opus interro-
gatione nō peccat: qz̄ cū sit p̄ceptū affirmatiuum
non obligat nisi p̄ loco z̄ tempore z̄ fm̄ alias pru-
dentie circūstātiās. **E**t vt̄ facilius possit in-
terrogare sumarie casus in quibus communiter
mortaliter peccatur: hic premitam.

Quia primū p̄ceptū interroga. si dilexerit deū
toto corde. si primū sicut seip̄s. si agit gr̄as
deo p̄ suscept̄ b̄n̄ficijs. si p̄format se diuine volūta-

ti in omnibus. si habet motus infidelitatis cū cō-
placētia. si in aduersis cōqueritur de deo vel cre-
dit ipsum iniuste agere vel nō habere p̄uidentiā
de omnibus. si veller nūq̄ mori. si mallet fuisse
bestiam vel nō fuisse. si curauit scire futura p̄ sup-
stitutiones vel alio modo illicito. si cū orat credit q̄
nō impetrabit nisi faciat cū certis candelis z̄ ce-
rimonijs. si desperauit de diuina misericordia. si
hereticauit seu fauit vl̄ defendit hereticos. si cre-
dit q̄ quilibet bene moraliter viuēs seruās suam
legem saluabitur. si discredat alicui articulo fidei
vel determinationi ecclesie. si disputat de rebus
fidei corā simplicib⁹ faciens eos dubitare. si v̄sus
est superstitionibus diuiniatiuis: vt̄ si intendit ne-
cromātie: q̄ dicitur a necron qd̄ est mors z̄ man-
tia diuiniatio: qz̄ per eā queritur occultorum no-
titia p̄ allocutiones mortuorum virtute demonū.
si intendit geomātie in qua per figuras z̄ signa
in corpore terrestri puta in ferro vngue vel lapi-
de polito demones p̄nunciant futura: z̄ dicit̄
agios qd̄ est terra z̄ mātia. si hidromātie in qua
in aqua fit diuiniatio. si aeremantie in qua fit per
aerem diuiniatio. si piromantie q̄ fit per ignem. si
chiromātie per quā ex lineamētis manus fit diui-
natio. chiros enī grece manus dicit̄. si nimis va-
cat augurijs q̄ sūt per cantus auīū z̄ per similia.

Summa preceptorum

si obseruat dies timēs contrahere matrimonius vel aliam societatem. vel incipere iter ⁊ huiusmodi in aliquo die. si murmurat de factis dei vt si nimis pluit vel est pestis ⁊ huiusmodi. si nimis attridit somnia. si nimis p̄sumpsit de dei misericordia credens q̄ saluabit etiā si p̄seueret in peccatis. si voluit addiscere artes prohibitas vt necromantiam ⁊ huiusmodi. si habet pactum cū demonib⁹ vel eorum auxilio est vsus. vel voluit scire futura. si fecit vel fieri fecit veneficia. vel incātauit animalia. si portat breuia que hispane nominas dicunt cum nominibus ignotis vel caratheribus alijs a signo crucis. si fecit votum ob malum finez vel fregit votum vel non impleuit debito tempore. si impediuit vel disuassit ingressum religionis. si fecit votū de re illicita. vlt̄ q̄ nō intrabit religionē.

Quæstio. ij. interroga. si est nimis assuetus pro quibuscumq; leuibus ⁊ sine causa iurare. quāuis iurare de se nō sit peccatū. imo vt dicit ps̄. laudabuntur omnes qui iurāt in eo. tamē ratione contēptus quia talis videtur paruifacere deum. in testem eum passim adducendo. ⁊ ratione periculi. q̄ frequenter sine causa iurans verū aliquando iurabit falsum. vnde dicit scriptura. iurationi non assuescat os tuum. nā multi casus in ea. ⁊ alibi vir multum iurās replebitur iniquitate ⁊

Summa preceptorum

nō recedet plaga de domo eius. si iurauit falsum vel quod credebatur incertū. si iurauit vel p̄missit nō intēdēs implere. si iurauit facere malū sub ratione vindicte. si iurauit nō facere bonū. si incitauit aliquē vt sibi reuelaret qd̄ acceperat sub iuramento vel sub secreto. si iuramentū licitū fregit. si ratione officij studij vel confraternitatis fecit iuramentū qd̄ nō seruat. si iurat opprobriose vt ribaldi faciunt. si apuit lras alteri⁹ vel falsificauit scripturā aliquā. si blasphemauit deū vel sanctos. si iurauit in iudicio cautelose nō ad intētionem iudicis vel prelati in his in quibus tenebatur respondere ad eius intētionē. si iurauit in alterius p̄iudiciū. si fecit iurare quem credebatur falsum iuraturū. si fuit causa q̄ alius deiceret vel blasphemaret. si sine causa petiuit relaxationē iuramenti.

Quæstio. iij. interroga. si nō audit missam diebus dñicis vel festis. si laborat p̄ maiorem partē diei omissa missa sine magna causa. si ē causa alicui q̄ his dieb⁹ sic faciat. si in missa quā audit de precepto recitat horas ad quas tenetur tēpore quo aliquid aliter dicitur a sacerdote. si loquitur ita q̄ est causa q̄ alij notabiliter nō attendāt officio. si his diebus emit vel vedit cum magna distracione ⁊ sine magna necessitate ⁊ cum omissione diuinorum. si non audit missam integram

Summa preceptorum:

sed omittit maiorem partē. p̄dicta sunt mortalia cōmuniter. si in ecclesia nō est ita reuerēs ⁊ attentus sicut oporteret: ⁊ ibi loquit̄. si nō vacat orationi ⁊ cōtemplationi: nec audit sermones in festis. si nō facit differētiā horū dierū ab alijs. si nō orat cum surgit a lecto vel cubat: ista de se sunt venialia.

Quæstio. iij. interroga si nō obediuit parētib⁹ carnalibus vel sp̄nialibus tutorib⁹ vel alijs qui habent ipsius curā in his in quibus tenet̄. si valde irreuerēter ⁊ asperē loquit̄ eis. si nō curat q̄ filij famuli ⁊ omnes domestici sui audiāt missam in festis. cōfiteantur ⁊ cōicent. si in eorū infirmitatibus nō facit eos curari. si nō subuenit parētib⁹ valde inopibus cū possit. si q̄ nō corrigit vel eius incuria subditi offendunt deū. si habet subditos blasphemos concubinos vel in alio mortali manifeste viuētēs: vel si dat eis fauorem ad malū. si est valde negligēs in maritādīs filiabus ⁊ instruendis filijs in aliqua arte secundū suū statum. si vxorem valde dehonestat ⁊ male tractat. si non impleuit testamenta sue cure cōmissa. si fuit causa q̄ aliqui contraberent clādestine vel tali matrimonio interfuit. si nimis irreuerenter se habet ad ecclesiam ⁊ ad res diuinas: ⁊ personas ecclesiasticas: maxime ad p̄latos et reliq̄

Summa preceptorum

giosos. si est causa q̄ a parentibus ex animo maledicatur.

Quæstio. v. interroga si occidit aliquem: muti clauit: lesit vel vulnerauit. si dixit verbū cōtumeliosum. si desiderauit p̄dicta facere ex vindicta ⁊ animo iniuriādi. si fuit causa discordie. si iudex nō seruato ordine iuris affixit aliquē. si dedit fauorē vt quis iniuriaret aliquē. si fuit p̄gnāri causa abortus vel ad hoc dedit cōsiliū. si habet inimicitias vel rancorem cū aliquo: vel optat ei malū. si ei a quo iniuriatus est petenti veniam ⁊ satisfaciēti nō parcit nec vult loqui vnde sequitur scandalū. si peccādo publice fuit causa q̄ alij peccarent. si exposuit infantē cū piculo ad iannā ecclesie vel alibi. si ex dilatione baptizādi aliquē fuit in culpa q̄ moreret̄ sine baptismo. si extraxit malefactorē ab ecclesia vel ad hoc fuit i casu nō permisso. si potuit cōponere inter aliquos ⁊ pacificare ⁊ nō fecit. si fecit vel acceptauit duelum vel lacesiuit aliquē. si agitauit tauros vel fuit causa q̄ agerentur cū piculo euidēti: vel fecit vel cōsuluit fieri ludū piculosum. si intrauit mare vel exposuit se periculo mortis probabili non promissa confessione.

Quæstio. vi. interroga. si fornicatus est cū soluta: corrupta vel cōiugata vel cū virgine seu

Summa preceptorum

religiosa psona: vel cū ordinata in sacris: vel consanguinea vel affine. si osculat^r est aliquā psonaz de pdictis vel tetigit aliquā pte corporis ei^r ex libidine. si voluit hec facere. si trāsit per vicovl^r vadit ad ecclesiā vt aliquā videat. si i ecclesia nimis figit oculos in aliquā vel facit nutus. si missit vel detulit nunciū sup his. si cōsultuit hec. si scripsit litteras. si dedit musicā. si loquitur vel audit turpia cū piculo casus. si hz morosas cogitāōes de turpibus. si peccata pterita rememorat cū delectatiōe. si ex his i somnis polut^r ē. si fecit aliqd s̄ naturāvl^r cū bestijs. si ornauit se vl^r posuit se in festris vel alibi vt cōcupisceretur: vel ad hoc voluit habere diuitias vel esse elegātis forme. si ad excitādā sui concupiscentiam ostēdit pectus vel verenda sui corporis. si tangit pudenda alterius. si legit libros de turpibus aduertens de piculo casus. si exponit se piculo cōsentiendi malo intrādo locū meretriciū vel domū alicuius. si comedit vt esset potentior ad peccandū. si laudauit se vel alium de aliquo peccato. si defert odorifera: vel velet habere gratias vt cōplaceret i malā partē. si sine magna causa vxorati sibi inuicē negant de bitum: vnde sunt causa q̄ extra matrimonium fiat aliqua corruptio. si extra vas mittit semen ne sequatur generatio. si cognouit mēstruatam.

Summa preceptorum

Quærcitur. vij. si furatus est. si decepit emēdo vel vendendo. si damnificauit fata venatiōi vadendo vl^r cū pprijs bestijs vel alio quocūq; modo. si dat ad vsuram vel habet contractum vsurariū. si emit vilius ratione preuētionis solutionis vel vendit carius ratione dilationis. si habet societatem illicitā. si sine causa accipit sub vsura ab eo q̄ nō est paratus sic dare. si vendendo occultat notabile defectū rei. si est nimis assuetus ludere in magna summa cū blasphematoribus. si lucratus est cū falsis cartis vel per fraudem vel ab eo qui nō potest alienare: vel ab eo quem per vim traxit ad ludum. si non soluit debita cū possit. si detinet mercedem suorum ipsis inuitis. si dedit sententiā iniustā. si fauit liti iniuste. si habet litē iniustā. si reperit rem amissam et nō reddit. si emit rē furatam et nō reddit vero dño: vel si petit ab eo p̄cium qd dedit furi. si in domo receptat fures. si vendit panē vel vinū vel aliam rē vitiosam. si artifex in suo artificio fecit defectum vel dolum.

Quærcitur. viij. interroga. si dixit falsus testimonium. si mēt^r est in p̄iudiciū alteri^r. si murmurat de alijs tal^r q̄ ifamātur. si sine sufficiētibus indicijs iudicat ad malū facta alioz. si inq̄rit vistas primoz ad diffamandū eos. si dixit aliqd cōtra aliū animo infamādi. si laudat mala vel vitus

in f. hic

Summa preceptorum.

pat bona. si curauit scire quod alius accepit sub secreto vel iuramento. si gaudet quod alij infametur vel vituperentur.

Q Circa. ix. si vult habere aliena quocumque modo etiam contra iustitiam: vel cupit habere diuitias ad malum. si cupit inordinate habere bona temporalia: vel nimis afficit illis et pro eis acquirendis et conservandis est nimis sollicitus ommissis spiritualibus necessarijs ad salutem. si nimis preferit temporalia spiritualibus et ea que sunt corporis his que sunt anime.

Q De decimo visum est in. vii.

Q De superbia interroga. si nimis presumit de se contemnendo deum vel in preiudicium proximi. si est nimis gloriosus faciendo bonum principaliter ut ab hominibus laudetur. si se vel alium laudat de peccatis. si proximum errantem despicit magnificando se. si fuit inobediens suis maioribus.

Q De avaritia. vide circa. ix. preceptum. De luxuria circa. vii. De ira circa. v. si cum ira offert res diabolo vel maledicit ex animo: mortale est de se.

Q Circa inuidiam interroga si letatur de aduersitate proximi et gaudet de eius infortunio. si nolit quod alius sciret aliquam artem vel officium: sed ipse esset singularis. si dolet ex eo quod aliqui virtuosius viuunt. si defectus aliorum notabiles detegit ut vilipendantur. mortalia sunt de se.

Summa preceptorum.

Q De gula interroga. si ex sola gula comedit que sibi nocitura credebatur notabiliter. si comedit carnes vel oua in diebus prohibitis. si est causa quod aliquis inebrietur. si fregit ieiunium ad quod tenetur vel fecit quod alius frangeret.

Q De accidia. si ex accidia omisit ea ad que tenetur ut missam vel horas vel ea que vouit.

Q De opibus misericordie corporalibus. si vidit aliquem in extrema necessitate famis: potus: hospitij vel vestis et huiusmodi non subuenit. si nimis abundat in bonis: itaque habet superflua multa statui suo et vidit alios valde egere. si dimisit aliquem insepultum: vel sepeliuit in ecclesia paganorum hereticorum ereticorum vel alium quem constat in mortali obisse.

Q De spiritualibus. si non fert patienter aduersa sed ex impatientia vult desperare vel presumpsit in veba blasphemie. si dimisit corrigere fraterne quam sciebat posse prodesse. si male consuluit.

Q Si. v. sensus non habet mortificatos: sed usum eorum non refert in deum sed ad peccatum: ut si vadit videre feminas et videt ad concupiscendum et tangit aliquem libidinoso. defert odores ad malum. audit murmurantes in infamiam alterius: gustat prohibita vel tempore prohibito et huiusmodi.

Q De preceptis ecclesie. si non audit missam in diebus de precepto vel recitat tempore quo aliquid alte dicitur:

Summa preceptorum.

secūdiū aliquos hoc est mortale, si in eis laborāt sine causa et cū omissione diuinorū vsq; ad vltimā defatigationem, si non cōfiteatur semel in āno et cōmunicat in pasceat, si non soluit decimas nec euitat excomunicatos, si incurrit excomunicatōnem, si non ieiunat ieiunia ecclie.

¶ De quibus clerici, dñi, vxorati et pueri sunt in terrogādi spetialiter: vide infra, folio, cxix. Pre dicta oīa sup re notabili et deliberata rōe cōmissa sunt mortalia peccata de his infra lati? agit.

¶ Fratres notabiles ordinum mendicantiū que habent hīspali auctētece.

Agenius. iij. Cōfessores nostri quī sunt in itinere vel alibi ita quōd nō pōt cōmode petere casus epales; eo casu pōt vti plenarie auctoritate episcopali.

¶ Alexander. iij. ¶ Fratres nri pōt concedere suis auditoribus in sermonibus indulgentiā, xl. dierū. Itē recipētes nos ad hospitiiū; vlt faciētes nobis elemosynas; habēt indulgētiā, xl. annorū.

¶ Gregori? .ii. ¶ Audiētes sermōes nostros habent, xv. annos indulgentie.

¶ Calixtus. iij. ¶ Fratres nri laici possunt tā gere calices et lauare corporalia.

¶ Innocēti? .viii. ¶ Sacerdotes nri celebra tes in dieb? dñicis et i festis dñi nri iesu xpi: vlt in

festis btē virginis: vel sanctorū ordinis: vel cōi cantes in his dieb? habent indulgētiā plenariā.

¶ Sixtus. iij. ¶ Moniales ordinis possunt lauare corporalia dñi mō sint pri? lota a fratribus.

Itē in receptione cuiuslibet habit? ordinis et in die obit? habēt religiosi nri indulgētiā plenariā.

Itē omnes sacerdotes nri possunt benēdicē omnia indumenta ad missam: et solus prouincialis vlt vni carius generalis possunt benedicere corporalia.

¶ Item quod priores cōiētuales possunt absolue re fratres suos et alios ad se veniētes a quacūq; excomunicatōe: et dispētare sup irregularitate, nisi eet talis casus, ppter quā sedes aplicā esset cōsulēda.

Casus autē, ppter quos sedes aplicā est cōsulēda: sunt, heresis relapsus; scisma; falsificatio litterarū applicarū: et dlatio phibitorū ad fideles; et ab his

quatter in āno possumus obsolui per cōfessores dputatos a platis vt videbit infra. Itē priores cōiētuales, puitie hīspāie: lōbardie: et berhice; ordi nis pdicatorū possunt absolue re fratres suos ab

omnib? aqb? pōt magister ordinis i toto ordine.

¶ Julius. ij. ¶ Sacerdotibus ordinis licet ministrare eucharistiā quibuscūq;: excepto die resurrectionis.

¶ Leodecim? ¶ Dicentes quinquies p̄ nri cū auemaria in ecclesijs nris habem? omnē idul

gentiā ⁊ gratiam factā cuiusq; loco vel ecclesie.
¶ Itē q̄ in forma obseruationis cessationis a diuini
nulla sit int̄ nos differētia int̄ cessationē a diuini
uini et int̄dictū q̄dēq; ita q̄ liceat in cōmū ⁊
p̄uate dicē horas et celebrare. vt patet in. iij. cō-
pilatione priuilegiorum fol. lix. concess. cly.
¶ Itē q̄ liceat nobis quater in anno absolui p̄
cofessores deputatos a quacūq; trāsgressione re-
gule ⁊ preceptorū quorūcūq; tāta plenitudine
quanta posset sumus pontifex ⁊ restitui inno-
centie baptismali ⁊ q̄ qui sub spe huius pecca-
uerit in nullo sibi suffragetur.
¶ Itē q̄ indulgentie quas habemus p̄ uiuis
possum⁹ applicare defunctis p̄ modū suffragij.
¶ Itē osculantes habitum ordinis consequunt̄
quinq; annos ⁊ totidē quadragenas de iniūctis
penitentijs. ¶ Itē q̄ liceat nobis alienare bona ī
mobilia de licentia prouintialis ⁊ assensu maio-
ris partis cōuentus dñi modo p̄cū expendat̄ ad
emendum bona utiliora eiusdem monasterijs.
¶ Itē q̄ tempore interdicti nō teneamur euita-
re laborantes in domibus nostris etiaz si nō sint
familiares nostri ⁊ eis detur salarium.
¶ Item q̄ tempore interdicti liceat ministrare
sacramēta omnia n̄ris seruitorib⁹ ⁊ sepelire eos:
⁊ tam ipsi q̄ procuratores n̄ri ⁊ operarij qui per

sonaliter insistant n̄stris operibus ⁊ continuo:
possint audire diuina in locis n̄stris.

¶ Itē licet nobis dicere solū mētaliter aut legē
do intra nos p̄ librū ea q̄ iubētur dici secreta in
horis q̄ in missa: ⁊ idē quādo quis per se recitat.

¶ Item q̄ generalis seu prouintialis vel vicarij
possint determinare (⁊ si res magni p̄deris sit)
cū consilio aliquorum patrū in quibuscūq; du-
bijs ⁊ scrupulis tangētibus cōsciētias subdicto-
rum auctoritate apostolica ⁊ subditi eorum des-
terminationi stare debeant.

¶ Item q̄ facientes violentiam in locis n̄stris
possint absolui a prelatiis n̄stris.

¶ Itē q̄ possit prouintialis instituire de p̄silio dif-
finitoꝝ duos vel tres fratres qui possint institue-
re calendarium pro toto anno cū regulis neces-
sarijs: ⁊ q̄ omnes de prouintia faciant officij sicut
ipsi ordinauerint: siue de sancto siue de feria.

¶ Item q̄ nō tenemur dare decimas de terris
n̄ris etiam si nō colant̄ per nos sed per colonos.

¶ Itē q̄ liceat audire p̄fessiones q̄riticūq; p̄sonaz.

¶ Item q̄ liceat sepelire fratres n̄ros ī ecclesijs
n̄ris decedētes tpe interdicti ordinaria auctori-
te appositi pulsatis campanis ⁊ cū missa: ac si nō
esset interdictum.

¶ Itē q̄ liceat accipere ecclesias ⁊ loca d̄ nouo sine
licētia ordinarij.

¶ Item q̄ dicendo sex pater noster cum totides
aue maria: ⁊ in fine cuiuslibet gl̄ia patri: cōsequa-
mur omnes indulgētias que sunt rome ⁊ in hieru-
salem: ⁊ apud sanctū iacobū in compostella qua
cūq; hora diei vel noctis: ⁊ quocūq; loco dicātur.

¶ Et nota q̄ inter magnas indulgētias q̄ sunt
hierosolymis in ecclesia sancti sepulchri ē quotti-
die indulgētia liberatiōis vnius anime a purga-
torio. Ideo caue ne omittas quottidie dicere p̄-
dicta sex pater noster ⁊ aue maria.

¶ Itē nō tenemur euitare excoīcatos etiā nomi-
nati: nisi qñ cōmunis euitant a clero ⁊ populo.

¶ Item omittētes aliquid de diuino officio ⁊
qualitercūq; illud dicētes dñi mō nō fiat ex mas-
licia satisfaciant ⁊ pro supplemēto omissi dicant
aliquem psal̄.

frustra sortitur qui mi-
nime christum imitatur.

Augustinus. Christi nome

Quid tibi p̄dest vocari quod
nō es? ⁊ nomē vsurpe alienū.
Si christianū te esse delectat
q̄ christianitatis sunt gere.

Incipit summa p̄fessorū edita a quodā
religioso conuentus sancti pauli His-
palensis. Ordinis predicatoꝝ.

Prologus.

Tibi us quidā sc̄tūs hō.

Ad q̄d post tot institutos ordi-
nes in ecclia nouus ordo p̄di-
catoꝝ a beato D̄nico adiuueni-
retur. Ad remissa orone comis-
sit se do: vt ap̄to missali q̄d sibi

occurreret: tanq̄ oraculū sui dubij acciperet. Quo
facto cōiectis oculis ad primū capitulū: occurrit
primo illud q̄d in p̄fati de virgīs canit̄ Laudare:
b̄ndicere: et p̄dicar̄. Et statim sedat̄ animo: veniēs
ad beatū d̄nicū: q̄d sibi acciderat reuelauit gr̄as
agēs deo. Et vere ad hoc p̄dicatoꝝ ordo adinuē-
tus est: vnde i vanū accipit habitū et mēt̄ in ca-
put suū militās sub hoc ordine: si toto conamine
nō curat: laudare: b̄ndicere: et p̄dicare deū suū. Et
vt multifarie multisq; modis hoc apud cūctos fi-
at: varias ac mlti forme adinuētiones excogitet.
Et ne in hac d̄natiōe esset quidā eiusdē ordinis
imeritus p̄fessor conuent̄ sc̄ti pauli Hispalens̄: ex
sentētijis doctorū tractatū hunc cōfecit. In cuius
prima parte tria per ordinē sunt expediēda.
Primo agetur de bonitate: auctoritate et scien-
tia confessorū. Sec̄do de partibus penitētie: spe-

Prologus.

II

cialiter de confessione. Tertio de modo obser-
uando in exercitio confessionis: interrogando: et
penitētiās inuēgēdo. In secūda vero parte que-
stiones morales cuius determinationib; adiūgent̄.
Et ante q̄ rem aggrediamur: aduertēdū q̄ du-
plex est modus predicandi. s. publicus et secretus:
seu priuatus. Publicus modus predicandi picu-
losus est predicanti: si in timore d̄ni et humilitate
ad dei gloriā precise predicando se cōseruare nō
studeat: q; nulla est tāta humilitas q̄ dulcedine
glorie nō tāgatur. Et tū min⁹ est periculosus au-
dientibus: q; si falsa aut male sonātia proferat:
habet multos obuiātes: et error cui statim resis-
titur parū nocet. Ex predicatione aut̄ in priua-
to maxime ad aurē in cōfessione. Si bonitate vi-
te: et sciencia: nō sit cōfessor ornat⁹: innumerabi-
les cōtingūt defect⁹: vel alli tiēdo penitētiā ad
malū: vel absoluēdo quē nō deus absoluit. Ideo
prudētes xp̄iani bonū querūt confessorē et doc-
tum: et sine cōparatione cōfessor huiusmodi maio-
rē in ecclia facit fructū: et apud deū dignior est
doctorali aureola: q̄ qui publice et gr̄ose predi-
cat: q; et labor magn⁹ et fructus certior. Et igit̄
sine multo labore confessionū audientie dediti et
securi⁹ intēdāt saluti aīarū: cōpilata sunt in hoc li-
bello q̄ diffuse tradita sunt a doctorib;: q̄ ad hoc
valēt ad laudē et gl̄iā d̄ni nr̄i et xp̄ifere marie me-
ritissime matris eius.

*magis vi-
discipit vt
quā curdia
confessionū
inimicit ex-
tio*

De ad primum

dicit beatus Augustinus. sacerdos ante quē statuitur ois lan-
gor: in nullo illorū sit iudican-
dus: q̄ in alio iudicare est prō-
ptus. Alias alium iudicando
seipsum condēnat. Cognoscat igitur se et purget
in se: quod videt alios sibi offerre. piciat a se: qd̄
in alijs culpabile reperit. Animaduertat dictū
dñi: qui sine peccato est vestrus. etc. Et secundum
beatū Tho. audiēs cōfessiones cum consciencia
peccati mortalis: mortaliter peccat. ¶ Duo de-
bet habere cōfessor. s. timorē sui vnde fiat circum-
spectus: et zelum aiaruz: ideo oportet ipsum esse
solicitem in audiendo. Consideret: q̄ ipse est
vt mare enē in templo dñi: vbi lauabantur ani-
malia offerēda in sacrificium: ex quorum immū-
dicijs efficiebatur immūdum. Unde Gregori.
Fit plerūq; vt anim⁹ pastoris audita tentatione
ouis et ipse tentetur: sed hec nequa q̄ timēda sunt
pastori: q; deo cuncta pēsante subtiliter: tanto fa-
cilius liberat quis a sua: quanto magis tētatio-
ne fatigat aliena. Ideo cū timore debet audire
cōfessiones et nō cū risib⁹ et leuitate. Exo. xxxviij.
Fussit dñs fieri labiū enē de speculis mulieruz
in quo lauarētur sacerdotes sc̄ta sc̄toꝝ ingressu-
ri: quod significat sacram scripturā vbi sunt exē-

pla sanctorum quā inspiciendo videbit maculas
suas sacerdos et intelliget insidias diaboli. De
secundo dicit ergo. Nullū sacrificium est ita deo
acceptum: sicut zelus aiaz: vnde post promulga-
tionem confessionis subdit Iaco. Qui conuer-
ti fecerit peccatorē ab errore vie sue animā suam
saluabit: et charitas operit multitudinē peccato-
rū. Et q; moderno tempore nō min⁹ trabuntur
ad deū homines: (experientia teste) per cōfessionē
quādo diligenter fit: q̄ p̄ predicationez: ideo qui
vocatur ad huiusmodi nō debet differre. Quā-
tuncunq; tamē sacerdos sit malus effectum con-
fert sacramenti cū sacramēto si nō sit precisus ab
ecclesia nec suspēsus. Et quod dicit. i. q. i. cap. di-
ctū est. Remissiones peccatorum non conferunt
auari: intelligitur de precisus vel si loquatur de
alijs intelligitur q̄ nō dant ex merito vite ita vt
sit sensus. non dant. i. non sunt digni dare. ¶ De
auctoritate confessoris nota q̄ non sacerdos et
si possit audire confessiones in periculo mortis
non tamen potest absoluerē: nisi de precativē: si
enim absolueret indicatiue incurreret secundum
quosdā irregularitatem sicut si celebraret. s; vt
pater ex capi. Is qui. de sentē. exco. lib. vi. Ubi
habet qd̄ null⁹ incurrit irregla. Ad propter quod
cūq; delictum nisi sit iure expressum non videtur
irregularis q; non est iure exōssum. sicut de cele-
brare. Et cōfessus nō sacerdoti tenet iterū cōfite-

Incipit confessorii
cui confessor
necesse est mor-
talis peccator
et

ri. Quia solis sacerdotibus dictum est: cui remissis
 ritibus peccata: remittuntur eis. Joā. xv. Dicit autem scotus
 in. iij. dif. xvij. q. i. arti. iij. q. v. vir discretus in nullo
 casu debet confiteri layco. Alij autem qui in articulo
 necessitatis layco confitentur ex simplicitate excu-
 santur. Quod foris confessionis est secretissimum ex
 natura sua: et nullus tenetur ad illud ut aliquo modo
 fiat publicus. Cui nec layco nec per interpretem
 debet quis confiteri: nam confessor et interpres si
 vellent malignari possent esse testes contra ipsius
 confessum: et ita ex natura sua hec accusatio potest
 venire in publicum nec est penitentialis: et eadem
 ratione pluribus sacerdotibus simul non est confi-
 tendum nec per scriptum. Sed in his casibus con-
 fiteatur deo soli cuius proposito confitendi homini
 data opportunitate: et interim ex impossibilitate
 homini idoneo confitendi excusatur. Sed magis
 scilicet et plures alij post. b. Augu. consulunt quod con-
 fiteatur layco. vii dicit Augu. tanta est vis confessio-
 nis ut si deest sacerdos confiteatur proprio. Immo vult
 scilicet Tho. sentire quod deest sacerdos in casu ne-
 cessitatis necessarium esse layco confiteri. Dicit enim
 quod in sacramento penitentie aliquid est ex parte
 sacerdotis. scilicet absolutio et satisfactionis iniunctio:
 aliquid ex parte penitentis quod est de essentia
 sacramenti. scilicet contritio et confessio. Et ad plenitu-
 dinem sacramenti utrunque debet concurrere quod
 est possibile: sed si necessitas imminet debet peni-

tens facere quod est ex parte sua. scilicet conteri et con-
 fiteri cui potest: qui licet non debeat absolueri: defe-
 ctum tamen absolutionis supplet sumus sacerdos: et
 confessio sic facta layco aliquo modo est sacramen-
 talis. Sed quod dicit sanctus doctor. quod in neces-
 sitate debet peccator facere quod est ex parte sua
 intelligitur de debito honestatis et de congruo: quia
 ex humilitate illa multum merebitur: et ex vere-
 cundia aliquid satisfaciet: non autem loquitur de
 debito necessitatis. Et quantum in superficie doctor
 subtilis videatur dissonare a beato Augu. et a
 sancto doctore et ab alijs docto. contra asserentibus quod
 layco in necessitate est confitendum. sine dubio non sic
 est. Unde mens scoti est quod quando ex confessio-
 ne facta layco vel per interpretem vel per scriptum vel
 pluribus sacerdotibus simul: timeat sequi aliquod
 inconueniens vel reuelationis vel scandalum tunc
 non debet fieri. Sed his cessantibus fieri potest.
 Et de hoc in sequentibus latior sermo erit.

Dicitur tamen quod quilibet sacerdos potest quilibet
 hominem absolueri et a quolibet. secundum Dur-
 randum: circumscribendo omnem ordinationem eccle-
 sie. Nam concurrentibus que sunt de necessitate sa-
 cramenti et debita dispo- sitione suscipientis est sacramen-
 tum et suscipitur omnis effectus sacramenti: sed cir-
 cumscribitur omni ordinatione ecclesie: sacerdos quilibet
 debet debet minister sacramenti penitentie: et con-
 fessio peccatorum debita materia. Forma autem des-

bita est. absoluo te. Cōfitemens autē si sit penitēs est
 sufficienter dispositus ad suscipiendū sacramen-
 tū et rem sacramēti. ergo. Si dicatur q̄ nō q̄libz sa-
 cerdos est debitus minister nec q̄libet peccator
 penitens est sufficienter dispositus ad suscipien-
 dum sacramētum a quolibet sacerdote: quia pe-
 nitentia est sacramētū iudiciale: et ideo requirit
 q̄ eius minister sit sacerdos iurisdictionem ha-
 bēs: et q̄ iudicandus sit ei subditus: q̄d nō inue-
 nitur i quolibet sacerdote respectu cuiuslibz pec-
 catoris. Hoc nō cogit: q̄ et si penitentia sit sacra-
 mētum iudiciale: tñ est voluntarium et sacerdos q̄
 est iudex in penitentia magis est arbitrarius de
 voluntate ptius assumptus: q̄ hñs iurisdictionem
 de se: super partes eis inuitis. Cū em̄ iudiciū pe-
 nitentie agat inter deum et homines: cōstat q̄ ex
 parte dei sacerdos est iudex voluntarie assumpt⁹
 qui fecit sacerdotes mediatores et arbitros inter
 se et homines. Idem etiā est ex parte hominum.
 quia quātuncūqz sacerdos sciret peccatū penitē-
 tis: nisi ipsemet illud exprimeret et subderet se iu-
 dicio sacerdotis: nō posset sacerdos iudicialiter
 agē cum eo. sed si peccator voluntarie se subdat iu-
 risdictioni sacerdotis: assumens illum tāquam ar-
 bitrū quē deus prius assumpsit: ex hoc videt q̄
 ille sit verus iudex et peccator subditus in tali iu-
 dicio. Argumentum ad hoc est q̄ in casu neces-
 sitatis vbi nullus statutū ecclesie ligat sed omne

cessat: quilibet sacerdos potest quēlibz de quo-
 libet pctō absolueret: nec posset statui cōtrarium.
 Et papa qui nulli statuto subdit⁹: a quolibet sa-
 cerdote de quolibz pōt absolui. Sed dicendum q̄
 cessante omni statuto ecclesie: non quilibet sacer-
 dos sed solū sacerdos hñs iurisdictionē sup peni-
 tentē est debitus minister sacramēti pñie. Cū a
 principio ecclesie dominus p̄fecit Petrū cura-
 tum dicens. pascue oues meas. et tibi dabo claues
 et c. Et sicut mō sine licētia curati non licet alteri
 cōfiteri: sic nec tunc sine licentia petri: et sicut mo-
 do nō licet cardinalibus sine licētia pape cōfite-
 ri: sic nec tñc apostolis sine licentia Petri de iur-
 re cōmuni postq̄ fuit necessaria cōfessio: licet li-
 bertas spiritus. s. nō habeat legē: et quāuis oēs
 apli fuerint immediate a xpo sacerdotes ordinati
 in die cene. Nñ dixit. Hoc facite in meam cōme-
 morationem. Nō tamen in ep̄os nisi petrum cui
 soli dictū est pascue oues meas. Cū beatus Jaco-
 bus ab apostolis cōsecratus est prim⁹ hyeroso-
 limorum ep̄iscopus. Et dato q̄d oēs apostoli es-
 sent a xpo facti ep̄i: tñ ab eo petrus vocatus est
 cephas. Quod interpretatur petrus et caput.
 Inde est q̄d in euangelio alijs semper p̄fertur:
 et primus apostolorum d̄r: quia voluit xps vnus
 habere vicariū et ecclesiam vnū caput a quo cete-
 ri tenerent quidq̄ haberent. Credibile tñ est q̄
 tota auctoritas petri de ḡsa speciali delegata est

cuilibz discipuloꝝ siue a dño siue ab ip̄o petro: sicut modo bonis z securis subditis de quibus spatur q̄ nō abutētur. Solēt plati cōcedere plēnā suā autoritatē eligēdi confessōrē z alia facien- di q̄ alias mādatū exigūt sp̄ciale z licētiam. Et voluntas xp̄i erat z petri: q̄ non q̄rebāt nisi salu- tem animarū q̄ oēs boni q̄les sciebat illos esse q̄ tūcerāt ita possēt absoluerē sicut ipse. Mouerat enī paulum: ita bene vsurū sicut se z similit̄ alios bonos. Ad motiū Durādī dicendū q̄ re sua q̄ libet ē moderatoꝝ z arbiter: z d̄ suo quilibz pōt facere q̄ d̄ vult: vñ q̄ d̄ cōtractibz v̄l q̄tionibz nō cōpellitur hoies litigare corā iudice nisi velint p̄nt̄ in talibus eligere arbitros vel inter se cōpo- nere z submittere se cuiūq̄ iudici. quo facto te- nebit sentētia q̄si a suo iudice in subditos lata si- cut iudices nullū habentes subditū iudicant vo- lentes se eis subdere.

Sicut autē sit aliqd̄ d̄ quo teneat̄ q̄s respondere corā certo iudice sicut d̄ delicto: d̄ quo accu- sat̄ corā alio iudice remittit̄ ad iudicē loci deli- ctū: de talibz nō possunt actor z reus in extraneis iudicē cōsentire nisi de licentia iudicis cui in hoc sunt subditi. Et p̄pter hoc clerici nō p̄nt̄ renun- ciare p̄uilegio fori z submittere se alieno iudici: nisi d̄ licētia ep̄i cui subiecti sunt. Cū ergo ex or- dinatione xp̄i oīs aīa subdita sit petro: de his in quibz ei subdita est: alij se subdere nō pōt nisi de

eius licentia: ex quo autē post passionē domini: homo mortaliter peccauit z post baptismū suū tenetur ad arbitriū petri satisfacere: cui clauces celi date sunt. Unde sine licētia petri explicita vel implicita de peccato mortali non licuit alteri confiteri: similiter ligatus maiori vel minori ex cōmunicatione non potest se ipsum soluerē: sed a petro debet solui cui cōmissa est auctoritas sol- uēdū: z in his nō potest se alteri subdere. Sed de peccato veniali potest homo per seipsum sine pe- tro z quocunq̄ sacerdote soluerē se ipsum: sicut de mortali de quo semel ē absolutus. Cū nisi ordi- natio ecclesie sit in cōtrarium potest scdm̄ docto- res q̄lz sacerdos absoluerē quēlz sibi volētē cōfi- teri de omni venializ etiā a mortali de quo est se- mel absolutus: q̄ in his nulli est obligatus ho- mini. Ideo d̄ his potest se submittē cui vult etiā simplici sacerdoti nō curato. nisi q̄ si sunt religio si sine assensu plati nihil tale debent agere: sed si agāt absolutio tenet: q̄ cōcurrunt essentialia sa- cramenti. similr̄ si velit quis cōfiteri alieno sacer- doti cū intentione nihilominz cōfiteđi proprio sacerdoti z satisfaciendi eius arbitrio: tūc posset alius eum absoluerē: q̄ sic nō p̄iudicatur eius. maxime q̄ secundū Raymūndū: pōt alienus sa- cerdos absoluerē: ponēdo sp̄e in rati habitōe p̄ pij sacerdotis. Ex dictis patet q̄ confessio facta alieno sacerdoti nō tenet: quia sententia lata a nō

Peccati m-
lis qual
soluitia

suo indice nulla est: et similiter si a suo de casibus reseruatis: qui illis est non suus. ¶ De iure ergo diuino est quod quis confiteatur proprio sacerdoti non alieno presentem: quia si sit absens non tenetur nec cessario confiteri layco nec per scriptum quauis siue lit possit bene intelligenti eius: quod si sit alterius lingue potest confiteri per interpretem sed non tenetur non reuelare tunc confessionis nec ad malum sollicitatim: et de his infra:

Sciendum quod confessio sacramentalis siue de mortaliibus: siue de venialibus non debet fieri regulariter nisi proprio sacerdoti: quod regula iuris est quod qui condempnare non potest: absolueri non potest: et nemo potest ligare nisi sibi subditum. Et ita oportet confessorem habere iurisdictionem super confitentem. Unde dicitur de penitentia et remissionis capitulum octiduum. quod quilibet confiteatur omnia peccata semel in anno proprio sacerdoti. et sicut non potest papa facere quod non sacerdos absoluat in foro penitentiali: sicut nec quod conficiat: quia hoc esset mutare naturam sacramenti. ita non potest facere quod sacerdos non proprius absoluat: quod implicat contradictionem quod quis absoluat vel liget non subditum: sicut in naturalibus quod agens agat in passum super quod non habet dominium. potest tamen facere de non proprio proprium dando iurisdictionem non habentem: et de proprio non proprium auferendo iurisdictionem habentem: quod quantum ad clauem iurisdictionis ipse habet plenitudinem potestatis. Sed nota quod alius quis dicitur proprius sacerdos dupliciter. uno modo

stricto et sic dicitur: proprius sacerdos quicquid iure ordinario siue per electionem siue quouis alio modo: habet curam animarum. Alio modo dicitur: large proprius sacerdos quicquid habet potestatem absoluendi ordinariam vel delegatam. Qui potest audire confessiones primo modo potest hoc ipsum alteri committere. Ita autem quod audit secundo modo solum ex commissione. ¶ Ad videndum quis sit proprius sacerdos in speciali. sciendum quod papa qui nullum habet superiores: habet proprium sacerdotem quem duxerit eligendum: qui auctoritate christi potest eum absolueri et ligare in foro penitentiali: quod cum possit ligari vinculo peccati sicut et alij indiget remedio. Et christus non reliquit eum sine remedio: non potest tamen ligari in foro exteriori sicut nec potest excommunicari. Et si excommunicatus eligatur in papam. antequam consentiat habet superiorem a quo potest absolui: si vero prius assentiat: postea non potest absolui nec indiget: quia nulli legi potest tunc subesse. Nec tale electionem impedit excommunicatio. Nec lex positiva prohibens excommunicationem tamen a preceptione sacramentorum: quod et si papa possit statuere quod excommunicatus non sit eligibilis in papam: sic statuit quod debet habere duas partes et quod electores eius includantur. de electione capitulum vbi piculus. li. vi. Et de impatore quod non potest eligi periturus et excommunicatus: non tamen hoc statuit.

Qui sunt de familia pape habent summam penitentiarum cum papa proprio sacerdos

Margarita.

te: quia nulli alij subſunt. Capellani autem eius per mundū diſperſi: non ſunt ppter hoc ab alijs exempti. Cardinales ſi ſūt epifcopi vel legati eligere poſſunt confefſorem quem velint. Simplices autem cardinales etiā ſi ſint preſbyteri: cum non ſint prelati ſed coadiutores ſummi prelati: nō poſſunt eligere confefſores ſine licētia pape vel ſummi penitentiarii: eoz vero cōmenſalis familia de licentia ipſozum poteſt ſibi eligere confefſorem. Et tā horū q̄s omnium māſionarioꝝ in curia. P̄papa eſt q̄ſi epifcopus p̄p̄ius ⁊ ſumus penitentiarius q̄ſi curatus. P̄patriarche ⁊ alij p̄lati h̄nt p̄ p̄prio ſacerdote ſuos imediate ſupior̄es. Et ep̄s archiepiſm. ille primatē. ille patriar̄chā. ille vero papam niſi ſint exempti. Et niſi minus om̄nes iſti p̄nt eligere confefſores qui p̄t eos abſolvere ab om̄ni p̄cto ⁊ vinculo excom̄municationis a quo p̄t ep̄s abſolvere inferioreꝝ. ⁊ cōmutare vota: relaxare iuramenta ⁊ diſpensare i oib⁹ in q̄b⁹ ipſi p̄nt cū inferiorib⁹. De peni. ⁊ remi. ca. vlti. nec p̄dit hoc p̄uilegiū p̄ hoc q̄ ē i curia pape. S; ſi d̄ſinat eē ep̄s: vt q; cedit loco ⁊ dignitati d̄ licētia pape amittit p̄uilegiū: q; non h̄t ias ep̄i dignitatem: licet habeat veritatē. Si vero loco cedit non dignitati habet ſicut p̄ius. Aliqui tamem dicūt q̄ ep̄s excom̄municatus non p̄t abſolui ab excom̄municatione a confefſore per ipſum electo: q; nō h̄t poteſtatē niſi ex electione

Confefſorum.

VIII

ep̄i: q̄ tūc nulla eſt: ſed dic q; iſte cōfefſor: non habet auctoritatē ab eligēte: ſ; a iure cōmittēte: ſicut q̄ eligiſ ab eo q̄ p̄ bullā p̄t eligere cōfefſorē habet auctoritatē non ab ipſis eligentibus: ſed a concedente bullā. Et poſſibile eſt q; q̄n̄ elegit eum in cōfefſorē neuter erat ligatus aliquo vinculo: ⁊ dato q; tempore electionis ambo eſſent ligati maiori excom̄municatione: adhuc p̄t ab eo abſolui: dum mō q̄n̄ abſoluit nō ſit ligatus maiori. ⁊ generaliter oēs prelati exēpti vt ſunt p̄iores mendicātiū ⁊ guardiani habēt idem p̄uilegium. abbatiffa vero etiā ſi ſit exempta ⁊ iura ep̄alia exerceat ponendo officialem nō p̄t eligere cōfefſorē q; nō eſt prelata cuz non habeat clauſiuris iurisdictionis: ⁊ ſi eius officialis excom̄municat: quod nō p̄t ipſa per ſe non eſt ipſius auctoritate ſed pape: ſimilr quicunq; p̄ceſt quibuſcunq; ex cōmiſſione alterius ⁊ eſt delegatus nō p̄t dici prelatus vt ſup̄prior in religioe ⁊ prior: nō cōnēntialis: aut prior cōnēntialis ſub abbate non per electioē ſed ab ipſo abbate de cōſilio ſeniorū inſtitut⁹: niſi quādo mortuo vel amoto abbate vel priore ipſi ſunt quaſi ordinarij: quia tunc actio ſubrogata habet p̄uilegium eius in curia loco ſubrogatur. curatorum vero prop̄ius ſacerdos eſt epifcopus: ⁊ alioꝝ inferiorum prelatorū non exēptozum ⁊ ceterozū ſimpliciu clericozum. Imperatoꝝ ⁊ alij principes habent pro pro/

pio sacerdote ep̄m ciuitatis i qua est sedes regni ubi solet inungi ⁊ cordari. **D**ñi inferiores si habent sub se plures ciuitates: a sede principali ductus vel comitatus domicilii sortiunt: ⁊ si vna nō est alia principalior ab vtroq; ep̄o debet licentiā petere. Et q̄ habet dñium in diuersis diocesisbus petet licentiā ab ep̄o in cuius diocesi habet domiciliū principalius: vel ab vtroq; si egle habet vtrobiq;: oēs alij layci curatis subsumt in quorū pochijis degūt. Et dñs eugeni⁹. iij. cōcesit. q̄ qñ q̄s se reperit tēpore pasce in aliena diocesi: intelligatur adeptum ibi incolatum vt possit ibi cōfiteri ⁊ comunicare: quātuncūq; puo tēpore ibi steterit. ⁊ contra predicta nemo valet alteri confiteri. q̄ vt dñ. de peni. ⁊ remi. capitu. ij. lib. vj. Nulla cōsuetudine introduci pōt: vt sine proprii sacerdotis licentiā quis possit eligere confessorē: nisi dissimulatio pape sit tanta q̄ videatur licentiatio. **N**ota q̄ quilibet homo habet plures proprios sacerdotes q̄bus pōt cōfiteri. **P**rimo habet papā: **S**cdo habet sumū penitentiarium. **T**ertio habz ep̄iscopū sue diocesis. **Q**uarto habet archiep̄iscopū sue prouincie qñ actu visitat prouinciam ⁊ non alias. quia subditi suffraganeorū nō sunt imediate subditi archiep̄iscopō nisi quādo visitat. vel ratione notorietatis delicti etiā si tñc nō actu visitat. ca. romāa. de cē. li. vj. **Q**uinto habet vicarium ep̄i qui dicit̄ prouisor.

Sexto habet curatum sue perochie. **S**eptimo habet legatum in terminis sue legationis si hoc habet in mādatis. **O**ctauo vicarium sui curati. **N**onofrēs q̄tuor deputatos a p̄uiali in quo libet monasterio mendicantiū. **D**ecimo religiosos presentatos ep̄is ⁊ generaliter quēcūq; habentē facultatē audiēdi confessiones a superiori siue p̄ bulam siue alio modo. **D**ēs predicti p̄nt dici. pprii sacerdotes ordinarie vel ex cōmissione.

Notandū q̄ in his casibus pōt quis confiteri alieno sacerdoti sine licentiā proprii. **P**rimo p̄pter quācūq; iustā causam non confitendi pprio sacerdoti ex culpa sua: vt q̄ est sollicitator ad malum vel reuelator confessionis. seu q̄ timet aliud graue dānum ⁊ de his hēt pbabilem certitudinem: vt q̄ est expertus vel a fide dignis audiuit vel habet vehemētia indicia q̄ hec facit. Et idem qñ est notabiliter indiscret⁹. **D**ebet tñ licentiā ab eo vel a superiori si cōmode pōt facere: q̄ culpa vni⁹ non debet alteri nocere ⁊ sicut mortuo seu excōmunicato curato: non licet eo ip̄o ad alium ire: s̄ oportet ad ep̄s recurrere: ita ⁊ hic: s̄ si supior cōmode nō pōt adiri: vl si pōt ē eque defectuosus: vel probabilif credit̄ q̄ super hoc non p̄uidebit sufficiētē ⁊ sicut oportet: tñ q̄ ad papaz non est facilis recursus: eo ip̄o licet ad extraneuz ire. **I**git̄ qñ oīs pprius sacerdos quē adire pōt. p̄ tunc: ē indiscret⁹ ⁊ indignus audire

In quibus potest quis sine Sacerdote absq; confessione cōfiteri

ut dicitur supra habet plures sacerdotes

propter predicta, petita licentia ab eo licet non obtenta licet ad alium ire. **¶** Et si non possit audire: potest tamen debet committere. Secundo quoniam mutat domicilium: quoniam tunc desinit esse parochianus primi: et incipit esse parochianus illius ad cuius parochiam se transferat. Et qui habet duplex manerium unum hiemale et aliud estiuale in diuersis parochiis: in utraque fortitur foris non simul sed successiue secundum quod habitabit hic et ibi et sacramenta recipiet hic quoniam hic habitabit: alias alibi. Tertio si est vagabundus non habens certum domicilium potest confiteri cui vult. Peregrini autem si sine licentia curati vel episcopi profecti sunt: olim nichil privilegii super hoc habebant. Sed iam indultum est quod quando tempore pasce quos se reperit extra propriam parochiam fortiat ibi domicilium quo ad recipienda sacra etiam si pro tempore ibi maneat: si autem de licentia eorum iter arripuerint: eo ipso habent interpretatiua licentia confiteri cum sine confessione digne peregrinari nequeat et sicut communicandi et de casu episcopi absolui: quod episcopus licentiam peregrinos sanctos doctores: non retinendo sibi auctoritatem ex hoc ipso vult eis dare licentiam confiteri de casibus episcopi: sicut curat de parochialibus et idem dicit de religiosis cum licentia iter agentibus: qui ex incuria non petierunt licentiam confitendi cui velint in via: dum tamen maliciose id non omittant: qui autem habent certum domicilium: sed ad illud non declinant nisi ad horam ut sunt mercatores et familia domorum et familia

laica episcoporum quoniam non sic habent ius in ea sicut cardinalis nisi esset super hoc consuetudo diu et apud plures obtenta vagabundi reputantur. Quarto ratione delicti cui est auctora excommunicatio. sicut qui furatur est in aliena dioecesi in qua lata est sententia contra tale quid furantes absolui non possunt nisi a ferente sententia. Propter alia autem delicta interiora seu exteriora non videtur quod quis fortiat foris privilegium in aliena parochia seu dioecesi: quantumvis petrus de palu. videatur sic opinari. Quinto ratione necessitatis. quoniam in articulo mortis omnis sacerdos ab ecclesia non precisus fit propius sacerdos auctoritate iuris. de off. ordi. cap. pastoralis. Et potest ab omni culpa et a censura absolui: sicut posset papa. Ita tamen quod si conualescat presentet se illi aquo erat de iure absoluiendus et eius pareat mandatis. Dico autem non precisus: quoniam melius est non confiteri: quam heretico confiteri: quoniam timeat de perversitate. sicut sanctus emoz: sine comunione quam de manu heretici communicare: sicut de beato Hermigildo rege Hispanie narrat Grego. Et habet in decretis. c. xiiij. q. i. cap. cepit. quod martirizatus est a Leonigildo parente sabato pasce: eo quod manu eius Arriani hispani: noluit communicare. Ubi aduerte quod iste beatus martyr in iure appellatur rex quantumvis viveret pater rex et actu nullam ipse exerceret iurisdictionem. Ex quo trahitur quod princeps et legitimus futurus successor: potest appellari rex vel dux: et alio quo-

cūq; titulo cui succedet. Sexto propter rati habi-
 tionem propij sacerdotis scdm aliquos docto-
 res. Sz q; de essentia absolutionis est potestas
 iurisdictionis: q; absoluendus sit subditus absol-
 uētis. Non videtur q; alienus sacerdos ponens
 spem in proprio sacerdote possit absolvere: q; nul-
 la rati habitio cōfirmat sacramētū quod nullus
 fuit. Sicut si non ep̄s ordinaret: rati habitio pa-
 pe: non posset facere q̄talis ordinatio teneret. Et
 regula iuris est. q; rati habitio retro trahitur et
 mandato cōparat: q̄n res a principio solo manda-
 to agi pōt. nō alias. Cū nō sacramētis rati ha-
 bitio pape valet: q; ipse solēnitatem mutare pōt:
 sicut ecclesia per non ep̄um dedicata sola rati ha-
 bitione pape dedicata reputatur. de conse. eccle.
 capi. aqua. Nū vero essentia sacramenti deficit:
 non habet hoc locum: et totum est iterādus: potest
 tñ dici q; duplex est rati habitio. vna de presenti.
 Q̄da q̄n quis habet probabilitatē q; si propij
 sacerdos tunc adesset: gauderet q; tali confiterē
 et daret licentiā: q; alias hoc est expertus. Et po-
 nendo spem in tali rati habitioe absolui potest.
 Et in veritate tñc non deest iurisditio: et ex tali ra-
 ti habitioe que valet licentie implicite absolue-
 dus sit subditus absoluentis pro tunc. Alia est
 rati habitio: de futuro vel de preterito. Q̄da q;
 credit q; si prelatus tunc adesset et licētia ad hoc
 peteretur: non daret. post factum tamen dislinu-

laret et diceret transeat. Et cū per talem rati habi-
 tionē non fiat subditus absoluētis, p̄ tpe quo ab-
 soluitur. nō est sacramentum. Clerici parrochia-
 les suis prelatis tenētur cōfiteri vel de eorum li-
 centia et non aliter. Sepe tamen in sinodis ep̄is-
 copi concedunt vñ omnes clerici adinuicem con-
 fiteantur. Sicut ecclesia cathedralis est ecclesia
 communis omnibus de dioecesi: ita et adhuc for-
 tius roma: vbi est sedes pape est patria commu-
 nis: vnde omnis homo mūdi ibi potest confiteri
 sumo penitentiario sicut proprio curato: et penitē-
 tiarijs simplicibus sicut vicarijs sui curati.

Nota q; quando potestas iurisdictionis est
 solidum: non potest quilibet per se illam commit-
 tere: sine consensu aliorum. Sed quod omnes tā-
 git ab omnibus debet approbari. Sicut sede va-
 cante totum capitulum de consensu maioris par-
 tis potest ponere officialem: et nullus de capitu-
 lo: hoc pōt etiā decan⁹. Nū vero potestas iuris-
 dictionis perfecte et in solidū residet apud quem li-
 ber: ita q; vñ sine alio potest per se ip̄m de causa
 cognoscere: tñc pōt vnus sine alio cui vult cōmite-
 re: etiā minor sine maiori et multo magis ec̄duer-
 so. Nō oīs sacerdos q; iure ordinario pōt audire
 cōfessiones: pōt hoc ip̄s alteri cōmittere: qui autē
 audit solū ex cōmissioe nō pōt audiētia alteri sub-
 delegare nisi habeat sp̄alr i mādatis q; possit sub-

delegare: vel nisi super hoc sit consuetudo diu ob-
tenta que dat iurisdictionem sciente et tolerante su-
periore. Cui clerici vel capellani mercenarij con-
ducti ad officienda bñ ficia curata. ad certum tē-
pus quāuis non. audiant confessiones iure ordi-
nario pñt committere audientiam: quādo super
hoc est cōsuetudo nō supradicto.

indulge nris
donon cō se.

Nillus prelatus debet dare licentiam sub-
dito vt confiteatur ad libitum cui velit nisi
sit talis q̄ constet non electurum nisi bonū et dis-
cretum confessorem: alias sibi imputat q̄ permis-
sit ouem errare libere: si precipitiū elegerit. Et
idē si cōcessit qm̄ petit id discretū vel min⁹ bonum
vel si talem ipse vicarium instituit. Si ergo sub-
ditus petit licentiā alteri confitēdi indetermina-
te nō det: nisi sit verisimile q̄ non eliget nisi eque
bonū vel meliorem. Si aut̄ nominet sibi aliquē
de quo verisimile ē q̄ sit eā bon⁹ nō neget: qz for-
te habet peccatū quod erubescit cōfiteri et prius
moreretur sine cōfessōe: si aut̄ apparet q̄ non sit
eā bonus vel per famā: aut per conuersionem
personarum sibi consentium: q̄ minus religio-
se conuersantur. Tunc simpliciter neget inotes-
cēdo q̄ ille est ineptus: et q̄ parat⁹ est ipse audire
vel dare alium idoneum. Et si ille petitus habet
potestātē superioris non est simplr̄ prohibēdus:
qz iudex malus ordinarius vel delegat⁹ non per-
dit iurisdictionē: sed dicat petenti: nō expedit tibi

q̄ vadas ad illum nec ibis de voluntate mea et
hoc mō soluitur illud dictum. Nō pōt eē pasto-
ris excusatio: si lupus oues comedit et pastor: nes-
cit. Clerū est qm̄ pastor: scire debet et pōt. Et quā-
uis homo debeat reputare alios meliores se sim-
pliciter: non tñ quo ad oīa puta quantum ad offi-
tū hoc vel illud. Et suspitiones habere licet nō
ad indicandum proximū: sed ad cauendū nobis
sicut si video pauperē: non iudicabo furem: tñ ne
forte sit fur custodiam rē meā ab ipso. sic i propo-
sito. Tamē nisi contrariuz appareat plus debet
q̄s presumere de his quos papa vel ep̄s per to-
tam diocesim p̄fecit: q̄ de se q̄ ad vnā parua
perochiam deputatur. Et nota q̄ scdm̄ beatum
Tho. in. iij. distico. xvij. q. iij. arti. iij. q. iij. ad. v.
Prelatus debet eē facilis ad licenciandū subdi-
tum aliquoties alteri confitendi: quia multi sunt
adeo infirmi q̄ potius morerētur sine cōfessōe:
q̄ ei confiteri: et qui nimis solliciti sunt scire con-
scientias subditorū per cōfessionē: multis laqueū
dānationis initiunt: et per consequens sibi ipsis.
Et tenetur curatus dare eucharistias et alia sacra-
menta dicenti se cōfessum ei q̄ potuit eum absol-
uere si sit persona fide digna nec est notorius pec-
cator: nec est excommunicatus: in his casibus cura-
tus non tenetur credere subdito dicenti se conse-
ssum: vt declaratus est in extrauaganti benedicti
inter cūctas. Et dicere q̄ de licētia pape vel alio

nota b

non semj
alios nobis
loris repu
debemj

744.

rus superiorum nō licet subditis cōfiteri religio-
sis et alijs inuitis inferioribus esset hereticus: ex
quo per ecclesiam iā est declaratū sicut de notio-
nibus diuinis. Et si eiq̄ vel tutius pōt cōmunica-
re cōfessum sine sua licentia habenti licentiam a
superiori: sicut cōfessum sibi vel suo vicario: quia
magis presumitur de idoneitate ei⁹ quez supior
preficit: q̄ quez inferior. vii. *Lex iulia. ambitus.*
cessat in vrbē: in qua oēs prebendas vacātes con-
fert. *Petrus:* q̄ pecuniā simōis abiecit: sed *Hiezi*
don petijt: quod magister repulit. Et sicut si cō-
fitendo dicat subditus dñe non habeo q̄ ego sci-
am mortalia: nec placet mihi de venialibus cōfi-
teri peto eucharistiā: pōt et teneſ cū tuta conseiē-
tia dare eucharistiā. Ita similiter qñ dicit dñe
nō habeo mortale de quo nō sim cōfessus potē-
ti absoluerē. Et si dicatur q̄ licētia data a supio-
ri non pōt subdit⁹ vti sine assensu inferioris.

Quia hoc est qd̄ dicit̄. de priuile. cap. in
his q̄. vbi papa arguit interpretantes q̄ fra-
tres nō possent vti priuilegio concessō a papa de
celebrando vbiq̄q̄ sine assensu prelatoruz: tunc
enī indulgentia pape nihil eis valeret cum sine
ea solo assensu prelatorum id possent. Ideo vt ali-
quid eis valeat indulgētia declarat papa q̄ sine
prelatorū licentia id possint fratres vt ex dicta in-
dulgētia aliq̄q̄ grāz videantur cōsequi. Ita in p-
posito: sed contra: q̄ in cap. pastoralis de priuile.

Dicit̄ q̄ religiosi quibus est a papa concessum
ecclesias suas cōuertere in alios vsus decedenti-
bus psonis earum: nisi plus exprīmatur: nō pōt
intrare possessionē inconsulto epō: q̄ per talē in-
dulgētia non vult papa iuri episcopali deroga-
re. Similiter in pposito p concessionē factam
a supiori audiendi cōfessiones nō est derogatū in
feriori imo eo inconsulto nō dēt su⁹ subdit⁹ audiri.
Dicit̄ q̄ nō ē ille nā ibi indulgētia pape hēt
effectū quo ad pprietatem. Licet nō debeat acci-
pi possessio sine epī assensu. *Petrus* idē p̄ ad id qd̄
habet̄. de iudeis cap. q̄ sit laudabile. vbi papa
cōcedit epō enī ad p̄dicādū pagāis q̄ cūq̄ cle-
rici vel religiosi si sibi adherere voluerit possint
cū eo p̄dicare. req̄sita et habita suorū prelatorum
licētia. Sine auctoritate enī pape licētia prelatorū
non sufficiebat ad p̄dicādū paganis extra eorū
diocesim: sed req̄rit̄ auctoritas pape cuius dioce-
sis ē tota terra. *Pōt* etiā dici q̄ licentia p̄dicādi
data a papa inferiori: nō erimit enī a suo supiori: si
ne cui⁹ licētia nō debet pegrinari. Et ē bonū ar-
gumētū q̄ religiosus nō debz audire cōfessiones
nec p̄dicare sine licentia p̄lati: quāntūcūq̄ habe-
at potestatem a papa eligēdi cōfessorum: si tñ au-
diat tenēbit absolutio: quāuis ipse religiosus gra-
uiter peccet si audiat sine assensu p̄lati explicito vl'
implicito: q̄ sine eo nō hēt religiosus velle nec nol-
le. *Maret* hoc p̄ ille de electioe. ca. si religiosus.

vbi dicitur electio dicitur de facto non potest nec debet assentire sine prelati licentia: et nota quod quoniam religiosus sub generalitate incerta accipit auctoritate a papa requiritur assensus prelati quoniam papa merito non cognoscat coercit assensum prelatorum. Sed quoniam papa nominati eligit religiosum ad aliquod officium presumit nosse industriae persone vnde non requiritur alia licentia.

Sciendum quod qui audit confessiones non iure suo sed ex commissione perdit potestatem suam delegatam mortuo vel amoto: nisi in confessione iam inchoata in qua auditur tunc quasi iure suo: sicut etiam perdit potestatem illo reuocata quod soluitur iudicium vetante eo: qui iudicare iussit. Et morte mandatoris expirat mandatum: non autem expirat potestas delegatae suspensa vel excommunicato: quod tunc retinet delegatus iurisdictionem licet non usum. Ad hoc autem quod delegatus utatur sua potestate requiritur quod delegans in delegando habeat iurisdictionem usum eius. quod delegare est usus iurisdictionis: sed postquam delegauit non requiritur usus quia tunc nihil facit.

Sciendum quod in clementi dicitur de sepulchris sic dicitur. Statuimus quod in singulis diocesis vbi loca fratrum predicatorum et minorum fuerint. Bona seu prouinciales vel eorum vicarij dictorum ordinum ad episcopos locorum se conferant per se vel per fratres idoneos: huiusmodi petituri ut fratres ab eis electi audiatur confessiones suorum subditorum: numerus autem assumendorum ad tam salubrem officium:

erit putanda diuersitas cleri et populi multitudo erigit. Studeant tamen predicti prelati fratrum eligere ad tam salubre ministerium personas discretas vita et scientia probatas ac modestas. Quia licentias si prelati concesserint recipiant cum gratia actione. Quia si negauerint nos ex nunc eis concedimus ut confessiones sibi confiteri volentium libere audire valeant tanta auctoritate et non ampliori: quanta curatis a iure est concessa: nisi prelati ecclesiarum vberiore gratiam duxerint faciendam. Super quo dicunt doctores. quod priores conuenticuales vel guardiani hoc non possunt petere. Et si aspere petant non vult factum: ideo iterum est petenda propter omissionem forme. Si prelati non recusant expresse: sed nec dant nec negant. post trinam requisitionem locum habet hoc privilegium. per capitulum de supple. neg. prela. Similiter si recusassent aliquos admittere iusta de causa puta quod non sunt apti et tales quales supra describuntur tenet recusatio: et sibi imputet quod malus elegit: sed si sine causa hoc facit: succedit licentia pape. Si tamen vellet episcopus. posset acceptare fratres ad audiendas confessiones committendo eis suam iurisdictionem sine predicta solemnitate prefationis. Habent etiam dicti fratres privilegium quod episcopo mortuo aquo habet auctoritate: possunt illa vti quousque sit prouisum ecclesie de pastore.

Quia a casibus episcopis reseruatis nec curati nec dicti fratres possunt absolueri: nisi

si quatum fuerit eis a diocessanis concessus: Ita
 tandum q̄ casus reseruati episcopis vt habet̄ in
 extrauaga. iter ciuitas. q̄ est beñdicti. xj. sunt. iij.
 de iure. quoz̄ prior est. Peccatum clerici: ppter
 quod incurrisset irregularitatē. Secundus de in
 cediarijs quoz̄ cũq; locoꝝ si dolo ⁊ malo aīo fi
 at. xxiij. q. vj. pessimā. Tertius peccatū ppter qd̄
 idicēda est solēnis penitētia. Quartus excomu
 nicat̄ maiori excomunicatiōe. De aprobata aut̄
 cōsuetudine sunt alij q̄nq; casus ep̄is reseruati. s.
 pct̄m̄ homicidij volūtarij. Peccatū falsariorū.
 Peccatū violatū ecclesiasticā libertatē. Peccatū
 violatū ecclesie imunitatē. Peccatū sortis
 legorū. Diuinatoꝝ ⁊ incātatoꝝ. Et p̄ter hos
 pot̄ ep̄s in sua diocesi alios sibi reseruare prout
 sibi videbit̄ expedire. Joā. and. addit̄ predictis:
 oppressiōnē pueroꝝ. incestū. corruptionē monia
 lium. coitū cū brutis: matrimonij clādestine con
 tractū: periurium: falsum testimonium: blasphemias
 dei ⁊ sc̄toꝝ. Hostiēsis vero addit̄ om̄ie pec
 catū contra naturā. Et quolibet enorme qd̄ par
 ticularis vel generalis cōsuetudo reseruati ep̄is.
 Tot casus reseruare nō ē aliud q̄ ponere laq̄os
 in via salutis ⁊ sacerdotū potestātē restringere q̄
 eis a x̄po plenarie est concessa. Possunt igit̄ cu
 rati in foro penitentiali oīa q̄ in iure non sunt spe
 tialiter reseruata ep̄is nec de consuetudine. Ceter
 um est q̄ vbiq; occurrit aliquod graue deli

cti ⁊ enorme: superioris iudiciū est requirendū.
 Sicut etiā ep̄i aliq̄n̄ remittunt pctōres ad sedem
 aplicam ppter enormitatē criminū ⁊ ad terroꝝ
 alioꝝ quamuis ab eo possint absoluerē: quia
 nullum peccatum adeo est enorme a quo ep̄isco
 pus non possit subditum absoluerē: dum tamen
 nullā habeat anēxā sententiā excommunicationis.

Secundū ioā. de lig. fratres presentati pro
 audientia confessionum possunt absoluerē
 ab omnibus exceptis his p̄cisē que de iure ep̄is
 copis reseruantur. Pro quo facit̄ predicta cle
 men. dudum. que solum excipit̄ casus de iure re
 seruatos. Unde possent absoluerē a casibus re
 seruatis ep̄is de cōsuetudine: vel ex suo bene pla
 cito vel per cōstitutiones suas sinodales vel pro
 uintiales: etiam si ep̄is dictos casus non con
 cedant: q̄ papa vnus negādo: aliud tacēdo conce
 dit. dis. xxv. cap. qlis. Nec possunt ep̄i dictam cō
 cessionē reuocare indirete per retentionem mul
 toꝝ casuum: q̄ fieret in fraudē legis quod fie
 ri nō licet. De cōcel. cap. constitutus. Sileat er
 go ioan. mon. q̄ tenet q̄ si pot̄ ep̄s artare p̄tatem
 ordinariāz curatoꝝ. P̄t̄ multo magis artare
 potestātē extra ordinariā frat̄ū. Quod qd̄ p̄ supe
 riorē est concessum: p̄ inferiorē artari vel re
 uocari non potest. distin. xj. cap. inferior. Tertio
 tamen via est q̄ fratres sciāt ab ep̄o quos casus
 sibi vult reseruari et de illis non se intromittāt.

Et intelligitur reseruatō dictorum casuum: de actibus exterioribus cū effectu. nā si quis quesuit alium occidere. istud homicidium nō est reseruatū ep̄o. Similiter sc̄dm̄ palu. in. iiii. di. xxxiiij. q. ij. Incestus cōmissus a pueris non habentibus vltimū rationis nō est reseruatū ep̄is: q̄ per hoc non tollit virginitas nec causat affinitas.

Sciendum q̄ absolvens a casu a quo nō potest grauer peccat: si scienter vel ex ignorantia crassa facit: non tñ incurrit aliquā censuram sed tenet illum que sic absoluit auisare de errore si cognoscit illum vel potest inuenire. Excusatur tñ ille quo ad deū dñ hoc ignorat. In cōcilio basilien̄si. Quidā multuz p̄iti habita super hoc collatione: dixerunt q̄ qñ q̄s absoluit a casu a quo non potuit si fieri potest sine scandalo notabili vocet illum quē absoluerat: et per aliquē cooptum modum interroget de aliquibus q̄ sibi est cōfessus: q̄si volens se melius informari ac si plene non intellexerit: et si q̄ alia peccata commissit: et sic ab omnibus iterū absoluat. Idetia prius a superiori auctoritate ab illo casu absoluedi. Vel si credit illum perseverasse ab vltima confessione in gratia absoluat absentem. Si vero timet notabile scandalum ex hoc oriri: committat x̄po sumo sacerdoti: presertim qñ multitudo est sic neglecta vel multum distat a loco vbi est confessor. Et si religiosus absoluat a sententia excommunicationis

suspensionis vel interdicti in iure posita: incidit in excommunicationē a q̄ non potest absolui citra se de aplicam. Ad autē si absoluat a sententia hoīs. In clemē. religiosi. de priuileg. seculares autem clerici absoluedo a sententia iuris male faciunt: non tñ aliquam censurā incurrunt.

Notandū q̄ qñ superior dat vicariū generalē et in mādato aliquid expressit de his q̄ requirit speciale mādātum secuta generali clausula. Et oīa alia q̄ per nos possumus etiā si mādātū erigant speciale: quātū est de virtute verborū et in foro cōtentioso talis potest oīa specialia. Sed in foro cōscientie qñ constat de intētionē cōferentis auctoritatē: q̄ intendit hoc etiam si non exprimat aliquid in speciali: quibuscūq̄ verbis vtitur generalibus seu specialibus: in generali confessione intelligunt specialia. xxij. q. v. cap. humane. Unde qñ ep̄s dicit do tibi auctoritatem meam in confessione. Per hoc nō intelligit concessisse casus suos nisi cōstaret q̄ sic intendebat: sed dicendo istum et illū et oēs alios casus meos: tñ intelligitur totū dedisse. Et nota q̄ cū sacramentalis absolutio preerigat cōfessionē: cōfessio autē importat reuelationē q̄ non potest esse sine relatione confitentis et perceptione confessoris quando alteram deest non fit legitima confessio nec potest impedi absolutio. Ideo qñ confessor non intelligit penitentem aut ex imperitia lingue siue ex

do: mitione vel ex distractione mētis ad alia applicate vel ex alia causa. Tenetur illi dicere quod iteret confessionem: quod si non facit et confessus hoc non proppendit absolutus est corā deo: nec tenetur iterare quousque sciat illum non intellexisse. et hec vera sunt de mortalibus quod sunt de necessitate confitenda: non autem de venialibus maxime quando confessor alias cognoscit personam.

¶ Que scientia requiritur in confessione.

Sciendum quod clavis ordinis duplex est. scilicet clavis scientie et clavis potentie. Cū dñs dixerit Petro tibi dabo claves regni. Clavis potentie est facultas ligandi et solvendi in foro conscientie diffiniendo et determinando causas iudicialiter. Clavis scientie est auctoritas discernendi et examinandi accognoscendi audita in confessione. Que due claves in essentia vna sunt: et propter duos effectus ad quos principaliter se extendunt. scilicet ad cognoscenda seu examinanda peccata et ad sententiandum super ipsis. Que dicuntur. Scientia acquisita non est clavis licet iuuet uti clauem.

¶ Ubi nota quod triplex est clavis. scilicet clavis auctoritatis. Clavis excellentie: et clavis ministerij. Quia cū clavis regni celorum sit potestas aperiendi celum. Deus trinitas qui solus potest principaliter peccata remittere: quibus celum claudit. Et dare gratiam qua aperitur. Habet clauem auctori-

tatis. Secundo christus secundum quod homo qui merito sue passionis celum aperuit tollens impedimentum nature: quod purus homo tollere non potuit: habet clauem excellentie. Sed sacerdotes qui ministerialiter et dispensatiue agunt ad amotionem obstaculi id est peccati: et ad collationem gratie habent clauem ministerij. Quilibet autem harum dicitur clavis regni celorum et non inferni quia finaliter sunt ad aperiendum celum: quauis via nature per prius sint ad claudendum infernum: quia a fine denominat res et a digniori: sicut Augustinus librum suum de ciuitate dei vocauit: quauis agat de ciuitate diaboli tanquam a digniori.

Notandum quod triplex datur distinctio clavis. Prima est quod est clavis auctoritatis. Clavis excellentie: et clavis ministerij. Secunda distinctio est quod est clavis ordinis et clavis iurisdictionis. que differunt realiter. Quia quamuis clavis iurisdictionis non sit aliquid reale. Tamen clavis ordinis est aliquid reale et indelebile. Clauem ordinis habet omnis sacerdos siue habeat subditum siue non. Si autem non habet subditum: tunc est clavis ordinis sine clauem iurisdictionis: quia relationaliter dicitur dominus ad seruum. Unde non est potestas iurisdictionis nisi sit obedientia subiectionis. Et e conuerso. Non sacerdos curatus et officialis episcopi habent clauem iurisdictionis et non ordinis. Tertia distinctio est. clavis ordinis

est duplex. scilicet clavis sciencie et potentie. **D**is sacerdos habet clauem sciencie et potentie: licet multi non habeant scientiam debitam: et contra multi non sacerdotes habent scientiam qui non habent auctoritatem discernendi et sententiandi quod est clavis sciencie et potentie. **S**ecundi quidem sine peccato: sed primi cum peccato suo si procurarunt sed si iniuncti: excusantur: si proposuerunt impedimentum nec sunt auditi. munus enim iudicandi necessarius est in ecclesia et potest homo compelli ad officium iudicandi et ad prelationem: et tunc non peccat. **E**t quod dicit Gregorius. quod si indignus est non debet obedire: et dignus vir debet obedire. **I**ntelligendum est de illo qui habet defectum qui est iuris ut irregularitas et talis non debet obedire nisi amoveatur ab eo qui potest: alias tenetur obedire. **A**lioquin qui libet bonus qui se reputat indignum refugeret: et sic soli indigni promouerentur. **Q**ui ergo non coactus sponte accipit potestatem non habens sufficientem scientiam peccat. **S**i iniunctus et coactus qui non accipit sed suscipit non peccat. **A**binicio ergo suscipi potest: sed accipi non potest. **N**ota quod vis clauis exte dit se ad remissionem culpe et pene: et ad infusionem gratie vel augmentum instrumentaliter ex opere operato. **N**am absolutio sacerdotis delet maculam anime: que non est aliud quam priuatio gratie: sicut remissio et delectio macule non est nisi restitutio gratie per penitentiam. **S**icut macula lune est priuatio lucis sue: et eius illuminatio est eius pulchritudo. **E**t cuiusque

remittit deus culpam mortales: remittit et penas eternam. **Q**uia verus amicus non vult mortem amici: nec patitur eius absentiam in perpetuum: cum amico non sit conuiuere et conuersari adinuicem: sed non oportet quod omne aliud remittat. **C**um deus remittendo culpam: commutat penam eternam in temporalem. **S**i cut ergo omnis actus virtutis disponit ad virtutem si absit: vel auget si adsit: sic et absolutio. **Q**uia omne sacramentum noue legis agit vel auget: quod figurat. **V**aleat etiam absolutio ad remissionem pene temporalis secundum maiorem et minorem dolorem confitentis: erubescitiam et huiusmodi quia actus actiuorum sunt in patiente disposito et tam frequens potest esse confessio quod vis clauis deleat omnem penam debitam: et tunc non fiet nisi augmentum gratie: sicut quia per multos actus temperantiam remittit habitus temperantie si plus inerat et tam de ex toto corrumpit: ex tunc autem illi actus boni: licet non possint minui id quod totaliter est corruptum: potest tamen augere habitum temperantie. **S**ic in proposito.

Sciendum quod auditorus confessiones tenetur tantam habere peritiam et scientiam quod sciat discernere in peccatis communibus: quod est mortale et quod veniale ex genere. **E**t ad quod se extendit sua auctoritas: quia alia penitentia est imponenda pro mortali alia pro veniali: et qui hec nescit audit confessiones in periculum sui et sibi confitentium. **E**t plus peccat qui talem instituit: aut permittit institutum ministrare et uterque peccat mortaliter.

Scire autem discernere inter perplexitates peccatorum et diffinire in casibus valde intricatis: quod vix sciri potest adhuc scientia acquisita per magnus et longum studium non est necessarium sed de his esse. In quibus confessor sequi debet et consulere viam securiorem. Sufficit ergo secundum beati Thome et Albertum confessori scire in communi que sunt mortalia per genere et que venialia duobus modo in perplexis casibus sciat talia esse difficilia: et caute in eis procedendus consultis doctoribus nec in talibus precipitanda sententia. Durandus autem ordinis minorum tenet quod confessor tenetur scire vtrum dicta a penitente sint peccata an non: et vtrum contra quos facit sint liciti an illiciti et quando restituere tenetur et quando non. Et vtrum debeat illum absolueri an non: quia si iudicat licitum quod est illicitum vterque infouea cadit: nisi eum excuset probabilis ignorantia: puta quod habet aliquem doctorem autenticum et famosum cuius opinioni innititur. Unde si non est expertus in casibus conscientie: ita quod nec per se scit iudicare: nec dubitare non vitium: cum periculo anime sue audit confessiones.

Quod dictum est si rigorosum videatur: verissimum credo in eo qui voluntarie audit confessiones se ingerens ad hoc et talis secundum doctores quotiens se ingerit ad confessiones: totiens se offert ad respondendum de quolibet etiam de casibus inopinatis et inauditis. In eo autem qui coactus au-

dit et ex obedientia: sufficit minor scientia. Nec oportet quod ad omnem confessionem audiendam accedat ex mandato superioris: sed sufficit quod a principio ex obedientia ipso non procurante expositus est ad hoc. Et quando se offert aliqua persona: de qua verissimiliter credit quod habeat casus difficiles excusat se et pandit suam insufficientiam et cum tremore et sola charitate accedit. Ex dictis elicio duas regulas. Prima est: si exponendus ex obedientia certus sit: probabilis certitudine se esse idoneum secure audit. Si vero scit se esse ineptum peccat audiendo: maxime si videt exponentes moueri passione amoris vel cupiditatis et huiusmodi. Si autem hoc non scit sed dubitat etiam secure audit: quia regulariter secundum doctores in dubijs subditur obedire tenetur. Secunda regula est si prelatus videt exponendum tantam habere grammatice vt lecta intelligat. Et videtur se defecerunt aut simile librum et non esse sic stolidum: quin dubitet vbi est dubitandum. Nec temerarium nec presumptuosum in suo iudicio et diligentem videt et sollicitum in moralibus et studiosum: secure exponit: alias non facit per dictis: quia iudex qui quesitum officium cum alius diligentior fuisset: tenetur de leui culpa. Si autem officium non quesitum sed assumptum a superiori impositum solus tenetur de dolo et lata culpa. Si autem custos rei que se inuitat ad custodiam eius et accipit pro custodia mercedem tenetur secundum doctores de leuissima culpa: sic in proposito curati et alij superiores

prelati que ingererunt: et quoniam cura animarum sine dubio tenent etiam de leuissima culpa: cum habeant decimas et oblationes quasi pro stipendio laboris et se offerant ad custodiam animarum.

Notandum quod regulariter loquendo confessio non tenet auditio quolibet peccato iudicare utrum sit mortale: quod vix reperitur in toto orbe vnde confessio idoneus: sed sufficit si iudicet de communibus et de his que scire tenetur: de alijs autem difficilibus potest suspendere iudicium modo oportunitate apponat remedium ne iterentur: si dubitat ea esse mortalia. Sed quod faciet confessio: si occurrat casus dubius. Dicendum quod optimum est in confessore scire dubitare de ignotis. Quia cuius incedit: unde nisi legerit decisionem casus vel habeat rationes euidentes: non diffiniat ante quam consulat peritos aut ipsemet rem non iter videat: si tempus patitur: dicendo penitenti se velle melius rem cribare: quod si tempus angustia non patitur et est periculum in mora: absoluat penitentem: quantum sua se extendit auctoritas: imponens ei ut super dubia consulat talem aut talem peritum: vel peritos in genere et pareat eis. quod si nec hoc potest: exigat a penitente quod sit paratus facere officium quod tenet et consulat ei quod tutius est: et quod gratum quantum potest scire veritatem: et in dubio quam penitens sic est paratus facere non negat absolutionem. Quod talis est contritus: et nihil habet absolutioni repugnans. Quando vero confessor probabiliter tenet unam opinionem: et penitens vel

alius dubitat propter rationes vel opiniones contrarias doctorum: non est faciliter precipitanda sententia et deneganda absolutio: sed tutior via est consilium laicum et terror incutiendus ex periculo. quod si penitens ex aliqua ratione probabili adheret dicto alicuius doctoris notabilis et non vult acquiescere: relinquitur potest confessio: onus super conscientiam eius et ipsum absolueret. Et nota quod quando est dubium an aliquid sit peccatum an non: omnino abstinendum est nisi adsit aliquod valde probabile ratio probans quod non sit peccatum: quia in his tutior pars est eligenda: ne discrimini se exponat. Si vero dubium non sit principaliter super peccato: sed utrum quis teneatur ad aliquid dandum vel faciendum: vel penam subeundam. Semper eligatur benignior opinio. Unde in capitulo finalis de transactio dicitur. In his super quibus ius non inuenitur expressum. Procedas seruata semper equitate in humaniorem partem declinando secundum quod personas causas loca et tempora videaris postulare: et in dubio regulariter danda est sententia pro reo nisi in causa matrimonij: dotis: libertatis et testamenti. de regu. iuris. libro. vi. cum sunt. et. odia. e. ff. deleg. l. benignus. Nisi forte cesset quid tale quod faciliter potest expediri: ut cum quis absoluitur ad cautelam.

Notandum quod confessor qui se ingerit: si delinquit in confessione ex ignorantia tenetur de omni exacta diligentia. Arg. ff. de pos. l. prima.

§. sepe. vbi dicitur q̄ qui se obrulit depositio: tene-
tur etiam de leuissima culpa: vbi alias non tene-
retur nisi d̄ dolo ⁊ lata culpa: q̄ asit se non ingerit.
sed requisit⁹ aut cōpulsus exercet ex charitate fra-
terna nō tenet nisi iquātū scit ⁊ cōmode scire pōr:
cum impossibiliū nō sit obligatio. P̄ferriū q̄
hic agit ad merā alterius vtilitatē: sicut in deposi-
to. Et quia de culpa lata sepe fit mentio. nota q̄
loquēdo iuridice. quintuplex est culpa. s. latissima
latior. lata. leuis ⁊ leuissima. Lata culpa est deu-
iatio in circūspecta ab ea diligētia: quā habēt cō-
muniter homines eiusdē p̄fessionis. Unde igno-
rare quod cōmuniter scit⁹ est lata culpa. Notat⁹
dicitur in circūspecta. Ad differentiam doli qui est
insidiosa machinatio. Cū si deuatio esset seriosa
iam ibi esset dolus. Nam dolus: culpa ⁊ negligē-
tia differunt. quia dolus est cum voluntate nocen-
di. Culpa cum sciencia sine voluntate nisi per acci-
dēs. Negligētia sine vtroq̄. verū est q̄ lata cul-
pa est dolus p̄sumpt⁹ ita q̄ vbi q̄s tenetur de do-
lo: venit etiam lata culpa. Et in cōscientia vbi ces-
sat p̄sumptio lata culpa nō habetur p̄ dolo. Exem-
plū lateculpe. Si librū cōmodatū dimisisti extra
domum sup̄ banco: et sublat⁹ est. Lata culpa
est. Nō hoīes tue p̄fessionis hoc nō fecissent scien-
tes periculose ibi dimitti. Si tū esset error in eo
quod nō scit⁹ cōmuniter hoīes vni⁹ artis: sed solū
excellentissimi: nō esset lata culpa: sicut si pecunias

deposui apud illū qui cōmuniter habebat bone
cōditionis ⁊ nō erat. Leuis culpa est deuatio in-
cōsiderata a diligētia: quā cōmuniter habēt hoīes
diligentes illi⁹ p̄fessionis. Unde leuis culpa est
omittere: qd̄ homo diligens nō omisisset vel face-
re qd̄ diligēs nō fecisset. Sicut si fenerator: nō ex-
cussit vestes pignozatas eo tempore quo diligens
excussisset. Leuissima culpa est deuatio incōside-
rata a diligentia quā diligentissimi facerent. Cū
leuissima culpa est: nō p̄uidere quod diligentissi-
mus p̄uidisset. Vel omittere qd̄ diligentissimus
nō omisisset: sicut si cōmodatari⁹ rē cōmodatā in ca-
mera ⁊ i arca locauit: s̄ nō serrauit claue ⁊ sublata
ē. Latissima culpa est ver⁹ ⁊ manifest⁹ dol⁹. Lati-
or est dol⁹ p̄sumpt⁹. Sed stricte ⁊ pp̄rie loquē-
do dolus rez nomine differt a culpa. Nō dol⁹ est a
pp̄posito: nō autē culpa. Unde omnis culpa arbi-
trio boni viri. pp̄rie ad latā vl' leuē seu leuissimā re-
duci debet. et nō est assignāda latissima culpa.

Sciendum q̄ quādo cōfessio: videt penitentes
snolle subire penitentiā: aut nō exspecturum
eam. Talem debet sua prudentia moderari peni-
tentiā: quā velit spōte ⁊ sine murmure ferre ⁊ nō
aliam propter periculum: ⁊ concedat posse redimi
imposita ieiunia nec debet erigere iuramentum:
aut promissionem de abstincendo in posterum ab
aliquo peccato. Vel de faciēdo aliquo iniuncto:
sed absoluat simpliciter: nisi in casibus exp̄ssis

in iure de quibus statim dicitur. Protestetur tamen quod si non restituat vel faciat debitum suum quod fructus confessionis euacuabit. Cauti tamen esset quam adest facultas inducere eum prius ad satisfactionem. Quod si non potest comode sufficit si satisfacere disponat quam primum poterit. Nunquam tamen permittat peccatorem desperatum abire. Siue absoluat eum siue non. Et caueat absolute incapax absolutionis quantuncumque moleste ferat. Dicitur autem incapax absolutionis: qui non vult abstinere a peccato: vel qui non vult facere id ad quod de necessitate tenetur: vel qui non vult relinquere societatem vel domum vel familiaritatem cum quibus habet dispositionem propinquam ad recidendum in peccatum. Forsas non essent tot inimicitie nec litigia: nec concubinarij tot putruissent in stercore suis: si prudens confessor vinum misceret oleorum lenitatem charitatis rigore temperaret. Quia facilitas venie in centum prebet delinquendi. Ideo utilissimus est assidue reciduantibus per aliquot dies differre absolutionem ut interim toto conamine resistent diabolo et prave consuetudini. Ut igitur quis capax sit absolutionis oportet quod a peccato recedat animo et loco: maxime in peccatis carnalibus et in peccatis ire mortalis: nec sufficit carnaliter affectis proponere separationem voluntatis et consensus. Quia morari cum feminis quibus carnaliter afficitur et non cadere cum illis saltem voluntate maius est quam suscitare mortuos. Fin. ber.

Et qui minus non potest: nec maius poterit. Et similiter non sufficit separatio secundum locum: quando non sit separatio voluntatum in illicitis. Unde ubicumque quis habeat concubinam tanquam suam: censetur perseuerare in mortali et tam absolute solvens indignum: quam ipse indignus qui absolvitur novum sacrilegij incurrunt crimen. Audienda est nihilominus talium confessio et iniungendum est aliquod bonum: et exhortandi sunt ad veram penitentiam: et consulendum ut frequenter reveleant peccata sua confessori etiam si non sint absolventi: quia ex illa humilitate: oratione et consilio sacerdotis citius eriet a peccato. Ut patet. in capitulo. quod quidam de penitentis et remissionibus.

Notandum. quod in his casibus ante absolutionem exigenda est aliqua promissio: vel satisfactio. Primo antequam excommunicatus absolvetur exigendum est iuramentum quod parebit mandatis ecclesie. Ut in capitulo. ex tenore. de sen. exco. Non tamen est hoc necessarium. ut capi. nuper. patet. Requiritur etiam satisfactio si est excommunicatus pro notoria offensa. de senten. ex. solet. in mutilantibus requiritur satisfactio. vigesima tertia questione octava. si quis membrorum. In incendiarijs iniustis et mandantibus et consulentibus similiter. vigesima tertia. questione octava. pessima. In manifestis raptoribus et violato:ibus ecclesiarum similiter. de rap. in litte/

ris. In manifesto usurario similiter. de usur. quan-
 t̄ libro sexto. In sacrilego qui aliquid de loco sac-
 cro iniuste tulit: vel personis ecclesiasticis fecit in-
 iurias similiter. decima septima questione quarta
 si quis inuentus. **N**isi. predicti de restituendo cau-
 zionem idoneam dederint. quod restitutioni equi-
 pollet: absoluendi non sunt ante satisfactiones. Est
 autem cautio idonea iudicanda: ad arbitrium bo-
 ni viri vel ad beneplacitum partis lese.

Notandū q̄ curatus si habeat subditos mu-
 tos surdos vel furiosos z huiusmodi debet
 eos nutib⁹ z signis z orōnib⁹ suis z populi quā-
 tum possibile est ad penitentiā inducere: vt ei non
 imputetur cum nihil de cōtingentibus omiserit.
 Si vero talis casus ex sua negligētia euenit: accu-
 rati⁹ ei succurrat. Et si anteq̄ ista contigerēt penitē-
 tiam petijt: debet q̄dqd̄ humanitatis pōt eis im-
 pendere. Absoluendo. s. eū generaliter z eucharis-
 tiā p̄bendo si periculū non timetur.

Notandū q̄ penitētia hēt tria genera par-
 tiū. Primo habet partes quasi potestatis
 uas: quarū vna cōtinet aliā z plus sicut in figuris
 sicut dicimus animā diuidi in vegetatiuam z sens-
 itiuā zc. Sicut totum potentiale in suas partes.
 Et hoc mō vna penitētia est ante baptismū. Alia
 est post baptismū de venialibus. Alia post baptis-
 mū de mortalibus. Prima requirit solum contri-
 tionē. Secunda contritionē z satisfactionem. Ter-

tia cōtritionem: confessionē z satisfactionē. Secun-
 do habet ptes subiectiuas z sic diuiditur in peni-
 tentiā priuatā: publicā z solēnem. Tertio habet
 partes integrales essentielles inquātum est sacra-
 mētū. Que sunt cōtritio cōfessio absolutio z satisfac-
 tio. Sumēdo cōtritionem, p aliquā doloze de
 peccatis q̄ sit saltē attritio z prout ad extra per ver-
 ba sensibilibiter manifestatur. Nam cōtritio vt est
 actus interior volūtatis scdm se non potest dici sa-
 cramenti pars de cuius ratione est q̄ sit materiale
 elementum. Hoc est aliqd̄ sensibile. Sed vt sic po-
 tius dici debet effectus sacramēti. Aduerte q̄ pe-
 nitentia est totum integrale nō permanens sed suc-
 cessiuum cuius partes non sunt simul. Unde pre-
 dictas partes nō oportet esse simul in actu exerci-
 tio quamuis in pposito sint simul. Nec est cōtra
 hoc q̄ aliqn̄ est tanta contritio q̄ nō requiritur a-
 lia satisfactio. Quia sepe effectus sacri hētur ex so-
 lo pposito sacramēti: sicut patet i baptismo flami-
 nis sine baptismo fluminis.

Cōtritio multipliciter diffinit̄ pmo ab Aug.
 Cōtritio ē doloze remittēs pctm̄. supple dis-
 positioe nō effectiue nisi forte veniale d̄ quo videt̄
 q̄ effectiue sit ei⁹ remissio ab hoīe. Cū nihil ad ei⁹
 remissionē requiratur qd̄ nō subsit hoī. Q: nec no-
 ue gr̄e infusio: nec augmentū sed solū displicentia
 voluntatis z solutio pene debite ex gr̄a quam hō
 iam hēt: vt sicut hō efficit suū meritum sic z remis-

tionē pcti venialis. Secunda est Grego. Contritio est humilitas spiritus: annihilans peccatum in ter spem et timorē: ne sit presumptio aut desperatio. Et annihilat quo ad culpā et tanta potest esse quæ etiā quo ad penā et iter vtramque medicina. Tertia est Fido. Contritio est humilitas mētis et cūpūctio cum lachrymis veniens de recordatione peccati et timore iudicij. Quarta est magistralis. Contritio est dolor voluntarie assumptus pro peccatis puniens quod commissit: cum proposito confitēdi et satisfaciendi quo ad mortale: quia quo ad veniale non requiritur propositum cōfitēdi: nec forte satisfaciendi: quia potest remitti vbi non est satisfactio vt in purgatorio: sed non sic de mortali. Unde non videtur esse in statu salutis quod pro mortali non vult hic satisfacere sed tantū in purgatorio: quamuis Scotus; in. iij. distin. xvij. quæ. prima. arti. ij. videatur oppositū sentire. Differt autē contritio ab attritione: quia dolor pro peccatis imperfectus est attritio. Dolor vero perfectus dicitur contritio: cuius perfectio plus attenditur ex parte græ qua informatur: quæ ex parte doloris: nam dolor desperationis maior est dolore contritionis aliquo modo: qui tamen non est contritio quia caret grā: quādo dicitur decto. quod attritio sit contritio: nō intelligit de eodē actu numerice: quod contritio est actus græ elicitus: nō autem attritio: vñ non pōt idem actus esse attritio et contritio. Sed intelligitur de eodē

actu scdm speciē: vel ordinabiliter. Sicut dicitur quod ex mane fit meridies: ita quod vnus fit post alium actū et vnus est dispositio ad alium. Sicut in naturalibus natura procedit de imperfecto ad perfectum sic quod actus imperfectus cedit: et perfectus succedit.

Notandum quod contritio est solus de malo culpe non nature nec pene: quia solus agit in peccati sicut in proprium obiectum ad destruendum ipsum. Et nō de malo culpe originali sed actuali: pro mortali est necessaria in presenti: de veniali autem hic vel alibi. Nec est de peccato alieno sed de proprio et preterito. Nam de futuro peccato timor et cautela esse potest: de preterito autem et de presenti est dolor. Licet a futuro teneatur homo proponere cauere. Et debet esse de quolibet mortali in speciali. quod tamen non oportet de veniali: quia sicut leues infirmitates licet multe vna medicina curantur: sed graues speciales medicinas requirunt sic et hic. Penitentia ante baptismum non requirit sic specialem dolorem: quia sicut in generatione actione vnica naturali: omnia contraria expellunt: sed in sanatione diuersa remedia adhibent: sic in proposito: specialiter quod plus homo tenet ad contritionem habenda: quod ad confessionem quod nulla necessitas excusat a contritione: si enim peccato commissio homo moritur ante contritionem etiā si nō potuit cōteri vt quod peccato moritur dānat. Sed quod voluit pñteri et nō potuit excusat. Et velle cōteri est cōteri. velle autē cō-

fiteri nō est confiteri. Et tñ tenetur hō confiteri de
 mortali in spetiali. Ergo similiter tenet conteri in
 spāli: si aut non habet memoriā nec in gñali nec in
 spetiali excusat. Si vero in generaliz nō in spāli dis
 cutiat cōscientiā debito mō: et de? reducet ad me
 moriā: et remittet. **Q**: si nos metipos diiudicare
 m? a dño nō iudicaremur. **P**rima co. ij. Et debet
 de ipsa negligētia cōteri: ne forte p culpā elapsū
 sit aliquod peccatū a memoriā. **H**abita vero spāli
 contritione de singulis securū est aliquod sensibi
 le signum tonsionis pectoris seu suspirij vel aliud
 adhibere ad certitudinē consciētie. **Q**uāuis hoc
 non sit necessarium: quo facto de omnib? in gñali
 cōteratur: vt sic omnib? spetialiter enumeratis se
 q̄tur gñalis clausula: q̄ oīa cōprehendat quia illud
 modū debz hō gerere interius per cōtritiōē: quē
 foris pretendit per confessionē. **N**ō aut oportet
 q̄ absolutio singularitiz fiat de singulis: sed sufficit
 q̄ gñaliter fiat de omnib?: nec turbet quis timēs
 singularē dolorem non habuisse de singulis: q̄ ve
 re penitens quāuis hoc non perpēdat sine dubio
 ita facit formaliter vel virtualiter. **Q**uia licet dis
 cursus rationis ad hoc sit necessarius: ille tñ fieri
 pōt in impceptibili tpe. **U**nde nec pēitens qui ve
 re deserit peccata et conuertit ad deū: nec cōfessor
 de hoc debent sollicitari. **C**ōtritiō tripliciter potest
 considerari. **P**rimo scdm genus suum quod est
 dolor et sic est in dānatis. **S**cdo quantū ad ei? for

mā que est grā et sic est in purgatorio. **T**ertio quā
 tñ ad eius efficacitā q̄ est meritorius et sic solus est
 in hac vita. **C**ausa p̄cipalis cōtritiōis de? est sed
 cause dispositiue ex parte nostri sunt sex. s. **R**eco
 gitatio peccati. **R**ecogitatio pudoris. **D**etesta
 tio vilitatis peccati. **T**imor iudicij et inferni. **C**on
 sideratio amissionis p̄rie et offense tāti p̄ris. **S**pel
 venie cōsequende. **H**ie recuperande. **H**ie expectā
 de. **E**t tñ pōt intēdi ex parte charitatis et dolo
 ris intellectualis et sensibilis q̄ tota pena remitta
 tur. **N**on tñ est omittenda p̄nia iniuncta propter
 hoc: et propter incertitudinem talis remissionis et
 quia ē p̄cepta a cōfessore **C**ōtritiō pp̄dicta nō
 durat nisi in hac vita. **Q**uia cū sit dolor nō est in
 paradiso: nec i libo p̄uz nec puerorū in qb? nō est pe
 na sensus. **N**ec est inferno cū sit actus grā info
 matus. nec est in purgatorio: quia est actus satisfi
 ctorius et volūtari? simpliciter. **I**n purgatorio au
 tem nō sic est vbi est tñ penesolutio: nō meritum
 quod icludit satisfactio. **E**st autēz tota vita hec tps
 cōtritiōis q̄ ad habitum. **S**ic. s. q̄ homo sp debz
 esse promptus ad dolendum de omni mortali: si
 ipm cōmitteret: nisi alias doluisset: imo **R**icard.
 et **A**lex. de ales videntur sentire: q̄ quotiēs recolit
 de mortali tenetur dolere: sed cōtra q̄ p̄ceptū affir
 matiuum nō obligat ad semper: vñ licet semper te
 neatur nō complacere sibi in peccato: nō tñ tenet
 actu odire peccatum: sicut nō tenetur diligere deū

actu quotiens de deo recolat: alioquin nullus possit cogitare de deo speculatiue qui peccaret mortaliter: quia non potest diligere deum: nisi cogitet de deo practice. Dicendum. *g.* quod loquuntur de debito congruitatis non necessitatis. Et si intelligatur de debito necessitatis verum est quando occurrit practice ut principium operandi et non speculatiue. Si enim practice deus mentem occurrat ut diligendus vel non diligendus teneat homo iudicare deum diligendus et diligere. Si militer si occurrat peccati commissum practice ut materia delectationis vel detestationis ut profectibile vel fugibile teneat homo iudicare detestandum et detestari.

Sicutum quod dolor sensitius contritionis nec potest nec debet esse maximus. Non potest. Non quia deus non possit infundere maximum: et aliquando infundit de gratia specialiter sed quia non est in potestate hominis plus dolore de hoc quam de damno sensibili. Debet tamen plus optare lacrymas et dolorem sensitius pro delicto: quam pro quocumque temporali damno: Unde Augustinus. Non sunt in te christiane viscera pietatis si plangis corpus a quo recessit anima: et non plangis animam a qua recessit deus. Nec debet esse maximus. Quia destrueret corpus et oculos quod esset contra rationem: nam si preter intentionem et negligentiam sequeretur mors aut cecitas imputaretur ad martirium non ad peccatum. Nihilominus quando aduertit ex fletu se ledi debet temperare secundum rationem. Dolor vero intellectiuis debet

esse maximus. Non quidem respectu doloris alterius vite: quia hoc est impossibile. Cum nec mors christi que omnem dolorem huius vite excessit attigerit ad minimum dolorem inferni aut purgatorij. Nec etiam respectu doloris inordinati: quia maior est dolor iude despantis quam petri penitentis. Quia nullo gaudio temperatur. Sed respectu malinature vel penitentis hic dolor debet esse maximus: quia est de maiori malo et de amissione maioris boni. Non debet autem homo se tentare super his: nec confessor penitentem tentare ad sumendum experimentum: nec in sermonibus debet tendere laqueos tentationis simplicibus: dicendo quod plus debet homo uelle excoiari et huiusmodi que sensus horret. Hoc solus a penitente requirendum est. An peniteat: et si dolor eius est insufficientis an uellet habere dolorem sufficientem: et si non habet hoc sibi displicet: et sufficit. Sed contra. Quia secundum iudicium recte rationis magdalena plus doluit de morte christi: quam de peccatis suis: et mater domini de morte filij: quam quicumque peccator in contritione. Quia si de peccato est dolendum pro eo quod est contra deum Illud peccatum quo deus occisus est magis fuit contra deum quam quodcumque aliud: et illud factum veraciter et realiter nocuit deo in natura coniuncta et assumpta. alia autem peccata nihil nocent deo: nec in deitate nec in humanitate. Ergo de illo facto est magis dolendum homini. Item licet nemo debeat committere veniale: ne alius committat mortale: tamen plus videtur quod si

bi debeat displicere mortale alterius q̄ veniale. p̄
piū: q̄ qd̄ peius est magis est detestādū: ⁊ tamē
dolo: quē habet de suo veniale est cōtritio: nō au-
tē quē habet de alieno: ergo alius dolo: est maior:
dolo: cōtritionis. Dicendū qd̄ sicut homo non
magis diligit mai⁹ bonū loquendo de bonis crea-
tis sed qd̄ est magis bonū sibi sic debz odire non
maius malū sed mai⁹ malū sibi: est autem veniale
proprium peius homini: q̄ mortale alienū ⁊ p̄ cō-
sequens magis dolendū sibi: similiter Magda-
lene maius malū fuit: peccatum propriū: q̄ pec-
catum crucifigentū: ideo magis dolendū: ⁊ quia
plus debuit diligere xp̄m: inquatū deus q̄ in quā-
tū homo: plus debuit dolere de hoc q̄ p̄ peccata p̄
pia offendit ei⁹ deitātē: q̄ d̄ hoc qd̄ crucifigio of-
fendebat ei⁹ humanitātē. Matri etiā christi plus
displicebat malū culpe iudeorū: q̄ malū pene in
morte filij secūdū rōnem licet nō secundum sensus.

N tandū q̄ peccatum quantūcūq; veniale
quādiu manet peccatum nō licet facere pro
quocūq; malo nature vitādo: quia hoc esset de du-
obus malis eligere peius: cum minimū malū cul-
pe sit peius maximo malo nature. Nec vt alius
vitet maximū malū culpe: quia peius est isti venia-
le p̄piū: q̄ mortale alienum. Unde si non pōt
aliū impedire ab homicidio: nisi mentiēdo: nō li-
cet ei mentiri. Nec pro vitādo in se maiori malo
culpe. Quia nūq̄ arctatur homo sic q̄ faciat al-

terū de duobus peccatis. Cū iam nō esset pecca-
tum ex quo necessariū. Et implicat casus contra-
dictionē. s. q̄ manens peccatū sit licitū: cum ex hoc
q̄ est peccatū sit illicitum. Sed cōtra. q̄ Grego.
vt habet distin. xiiij. capi. nerui. dicit q̄ licet homo
nō debeat cōmittere minus peccatū: ne ali⁹ cōmit-
tat maius. Tamē ne ip̄e cōmittat mai⁹: pōt cōmit-
tere minus. Dicendum q̄ Grego. intelligit. Quū
illud disinit esse peccatū. Sicut nō est homini fur-
randum ne interficiatur: quādiu furtū est furtū:
sed si sit in extrema necessitate ipse vl' alius: licet si
bi auferre panem: ne alius sit homicida sui vel al-
terius non pascendo: sed illud nō est tunc furtum.
Malum igitur quod cūq; nature et pene eligen-
dum est pro vitando quocūq; malo culpe. Si que-
ras an sit preeligendū nō esse q̄ peccare: dicendū
q̄ casus est impossibilis. Nō enim poni potest q̄
homo necessitetur peccare vel annihilari seu dā-
nari. quia nec hoc deus potest facere: cum nō pos-
sit inducere ad peccandum. Nec creatura q̄ non
post annihilare. Et dato quo demon posset annis-
chilare animā nolentis peccare. Ad huc non ha-
bet ipse necessario alterum eligere: sed haberet ne-
cesse vel vnum eligere: vel alterum pati inuitus. si
cut aliquis torquetur inuitus quia non vult face-
re eius voluntatem ⁊ ita posito casu per impossi-
bile: non debet hoc vel illud eligere: sed peccatum
respuere ⁊ annihilationem seu dānationem inuitus

sustinere: quia malum nature non licet eligere nisi pro necessitate vel utilitate virtutis: quorum nec trū est hic. **N**ōt etiā dici, qd qñ annihilatur quia peccare nō vult. **H**oc agit propter deū qui potēs est annullatū reparare vldānatū saluare: r pp̄ actiū virtutis paciētē r ita licite eligere pōt annihilatōes.

Confessio multipliciter diffinitur. **P**riā secū dum **A**ugu. Cōfessio est per quā latēs morbus aperitur sub spe venie sicut r medicus quando scit infirmū habere aliqz letalē morbi: quē ignorat vel vult occultare qz timet secari: debet illū monere: dicens. **S**i medicantis opus expectas: oportet qd vulnus detegas. **S**ic etiā si confessio: scit vel probabiliter credit: qd penitens non recolit aliquod peccatum: quia insufficienter discussit conscientiam: vel si recolit nō credit illud esse mortale. **D**ebet illud sibi ad memoriā reducere vel cōscientiā ei de illo facere: alioquin scienter solueret indignū: sed si dubitat an illud sit mortale r penitens dicit de consilio peritorum facere: de quibus ex vita r scientia probabile est qd non consulerent nisi bene: potest se illorū iudicio cōformare: secus si esset certus de opposito. **S**ecunda diffinitio est **B**regō. Cōfessio est peccatorū declaratio: detestatio et vulneris ruptio. **D**ed. r rare debet quo ad numerum numeratū: si differunt specie. **N**on enim sufficit dicere numerum numerantē puta feci tria peccata: sed oportet specificare ea: quando vero

peccata solo numero differunt: sufficit dicere numerum numerantem puta feci tria furta. **T**ertia diffinitio. **C**onfessio est legitima coram sacerdote peccatorū declaratio. coram dicitur. **Q**uia quam diu per se ipsum dicere potest: in presētia r non in absentia nec per nunciū nec per litteras confiteri debet. **Q**uādo scribit peccata benefacit: sed nibi/ lomin⁹ debet ea ore proprio exprimere: nec sufficit tradere legēda. quod si non pōt ire nec accersiri sacerdotem: nō tenetur scribere r mittere peccata: quamvis si velit sibi hoc sit licitum r sacerdos poterit sibi rescribere r remā dare absolutionē r valet absolutio. **Q**ui vero habet sacerdotem presētē sed alteri⁹ lingue vel est mutus: potest per interpretē cōfiteri: sicut r matrimonii contrahere: qñ vis **S**cotus in disti. xvij. q. p̄ma. q̄rti. teneat oppositū. **N**ō tamē tenetur sic confiteri: quia soli sacerdoti homo tenet cōfiteri cuiusmodi nō est interpretis. **M**arib⁹ etiā sacerdotib⁹ simul pōt cōfiteri ex causa: ab utroqz absoluit: sicut pōt seorsūz vni post alii. **Q**uarta diffinitio. cōfessio est delinquentis accusatio ex erubescētia: r p̄ claves ecclesie satisfactoria obligās ad iniunctā penitentiā peragenda. **D**elinq̄ntis dicit quia se r non alios debet accusare: nisi quādo aliter nō pōt suū peccatum manifestare: nam circumstantiā mutantem in mortale propter nullius famam debet celare: quia plus sibi tenet q̄ alij r sue consciētie: q̄z alterius fame: querat tñ

cōfessōrē q̄ per cōfessionē nō veniat in noticiam p
fōne: quē si habere non pōt cōfiteatur vt oportet
cū dolore. qm̄ vero circūstātia agrauat sed nō mu-
tat speciē: meli⁹ est subtricare: quādo timere⁹ scan-
dālū sui vlt cōfessōris vlt tertij. Obligās dicit qz
aliq̄ breuis oratio q̄s statim expleat vlt aliud simile
debet iūgi p̄ modū p̄cepta cōfessōrē: z aliud ma-
gis longū postea explendum per modū consilij.

Notandū qz confessio non est introducta le-
ge naturali. Quia iura naturalia vbiqz z sem-
per manēt: nō autē semper fuit qz hō peccatū suūz
secretū teneat alteri p̄palare. Item nō est indu-
cta lege moisi eo modo quomūc est. Nec lege pos-
situa: qz z si posset p̄cipi vt quis confiteretur de
actu exteriori: nō tamē de actu interiori q̄ non sub-
iacet humano p̄cepto directe et per se: de exteri-
ori posset sicut z clandestina matrimonia p̄hiben-
tur z adhibetur pena contra quod agentes z pec-
cāt z penā incurrūt licet probari non possit: vide de
his infra. Similiter si papa p̄ciperet cōfiteri de
actu exteriori quantuncunqz occultissimo: tenere-
tur q̄s z excommunicationē incurreret si omitteret:
et lata esset contra omitterēs. Omnē igitur actū
exteriorē pōt lex humana: z p̄hibere z p̄cipe-
re qz si non potest aliquando transgressorem puni-
re nō est ex defectu iuris sed probationis. Actus
vero interior subter fugit legē humanā: ita qz si hō
mo fateretur se cōsensisse in quod cūqz crimen: sed

nihil exterius egisse: cogitationis pentas a lege hu-
mana nō accipet. Restat ergo qz cōfessio sit deiu-
re diuino. Patet. quia pat̄ omne iudiciū dedit fi-
lio: vñ quando erat deus tantū: soli deo sufficiebat
confiteri: cui dicit p̄pheta. Tibi soli peccavi: post
q̄ autē factus est hō z pro nobis mortuus: datū est
sibi iudiciū de peccatis z sibi est confessio faciēda:
qui loco sui vicarium dereliquit: cui etiam est cō-
fessio faciēda. Cleruz est qz aliquo modo fuit cōfes-
sio exterior: necessaria in omni lege. In lege nature
per indeterminatū modum. Tunc enim quilibet
scdm qz sibi veniebat in cor: modū penitendi sibi
determinabat: z hunc modum exquisiuit deus ab
Adam quādo post peccatum dixit Adam vbi es
super quo glosa. vox est increpantis z confessionē
inquirentis z idem de Cain.

Sed in lege veteri modus exterior: penitendi
erat magis determinatus vnde pro determi-
natis quibusdam delictis fiebant certe z determi-
nate oblatiōes vt patet Leuiti. iiii. z. v. in confuso
tamen manifestabatur per illā confessionem pecca-
tū z nō multū explicite. In lege vero christi: in spe-
ciali oportet peccata confiteri. Dicit Bonauen-
tu. qz confessio a xp̄o fuit insinuata. Ab apostolis
instituta z postea ab eis p̄mulgata. Sed hoc cō-
muniter nō tenetur: quia solus christus p̄ potesta-
tem excellentie potuit instituere sacramenta z nō
alius quicumqz.

O Institutione confessionis: magna difficultas est. aliqui tenent quod est instituta ab ecclesia. Unde glosator: decreti recitatis opinionibus. de peniten. distinctione quarta: in principio subdit. Melius dicitur eam institutam a quadam vniuersali ecclesie traditione: quam ex noua. testamento. vel veter. auctoritate. Sed salua gratia irrationabiliter loquitur. Turpe enim esset theologo: dicere aliquid esse in bibliis: et nescire vbi illud inueniret: similiter canonice turpe est dicere aliquid esse ex traditione ecclesie: et non inuenire in canone: vbi sufficienter continentur vniuersales traditiones ecclesie. Presertim cum ista esset de principalioribus. Si dicatur illud esse capitulum omnis vtriusque. de penit. et remissionis. non valet: nam illud condidit Innocentius. in concilio laterano. et ante illud fuit Augustinus. Plusque per. decc. annos qui predicat confessionem esse valde necessariam: ut patet in suo libro. de vera et falsa penitentia. Et certe ecclesia non attetasset tam arduum preceptum imponere omnibus christianis nisi esset preceptum diuinum. Tenendum igitur quod confiteri vocaliter est de iure diuino: sed tunc oportet videre. Ubi hoc preceptum sit latum: aliqui tenent quod fundatur hoc preceptum in verbis Jacobi. cap. ij. confitemini alterutrum peccata. Sed non videtur quod iacobus habuerit auctoritatem obligandi totam ecclesiam: cum esset tunc episcopus ecclesie hierosolymitane: nec videtur quod preceptum a christo promulgauit. Quod apostoli publicantes precepta domini: in scripturis

suis utebantur modo loquendi per quem clarum erat quod loquebantur ut precones christi. ut patet prima Cor. vij. vbi ait apostolus. Recipio vobis qui sunt matrimonio iuncti non ego sed dominus. Maxime quia in verbis premissis: non magis dicit confessionem esse faciendam sacerdoti: quam alii: unde et subdit orate ad invicem ut saluemini. Beatus Thomas tenet quod confessio instituta est a christo quantum ad eius utilitatem. Math. iij. vbi ait. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. quantum ad eius necessitates. Luc. xij. vbi dicitur. Nisi penitentiam egeritis omnes similes peribitis: quantum ad potestatem clauium. Math. xvj. vbi dicit Petrus. Quodcumque ligaueris super terram etc. et Jo. xx. vbi dicit omnibus. Quorum remiseritis peccata. Nec oportet adducere illud Math. xvj. Tibi dabo claves regni celorum: quod non est nisi promissio de datione futura. Ex predictis locis probo quod confessio vocalis sit de iure diuino. Nam apostolis data est potestas et in eis omnibus sacerdotibus remittendi peccata non principaliter: quod hoc est solius dei sed ministrative et arbitratue: sed nemo potest arbitrari in causa ignota. Ergo eis est manifestanda causa in qua debet arbitrari. Nec manifestatio est confessio. Ergo ex ista collatione potestatis arbitrarie sacerdotibus in causa peccati obligatur peccator: ad accusandum se eis tanquam arbitraris. Item nulli committitur potestas iudicialis et arbitraria in causa peccati: nisi alicui imponatur

necessitas submittēdi se sibi: sed sacerdoti cōmitti
tur hoc. Ergo alicui vt reo imponitur necessitas
submittēdi se ei? arbitrio. Itē quilibet reus debet
iudicari: z nemo debet esse iudex in causā propria.
Ergo reus debet iudicari p̄ alii: sed non pōt hoc
fieri nisi accuset illi: nec pōt accusari nisi a se ipso
si peccatū suū est occultū. Ergo debet se ipsum ac-
cusare quod est cōfiteri. Itē q̄ amissit gr̄am tenet
sub p̄cepto illo. diliges dñs deū tuū. z virtute illi-
us p̄cepti. diliges te ip̄m. agere inquātū in se est
ad ei? recuperationē. S; peccās mortaliter amissit
gr̄a: z potest eā recuperare per cōfessionē que
est instituta vt remediū efficac ad recipiendā gr̄as:
vt patet ex illo quorum remisistis peccata zc. er-
go. Desertim cū nulla alia via sit ita facil' z certa.
Nihil enim aliud requiritur vt p̄ confessionem in-
fundat gr̄a: nisi non ponere obicē ad gr̄am: qd̄ est
simpliciter in potestate hominis. Ergo vbi est via
facilior z certior ad recuperandā gr̄as quilibet te-
netur ad illā. Et qui ommissa illa attentat aliā diffi-
ciliorē z magis incertā: exponit salutē suam pericu-
lo z videtur contēptor p̄prie salutis. Potest eti-
am dici qd̄ confessio vocalis est de iure diuino pro-
mulgato a xpo apostolis z p̄ apostolos ecclie sine
scriptura: sicut multa alia tenet ecclia ore tenus p̄
ap̄lōs sibi pmulgata sine scriptura vt patet de for-
mis eucharistie z aliorū sacramētorū q̄ in toto ca-
none nō reperiuntur. Lūius fundamētū est illud

Joā. vi. Multa quidē z alia signa fecit iesus. zc.
Et illud apostoli. Cetera cū venero disponā. Sed
cōtra p̄dicta sunt multe auctoritates sanctorū. Nā
beatus Ambro. ait: fleuit Petrus nō inuenio qd̄
dixerit: inuenio qd̄ fleuerit. Lachrymas eius lego
non satisfactionē sed qd̄ deffendi nō pōt abluī pōt:
lauāt lachryme delictū qd̄ voce pudor est cōfiteri.
Ad hoc dicitur qd̄ xps per p̄tatem excellētie di-
mittebat pctā z cōferebat effectū sacri sine sacro z
sic credit fecisse cū petro. Et qd̄ seq̄tur. Lauant la-
chryme zc. Ad hūc sensum dicitur. tāta est virtus
lachrymarū: qd̄ lauāt pctās quantūcūq; sit fetidū
z verecūdū. Et quodcūq; sile dictū sic est interpre-
tandū vel modo quo statim dicitur. Itē chrisosto.
nō dico tibi vt te prodas in publicū: nec apud ali-
os accuses: sed obedire te volo prophete dicenti.
Reuela dño viā tuā. Ergo pctā tua cōfiteri ap̄d
verū iudicē: cui orōne delicta tua pnūcia non lin-
gua sed cōsciētie tue memoria. Idē. pctā tua dicit
to vn deleas illa: sed si cōfunderis alicui dicere: di-
cito ea quotidie in anima tua nō dico vt cōfitearis
ea cōseruo tuo. vt tibi expozber: dicito deo qui cu-
rat ea: nec enim si non dixeris ignorat ea: cum fa-
ciebas presto erat. Peccare nō erubuisti z confis-
teri erubescis: Dico ea in hac vita: vt in alia re-
quiem habeas: dicito ingemiscēs z lachrymans:
in codice scripta sunt: spongia peccatorū tuorum
lachryme tue sunt. Itē prosper. Facilius sibi deū

placabūt qui aut propijs confessionibus crimen prodūt: aut nescientibus alijs ipsi in se voluntarie excommunicatiōis sententiā ferunt. Sed iste auctoritates intelligunt in casu in quo nō est copia idonei confessoris vt qz est reuelator cōfessionis et huiusmodi: quod inuitur per id quod dicitur.

Et tibi exprobet. Potest etiam dici qz mens istorum doctorum est persuadere peccatoribus qz si nollunt sepe confiteri sacerdoti: qz saltem coram deo quotidie cōfiteātur dolentes de cōmissis et offerentes emēdationem vite in futuruz. Datime qz de iure diuino nō tenemur confiteri vocaliter nisi si semel in vita ante mortem. Intēdunt etiam illis verbis persuadere peccatoribz qz non confitentur conferuis: qm narrāt peccata in cōfessione sed deo cuius vices gerit sacerdos. Aliter adhuc dicitur qz antiquitus circa hoc licebat opinari vnde magister sententiarū in dis. xvij. iij. Et gratianus de peni. dis. v. indeterminatam relinquunt hāc qstio nē arbitrio lectoris. sed sanctus Tho. ibi in expositio. si. litte. dicit qz iam est determinatū per ecclesiam. in capitulo omnis de peniten. qz confessio vocalis est necessaria: vnde nuncaliter sentire est heresis. Et circa annum domini. M. cccc. lxxx. In hispania compluti habita est sollemnis disputatio presidente domino Alfonso carrillo Toletane urbis epō et auctoritate apostolica decretū est confessio nem vocalē esse de iure diuino: et oppositū damna-

tum est: tanqz hereticū. Et qz ad confessionem vocalem teneamur tenent Augu. Ambro. Hiero. Et alij antiqui sancti. Et patet ex gestis eorum et ex vitis patrū. Et in decretis titulo de penitentia per totū. vñ Augu. Veniale fit p cōfessionē: quod erat criminale opatione: multuz satisfationis obtulit: qz erubescētie dominās nihil eorum que cōmissit vicario dei denegauit. Et rursus. Quid tūc mes homo cōfiteri: quod per confessionē scio: minus scio: qm id quod omnino nescio: cur erubescis cōfiteri: peccator: sicut tur: hō sicut. Nihil humanū a me alienū: cōfiteri homo homini. pctōr: pctōr: si nō cōfessus lates inconfessus dānaberis.

Confessio dicitur qsi simul et de omnibus factio et locutio et arguēdo p locū ab interpretatiōe nominis: valet. Iste nō dicit omnia pctā: ergo nō cōfiteatur. Quia si re priueris nec nomen habere mereris. Est autē duplex cōfessio sacramentalis. scilicet specialis qz quis in specie pctā fatetur: alia gñalis qua qz postqz manifestauit omnia memorię occurretia subdit. De oibus alijs qlitercūqz et quotiēs cūqz deū meū offendi dico meam culpā: qz valet ad remissionē oblitōriū etiā si nō esset quis contritus sed solū attritus: quia sacramēta grē habēt virtutē faciendū de attrito cōtritum: est autē sup oia vtilis sima cōfessio vnde et frequenter esset confitenduz. Valet enī apud deū multū plena cōfessio peccatorū. ex. iij. Prō ex attritiōe cōfiteātis. Secōdo ex hu-

militate cōfessiōis. Nō est enī actus maioris huius
militatis: q̄ confiteri et in quo q̄s magis se ostendit
dat xp̄ianū. Tertio ex oratione confessōis. Quia
sc̄dm̄ beatū Thō. Maxima familiaritas cōtra
bitur inter cōfessōrem et penitētem vñ ad inuicem
obligātur orare. Quarto ex virtute clauū. In sal
libiliter nāq; ex ope opato quotiēs quis cōfiteatur
accipit gr̄am vel augmētū ei? : et sc̄dm̄ sanctos q̄i
sacerdos impendit bñficiū absolutionis: magis
nādum est q̄ ex latere xp̄i dormiētis in cruce erit
impetus riuī sanguinis inundans penitentem.

¶ Sacramenta sunt q̄si canale per quod virtus pas
sionis dñi ad nos deriuatur et cōmunicatur.

Notandum q̄ cōfessio cū sit p̄ceptū affirmati
uū: nō obligat ad statim confitendum: nisi in
his casibus. Primo p̄pter sacramētum. s. q̄n̄ hēt
recipere vel ministrare aliquod sacramētū q̄ tūc
debet prius confiteri de mortali: nec sufficit sc̄dm̄
Salude cōteri nisi q̄n̄ necessitas v̄get: et potens
absoluere abest. ¶ Sicut baptismus est ianua om
niū sacramētorū: sic sc̄da tabula post naufragium
est ianua ad alia: peccanti post baptismum. Unde
de conse. distin. v. capi. vt ieiuni. Dicitur q̄ adul
tī confirmandi: moneantur prius facere confes
sionem peccatorum. Et est eadem ratio de alijs
sacramētis. Similiter qui alijs habz ministrare
sacramēta nō debet habere defectū sacramenti: et
qui absolutione eget nō prius eam alijs nec alia sa

crāmēta debz ministrare: q̄ ipse sacramentum re
cipiat quo indiget. De mente beati Thō. videtur
q̄ ad recipiendā eucharistiā et ordinē sacri p̄cise
teneat quis cōfiteri: in alijs sufficit contritio et su
ma purificatio q̄ est per confessionē requiritur so
lum in sumo sacramēto eucharistię: in quo non so
lum gratia sed fons et auctor gr̄e suscipit xp̄s. Ri
cardus dicit q̄ qui de p̄p̄quo expectat aliū cui
deuotius et securius cōfiteatur: p̄t cum sola cōtri
tione accedere ad eucharistiā. Quod sc̄tus Thō.
vt dicit Silue. nō aprobarēt. in hoc casu salua me
lius sententiū sentētia mihi duo vident. Primo
est q̄ cū nemo sciat se esse cōtritū accedere ad hoc
sacri post cōmissum crimē sine cōfessiōe: nō est v̄
q̄s quaq; tutū et p̄ cōsequēs nec fiendū nec cōsulē
dum. Alterū est q̄ non est damnādus nec censē
dus mortaliter peccare qui nō cōfessus: contritus
tamen accedit ad hoc sacramētū. Quia per con
tritionē iam deo est cōiūctus. ¶ Relati tñ debe
rent subditis suis celebrantibus mādare vt saltes
bis in hebdomada confiteantur. Innocen. in capitu
oīs. de penitē. tenet q̄ homo tenet statim confiteri
post peccatū: siue illud sit occultū siue publicum
quē sequit. archid: Glo. aut. de peni. distin. v. in su
ma: limitat q̄n̄ peccatū est publicum. Sanctus bo
nauē. tenet q̄ religiosi statim tenēt: q̄ totū tēpus est
eis p̄tētie. De clericis idē asserit sub dubio. De
laicis dicit q̄ ad statim tenentur q̄n̄ adest talis cons

moditas: quia rōnabiliter nō expectat maior quo ad tēp⁹ ⁊ sacerdotē. quod qz cōmuniter accidit in quadagesima: rōnabiliter possunt id tempus expectare. supplementum tenet qz laici statim etiā tenent. Sed nullus istorū pbat efficaciter suum dicitū ⁊ cōmunis doctrina est in cōtrarium. **¶** 2° cōfessionis pceptum est affirmatiuū quod non obligat nisi p loco ⁊ tpe quod dupliciter cōtingit. **¶** 1° mo p accidēs qñ aliquid iminet faciendum quod sine pctō facere non potest nō confessus. Sicut si debet cōmunicare: ide venit obligatio cōfiteri semel in āno: qz in paschate cōmunicandū ecclesia statuit. **¶** Secūdo p se ⁊ sic nō tenetur hō ad statim: si cut nec ad baptismū qui est maioris necessitatis: nisi qñ iminet piculū mortis: quia hō p se tenet ea q sunt necessitatis i hac vita implere. **¶** Periculōsum est tamen non cōfiteri statim cōmissio mortali: religiosi etiā non tenentur ad alia qz alijs hies nisi ad q ex voto se obligarūt. **¶** Sūma angeli. ⁊ supplementū. opi. scti Bonauē. sectant. **¶** Et licet sit tuti⁹ statim cōfiteri: q̄ differre: nō tamē est tuti⁹ asserere q sic obligamur: quia viri timorati haberēt maximas occasiones peccādi: cum aliqñ in mēsa vel in foro possent recordari d peccator ⁊ hēre copiā cōfessoris.

¶ Secundo tenetur quis statim cōfiteri rōne periculi mortis. **¶** 2° saltem semel in vita sacramentum necessitatis est suscipiēdum. cum autē nihil sit certius morte: ⁊ nihil incerti⁹ horz mortis: piculū

mur omni hora: sed nō sic accipitur hic: nisi qñ hō sic est in periculo qz vt frequēter hoies in illo moriunt. Sicut in bello. naufragio. seu acuta et multū graui infirmitate: vel cōtinua febre. **¶** Cū ⁊ medici tenent infirmos ante omnia monere: vt medicos aduocēt animarū. d peni. ⁊ remi. cū infirmitas. **¶** Nō autē qñ intrat mare taliter qz pbabiliter mors nō timetur. **¶** Et in tali periculo cōmuniter tenet qz quilibet sacerdos pōt absoluerē a quolibet de officio. ordi. cap. pastoralis in glo. **¶** Tertio ratione scrupuli: qñ cōsciētia dicit ⁊ est illius opinionis qz statim tenet. **¶** Quia omne qd est cōtra cōsciētia edificat ad gehenam. Si dicitur necessario id faciē dñi. viij. q. pma. §. ex his. **¶** Quarto qñ pbabiliter videt qz illo āno copiā idonei cōfessoris nō habebit. **¶** Quinto rōne statuti qz ad minus semel in anno statutū est cōfiteri: vñ qui tpe pasce peccat: tenetur statim cōfiteri. si illo āno non est confessus. **¶** Si quis haberet solum peccata cordis: videtur qz possit differre cōfessionē vsqz ad mortis periculū: cuz de illis papa nihil habeat iudicare. **¶** Tamen quia semel in āno est pceptum cōmunicare: quod digne fieri non pōt sine cōfessione etiā de peccato interiori: tenetur talis infra ānū cōfiteri. **¶** Itē quia cōfessio nō pōt diuidi: si cū pctō interiori habet exterius de quo pōt ecclia p̄cipe: tenetur indirecte cū illo interiori cōfiteri. **¶** Serto quādo timet qz nisi statim cōfiteat̄ obliuiscet̄ pctū: sed dicit Siluester

hoc nichil esse: quia obliuisci mortale peccatum non est mortale: nec tenetur laborare ne obliuiscatur: sed sufficit quod velit recordari et proponat confiteri quando alia vice tenebitur. Sed certe si quis esset tam labilis memorie: quod probabiliter timet non posse illud peccatum confiteri ex obliuione: si statim non confiteatur: teneat vel statim confiteri: vel facere memoria in libro vel cuius certo signo: ne a memoria excidat. Quia si secundum omnes tenetur statim confiteri: qui timet copiam confessionis non habere illo anno. A fortiori in isto casu et quantum obliuisci mortale non sit mortale: velle tamen obliuisci vel exponere se probabiliter periculo obliuiscendi ex electione sicut est in proposito videtur mortale. Ideo tutius est vel eodem confiteri: vel facere memoria. Nec oportet propter hoc secum deferre instrumenta ad scribendum peccata.

Notandum quod papa non potest dispensare in confessione in eo quod est pure diuini: quod seruus legem domini tollere non potest: et si possit dispensare in preceptis canonis alicuius apostoli: puta in bigamia et huiusmodi: quia pariter non habet imperium tamen in sacramentis a christo institutis non potest: quod sicut ars supponit naturam et natura materiam: sic ecclesia fundamenta sua que sunt sacramenta. Unde sicut papa dispensare non potest quod prius sine baptismo saluetur: sic nec quod post baptismum mortaliter peccans sine confessione saluetur. Dispensare tamen potest in eo quod est de iure humano: puta quod

non teneatur semel infra annum confiteri: nisi occurrat mortis periculum: vel debeat communicare. Et aduerte quod quantum confessio possit licentiarum ex causa quod penitens per aliquot dies post pascha sine peccato differat communionem tamen hoc non potest toto anno: sicut in lege: qui non poterat pascha facere primo mense faciebat secundo: nec propter hoc excusabatur toto anno.

Notandum quod confessio legitima sedecim debet habere conditiones in his versis continetur. Sit simplex. humilis. confessio. pura fidelis. Atque frequens. nuda. discreta. liberes. verecunda. Integra secreta lachrimabilis. accelerata. Fortis. et accusans. et sit parere patet. quorum expositio hec est. Simplex id est sine mixtura hystoriarum: et sine hac conditione videtur sentire sanctus Thome. quod non valeat confessio. Quod verum est quoniam tot miscentur hystorie: quod confessio non potest propendere grauitatez specificam peccati. Humilis. scilicet interius vt quis se miserum ac infirmum cognoscat et fateatur etiam exterius ex congruo. vt flexis genibus. Discooperto capite. veste lugubri et huiusmodi. Pura id est recta intentione. Fidelis id est sine falsitate. Frequens vt crebro confiteatur tam peccata iam confessam quam non confessam. Nuda id est ita clara vt confessor peccata propendat. in peccatis carnis tamen verba sint sobria et rara: quantum possibile est. Discreta vt maiora cum maiori potestate dicatur et vt sciat discernit querere confessorem. Liberes id est

ne quis cōfiteatur coactus humana verecundia: aut timore expulsiōis ab ecclesia. Verecūda: ne recitet peccata iactando se sed erubescat. Quia hoc est satisfactoriū pene. de peni. disti. vj. cap. primo. Integra. vt nullū mortale: vel quod dubitat mortale celet. Secreta ex parte cōfessoris: quia in nullo casu debet reuelare scita in cōfessione ⁊ ex parte penitētis ne detegat verenda patris sui velut can. nisi vbi expediret. Accelerata vt statim post lapsus cōfiteatur ⁊ non differat. Fortis vt nihil omittat ppter timorē satisfactoriū vel ex verecūdia. De destinatione iā proxime visum est an statim teneatur homo cōfiteri quo ad frequentiam.

Notandū qd peccata semel rite cōfessa bonus est sepe recōfiteri. de peni. disti. prima. quem penitet. Hoc cōfert remissionē pene rōne verecundie ⁊ actus de se boni. Et augmentum dat grē virtute clauū. Nō tamē est necessariū: nec tenet quis obedire prelato precipienti vt recōfiteatur: nec posset papa cōdere legē q̄ hoc preciperet. Fallit hoc in multis casibus in quibus iterāda est cōfessio. Primo si tacet scienter mortale: vel circumstantiā necessariā vel qd̄ credit seu dubitat pbabiliter esse mortale ex verecūdia vel alia iniusta causa: mortaliter peccat: ppter irreuerentiā sacramenti ⁊ fictionē ⁊ reiterare tenetur. Et idem si omisit ex ignorantia que ex propria culpa notabili peccit: vt qz nolluit de suis peccatis cogitare: vel si omisit

sit ex crassa obliuione scdm Ricardū. Si tamen confiteretur eidē memori peccatorū priorū vel penitentie impositē. Vel si memor est confessor qualitatis penitentie ita vt sciat quam oportet adhibere medelā vt quia memor est qd̄ est carnalis: per iurus ⁊ huiusmodi: sufficit prius confessā reconferri ī generali. Dicēdo de his q̄ vobis prius dixi. Dico meas culpā: ac si nulla fuisset absolutio. que differri pōt p plures dies: etiā si confessor oblitus esset peccatorū in particulari: dñi tñ penitentiā taxasset vel habeat in mēte q̄litatē cōscientie penitētis: qd̄ si nō esset oporteret ad memoriā reducere vt fiat iusta moderatio. Si autē aliqd̄ horū ex iusta causa omittit: puta qz dubitat pbabiliter cōfessorē sollicitare ad malū vel reuelatur cōfessionē vel cogitatur p̄ctū quod cōfitemens audiuit in cōfessione: excusatur. Similit̄ q̄ omittit ex obliuione vel ignorantia pbabili facta debita diligētia: quā communilege permittit humana fragilitas. Que tūc est secundū Scotū. Nū quis tantā adhibuit ad memorandū: quātam apponeret in re ardua: ⁊ que sibi multū esset cordi. Similiter q̄ ex nesciētia putata quia nō credit esse peccatū excusatur: qz licet alii nō excuset: qui peccet q̄ hec agit cōtra legē dei aut nature: excusat tamē ne peccet nō cōfitedo specialiter sed solū generaliter cōfitedo nō cognita ⁊ oblita: vnde pueri ⁊ puelle noui cognoscētes esse mortale: quod alias scienter omiserunt confiteri

et ignorantia: non tenent iterare confessionem et secundum angelum etiam si tali peccato esset ahera excommunicatio. Sed hoc non videtur verum: quia omnis excommunicatus est privatus participatione passiva sacramentorum. Et postquam nulla est absolutio excommunicati a peccatis si prius non absoluitur ab excommunicatione.

Secundo tenent iterare sanctus, S. T. et Ricardus et alios. Non ex contemptu vel negligentia non implet penitentiam iniunctam ad quam ex precepto tenetur. nec implere potest quia eius est oblitus: si vero memor est et vult proficere non tenetur iterare: precipue si non fuit prescriptum tempus: similiter non tenent iterare si eam omiserunt ex impossibilitate vel maxima difficultate puta infirmitate et huiusmodi. nec similiter si non acceptavit illam. Nec si alius confessor mutavit etiam non cognito peccato pro quo fuit imposita. Sed certe si a principio fuit legitime confessus cum iam peccata ipsius sint remissa et illa fuit plena confessio: non video quare iste iterum teneatur confiteri peccata prius confessa: cum eius negligentia post eius absolutionem contingens: non possit facere quod illud sacramentum non fuerit sacramentum quis ad preteritum nulla est potentia. Propterea iste casus iterandi confessionem potius est de congruo quam ex debito necessitatis. Et ita sufficiet accusare se de incuria implendi penitentiam.

Tertio iteranda est confessio quando confessor est adeo ignarus quod nescit discernere inter mor-

tale et veniale ex genere: et presertim si penitens habet casus intricatos: nisi ipse penitens esset peritus et instrueret confessorem: vel nisi in articulo esset mortis et alium non posset habere confessorem: habitata tamen oportunitate iterare tenerent. Similiter reconfiteri tenetur qui scienter confitetur non intelligenti vel quia dormiebat vel propter obscuritates verborum et huiusmodi quia non est confessio sine uno referente: et alio percipiente. Et similiter quando confessor non potuit absolvere.

Quarto iteranda est confessio quam penitens erat excommunicatus etiam minori et a confessore absolvi non potuit ab excommunicatione vel non fuit absolutus quia excommunicatus absolvi non potest a peccatis non obstante probabili ignorantia: quam excusat a peccato et pena irregularitatis: sed non facit non esse excommunicatum et si tunc eligeretur ad aliquod beneficium: ignorantia non faceret acquiri ei aliquid ius ut in capitulo apostolice de clericali ex in glo. Et multo minus est capax sacramentorum a quibus directe excluditur unde absolutio est nulla: quantum angelus. supplementum. et caietanus oppositum opinentur.

Quinto secundum Innocentium in capitulo omnis de peccato et remissionis recidivas tenetur iterare confessionem ratione ingratitude: sed secundum Ray. et summas. confesio. Sufficit in tali casu confiteri priora peccata in generali: exprimendo ingratitude sub proprio nomine vel circumscriptione. Sed hoc

verū est qñ ingrātudo est circumstātia talis quas teneat cōfiteri: puta quia trahit ad particularem spēm peccati: quod tunc est qñ quis cōmittit alijs quod peccatū in cōtemptū dei ⁊ suscepti beneficij: nō autē qñ est circumstātia generalis cōsequens omne peccatū. Tenetur etiā recidiuās iterare confessionē de peccatis rōne imponēde satisfactiois p presentibus peccatis non directe sed indirecte: vt sciatur que satisfactio sit iniungenda: vt et qui frequenter passus est lapsum carnis ex aliqua occasione. illa abscidatur p satisfactioē ⁊ idem in alijs peccatis: ad qd videtur sufficere generalis confessio diuisorij descēdēdo quādoq; ad specialia. put videbit expedit. Si p̄m^o cōfessor habet auctoritatē absoluendi ab omni excommunicatione ⁊ casu ⁊ sic intēdit absoluere: secūndus cōfessor absolute poterit ab omnib⁹ illis casib⁹ reseruatis etiā si penitēs ex obliuione vel ignorātia nō sit ea confessus: nec est ampl⁹ excommunicatio nec casus reseruatus sed simplex peccatū. Cū bene faciūt eligētes cōfessorē auctoritate aplica: si faciūt se absolui: quātū extēdit eorū auctoritas. **Q** si postea recodetur: non tenet papam adire: licet cōfiteri teneatur. Religiosi etiā qui in suis capitulis vel visitationibus absoluuntur a censuris: cum aliquid de ante actis venerit ad memoriā vel noticiā non tenentur nisi solum confiteri illa tanq̄ peccatū simplex. Similiter si prelati dant licentiam alteri cō-

stendi de omnibus: iam nō sunt amplius ei reseruata. secundum angelum habens casum superiori reseruatum si cōfiteatur ei aquo de hoc absolui nō pōt: non peccat mortaliter si ne scandalizet illum: tacet reseruata intendens illa integre confiteri superiori: ⁊ quāuis hoc sit verisimile: securior tñ est opinio sc̄i Tho. q. s. tenetur iste totum confiteri inferiori: ⁊ pro reseruatis ibit ad superiorem.

Confessio debet esse pura: vnde q̄ confitetur principalr ppter inanē gloriā: vel ne notetur in populo: vel propter alium malū finem: peccat grauer propter iniuriā quam facit sacramento: peruertēdo eius finē qui est spes venie. **M**entiri in cōfessione est pctm̄ mortale. primo qñ illud mēdatiū est perniciosum notabilr sibi vel. primo. vñ accusans se de peccato qd non fecit in speciali ⁊ in casu certo mortalr peccat quia se infamat. **A**ecob stat cap. ad ei⁹ dis. v. vbi d̄r. bonariū mētū est culpā agnoscere vbi culpa nō est: quia intelligitur de cognitione dubitativa ⁊ formidolosa. **N**ō autem esset mortale se accusare peccatorem magnū in genere. **N**ec se accusare de mortali in specie in casu dubio ad cōsulendū cōscientie: dñ modo nō asserat certe sed sub dubio etiā si plus iusto se agrauet ad tutamē conscientie: quia illa preponenda est fame. secūdo ē mortale circa ea q̄ sūt de necessitate cōfessionis: cuiusmodi sunt mortalia peccata ⁊ mortales circumstantie non rite confesse habita cō-

pia idonei confessoris: quia hoc est inualidare sacramentum et irridere. Circa alia vero non necessaria ut sunt peccata venialia et mortalia alias confessio: et alia respectu quorum non habet confessor idoneus non est mortale mentiri secundum Siluef. quia nec sacramentum inualidatur: nec confessionis integritas minuitur. **U**n confitens scienter veniale quod non fecit secundum ipsum non peccat mortaliter. sed contra. **N**on minus reuerentia debetur deo in quantum iudex noster est: quam in quantum testis operum nostrorum: sed iurans falsum peccat mortaliter quantumcumque illud super quo iurat sit leue. Quia deum inuocat in testem falsitatis. Ergo mentiens in confessione: etiam super leuibus peccabit mortaliter. **Q**uatum in se est irridet deum et frustratur eius sententiam: et dato quod quis confiteretur venialia solum que non fecit. Et sacerdos audita confessione eius proferat sententiam absoluedo ipsius: Quis dubitet hanc esse maximam irreuerentiam et sacrilegium fori penitentialis. **V**idet ergo: quod confitens venialia que non fecit scienter mortaliter peccet. **Q**ui vero in confessione a casu dicit mendatiuum non ut materiam confessionis sicut si queratur de quo genere sit: respondeat aliter quas sit. male facit sed non est mortale. idem est de alijs que per accidens se habent ad confessionem: et non sunt de necessitate confitenda.

A nuditatem confessionis requiritur confiteri omnes circumstantias peccatorum. circum-

stantie tamen alleuiantes non sunt confitende nisi tacendo eas crederetur a confessore esse mortale: quod quis confitetur ut veniale. **E**t si dicat non ieiunasse in die de precepto: et taceat de infirmitate. **C**ircumstantias igitur alleuiantes confiteri est imperfectio: nisi fiat ad satisfaciendum aliene inquisitioni aut scandalo. **C**ircumstantias vero mutantes speciem et grauantes in infinitum necesse est confiteri. **D**e grauantibus in eadem specie sunt opiniones: sed opinio beati Bonauenture et sancti Thome est communior: quod non est necesse eas confiteri sed tantum laudabile: et aliquando laudabile est eas ommittere: ut in carnalibus quando vel confessorem vel penitentem alliceret. **S**i tamen infinite grauant: necessario sunt confitende: quia gratia data in sacramento penitentie restaurat: si quae de inclinatio ad peccatum in sacerdote vel penitente proueniat. **S**i tamen penitens videat confessorem procliuem perat licentiam confiteri alteri. **O**pinio vero Antistodo. quod necessario sunt confitende sicut ei qui furatus est mille aureos: non sufficit dicere se furtum commisisse: non est vera regula: riter nisi in casu scilicet. quando eis non scitis sacerdos ne scit quid sit acturus. vel ratione iurisdictionis. **S**icut iniuria illata in clericum si sit enormis est casus papalis: si leuis: est episcopalis. de sen. et c. cum illorum. **E**t ratione damni dati ut sciatur modus imponere restitutionis et an talis quantitas sit episcopo reseruata qui aliquando circa hec disponit: unde in

directe tenetur homo has circūstantias dicere: in quātum sine eis nō potest aliquādo bene sciri debitus mod⁹ satisfactiois: ideoq; dupliciter potest esse in hoc periculum de mortali. Primo si facer⁹ dos interroget confitētes ⁊ neget vel taceat ex causa iniusta. Secundo si ipse scit quantitatem sui de licit⁹ iniuste diffiteretur aut tacet: quia exponit se periculo non recipiendi congruam medelam: seu ponendi obicem sue iustificationi.

O ubiū est inter docto. an circūstantia sacri temporis et loci sit necessario confitenda. Quantū ad locum dico q; necessario est cōfiteāda: quātum ad sacrilegium rerū: locorum: ⁊ personarum: nō solū si perueniatur ad actum: sed etiā quo ad ipsas oculoꝝ fixationes ⁊ cogitationes de luxuria: furto ⁊ homicidio: q; eādē p se gravitatē habēt cogitationes ⁊ opationes ⁊ ad eandē prinēt specie: vt patet. *Prima* scde. q. lxxij. *Marie* si tales cogitationes nō solū sunt in ecclesia: sed etiā sint de scelerē peccato: vel peccato in ecclesia: quātū vero ad alios act⁹ puta detractioes vel alias cogitationes vt d̄ supbia nō est necesse cōfiteri circūstantia loci sacri: q; licet ista trabāt ad specie sacrilegij tanq; habētia specialē repugnatiā ad rationē ratioe irreuerētie ad diuina: tñ ista species est venialis: q; de hoc nulla est pceptoria prohibitio a deo vl' hominib⁹. Quātū vero ad circūstantias festi. *Michola* de lira. *Florēt.* ange. rose. ⁊ nider. tenent q; ē necesse

sario cōfiteāda: s; cōmunio: ⁊ pbabilior via ē q; nō: q; pceptū d̄ sanctificatione sabati litteralr̄ intellectū nō prohibet opus seruire spirituale puta peccatū secundum sanctū. *Tho.* in. iij. sen. distin. xxxvij. *Et* a sensu spirituali ⁊ mystico: non trahitur efficax argumentū. Quauis igitur peccans in festo magis faciat cōtra intētionē precipiētis q; est vacare diuinis: q; seruilib⁹ ⁊ mechanicis itendēs. Tñ ista intētio nō cadit sub pcepto. *Q;* legis latoꝝ intendit obligare subditos ad substātiā alicui⁹ operis sub pcepto: nō autē ad finē a se intentū. *Et* s. fiat illud opus ppter finē quē ipse intēdit. Ad hūc sensum dicit sc̄tus *Tho.* in scda. ij. q. cxxij. ar. iij. ad. iij. *Q;* magis ipedit hō a rebus diuinis p pceptū q; p opus corpale: iō magis cōtra hoc pceptū peccās in festo: q; faciēs op⁹ corporeale: vñ aug. *Meli⁹* faceret iude⁹ aliqd vtile i agro suo: q; si in teatro seditio sus existeret: meli⁹ femine eoz die sabbati lanā facerēt: q; q; tota die i neomenijs suis ipudice saltarēt. finis autē intent⁹ a p̄cipiēte nō cadit sub pcepto. vt patet. ij. ij. q. c. x. dicit etiā sc̄tus *Tho.* in. iij. d. xxxij. ar. v. q. ij. q; circūstantia t̄pis festiui nō agrauat infinite nec trahit ad aliā specie peccati.

O circūstantia q; est quotiens duplicif sumit̄. Uno modo vt dicit frequētia: puta si frequēter illud committit. hoc modo scdm *Scottū.* Angel. ⁊ *Rosel.* Est circūstantia necessario cōfiteāda. S; hoc non videtur verū. *Q;* circūstantia consuetud

dinis nullo speciale dei vel hominū precepto p̄hibetur. Et sc̄dm̄ peccatū nō est circūstātia prioris sed aliud ex toto ab illo distinctū. Alio modo sumitur vt dicit quotā et numerū. et sc̄dum Archid. et direct. Videtur q̄ sufficiat dicere numerū indeterminatum puta multotiens sum fornicatus vel per annum in tali peccato fui et huiusmodi. Sed sc̄dum Florenti. Angel. et Rose.oportet dicere numerum certū puta. c. vel. cc. quez si quis non habet in memoria: tenetur cōputare quotiens in die potuit peccasse. vel in septimana. cuius ratio est sc̄dum rosell. **Q**uilibet numerus adiunctus alteri numero cōstituit aliā speciē. Sed nō cogit hec ratio: quia vnitas addita variat speciem numeri sed nō pcti. Sanctus tho. in opu. xij. ad lecto. bisumtinū dicit q̄ tenetur quis cōfiteri numerū peccatorū sicut potest. Hoc est sicut habet in memoria facta sufficiētī preparatione sc̄d̄s q̄ consuevit facere hūana fragilitas. dicēdo. Hoc feci bis vel ter: eo modo quo tenet ad cōfessionis integritatē: et peccat mortaliter q̄ ex causa iniusta tacet aliquid de vero nūero quē habet in memoria. Et q̄ ex lata culpa nō recordat numerū peccatorū: puta qz nihil omnino cogitauit: forte nō cōsequit iustificatiōē et peccat grauiter de nouo faciēs irreuerentiā sacramēto qd̄ amittat. Ex̄p̄mat ergo peccatō: numerū certus si nouit peccatō: vl̄ incertū si nō nouit: vt dicēdo potui hoc facere toties circū et doleat qz nescit certū: qd̄ si nō

facit suppleat sacerdos nisi vbi eq̄ nō scit numerus sicut peccator: qz tūc numerus implicite est cōfessus. **Q**ui q̄rit cōfessōrē idoneū quātū potest: excusatur si erret in aliquo ad consiliū eius: et sua ignorantia est inuicibilis nisi hoc ipsum q̄ ei assentit error: veniat ex sua lata culpa: secus de eo qui tale in non querit. **I**te idoneus nō exasp̄at nec aggrauat peccata irratiōabiliter. **H**ec contra iura: vnde iudas ideo desperauit q̄ penitentia ductus de peccatō suo non apostolos sed phariseos adiuit.

Et vi sacramēti non tenemur venialia cōfiteri quamuis confitens sola venialia vere recipiat sacramentum penitentię. **Q**uia duplex est materia sacramēti penitentię: quedā necessaria vt peccatum mortale alia non necessaria vt veniale. **H**uiusmodi patet cū per venialia nō possumus naufragari: et penitentiā sit secūda tabula post naufragiū. **I**mmo vigore statuti. omnis. de peni. et remi. habens solum venialia: non tenetur ea confiteri: quia papa non obligat h̄ites solum venialia: sed mortalia que solum distribuit. li omnia. sc̄dum Scotus et glo. **Q**z si distribueret venialia teneretur ea cōfiteri etiam habēs mortalia quod nullus dicit. **E**t teneretur ad impossibile. imo sc̄dum **H**et. de palu. **H**ap̄a nō posset obligare ad confessionē venialium: quia esset mutare materiam sacramēti penitentię faciēdo de venialibus materiam penitentię necessariam: vnde eo casu sufficit qz se presentet fact

cerdoti dicēs se non habere mortalia sed venialia: vt admitti possit ad cōmunionē. inocc. j. tenet q̄ ha bens solū venialia tenet ea cōfiteri. quē sequi vide tur supple. Sed iste opiniones nō sunt in veritate contrarie quia vna intēdit q̄ nō tenemur cōfiteri oīa venialia specialiter ⁊ numeralit̄: alia vero in tendit q̄ rōne statuti teneamur ea cōfiteri in gene rali dicendo. nos quidem imunes a mortali scdm cōsciētiam n̄ram. In alijs tamē multis deliquit̄ ⁊ petere absolutionē. nec hoc est mutare materias sacri: qz venialia sunt dispositio ad mortale. vñ ad hoc pōt ecclesia obligare vt p absolutionē: maio rē gratiā quis cōsequat̄. Et q̄ ad venialia cōfiten da in speciali nō tenemur rōne statuti: Sanctus Thomas tenet licet videatur solum recitare.

Tenetur quis venialia cōfiteri in multis casu bus. Primo secūdu. s. Bonauen. in. iij. dist. n. xvj. vt refert ange. rōne periculi ad quod ducit: quia si homo periculum aduertat: tenetur penite re de veniali: sed non dicit q̄ teneatur cōfiteri sed penitere. Secundo ratione dubij quando dubi tat an sit veniale. Tertio ratione professionis regu le ad hoc obligētis scdm angel. et supplemē. quos carpit Silue. quia si papa ad hoc non potest obli gare per statutum: multo minus quicumqz alius ⁊ si sic esset religiosi tenerētur ad ipossibile sed dici potest pro angelo: q̄ quauis papa non possit me obligare ad confitenda omnia venialia ⁊ in specia

li potest tamē me obligare ad aliqua. s. exteriora vñ ad oīa in generali ⁊ ita intendit angelus. Potest secūdo dici q̄ sicut pata nō pōt me obligare ad re ligationē: quod tñ ego possūz si veli voto meo. Ita similiter possū ego vouere vel iurare cōfiteri ali qua venialia: ad qd̄ papa alias nō posset me obli gare. Et idem intrādo ordinem vbi hoc vouetur. Communiter tamen religiosi non tenentur confite ri de venialibus: sed solum de mortalibus aut du bus de mortali: vel periculosis ducentib⁹ ad mor tale: si ratione periculi transeant ad mortale. Dis cit supplemen. se nescire quomodo quis se audeat existimare inuicem a mortali infra vnum annum: ⁊ fatuū esse sacerdotē qui sic dicenti ⁊ nō aliter cō fitenti eucharistiā ministraret. Sed doctor subti lis oppositum sentit in fine dist. xvij. dicens. Non esse incredibile plures esse in ecclesia q̄ per annuz viuant sine mortali. Immo ego credo per dei gra tiā multos maiori tēpore sine mortali trāsire mag na perfectionis opa quottidie exercētes: de quoru meritis thesaurus ecclesie cōgregat̄. Est tamē su per omnia proficuū frequenter venialia cōfiteri: quia in cōfessione si rite fiat gratia cōfertur vel au getur in fallibiliter ex opere opato. fomes peccati minuitur: facilius corriguntur p̄ auxilium gracie ⁊ propositi bonū renouatū: eoruz pena aboletur. habitus venialiū non sic firmatur: ⁊ qz multa sunt mortalia: que ex cecitate nostra venialia reputant̄.

Confessio pro ut est pars sacramenti habet de determinati actum sicut alia sacramenta habet determinatam materiam: et ille est proprium verbum quo consueuimus manifestare proprios conceptus: sicut in baptismo: assumitur illud elementum cuius est in ablucendo communior usus: alij enim modi iducati sunt in supplementum. Ergo non habent usum lingue ut est mutus: vel qui est alterius lingue sufficit confiteri per mutus: per scriptum aut interpretem: quia non erigitur ab homine plus quam possit. In absentia vero sacerdotis potest fieri laico: ideo non oportet quod fiat scripto. quia plerumque pertinet ad confessionis necessitatem actus qui ille cui fit. Nec obstat quod baptismus nullus debet accipere nisi in aqua: quia ipsum est omnino ab extra et nobis ab alio exhibetur: sed actus confessionis est a nobis ideoque quoniam non possumus uno modo: debemus secundum quod possumus confiteri: quia de necessitate sacramenti est quod quis sua peccata manifestet: nec potest quis in hoc dispensare. sed quod fiat verbo non est de necessitate sacramenti secundum beatum Thome. sed ex institutione ecclesie non solum ut peccator erubescat: sed ut accipiatur id cuius usus est conuenientior. Et quauis confiteri clerico absenti per scriptum liceat et absolueri sicut. 13 dicitur. hoc negat: quoniam tamen timeat scandalum fieri non debet.

Arcum hoc est aliqua oppositio inter beatum Thome. et Scotum. nam sicut tenet quod quoniam quis habet sacerdotem presentem tenetur confiteri oratione vel per

scriptum seu interpretem de iure diuino semel ante mortem. Quia deus precipit absolute confessionem vocalem: que fieri potest dictis modis: quantum est de necessitate sacramenti et consequenter quam diu homo habet unum de illis modis non absoluitur a precepto. An idem senserit de iure canonico quod semel in anno teneatur confiteri per interpretem qui non potest aliter: videtur quod non quia non inuenitur expressum in iure et hoc preceptum est graue et efficere tur grauius: et consequenter talis non tenetur communicare in pascha: nisi immineret periculum mortis. Tenetur tamen confiteri scripto aut nutu ex precepto ecclesie si aliter non potest: quia ista non arguit sed minuit difficultatem precepti. Scotus vero post Ricardum. quos sequitur angelus. et Rosellus. tenent tria contra predicta. Primum quod non tenetur quis per interpretem confiteri: qui cum sacerdote si vellet posset malignari contra confessum testificando: nec ad forum secretissimum tenetur quis ut est aliquo modo publicus. Sed si ista ratio concluderet: sequeretur quod etiam sacerdoti non teneremur confiteri: quia si vellet malignari: posset testis esse contra confitentem et faceret semi plenam probationem: unde posset publicari et exponi torture: imo posset inuenire alium testem falsum et plene probare: sufficit ergo quod non possit venire in publicum licite et iudiciale: ut in proposito. quod sacerdos et interpretes celare tenentur. Secundo dicit. Contra rationes confessionis esse: quod fiat per scriptum.

in libro Sacerdotum patet in oppositis: multum
infecta per litteras Margarita.

venies *mplor* Quomodo scriptura ex natura sua est publica et au-
fert verecundiam. Sed contra q. xxx. q. v. caplo. qua-
lis dicitur. q. licet per scriptum confiteri: nec in tali
casu scriptura est publica nisi raro et per accidens:
sicut et voces confitentis audiri possunt ab alio: nec ob-
stat sublatio verecundie. *Q*uod confessio facta sine vere-
cundia tenet. Et ex quo adest sacerdos et ipsi datur
scriptura non desit verecundia. *T*ertio dicit q. non li-
cet absentem confiteri per litteras. *C*ontra quod est q. Sacerdos
*T*heo. catuari. ut omnes testantur per litteras est confessio
sua: nemo tamen ad hoc tenetur. *Q*uamvis confessor
non debeat audire illum cum qua peccavit quia tolli-
tur erubescencia que est magna pars satisfactionis:
si tamen absoluat tenet absolutio. *E*t idem de om-
ni peccato in quo sacerdos fuit cooperans et confen-
tiens. *N*ec sufficit si quis peccata alicuius eo pre-
sente referat sacerdoti: q. homo per se ipsum de-
bet confiteri. satisfacit tamen quasi sacerdoti interroganti ad
quesita respondet: quantum ad ea de quibus interro-
gatur nisi talis statuisset: potest tacere: q. ore proprio
confiteri: quod est mortale. *I*deo confessor prudens hoc
advertens faciat eum rectificare conscientiam et de hoc do-
lere et caute educere de ore eius peccata: que videt eum velle
celare. *S*ilicet si probabiliter credit aliqua oblivisci et
impreparatione: aut non existimare peccata: debet
occurrere: alias scienter absolvere indignum.

*H*omo tenet integre confiteri omnia peccata sua vni sa-
cerdoti etiam si ut dicit. s. t. et scotus: ille non possit

Confessorum.

XLIII

ab omnibus absolvere. quod verum est. *P*rimo si peccata
sunt mortalia: quia venialia cum non habeant connectionem:
quoad contritionem: confessionem et absolutionem:
eorum confessio dividi potest. *S*ecundo si sunt in
memoria quia oblita licite tacentur: que si post confes-
sionem ad mentem redeant ipsa sola tenentur confiteri
etiam si alteri confiteantur. *D*icit tamen Siluester. q. alia
tenentur recitari in generali: dicendo quod ista confi-
tendo est oblitus: sed ista tertia non videtur necessita-
tis: sed congruitatis: nisi quando oblivio fuit ex sua
culpa: et tunc sufficere dicere accuso me: quod ex mea
ignavia oblitus eram huius peccati et ideo in alia
confessione non sum hoc confessus. *T*ertio non tenetur
integre confiteri quando confessor: non est idoneus ad
omnia audienda: ut quia inde sollicitaretur ad ma-
lum: aut illud reuelaret et huiusmodi: et non habe-
tur alius sacerdos quando penitens habet casus re-
servatos si prius accedat ad superiorum secundum palam.
ecclesia romana hunc habet usus ut absolva-
ta maioribus remittens pro minoribus absolvendum
in quo facto supponitur quod ita fieri possit et talis con-
fessio est virtualiter integra secundum Lapreolum:
propter intentionem confitentis: potest etiam absol-
vere ab omnibus si omnia velit audire non aliter.
*E*x quibus infero quod quantum quis confitetur genera-
liter de omnibus culpis vite sue: vel alias facit longam
confessionem duratam per plures dies: posset
in qualibet partiali confessione absolvi. quia

nō videt̃ maior rō in casu ſupiori: q̃ in hoc. Si ve
ro prius accedit ad inferiores. ſc̃dm. ſ. Tho. pctō:
debet totū dicere inferiori: ō abſoluet a qb̃ pōt ad
ſuperiorē in alijs remittēs. Arg. xxxiij. q. ij. latozē.
et de peni. z remi. ſignificauit. z ſi d̃ facto abſoluiti
ferior: ab oib̃: non eſt abſolutus: q: quo ad refer/
uata ſentētia eſt a nō ſuo iudice: ſed quātuz ad alia
ualet: quia vile p̃ inutile non vitiat̃ in his q̃ ca/
piūt diuiſionē. Eſt tamē ipſe excuſatus p̃ ignozā/
tiā facti: ſed nō ſacerdos cui ius ignozare nō licet.
q̃ hoc poſſit fieri ſic perſuadet. Quod eſt in cōfeſ/
ſione quantū ad abſolutionē ex parte dei nō diui/
ditur: ſed totū ſimul remittit in cōtritiōe: quod ve/
ro eſt ex parte eccleſie: diuidi pōt. q: ipſa duo facit
abſoluēdo: et remittit partē ſatiffactionis: z recon/
ciliat eccleſie militanti. p̃mū diuidi pōt: vt ſi dicat
ſacerdos fac hoc per. viij. dies z regredere z in iun/
gā reliquiſi. Sed q: regularit̃ cōfeſſio debet eſſe
integra: ſc̃dm b̃tūm. t. quādo peccator prius vadit
ad ſuperiorē ſc̃dm herueſi: qd̃qd̃ ſenſerit palu. non
abſoluit proprie eum a peccatis niſi totū dicat: ſed
ab obligatione cōfitendi ſibi: ſi vere prius vadit
ad inferiorē abſoluit eum a peccatis ſed non ab
obligatione cōfitendi ſuperiori. Sed ſecurius eſt
q̃ non abſoluat quouſq; habeat cōmiſſiones a ſu/
piori. Dicunt̃ Balu. notabile verbū. ſ. q̃ abſolu/
tus a referuatis in articulo mortis nō tenet ſi eu/
dat adire ſupiorē niſi fuiſſet excōmunicat̃. Et ſimi

lit̃ abſolut̃ extra caſuz neceſſitatis: a talib̃ ab eo q̃
poterat etiā ſi cōfeſſio fuiſſet ficta: ſi itez z pluries
vult cōfiteri d̃ eiſdē abſolui poteſt a quocūq;.

Cōfeſſio debet fieri ſecrete: ſoli ſacerdoti z
ab vno ſolo penitente ſic q̃ nec vnus audiat
multos: nec multi ſimul audiāt vnum. de peni. z
remi. ois. in verbo ſolus z in verbo ſacerdoti: vn/
de mortalit̃ peccāt audiētēs plures pueros doli ca/
paces. In articulo tamē neceſſitatis quādo iminē
te morte vñ poſt aliū cōfiteri nō pōt: licet plures
ſimul audire. Similit̃ plures poſſunt vnū audire
ipſo cōſentiēte vt ſaniori cōſilio regatur z tenet ab/
ſolutio. ſc̃dm palu. et ricar. L. iuius contrariū ſentit
ſcotus dicēs. Cōfeſſio plurib̃ facta nō eſt ſacra/
mental̃: quia vñ eſt xp̃s quē ſacerdos repreſent
tat: ſed primū eſt verĩ quia illi duo tenent locum
vnĩ p̃fecti. Deceator: tamē liber eſt ſc̃dm ioā. and.
ad p̃ntēdū publice: ſi facere velit ex ſeruoze: nō ob/
ſtante li ſol̃. q: poſitū eſt vt ad cōfeſſionem hō li/
berĩ accedat: qd̃ ſc̃dm. ſ. th. in. liij. diſ. xvij. in exp.
lit. verū eſt ſi pctū eſt publicū: alias nō licet: quia
talis humilitas p̃e iudicabit primo: q̃ poſſet in/
de ſcandalizari. liber etiā eſt ad dicendū penitētiā
ſibi impoſitam ſicut et ſua peccata: qñ nec ſibi nec
cōfeſſori ex hoc p̃iudicat: ſecus vbi ſe ſine cauſa in/
ſamaret: vel cōfeſſorē aut ei maliuolentiā acquire/
ret: vt ſi iniunxit mulieri abſtinere a fami liaritate
alicius viri z huiusmodi.

Confessio facienda est cum lachrymis nō ex
terioribus q: ille nō sunt ī nra potestate: sed
cum interioribus que sunt displicētia peccati pre-
teriti cum proposito cauēdi a futuris. Et sufficit q
velit quis habere a deo displicentiam ⁊ grām ca-
uendi in posterum cū nulli placeat displicentia rei
placite. Debet tamen hec volūtas esse efficac. que
si sit imperfecta in absolutione virtute clauium fit
pfecta: nisi ponatur obex. quia sacramenta nostra
de attrito faciunt contritū. nota q cū attritio non
consistat ī indiuisibili sed habeat latitudinē et plu-
res gradus (quia dabilis est perfectior ⁊ minus p-
fecta) stat aliquem saluari sumptis sacramētis pe-
nitētie: eucharistie ⁊ extreme vnctionis. qui dāna-
rē sumpto altero tñi vel duobus: quia vis clauū
⁊ virtus sacri iterato sacramento pñcit: qd in p de
fuit. Secundum scotiā ad cōsequendā gratiā p hoc
sacramētum sufficit nō ponere obicē: quod est mi-
nus q̄ attritio: quia secundum ipsum sufficit volū-
tas suscipiendi hoc sacfz sine obice pcti mortalis
actualiter sibi factio in vltimo instanti absolutio-
nis in quo est vis sacramenti. obex actualis d̄. Si
q̄s actu tunc cogitaret aliqd mortale nō relinqre.
⁊ fere hec est mens scī thō. cum dicit: q̄ confessio
potest esse infōrmis. Sed cōtra quia sicut matrimo-
nium est nullū si quis velit cōtrahere matrimo-
nium ⁊ tñ non vult cōsentire. ita cōfessio sine dolo-
re nulla est: quia act⁹ interior est pars essentialis

huius acramēti. Dicit pōt q̄ pars essentialis hu-
ius sacri non est cōtritio: sed aliqualis dolor. Et
si contritio dicatur eius pars intelligit̄ de contri-
tione futura: sicut satisfactio aliquādo p̄cedit: nec
est hoc in cōueniens: cū pñia sit totum successiuū.
S; aduerte q̄ aliud est velle cauere: ⁊ aliud crede-
re q̄ a pctō cauebit. cum vnū sit rōnis aliud volūta-
tis: mlti vellēt cauere: q̄ credūt q̄ nō cauebūt. qui
aut nullā hēt de pctō displicētiā nec voluntatem
cauēdi: sed actu vult non cauere: si confitē ⁊ petit
absolui mortali peccat prop̄ irreuerētiā sacri ⁊ a-
nullationē quantū in se est. Si aut velit suscipere
sacm̄ vt doleat nec actu propōit redire ad pctā. yf
si sit aliqliter delēs non d; absolui: si tamen absol-
natur non peccat sacerdos si non aduertit ad iper-
fectionem sue displicentie sed credit illum perfecte
dolere. Et recedente fictione valebit simpliciter
illa confessio.

N sciendus vtrū confessio facta sine cōtritiōe
valeat. Aduertē d̄: q̄ triplex ē fictio. P̄ria
est q̄ siue sit cōfessa sine nō: facit sacfz nullū esse: vt
si quis intēdit suscipere sacm̄ s; nō dolet de pctō:
aut illud cauere nō vult ⁊ hoc actu cōsiderat: et ta-
lis cōfessio nec tñ nec post valet. Sēda est q̄ in pñ-
cto absolutiōis d̄ finit esse fictio ⁊ valet sacm̄ etiā
tpe quo suscipitur: vt cū q̄s insufficientē qdē dolet:
sed nō adeo: q̄n talis dolor p̄fici possit sacfz: et in
verā cōtritionem cōuertit̄: siue sit cōfessa siue non.

Tertia est quā si quis cōfiteatur absolui non debz
 z si de facto absoluitur: dubium est utrū impri-
 tur ornatus z valeat cōfessio recedente fictione: si
 vero eam nō cōfiteatur: quia non occurrit: verū est
 sacramētū z valz cōfessio rōne ornata? nec est iterā
 da s; sola fictio cōfiteāda: vt si ex ignorātia iuris di-
 uini credit falsē se sufficientē discusse consciētiam:
 vel cū quis dolet de preterito sed de futuro cauere
 non vult: vel econuerio. Nota q; cū nra sacra gra-
 cōferat nō effectiue sed dispositiue: q; nō imprimū
 characterē: imprimū silēm dispōnem q; d; ornatus:
 q; cū nō hēat cōtrariū est indelebilis scōs Silue. z
 satis pbabilis: licet multi asserāt illū eē delebilē: z
 iterato sacro intēdit: nec tñ semp intēditur grānis
 si qñ adest debitus conatus ex parte voluntatis.
 Dicit igitur. bona. hosti. olcot. vineē. z plures alij
 q; dicta confessio nō valet ad remissionē culpe etiaz
 recedente fictione: z necessario est iteranda. Sed
 s. tho. ricar. z cōis theologozum scola: tenent oppo-
 situm. Nam ad omnem formā sufficienter dispo-
 nentē ad aliquē effectū: sequitur talis effectus subla-
 to impedimēto: sicut sublata colūna sustētate lapi-
 dē seqtur morus lapidis deorsum: z remota fictio-
 ne in baptismo: sequitur gra a characterē: sed orna-
 tus sufficienter disponit ad grām alioqñ pnia insuffi-
 cientē illā causaret: que illam nō alit causat: q; dispo-
 nēdo: ergo sublato impedimēto fictiōis seqtur inde
 gra z valet cōfessio. loqndo de fictiōe. iij. mō.

Tripliter verificatur hec opinio. Prōmo qñ fic-
 tio ē priuatiua tñ: vt cū hz dolore: sed ita im-
 pfectū pctū sacro nō sufficit ad cōtritionē: nec tñ sci-
 enter celat pctūz quod habuit in nō examinando
 cōficientiam vt debuit: quod d; fictio: z tñ credit se
 sufficienter dispositū: q; error: nō tollit fictionē res-
 pectu vltimi effectus sacri quia est iuris diuini: sed
 tñ tollit fictionē excludentē essentiā sacramenti eo
 ipso q; est error. Scōdo qñ fictio est positiua quas
 q; celaret faceret sacramētū nullū: et q; cōfiteretur
 absolui nō deberet: vt si nō dolet de preterito: z tñ
 hec fictio actu nō occurrit sibi vt cōfiteāda z cōfes-
 quēter p inde ē ac si hoc pctūm fuisset p negligē-
 tiam oblitū z est verū sacramētū: non obstāte igno-
 rātia iuris diuini. Tertio verificatur qñ cōfiteatur
 eidē cui prius: q; sufficit absoluerē ab oibus z iū-
 gere pnia solum pro fictione: pro alijs aut faciat
 prius iniūctā q; non oportet q; cōfessor: recolat oia
 peccata a pncipio vsq; ad finem. s; sufficit scōm
 palu. q; cognoscat modū z dispositionē penitētis
 vt cōgruam moderetur pnia fictus igitur absolui
 non debet: q; sacerdos nō debet absoluerē: quem
 scit a deo ligari: si tñ absoluatū tenet absolutio z
 habebit effectū qñ cōteret: vel ex pactione diuina
 vel ex ornatu ipresso: si dicat q; ibi nō est materia
 pnie. s; peccator contritus. Dicendū q; imo est ma-
 teria sacramēti s; iūda scōs palu. et nō est conse-
 ssio dimidiata: nisi fictio occurrat vt confiteāda.

In cōfessione dicitur quod quantum potest famam alterius custodire sed magis suam purgare conscientiam: unde si circumstantia ducens in noticiam alterius persone sit de necessitate confessionis: ut si peccauit cum matre confitenda est: peccatum licentia ut possit confiteri non cognoscere personam. credo tamen quod si et nominatio persone immineret grave periculum alicui et probabiliter: non teneretur illam exprimere. Sicut nec teneretur confiteri alia peccata in tali casu: quia quod est institutum per charitatem non debet contra charitatem militare. Sed si sit solus aggrauans circumstantia non debet exprimere nisi talis expressio esset utilis penitenti ut. scilicet melius preseruetur a reciduo: vel persone nominate quatenus exprimeretur debet. Alias si sine utilitate sua vel alterius exprimat: non euadet detractionem penitentis et confessor si ad hoc consentit. Similiter non peccat sed meretur confessor: sicut et ipse penitens reuelans: si interroget personam non ex curiositate: nec ut perdat sed ut proficiat pro ea orando: vel fraterne corrigendo et secrete monendo de licentia penitentis et non aliter.

Septem sunt circumstantie hoc versu contentae. Quis. quid. ubi. quibus. auxilijs. cur. quomodo. quando. Quoties proprie non est circumstantia sed ad substantiam actus pertinet. quia ubi aliquid fit bis est substantia actus geminata et duplex peccatum etiam si obiectum sit unius numero. ut si quis interpolatis tribus bis eundem feriat: quoniam circumstantia addita indifferenter se habet ad rationem nec bonum nec malum

importans: non mutat speciem peccati: sicut percutere hominem vestitum vel nudum furari dextra vel sinistra. Sicut non mutat speciem si habet repugnantiam ad rationem solam ex suppositione alicuius prioris: sicut accipere alienum in magna quantitate est eiusdem speciei cum accipere alienum. Quod magna quantitas non repugnat rationi: nisi ex suppositione huius quod dico alienum: unde non esset peccatum accipere in magna quantitate si esset proprium. Si vero importet aliquid repugnans rationi primo et per se: dat speciem peccati: sicut alienum dat speciem huic quod dico accipere: ita quod si alienum superueniat ei quod est accipere constituit furtum: sicut rationale adueniens animali constituit hominem. circumstantia non varians species: non aggrauat infinite: alias infra eandem speciem esset distincta infinita vni ab alio. Que etiam mutat speciem non aggrauat infinite quoniam ipsa est peccatum veniale de sui ratione: siue id cui addit sit veniale siue mortale: sicut ad actum gulae quod est peccatum per se addit hec circumstantia laute specialiter deformitate: quod ex se faceret peccatum et tamen non aggrauat in infinitum semper.

In circumstantia aggrauat infinite: que repugnat rationi directe ex eo quod est contra speciale preceptum dei vel ecclesie vel superiorum literaliter intellectum et non spiritualiter secundum sanctum. T. in. iij. disti. xxxvij. q. prima. primo. ad secundum. Ex quo infero quod circumstantia temporis non trahit in aliam speciem nec aggrauat infinite ut dicit. s. t. in. iij. disti. xxxij. arti. v. q. ij. quoniam nicholaus. florenti. angel. et rosel. dicant

oppositū. Infero secūdo q̄ circumstantia p̄sone si
 militer nō aggrauat infinite: nisi in tribus casib⁹.
Primo rōne voti in quo includitur p̄ceptū vt
 obseruet illud: vnde luxuriari cū religioso aggrauat
 infinite. Secūdo ratiōe p̄cepti sibi facti. vñ
 cōtraher cū ordinato in sacris aggrauat infinite.
Tertio rōne scādali casu quo scādalizare est ei mo-
 tale: z cōsequēter contra aliquod p̄ceptum: sed ad-
 uerte q̄ circumstantia mutās speciē cū transeat in
 vim obiecti actus: nō debet propie dici circumstan-
 tia sed obiectum illius actus. quia circumstantia
 propie est accidens actus humani attingēs illum
 extrinsece. vt dicit. s. tho. p̄ima secūde. q. vii. Circū-
 stantia sacri loci variat speciē etiam si addatur act-
 tui bono stantibus statutis iuris humani: vt si in-
 dex inbeat suspendi furem in ecclesia aut si ibi vir
 reddat debitū vxori. nisi in casu. quia locum sacrus
 decet mundicia etiam corporalis. Nec est eadem
 ratio de circumstantia temporis. tum quia de vio-
 latione sacri loci est specialis prohibitio litteralit̄
 intellecta: vt patet de in munitate ecclie non autem
 de tempore: tum quia actio iniuriōsa z indecens
 nō ita maculare potest tempus sicut locum. Erit
 tamen circumstantia tēporis aggrauans infinite si
 quis in despectum sacri temporis aliquid faceret.
 vel si super hoc fieret speciale p̄ceptum.

Penitēs secundum hostiē. z panoz. in cap. sig-
 nificauit. de peni. z remi. nō tenetur accepta

re omnē p̄tētā quā vult sacerdos iniungere: sed
 sufficit ei scōz scotū p̄positū acceptandi a deo hic
 vel in purgatorio: si tñ acceptat implere tenet. Nñ
 vero illud qd̄ iniūgit̄ esset satisfactio aliq̄ proximo
 exhibēda: tenet̄ necessario obedire: imo si essz pof-
 sibile deberet p̄cedere cōfessionē z similē si illud
 esset iniūctū. p̄ necessaria cautela cōtra reciduum.
Pōt enī sacerdos z debet interdicerē familiarita-
 tes p̄iudicātes saluti penitētis vel honori dñi:
 nō z ille obedire tenetur. Similit̄ qñ iniūgit̄ per
 modū declarate obligationis: vt q̄ abijciat ancil-
 lam cū qua esse nequit sine periculo recidui. In
 alijs aut̄ q̄ imponit p̄ modū exhortationis vt q̄ te-
 ineret: z in his que iniūgit̄ pro speciali satisfactio-
 p̄ctōrum: nō tenet̄ acceptare: sed certe nō videt̄ ple-
 ne cōtritus: qui leuissimā penitētiaz p̄ p̄ctis non
 vult hic acceptare: z vere talem ego nō absoluerē.
Quāuis scotus. hostiē. panoz. z silues. dicāt oppo-
 sitū. Si vero sacerdos penitētā dat indiscretaz re-
 cusare pōt penitēs z petere rōnabilem.

Secundum monal. quem sequitur silues. secun-
 dus confessor non potest mutare penitentiāz
 iniunctā a primo pro peccatis reseruatis vel qñ
 superior sibi reseruauit mutatiōe: nisi ex causa rōnā-
 bili qñ vrget necessitas vl' utilitas suadet. qz tunc
 p̄iū est interptari qz supior: licentiāz cōmittādi con-
 cessit: z similiter qñ publica penitētia est iniuncta
 req̄ri debet q̄ iniūgit̄ si cōmode pōt ne scādalizet̄

Et scdm ray. qz hoc fieri nō debet nisi causa exami
nata propter quam est iniuncta requirit confessio
peccatorz pro quibz est iposita. In alijs vero mu
tare pōt secūsdus cōfessio: penitētiāz datā a primo
quia par in pares nō habz impiuz: maxime ex cau
sa. Nota qz qz leuissima religio scd̄z. b. tho. est gra
uior quacūqz penitētia taxata: in quātuz hō abdi
cat propriā volūtatē qua nihil est carius: si sacer
dos iniungat penitēti ingressus religionis non te
netur obedire: z si qui canones hoc faciunt cōsili
um potius est q̄ p̄ceptum. In cōfessione tria cō
currūt. s. cōfētēs. cōfessuz: z cōfessor. Cōfessor: debet
ēe sacerdos p̄pius ordinarie v̄l ex cōmissiōe. Cōfē
tēs debet esse oīs hō doli capax ex vi sc̄i: s̄z scd̄z qz
est p̄ceptum ecclie vt semel in anno fiat tenēt oēs
z soli fideles etiā pueri cū ad ānos discretiōis vene
rūt: qd̄ est in. vij. anno. vt notat glo. de delict. puer.
cap. primo. vt in pluribus. aliquādo tamē sunt do
li capaces z p̄nt delinq̄re āte septemū vt docet. S.
Tho. in. iij. dis. xxvij. z tales obligant̄ ex tunc ad
cōfessionē. Res cōfētēda necessario ē mortale pec
catū cōmissum post baptismū z circūstātie īfinite
aggrauātes d̄ p̄ctō mortali āte baptis. sufficit cōfē
ri v̄l atteri: nec oportet cōfiteri quāuis āgel. z rosē.
teneāt qz sic: sed oppositū cōmunit̄ tenēt qz ianua
sacrorz oīuz ē baptismū. Immo videt̄ qz si cōfitea
tur absolutio nulla sit: cū nemo sit capax sacrorz
v̄si p̄ baptismū. Cōtra. qz ad ea q̄ sunt iuris diuini

omnes tenentur. Dic qz verum est suo ordine: p̄mo
ad baptismum z post ipsam ad alia.

Gratianus. de peni. distin. prima: q̄rit: vtruz
ille qui post baptismū fecit aliquod mortale
teneatur illud cōfiteri: an sufficiat dolere de illo cū
proposito abstinēdi: z nō cōfētēdi. Et post multa
lectoris arbitrio quid sit tenendū relinquit. Theo
dorus in vlti. cap. illi? dis. dicit: grecos tenere cōfē
ssionē vocalē nō esse necessariam. S. L. in. iij. dis.
xvij. in expo. lit. dicit qz pro opinione olim habe
bat: nūc post determinationem ecclesie sub Immo
cē. iij. factam de peni. z remi. omnis. est heresis:
quia sequitur clauēs ecclesie non esse ad salutē ne
cessarias: sed de hoc supra latius verba fecimus: z
quia sepe dicitur qz mortale certum z quod dubi
tatur esse mortale. p̄babiliter necessario sunt cōfē
tenda. Sciendum qz aliud est scire: aliud opina
ri z dubitare: scire importat certitudinem sine he
sitatione de opposito: opinari habet assensum z
credulitatem de aliquo cum formidine de oppo
sito. Dubitare non dicit credulitatem nec assensuz
alicuius: sed proprie est quādo quis nec credit nec
discredit sed est in equilibrio rationis: non decli
nās magis ad vnā partē q̄ ad aliam saltē nota
biliter etiam si aliquāliter coniectet leuiter sine
ratione probabili de altera earum. Qui ergo opi
natur probabili ratione de aliquo qz non sit mor
tale: nō tenetur illud cōfiteri. Dicitur probabilis

rō q̄ videt̄ vera oib⁹ aut maiori parti vel oibus
sapiētib⁹ aut maiori pti vel saltē p̄cipuis eorū. et
credēs aliquā rōnez eē talē. pōt se in ea fundare q̄
non tenet̄ exhibere discutiēdā p̄dictis. Et hoc sit
impossibile vel difficile nimis. Itē peccata q̄ scit
sacerdos tenemur confiteri: q̄ nō sunt ei manifesta
in forma iudicij et in quantum est vicarius dei.

Oclare auditā cōfessione est de iure nature
et diuino et positivo rōne charitatis fidelitatis
et utilitatis. Ad quod tenet̄ sacerdos qui audit et
is cui ipse de licentia penitētis reuelat: vel sine li-
centia: et nō sacerdos q̄ in necessitate audit et inter-
pres et q̄ a proposito vel casu audit cōfiteat̄ et ge-
neraliter omnis q̄ scit dicta in cōfessione licite vel
illicite: cadunt autē sub hoc sigillo directe peccat̄
ta etiā si ab illis peccator nō sit absoluendus quia
non vul abstinere. Et indirecte omnia p̄ que peccat̄
tor possit deprehendi. It̄gitur quid q̄d per se vel
p̄ accidēs directe vel indirecte possit generare pe-
nitenti verecūdiam vel cōfusione[m] seu malazū
p̄tione[m] vel aliud nocumentum: cadit sub sigillo
confessionis: ut locus tempus et omnia ex quibus de-
ueniri pōt in noticiam peccati nō simplicit̄ sed re-
latiue ad p̄sonas que illud est cōfessa. Et nihilomi-
nus alia q̄ sciuntur in cōfessione sumo studio celā-
da sunt: p̄pter scādālū et p̄nitatē q̄ ex cōsuetudine
possit accidere. Adter penitentem nullus etiam
papa dispensare potest in hoc et si p̄ciperet sub

pena excommunicationis nō esset obediendū nec in-
curret excommunicationem: q̄ hoc sigillum est de
iure diuino sicut et cōfessio: et sacerdos in actu con-
fessionis est vicari⁹ sp̄alis dī scōz p̄ator. P̄dapa vō
generalis. specialis vero quo ad illā speciem maior
est generali. De confitente autē tenet angelus post
durant. aureo. et landul. q̄ de ei⁹ licentia nō licet sa-
cerdoti reuelare cōfessionē. Quia penitens non
pōt disp̄sare in lege diuina. sed communis doctri-
na tenet: q̄ licet de eius licentia reuelare ei qui est
utilis ad p̄ficiēdū requisita ad illū forū canedo tñ
scādālū. It̄ ec ex hoc credit̄ reuelator confessionis:
q̄ cū p̄pter duo teneat̄ sacerdos celare cōfessionē
et p̄pter sacramentum: quia celatio cōfessur hoc
sacramentū ex natura sua q̄si propria eius passio et
q̄si de essentia ei⁹: et p̄pter scādālū. Adimū tol-
litur p̄ licentiā confiteat̄: sed remanet secūdū. q̄ hoc
possit penitens patet: q̄ pōt facere q̄ illud sciatur
extra confessionē. Ad motiū dico q̄ ego possum
dare licentiā contra ius nature in his q̄ sunt in fa-
uore meo: ut q̄ non teneatur mihi restituere: q̄
aliquid furatus est mihi: et nihil sit cōtra sac̄m q̄
penitēs dādo dictā licentiā facit q̄ sacerdos sciat
ut homo q̄d prius sciebat ut de⁹: et cōsequēter nō
cadit sub sigillo sac̄i: cōsiliū tñ doctorū est q̄ cur
aliquid est reuelandum de auditis in confessione:
penitēs dicat extra cōfessionē de p̄ctis suis: quan-
tū sibi placet reuelare confessori tanq̄ hōi: quia se

peccati quibusdam circumstantiis dicitur peccata in confessione cum quibus non placeret penitenti quod alteri reuelaretur.

Sigilli confessionis est adeo strictum quod in nullo casu audita in confessione propter quodcumque malum vitandum vel bonum promouendum sunt reuelanda: quia talia reuelare est detestandum sacrilegium: etiam si totus infidelium grex vellet ad fidem conuerti: vel mille hominum mors posset vitari: reuelate confessione: nullo pacto in hoc assentire deberem. Sed nota quod non est confessio sacramentalis de qua loquimur: quoniam quis dicitur accipiat hoc in confessione etiam si dicat. Confiteor deo: vel permittat. In nomine patris et filii. etc. sed tunc solum quoniam reuelat sua peccata sub spe venie saltem reductiue dispositiue vel initiatiue: sicut quoniam petit consilium et refert suas malas inclinationes: etiam si ipse nollit absolui: non autem est confessio si quis referat malum suum propositum ut ipsum confessorem peruertat vel habeat fauorem ab eo: non petendo consilium ad excusandum a peccato: nec cum aliquali displicencia referendo: nec sub spe aliqua venie. Itaque quoniam peccatum non dicitur confessori aliquo modo licet valde imperfecte sub spe venie non est confessio sed confessionis destructio. Et poterit hoc cognosci applicando casibus contingentibus diffinitiones assignatas supra de confessione et arguendo per locum a diffinitione. Scitum ergo in confessione vera perfecta vel imperfecta nullo casu est reuelandum: scitum vero in confessione

solo nomine que nihil de ratione confessionis vere habet non cadit sub hoc sigillo.

In his casibus scita in confessione manifesta tripossum sine fractione dicti sigilli. Primum de licentia confitentis ut si sacerdos eget consilio circa peccatum auditum: unde in. ca. officij. de peni. et remi. non reprehenditur legatus petens consilium de peccato quod se asserit in confessione habuisse in vniuersali: nec peccant mortaliter sacerdotes si ad consilium vel detestationem aut alio bono fine dicant in generali se tale quid sciuisse in confessione: licet hoc sit periculosum et plerumque scandalosum. Braue tamen est si dicat sacerdos in aliqua patria esse plures usurarios vel concubinarios quia ibi ipse audiuit confessiones: indirecte namque per hoc detegitur peccator. Quibus his paleis. in. iij. dist. xij. q. prima. not. ij. tenet quod dicens se tale peccatum scire ex confessione quantum non reuelet peccatorem peccat mortaliter et idem. panos. et fundant se: quia in capitulo. omnis. imponitur penitentia reuelati peccati. et. b. tho. sepe dicit quod peccatum non debet reuelari. Sed cap. officij. de peni. et remi. est ad oppositum. Et communis sententia doctorum. et textus. Et dicta. S. Tho. intelliguntur de peccato relative ad personam: quando per ipsum venitur in noticiam peccatoris. Secundo manifestare potest sine fractione sigilli: quando illud scit per aliam viam siue ante siue post. Peccabit tamen mortaliter si dicat se illud audiuisse in confessione.

vel si aduertenter seu ex lata inconsideratione dicat plus vel aliter: q̄ sciat extra confessionem: puta si extra scit semiplene: et dicat plene vt nouit in confessione: vel si extra habet dubiez reuelat certe. Tertio quando id quod dicitur non est peccatum nec circumstantia illius qui confitetur nisi esset tale q̄ faceret ad manifestationem peccati. Extra hos casus scita in confessione siue sint peccata cōmissa siue cōmittenda propter quēcūq; respectuz seu preceptum non sunt detegenda: et contra faciens secūdum ius antiquum deponēdus erat: et omni tēpore vite sue ignominiosus peregrinari. de peni. distin. vj. sacerdos. sed hodie. per cap. omnis. debet depositus in arctum monasterium detrudi. Si vero sit laicus arbitrarie est puniendus. Si quis dicat sacerdotem reuellasse confessionem: et ille negat vel dato q̄ dixerit negat se illd per confessionem scire. Si certū est q̄ audit cōfessionez ei: p̄sumit q̄ eum nisi sacerdos probet se alimde illud habuisse et sibi incumbit probatio. Argu. vj. q. ij. placuit: nō tñ punietur pena ordinaria sed arbitraria quia non aperte conuincitur. Qui dicit aliquem sibi confessum de pctis suis nō reuelat aliquid oculis: quia confessio non est nisi de pctis. Si vero dicat illum confessum de multis aut magnis peccatis reuelator est confessionis. Si iudex erigat iuramentum a sacerdote vel a layco qui in defectu sacerdotis audiuit confessionem. An per confessionē sciat

aliquid de tali facto iurare debet se nescire: nec debet tacere: nec tergiversari quia sic indirecte proderet peccato: em: sed cōfidenter et inturbat⁹ dicat se nescire: quia nescit vt homo sed vt deus: vel intelligat se nihil scire reuelandum illi. sicut Mar. xij. Dominus dicit: se nihil scire de die iudicij. s. ad reuelandum generaliter. Dicit angel. q̄ melius subintelligitur ad reuelandum: q̄ subintelligatur vt homo: quia negari non potest quin sciat vt homo. Sed vtrunq; vere potest intelligi. vt patet. in cap. pi. si sacerdos. de offici. ordi. vbi dicitur q̄ sacerdos hoc scit vt deus: ex quo sequitur q̄ nescit vt homo. Dicit autē durandus. q̄ qui se offert ad iurandum hoc modo: non euadit periurium: sed hoc est cōtra cōmūnem doctrinam sanctorū.

Edictis habetur q̄ prelatus sciens impedimentum aliquorum ad matrimonium contrahendum vel contractum per confessionem: non debz illud reuelare nec ad aliud tenetur: q̄ ad correctionem fraternam et secretam. Scōdo sequitur q̄ sciens aliquem indignum prelacione per ea que scit ex eius confessione: si non confirmando electuz faceret suspicionem de crimine: vt quia nihil aliud obici potest: tenetur illum confirmare alias reuelat confessionem. Raro tamen continget talis casus: quia ex multis alijs q̄ ex peccato redditur q̄s indignus prelacione: vt ex defectu scientie: etatis: industrie et huiusmodi. nota q̄ si ego scio aliquem

indignum prelacione ex confessione: non eligēdo ipsum: vel cassando vocem meam nō reuelo confessionem immo peccarem eligēdo. quia teneor eligere meliorem secundum estimationem meam nec est iditium sufficiens alijs ad suspicandum de crimine: non suffragari illi. **P**otero tamen post q̄a maiori parte est electus conformare me eorum electioni: quia ex hoc nō eligo illum. **T**ertio sequitur q̄ si scio ticius peccasse cum platone per confessionem: et ticius non cōfiteretur de hoc: si me interrogāte de hoc oritur suspitio probabilis de cōfessione alterius non licet mihi interrogare: alias licet etiam in specie. **Q**uarto sequitur q̄ si sacerdos habet aliquod mortale quod non potest confiteri nisi reuelando confessionem: hoc durante non tenetur confiteri: quia fortius est sigilli vinculum q̄ confessionis. nam ad celandum teneor per legem nature: diuinam et ecclesiasticam. **Q**uinto sequitur q̄ non teneor vitare quem scio excommunicatum per confessionem. **E**t capitū. cum nō ab homine. de sen. excomu. quod videtur sonare contrarij intelligitur. quando aliter secreto scio q̄ per confessionem. **S**corus tamen tenet q̄ debet vitare nisi potest sine prodicione nō aliter. quia magis tenemur ad celandum q̄ ad vitandum. **I**ntellige de excommunicatis nominatim vel propter manifestam percussionem persone ecclesiastice: quia alios non tenemur vitare. per extrauag. **A**d vitanda scan-

dala. **S**exto sequitur q̄ si superior scit per confessionem suam subditum ex officio quod habet habere occasionē peccadi: pōt sine lesione cōsciētie et debet tale peccatum impunitū reliquere: nec vllum tenetur adhibere remedium secundum bea. tho. nisi eo mō quo deferitur ad ipm. s. in foro penitentie: monēdo vt resignet officium: si tamē ex alia occasione potest ipsum ab officio absoluerē vt quia sic moris est: licebit sibi. ita tamē secundus ricar. q̄ omnis suspicio cōfessionis vitet: ita q̄ nec ipse nec alius credat eū propter confessiones fuisse absolutum: aliter ipse vel alius reddetur promior ad celanda peccata. **E**t sic tenet rose. et inuit angel. sed Silue. ex beato Tho. in quoli. v. q. x. **C**redit verum quo ad alium non quo ad ipsum confitentem. **Q**uia prelati debet amouere subditum ab officio periculo: quādo potest hoc sine reuelatiōe confessionis melius esset q̄ ad cessionem iduceret. **N**ec obstat q̄ efficeretur promior ad celanda peccata: q̄ melius est cauere ne fiant peccata: q̄ ne facta celentur: quia si non fiunt celantur. nō econtra. **S**eptimo sequitur q̄ si ex cōfessione scit ecclesiam pollutā: non debet reuelare: nisi cessante omni suspitione criminis cōfessi. **A**rg. de adul. significasti. si est oīno occultum nō oportet reuelare: q̄ nec reconciliatione

Si duo statuerint occidere in silua (indiget. sacerdotem euntem cum eis et vnus penitentia ductus hoc confitetur illi. aliqui dicunt q̄ non

debet retro cedere aut declinare si non habet aliam occasionem unde confessio non inotescat alteri: et si occidatur erit martyr. sed Scotus tenet: quod non tenetur intrare: nec debet reuelato: confessionis reputari: nisi faciat aliquid: quod ex sua natura prodat peccatum: cuiusmodi non est a filia diuertere. Nec est illicitum confessori facere signum de se indiciferens ad signandum tale peccatum esse confessum: vel non signandum: licet aliquibus sit signum magis determinatum ex aliquo presupposito: dum tamen esse non sit reuelatiuum confessionis. quod verum est nisi cum signo indifferenti adsit intentio ad reuelandum. Sigillum secreti et sigillum confessionis in hoc conueniunt quod habent aliquid sub eis celare tenent: etiam si ille qui dicit non exprimat quod dicit sub sigillo secreti dum modo hoc intelligatur vel si res de se est talis quod merito celari debet ut quia est in scandalum alterius et huiusmodi. Et faciens contra hec sigilla mortaliter peccat: et crimen prodicionis incurrit: nisi excuset in aduertentia in re parui poderis. Sed differunt quia sigillum confessionis obligat in omni casu: sed sigillum secreti reuelari potest secundum beatum bonauenturam in duobus casibus. Primo quando id exigit veritas charitatis: puta quia est in periculum aliorum. Secundo si obedientia cogit: quod sic intellige. Si constat secretum verge-re in periculum aliorum statim tenetur pro palare: si vero non constant sed est dubium hoc potest si obe-

diencia requirat quia in dubijs regulariter obediendum est. si autem constat secretum nulli preiudicare nullus tenetur: etiam prelato precipiente. secundum herri. de gan. quolibet. it.

Quando confessor non potest absolueri ab excommunicatione penitentie: potest absolueri a peccatis si non statim penitentem quin absoluitur ab excommunicatione ut quia non est in mora petende absoluteionis nec timetur quod fiat negligentior ad eam petendam. secundum monal. et guillemum: quos secutus est angelus et rosel. ac caictanus. quod licet sit satis probabile. communis tamen opinio tenet quod dato quod in foro dei qui vere penitet absoluitur: tamen quo ad ecclesiam siue sit excommunicatus iuste siue iniuste: siue stet per eius absolui ab excommunicatione siue non: absolui non potest a peccatis manente excommunicatione etiam si sit minor. cap. si celebrat. de cleri. exco. minor. et consuetudo optima legum interpretis sic obseruat. quia excommunicatus est priuatus participatiue passiuam sacramentorum non solum complete sed etiam initiatiue. Et dicere ut sentit angelus. quod est priuatus quis complete et non initiatiue sacramentorum penitentie: et quod absoluitur a peccatis videtur contradictio: quia penitentia ita complete in absoluteione quod nulla eius pars deficit: nec absoluteio ab excommunicatione supueniens est sacramentum vel pars eius primum ad fori contentiosus et fieri potest per non sacerdotem: nisi quatenus habet annexam absoluteionem a peccato.

Audita cōfessione ⁊ omnibus exāmiatis duo
restāt faciēda. s. iniūgere penitētiā: ⁊ absol
uere. Quāuis p̄ quolibet mortali septēnis pēitē
tia erat iniūgēda sc̄dm̄ glo. in capit. sunt plures:
de peni. dis. iij. hodie tamē est arbitraria secūdm̄
docto. in cap. deus q̄. de peni. ⁊ remi. Et quia op̄
iniūctū a sacerdote valet penitēti ⁊ ex natura ope
ris ⁊ virtute clauis: plusq̄ si proprio arbitrio face
ret. Sacerdos assignata breui orōne vel alio simili
qđ statim possit explere i gracia penitēs: ad quod
solum sub p̄cepto declarat illi ipsum velle obli
gare: det de cōsilio aliud faciendum per aliquot di
es: vel elemosynas: vel ieiunia seu orōnes secundū
q̄ viderit expedire ⁊ tādē iniūgat ei qđqd̄ boni
fecerit ⁊ mala q̄ substinebit. quia sic iniuncta acci
pient maiorem virtutes ad expiationem p̄terite
culpe. Nec obstat q̄ i capi. falsas. de peni. dis. pri
ma. dicūtur falsē penitentie q̄ nō imponūt secūdm̄
auctoritatem sanctorū patrū. quia penitētie affig
nate in decretis iam omnes sunt arbitrarie. vel po
test dici q̄ confessor: semp̄ debet notificare ⁊ iniūge
re penitēti penitētiā: quā debet de iure facere: ⁊ nō
minuere illam nisi ex causa rationabili: cuius modi
est secundum florētī. indispositio penitētis. Unde
si penitēs egre fer magnā penitētiā quā meref: ini
ūgat ei aliā paruā quā libenter suscipiat ⁊ si gau
dere nō pōt de omnimoda eius purgatiōe: saltem
gaudeat q̄ liberatū a gehēna ad purgatorū tran
s

mittit. Et nunq̄ p̄mittat eum a se recedere dispera
tū siue absoluat siue nō: qui etiam nō vult d̄sistere
ab odio: nec recedere ab aliq̄ familiaritate ex qua
habet probabile periculū peccandi mortaliter: nu
llo pacto cit absoluedus: audiēda tñ est eius con
fessio. de peni. ⁊ remi. q̄ quidā: ⁊ ei est aliqd̄ iniū
gēdū cū declaratione q̄ nō est absolut⁹ licet satisse
cerit p̄cepto d̄ cōfessione annuali: ⁊ si omnino vult
absolui allegās scād alij ⁊ desperatiōem: declarat
ei q̄ ei absolutio erit ad maiorem dānationē ⁊ cha
ritatis verbis cōsoletur.

Talis penitētia iniūgēda est q̄ nō p̄iudicet
tertio notabiliter: puta seruo: peregratio: seu
ieiunium magnum vel vxori non habenti propia
magne elemosyne nec p̄ peccato occulto penitētia
manifesta vnde possit oriri suspicio de peccato cō
missio. Et potius declinandum est in min⁹ q̄ in pl⁹
quia melius est reddere deo rationē d̄ nimia mise
ricordia q̄ de nimia secūdm̄ crisōst̄ seueritate. d̄ci
ma sexta questio de septima. alligat. Et exēplo chri
sti nūq̄ imponētis grauē penitētiā: sed dicētis. va
de ⁊ apl⁹ nōlli peccare. ipōnēda est etiā p̄ cōtrari
um ad peccatū vt superbo iniūgēda sunt humiliat:
auaro elemosyne. negligētī ad verbus dei auditio
aliquorum sermonū dum modo credatur q̄ velit
⁊ possit facere. Secundū beatū Tho. dolo: ⁊ pes
na mortis naturalis nō valet ad dimissionē pene d̄
bite peccatis nisi sc̄dm̄ q̄ quis eam acceptat volū

tarie et patienter: quia est pena consequens peccatum originale et quasi in naturam conuersa: sed mors illa si patienter feratur valet ad remissionem peccati dum quantitate culpe patiens et contritionis.

Interrogatorium.

Notandum quod sacerdos debet facere interrogationes in his que non plene intellexit: aut penitens non plene dicit: et in his que nec dicit: nec dicere non uult. Et aliquando ad hoc tenetur sub precepto et non faciendo peccat mortaliter. Primo secundum angelum quod sine causa rationabili omittit scilicet facere interrogationes necessarias: credens probabiliter quod penitens ex obliuione vel ignorantia seu negligentia omittit. Secus ubi credit quod penitens scit et aduertit: quia credere potest quod talia non commisit vel de his aliis est confessus. Secundo si huiusmodi omittit ex negligentia: quia ex precepto charitatis: tenetur facere cuius penitente que sibi uellet rationabiliter fieri pertinencia ad necessitatem salutis. Alias facit contra illud preceptum diliges proximum tuum sicut teipsum. Sed dicit rosellus quod si sacerdos non se ingessit: non tenetur plusquam depositari. id est dolere lata culpa. Siluester dicit proximum horum esse uerum quando sine magno terrore et de facili quis posset occurrere necessitati proximi et non aliter: quia confitens: ex quo facta diligentia debita non aduertit de illa circumstantia excusari: sic non est in extrema necessitate ut sit necessarium facere illi spiritualem elemosinam consulendo. Secundo

quod uerum est si negligentia sit lata que equiparetur dolore: secus si sit leuis et confessor non se ingessit: est etiam uentiale si omittantur ex obliuione vel inaduertentia vel etiam nullum peccatum. Nec obstat preceptum illud: quia si rationabiliter desidero mihi non extreme sitienti dari potum: non propterea est mihi mortale si non tribuo eandem necessitatem patienti: unde non tenemur sub precepto omnia facere que nobis volumus rationabiliter fieri: nec licet si equalitate sed similitudinem que in hoc attenditur ut proximum ad eundem finem diligamus nobiscum. In interrogationibus faciendis tria sunt attendenda. Primo ut quilibet peccator interrogetur de peccatis que solent hominibus illius conditionis accidere. Secundo non fiat interrogatio explicita nisi de peccatis manifestis: de alijs autem adiuuacionibus ita de longinquo ut si commisit dicat: si non commisit non adiscat. Tertio ut in peccatis carnalibus non nimis descendat ad particulares circumstantias: quia huiusmodi in particulari magis nata sunt concupiscentia excitare et posset inde utriusque nocumentum contingere: et sepe contingit quod interrogationes imprudenter facte de turpibus per plateas recitentur. Et sicut confitenti non licet exprimere personam cuius peccauit nisi aliter species sui peccati non notificetur: ita nec sacerdoti interrogare.

Notandum practicas descendendo posito coram sacerdote te penitente si eris genibus si commode potest fieri

z discooperto capite: querat vnde sit vt sciat an sit
sue iurisdictionis: q̄s sit. laicus an clericus an reli-
giosus: vt aptas suo statui formet interrogationes.
q̄rat an sit excomunicatus: a qua sentētia si potest
absoluere: absoluat statū vel differat in finem cōfes-
sionis si melius videtur. Si aliter eum nō cognos-
cit q̄rat de suo statu z arte: z si inuenit in tali arte
vel officio: qd̄ sine mortali exercere nō pōt decla-
ret ei a principio q̄ nō absoluet eū ne si audierit z po-
stea nō absoluerit: scādalizet̄ de illo. admonēbit ta-
mē q̄ si vult cōfiteri libenter audiet illuz: sed nō ab-
soluet nisi dimittat qd̄ sine mortali exercere nō po-
test z q̄ licet nō absoluat illa cōfessio valebit ei ad
multa bona: puta vt de^o illū illuminet et satisfaciat
precepto ecclesie. Interroget etiā a quo tēpore nō
est cōfessus: si impleuit penitētiā. si adhibuit dili-
gentiā ad rememorāda peccata: nam si hoc omisit
hortandus est: vt vadat z conetur reducere ad me-
moriā sua peccata discurrēdo per stat^o z societates
quas habuit. per officia que exercuit. per loca vbi
habitauit. De his August. de peni. distin. vi. cap.
primo. diligens inquisitor z subtilis inuestigator:
sapienter z quasi astute querat a peccatore quod
forsam ignorat vel pre verecundia occultare velit.
Predictis factis inuento q̄ est dispositus ad dig-
ne confitendū dicat cōfiteor: vsq̄z mea culpa: et stat
facie versa lateri confessoris nec permittat q̄ aspici-
at in faciem. Postea bonis verbis inducat vt

ipse primo dicat peccata q̄ meminit: z si sciat ordina-
te dicere non impediatur illum: sed suppleat vbi def-
icit. Si vero petit vt interroget: querat sacerdos
modo sequēti de his tantū que presumitur cōmissis
se: vel ratione status exercitij aut conditionis pso-
ne: z caueat ne eraspet. ppter aliqd̄ enorme pctū
donec totam cōpleuerit cōfessionē ne forte p̄ pūdo-
re vel timore nō cōfiteatur integre: sed cōpleta cō-
fessione arguat prout viderit expedire.

Quarta primū preceptū decalogi: quod est nō
habebis deos alienos. zc. Exo. xx. prohiben-
tur nobis. Primo oēs pactiones cum demonib⁹
sue fiant p̄ incantationes siue p̄ inscriptiones ca-
racterū vel imaginū: siue p̄ imolationē sacrificio-
rū: ad inuestigāda occulta vel scienda futura cōtin-
gētia. Omnia ista p̄hibent sub pēa mortalis pec-
cati z faciēs cōtra: totiēs quotiēs mortalit⁹ peccat:
qui his attribuit creature qd̄ est creatoris. Secū-
do p̄hibent oēs false z supstitiose inuētiōnes er-
rorū z obseruatiarū cōtra fidē z bonos mores cū
subdit: nō facies tibi sculptile. Unde dubitās cir-
ca ea q̄ sunt fidei: vlt̄ dedita opa hesitādo inuestigat
q̄ sunt fidei z supra omnē itellectū totiēs quotiēs
mortaliter peccat. Sec^o si oblati itellectui talib⁹
cogitatioib⁹ tēdet illū z resistit submittens se dter-
minatiōi eccle: qz tūc meref. Similit⁹ peccat morta-
lit⁹. q̄ iudaizat: vlt̄ idolatrat z cōsulit demōes z imit
pactū cū illis tacite vlt̄ expresse. Si adorauit aliq̄z

i p̄ rep

creaturas: vel cū primo apparet luna vel alia stella facit ei aliquam oronem. Si adorauit diabolū: etiā si angelum lucis crederet: nisi actualiter interius vel exterius cōditio exprimatur: qz ipsa nouitas rei insolite cōsiderationē et attentionē actuales requirit. Sicut de b̄ta virgine dicitur: cogitabat qualis esset illa salutatio. In adoratione x̄o hostie qz est cōsuetā: sufficit habitualiter habere: si conuocatio rite est facta.

Sed visus est sortibus expectās euentum earū pendente a celo: cū actus humani nō dependeant a celo: necessario: mortale est. Si autē a fortuna: sicut si nō valētes aliquid concorditer diuidere velint ad diuisionē sortibus vti: exponētes fortunę: quis quā partē accipiat: nō videt illicitiū: si autē a deo expectetur euentus: qui tēperat sortes: prouerbio. xvi. vti sic sorte nō videtur secūduū se illicitū: peccabit vero vtens sortibus. Primo si sine necessitate sp̄iali vel tēporali p̄sone vel rerū quo ad magnum damnum vitandum vt fecit Dauid primo reg. iij. ad sortes recurrat: quia videt tērare deū. Secundo si vtatur cū necessitate sed sine reuerentia dei: vnde Beda. Si qui necessitate cōpuli deū putāt sortib⁹ exēplo ap̄lorū cōsulendū: videt hoc ap̄lōs non nisi collecto fratrum cetū et precibus ad deū fuis egisse. Tertio si non ad dāna vitanda sed ad tēporalia lucra eis vtatur secundum augustinū. Quarto si sortibus vtatur in electionibus

ecclesiasticis. vnde Beda. Mathias sorte querit ante penthecostem: qm̄ nō erat plenitudo sp̄s. s. ef fusa super ecclesiam. vij. autē diaconi post nō sorte sed electione discipulorū sunt ordinati. In electionibus vero tēporalibus bene videt licere. vnde licitū est diuinū iudiciū reuerēter in necessitate sortibus implorare. Sicut secūduū augustinū. de doctrina xp̄ia. si volētī facere elemosynā occurrāt multi eō indigentes et omnib⁹ nequeat dare: vel tpe p̄secutionis vel pestis si ignoratur qui ministri manere et q̄ fugere dbeāt. Si habuit motus infidelitatis cum displicentia et statim subdit se fidei orthodoxe nō est mortale. Si obuiās alicui animali vel audies cantum alicuius auis credidit p̄sagiū futuri: vanitas magna ē: esset tamē periculū mortalis: nimis intēdere huiusmodi et determinate adhibere fidē: qz demōes ad infamādas dei creaturas has imaginationes et timores incutiūt. Et idem si obseruat aliquos dies ad nuptias: iter et alia negocia incipiēda. si attēdit somnia.

Aduerte qz causa somniorū aliquā est iterior: si autē cū fantasie dormiētis occurrūt ea circa q̄ ei⁹ cogitatio et affectio imozata ē in vigilādo et hoc nō est causa futurorū euentū: et si aliqui cōcurrant est a casu. Secūdo ex iteriori dispositione corpis format aliquis motus in fantasia conueniens tali dispositioni: sicut abūdanti humore frigido: insomnis occurit qz sit in aqua. Ideo secundum medi-

Sicut dicitur

Sicut dicitur
et
etSecundo
et
et

cos attendēda sut somnia ad cognoscendā interiorē dispositionē. Tertia causa est corporalis in quantum imaginatio dormientis immutat vel ab aere vel ex impressione celestis corporis. Quarta causa est spiritalis: aliqui enim deus ministerio angelorum aliqd hoibus reuelat i somnis: secundū illud numeri. xij. si quis fuerit inter vos propheta dñi in visione apparebo ei vel p somnium loquar ei. Quas duas etiam demō dormiētibus habētibus cum eo pactū futura reuelat. Si ergo qs attendat somnia ad p̄cognoscēda futura: scdm q̄ somnia procedit ex diuina reuelatione: vel ex causa naturali intrinseca seu extrinseca quantum p̄t se virtus talis causa ex tēdere nō est illicitū vti somnis: vñ cū ad ea q̄ sunt subiecta libero arbitrio et ad casualia non se extendat causa naturalis: ex hac causa velle diuinare de casualibus puta inuentione thesauri vel si occideretur ab aliquo: non licet: sicut nec quando ista procedunt a demō. Indiciū autem q̄ somnia aliqua sunt a deo est qñ cōtingunt p̄missa oratione. Quod aut dicit nō esse adhibendā fidē somnis intelligitur cōtra predicta et passim sine consilio pitorum.

Si vsus est ligaturis vel caratberib⁹ p̄ sanitate habēdat in his cauendū est. primo ne quod scribit̄ pertineat ad inuocationē demonū: vel habeat ignota noīa: nec cōtineat falsitatem: qz sic effect⁹ nō posset a deo expectari q̄ nō est testis falsitatis. Scdo ne cū h̄bis sacris misceant̄ aliq̄ vana:

nec alij caratberes p̄ter signū crucis: nec spes habeat in mō scribēdi aut ligādi aut in alia huiusmodi vanitate q̄ ad di reuerētiā nō p̄tineat. vnde. xxvj. q. vi. dicitur. Nō licet xp̄iano in collectione herbarum medicinaliū aliquā obseruationem seu incantationem attendere: nisi tñi cum simbolo aut dñi ca oratione vt tatū creator et deus omnium honoretur. ¶ Reliquias sanctorum an liceat ad collum portare. Angel. dicit q̄ non de conse. distin. j. capi. corpora. et. l. si nec duz. c. de reli. et sum. et. l. vlti. licet ex magna causa poni sup aliquo possint pro aliquo tpe et hoc inqt tene: quamuis tho. teneat cōtrarū. scda scde. q. xxvj. Sed non bñ probat et allegata p̄ ipsum loquuntur de corporibus quorum proprie est sepultura et non de particulis. opinio sancti Tho. cōmuniter practicatur a deuotis et sanctis: et est Alber. Florenti. Rosel. Vñ verba diuina et reliq̄as licet portare super se ex fiducia dei et sanctorū quorum sunt. Si incantauit aialia per verba diuina habēdo respectū solū ad diuinā virtutē nō est peccatum. Si obseruat aliq̄s sup̄stitiōes vanas q̄ ad dei reuerētiā nō spectāt et p̄ qs tales incantationes sortiuntur effectū: illicitum est. Si colligendo herbas seruat aliq̄ vana: peccat⁹ est. Carminatēs infirmos vel p̄eros si rātum licitis adiurationibus vtuntur et p̄cibus sicut per passiōē et crucē nō est illicitum. sed qz cōmuniter sup̄stitiōes immiscēt: nō debēt p̄mitti fieri nisi p̄ sacerdotem: vel religio

non minus
liquens

infirma
1705

sum seu laycū excelētis vite. ¶ Si soluit maleficiū per sacras adiurationes ⁊ orōnes nō est peccatū. Si per aliud maleficiū: scōs Angel. nō est peccatū quādo maleficus est actu peratus ad faciendū maleficiū: quia licet malo alterius vti ad bonū suū: vt dicit augu. de iura. infidelis iurātis in nomine dei sui. Sed secūdum sanctū. tho. quem sequitur ros sel: ⁊ docto. non licet imo est mortale: quia domino suo nō est fidelis qui petit auxilium a suo hoste etiā parato auxiliari: et hoc pertinet: ad amicitiam eius diabolo: cum sit naturale amare benefactorem. est etiā contra legē dei. *Leui. xx.* Anima q̄ accesserit ad magos: ponam faciem meam contra eam ⁊ interficiam illam. Est etiā cōtra legem canonicā ⁊ ciuilem. *L. de male. l. nullus.* Ad motiuum eius dico q̄ licitum est vti malo alterius: quādo actus ipse quovtimur de se nō importat aliquid illicitū: secus si vsus ipse esset de se illicitus: sicut parato occidere hostem meū nō licet mihi vti ad homicidium: quod cedit in bonum meū: q̄ vsus ipse puta cōsensus meus in homicidium de se est illicitus ⁊ sic est in proposito: necesse simile de iuramento infidelis q̄: ego nō cōsentio in aliquid qd̄ de se sit malus: sed in bonum puta q̄ ille dictū suū firmiter iuramento licet ille ex sua malitia nō faciat sine peccō. Si voluit discere necromātiā seu aliā talē artē v̄l habet libros d̄ his ⁊ de diuinationib⁹ sciēter ad malū mortale est. Si accepit ferrum candens vel ac

ceptauit duellū pro manifestanda veritate: mortale est quia temptat deum. Si habet nimiam familiaritatē cū iudeis vel alijs infidelibus. Viris perfectis hoc licet. Simplicibus vero ⁊ imperfectis prohibitum est ⁊ mortale.

O circa secundum preceptū. Non assumes nomen dei tui in vanum. Interroga si pro nibi lo solutus est iurare: quia quauis iurare de se nō sit malum imo vt dicit. ps. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Est tamen malum ratione periculi quia assuet⁹ iurare pro quolibet: aliquādo iurabit falsum. Et ratione contēptus q̄: videtur deus parui pendere. Si iurauit quod sciebat falsus: vel dubitabat falsum: mortale est: si aduertebat de falsitate ⁊ q̄ iurabat alias nō si nō est assuet⁹ sepe iurare. Si autē est assuet⁹ nō videt⁹ excusari quauis nō aduertat etiam in minimis. Si iurauit iniuriari alteri vel in dānū prīmi notabile mortale est: nec tenetur implere: quia in malis pmissis rescinde si dem in turpi voto muta decretum. dicit Iffidorus. Si iurauit nō facere bonū vt nō dare elemosinā ⁊ vel nō monachari. nō tenet iuramentū ⁊ peccauit. Si nō seruauit iuramēta q̄ fecit. Si h̄ officii cui est annexum iuramētum ad debite exequendū: peccat nō seruando: si induxit ad iurādū quē credebatur falsum iuraturū. Si iurauit opprobriose p̄ deum vel sanctos: mortale est. Iuramentum vt sit obligatorium debet h̄ere hos comites. s. veritatem iur

sticia & iudicij. vt patet hiere. iiii. & de iure iur. & si
 xp̄us. veritas req̄rit̄. s. rey & cōscientie. vt id qd̄ ju
 rat̄ sit verū & verū esse credat̄ aliter iurans est per
 iurus. Iusticia requirit̄: vt qd̄ iuratur non sit illi
 cituz. tercio requirit̄ iudiciū vt nō leuiter sed dis
 crete & ex necessaria causa vel vili iuretur & vbi nō
 sunt bitres commites nō iuramentum sed periur
 riū dicitur in cap. animaduertēdū. xxij. q. ij. Quoz
 modo sit interpretandū iuramentū infra dicitur.

Si nō iurauit secundū intētionem accipiētis
 iuramentum. Nō iudex exigit iuramentum in
 casu licito & secunduz ordinē iuris: iurandū est ad
 eius intētionē & scienter nō iurās hoc modo: mor
 taliter peccat: & est periur⁹ & implere tenetur sicut
 ille intellexit. Cū dicit̄. xxij. q. vij. z. q. v. capi. hu
 mane. quacunqz arte verboz quis iuret: deus ta
 men qui cōscientie testis est: ita hoc accipit sicut il
 le cui iuratur intelligit. Si vero exigēs sit perso
 na priuata tunc distinguo: aut iurās est in dolo &
 maliciose iurat: & erigens in bona fide tunc inter
 pretabitur secundū sanam intētionem recipientis &
 alius fuit periurus: sed si e conuerso erigens est in
 dolo & iurans in bona fide interpretabitur secundū
 intentionem iurātis. de iure iur. caplo venien
 tes. Unde si vir erigat iuramentum ab vxore sup
 adulterio: quia inique agit hoc erigens: potest iur
 rare vxoz quod est verū secundū suā intētionem:
 licet non sit verum secunduz intellectū audientis:

sicut & obstretices secundū Ricar. nō peccassent si
 nō respondissent ad intētionē p̄pharaonis: quia nō
 erat ei auctoritas agēdi aliquid cōtra deum et si
 militer quotiēs iuramentū exigit̄ ab aliquo: qd̄ si
 ne peccato prestare nō pōt cum iurat illud facere:
 pōt habere intētionē faciendi: quātum sine pecca
 to poterit arg. cap. lras. de resti. spol. si vero vterq̄
 fuit in bona fide: sed vnus vnōz alter alio modo in
 telligebat: in foro anime interpretabitur secundū in
 tētionem iurātis. in foro autem cōtētioso stabitur
 verbis secundū q̄ cōmunit̄ accipi solēt. de spons.
 ex lris. vide bñm Tho. in scda scde. q. lxxix. vij.
 et. in. iij. dis. xxxix. q. prima. que omnia vera sunt pri
 cipaliter de iuramēto promisorio & etiā de iuramē
 to assertorio. adde q̄ si iuramentū nō erigat vi pri
 uatus: sed spōte offeratur: nō est iuranduz dolose:
 q̄ est vti iuramento ad aliū finem: q̄ sit inuentum
 quia hoc est vti ad fallendum & est inuentū ad cer
 tificandum: si autē erigat sed nō vi sed deprecatis
 uel licitū est iurare cautelose nō ad fallendū sed ad
 occultādum que reuelare non expedit: vnde tem
 pore pestis religiosi iurātes dolose & soppistice ad
 portas ciuitatum deierāt: quia quāuis illd̄ iuramē
 tum erigat̄ ab eo qui non est eozū supioz & iuder:
 nō tamē erigitur violēter: nec cogunt̄ iurare nisi
 ex suppositione: si volunt intrare: & licite illi hoc
 erigit̄ ipsi tenent̄ iurare ad ipsozū sanā intētio
 nem propinquā vel remotā. Ideo si tales officia

les credūt aliquē locū esse pestilentē: qui nō est nō peierabit iurās cautelose: quia iurat ad intētionez eorū remota: q̄ est scire an fuerit in loco infecto: ⁊ idē si quis fuit in loco infecto: sed no sicut potuerit infici: vt q; transiuit celeriter: ⁊ idem est quotiēs dicitur officiales concederent aut concedere deberent ingressum si scirent veritatem. In omnibus tamen predictis casibus cauendū est scandaluz. Si fecit se absolui a iuramento sine causa legitima.

¶ Ubi nota q̄ in iuramēto assertorio null⁹ pōt dispēsare: scōz bñi⁹ **Tho.** in scda scde. q. lxxii. de promissorio vero dicit **Rosel.** q̄ si quis iuret licite ⁊ honeste aliqd seruabile: nec subest causa: papa illud mutare nō dber: si tamē aliquē absoluat: tenet absolutio: quia ipse est supra ius positiuū ⁊ etiā cōtra ius diuinū dispensare pōt dñi tamē cōtra euangeliū ⁊ articulos nō dispenset: in quib⁹ paucis uerbis multa falsa uident. Primo q̄ in iuramēto licite ⁊ honeste seruabili: sine causa papa dispensare possit. Secūdo q̄ obseruatio talis iuramēti sit de iure positiuo. Tertio q̄ plus possit papa dispēsare supra testamentū uetus q̄ supra nouū. Quarto q̄ plus possit dispensare circa sacramenta: q̄ circa articulos fidei: cōtra primum ⁊ secundum sic dicit beatus **Tho.** in secūda secūde ubi supra: dispensatio in iuramento non se extendit ad hoc q̄ aliquid fiat cōtra iuramētū: quia hoc est impossibile: cū obseruatio iuramēti cadat sub p̄cepto diuīo: quod

est idispēsabile: sed ad hoc ut id qd sub iuramento cadebat: sub eo nō cadat: q̄si nō existēs debita materia iuramēti: sicut ⁊ de voto: ⁊ idē tenet beatus **Bonauē.** ⁊ theologi oēs. et in cap. uenientes de iure rurā. nō dī q̄ in omni iuramento sit auctoritas superioris excepta: sed superioris ius ideo.

¶ Clādo iuramētū est licitū tā ex pte iurantis q̄ recipiētis ⁊ materia respōdet scōz p̄noz. i cap. quāto. eo. ti. sic distinguēdum est aut tale iuramentū est p̄stitū in materia spectāte p̄ncipaliter ad papā. ut si canonici iurarunt non recipere in canonicū ultra talem numerum: ⁊ a tali iuramento papa potest absoluere sine causa: quia in tali intelligitur excepta auctoritas pape. aut est p̄stitum in materia cōcernēte p̄ncipaliter honorez dei puta pro pauperibus vel religionis ingressu ⁊ tūc null⁹ sine causa pōt absoluere nisi de⁹: quia papa non pōt remittere obligationem deo q̄sitaz sine causa. xxiij. q. prima. manet. et. xxiij. q. iij. si is. et multo minus pōt seipsuz absoluere. de iure papas. Si tñ absoluit aliquēz p̄sumitur in dubio absolut⁹ quo ad ecclesiā militāte: si aut subest causa pōt absoluere sicut ⁊ cōmutare vota papa in toto orbe: ⁊ eps in sua diocesi ⁊ a fortiori interpreta ri. eo. tit. cap. si vero. ⁊ cap. debitor. et cap. cū contigat. est aut legitima causa. vitare scandalū. vel qñ maior: utilitas uidetur in cōmutatione ⁊ omīs alia eorū arbitrio iudicāda. d̄ quo. i cap. nos scōz.

z cap. auctoritatē. xv. q. vi. si autē in materia super q̄s
est prestitū nō p̄tinet ad papā nec ad honore dī: sed
cōmoduz hominis sic papa nō p̄t sine causa re-
mittere vt notāt docto. i cap. auctoritatē. xv. q. vi. s̄
ex causa p̄t. cap. quāto. eo. ti. et cap. ij. de vot.

Simulauit sanctitatē quā nō hēbat. pro quo
nota q̄ in hipocrisi duo sunt. s. defect⁹ sancti-
tatis z eius ostēsiō. Si ad vtrūq̄ referatur inten-
tio hipocrite. qz. s. vult sanctitatem ostēdere z non
habere sic est mortale quia nullus sanctitate p̄tina-
tur nisi p̄ mortale: si vero feratur ad ostēsiōnē sanc-
tatis tantū: a qua deficit non semper est mortale
sed secūdu finē intentū si ille sit cōtra charitatē dei
vel proximī: puta quia per hoc vult seminare he-
resim vel assequi dignitatē ecclesiasticā indignū:
aut bona temporalia in quibus finē cōstituit alias
est veniale: puta cum in ipsa fictione delectatur. de
quo. iij. et h̄. dicitur q̄ magis est vanus q̄ malus.
Similiter est mortale sc̄dm guiller. z siluef. si intē-
dit vt p̄ hoc sibi aliquid def: qz furatur quod de-
betur sancto cū def ei in nomine iusti: iuxta illud
matthēi. xxiij. **T**e vobis pharisei q̄ comeditis do-
mos viduarū: z idē si facit ex insaciabili auaricia:
secus si pro sua necessitate simulat maiorē sanctita-
tē q̄ habeat. Quia talis simulatio secūdu Trifol.
est culpa diuini poti⁹ q̄ pauperum.

Sadiurauit hoīes vel d̄mōnes aut alias crea-
turas. **P**ro q̄ nota q̄ sicut hō iuramētō p̄o-

missorū obligat se ad faciendū aliquid ob diuini
nominis reuerentiā: ita p̄t ad aliqd agendū ordina-
re alios: supiores. s. de peccādo: inferiores vero im-
pando: z vtrūq̄ ordinationē per aliquid diuinū cō-
firmare qd est adiurare: est tamē illicita adiuratio:
si q̄s intēdat nō sibi subditū ordinare ad aliqd ipo-
nēdo ei necessitatem z impatiue: qz usurpat sibi in
aliū potestatem quas nō hēt. vñ patet q̄ angelos li-
cet adiurare de peccatiue sicut z homines supiores
vt dicendo adiuro te michael p̄ diuinā bonitatē vt
me adiuues: quia cū sint cōciues nr̄i licet nobis eo-
rū suffragia petere aliquid diuinū iterponēdo ad
mouendū sicut etiā licet adiurare deū: nō admouē-
dū deum imobilem: sed ad nos excitandum vt ve-
bementius petam⁹ z petendo expleamus: qd de-
ordinauit. Angelos autē adiurādo excitamus cō-
memorando ea propter quorū amorem z contem-
plationē libenter operantur. demones vero nō li-
cet adiurare de peccatiue: qz hoc pertinet ad amiti-
tiam: qua non licet ad eos vti. Similiter illicitum
est adiurare eos cōpulsue ad sciēdū aliquid ab eis
vel impetrādum: tum quia hoc p̄tinet ad quandā
familiaritatem z societātē cū ipsis. Tum quia cū
sint mēdaces vnam veritatem immiscerent multis
falsitatibus. Tum etiam qz in cursu huius vie eo-
rum act⁹ non subduntur nostre dispositioni vt eis
velut subditis ad nr̄s obsequiū vtamur nisi ex spe-
ciali instinctu spūs. s. sicut Jacob⁹ fecit p̄ eos herme-

genē ad se duci. Ad iurare autē eos impatiue nō ad aliqd obtinēdus p̄ eos: sed ad eorū nocumentum repellendū sp̄iale vel corpale licitum est secūduz potestātē nobis a x̄po traditam. **L**u. x. dedi vobis potestatem sup omnes virtutes inimici. Similiter adiurare creaturas irratiōales sc̄dz se est vanū: qz nec ip̄i nec obsecrationē itelligūt: ⁊ illicitū qz vane assumitur nomē dei. Si vero adiurent̄ relative ad aliū a quo mouent̄ ē licitū respectu dei vel angelī de peccatiue quomodo sc̄ti faciūt miracula: ⁊ respectu demōis cōpulsue: ne eis tāq̄ instrumentis utatur ad nocēdū nobis sicut faciūt erorciste ecclesie.

Omnis adiuratio sc̄dz ri. vt ei ascribit̄ āgel. Illicita est mortale: quia est cōtra illud p̄ceptū nō assumes. Sed hoc non habetur in ricar. nec probat ratio: alioquin omnis iuratio illicita esset mortale: qd̄ nō est verū. vnde dicēdū qz adiuratio est illicita: multis modis. Primo si fiat impatiue ad nō subditū. Secūdo si fiat imperatiue ad subditū sed quo ad id in quo nō est ei subditus. Tertio si fiat ad demōes de peccatiue. Quarto si fiat ad demones impatiue ad aliqd p̄ eos adiscendū vel cōsequēdū. Quinto si fiat ad eos de impatiue ex leuitate aut curiositate. Sexto si fiat ad irrōnalia k̄ndū s̄. Septimo si fiat ad deū v̄ ad hoīes seu āgelos s̄ ne demones seu irrōnalia leuēt̄ sine necessitate ⁊ sine reuerētia diuini noīs primo ⁊ sc̄do mō est peccatū mortale sc̄dz flozēti. qz ē p̄tra iusticiā ⁊ ledit̄ iocō

vsurpādo iniuste in aliū potestates in re notabili. tertio ⁊ q̄rto modis similiter: qz repugnat diuine amittit̄e habere amittitiam cum suo aduersario in corrigibili. Quīto modo videtur veniale nō rōne vsurpationis potestatis in demones: cū a x̄po habeamus potestātē sup omnē virtutem inimici: sed ratione male intētōis in vsu iuste potestatis: sicut iudex suspendēs latronē ex odio nō facit cōtra iusticiā sed cōtra charitatē. Similit̄. vj. modo ⁊ vij. est veniale sicut iuratio leuis.

Si vota licita fregit vel nō impleuit cū posset suo tempe v̄ d̄liberauit nō implere. toties quoties peccat mortalit̄. Similit̄ si fecit votū sup re q̄ est mortale peccatū vel de re bona sed p̄pter malū finez: si ipetrauit dispensationē voti sine causale gitima. Si assensit impedimēto nō implēdi votū. Si vota facta sine determinatione tēporis ex notabili incuria nimis tardauit implere. Si casu quo obligat̄ ad vota parentū nō impleuit. Predicta oīa sunt cōmunit̄ mortalia. Nota qz in voto reali vt est edificare monasteriū vel dare aliqd pro dō heres tenet̄ sicut ⁊ i alijs debitis: s̄ ad votū p̄sonale vt est ieiunare ⁊ similia nō tenet̄ nisi se sponte obligauerit siue sit filius siue extraneus. de vot. cap. licet. Si vero sit simul reale ⁊ p̄sonale ⁊ vtrūqz expressus vt fundare monasteriū ⁊ intrare tenetur solū ad id qd̄ est reale. Si vero p̄sonale est expressus principaliter: ⁊ reale est tacitū ⁊ accessorium vt ire ad

sanctum Jacobū nō tenetur ad expensas quas fecisset eundo et redeundo et offerendo: sicut nec tenetur ire. quia sublato principali: tollitur accessorium. Ita et heres si vult esse heres tenetur implere omnia vota realia testatoris quantum patitur hereditas se vel per alium et si per huiusmodi filius grauari in legitima causam haberet impetrandi dispensationem. Si fecit votum sciens quod vouere non poterat videtur mortale. ¶ Pro intellectu horum nota quod votum est promissio facta deo preuia deliberatione et proposito de aliquo bono vel meliori. Unde tria necessaria sunt ad votum et aliquo eorum deficiente non est votum. scilicet deliberatio: videlicet quod consideret ad quid se obligat. Secundo requiritur propositum hoc est assensus voluntatis in id quod deliberatum est. Tertio requiritur promissio quae voluntarie obligat. Ex dictis patet quod votum non potest esse de aliquo illicito: quod est contra deum sic vouere est mortale: nec de indifferenti quia nullum opus est deo acceptum nisi sit virtuosum: nec de necessario absolute: puta quod quis morietur: quia non est hoc voluntarium: nec proprie de eo quod est necessarium ex suppositione finis. scilicet salutis eterne puta quod quis non fornicabitur: sed de his est votum large non ratione necessitatis sed voluntarie adimpletionis: sed proprie est de bono meliori et super erogationis. Si enim votum non est de re inutili et vana que non confert ad honorem dei et salutem vouentis ut votum

tum de non peccando caput in sabbato et de non comedendo capita in honore baptiste: et similia que potest sunt irridenda que seruanda: et magis sunt sortilegia que vota et reliquie idolatrie secundum quam obseruantur dies et menses. Propter reuerentiam tamen super his petatur dispensatio seu declaratio: saltem a confessore. Notum etiam de re minus bona: que nec pertinet ad precepta nec ad consilia: sed est negatio consilii: ut si quis voueat non intrare religionem: non valet cum non sit de bono meliori et generaliter quam per votum directe excluditur bonum conferens ad salutem: et non includitur bonum quod per se possit esse materia voti non obligat. vide infra de irritatione.

Secundus Ricar. sicut promissio licita facta homini animo se obligandi obligat: si accipitur: non tantum ex precepto legis diuine sed etiam naturalis: sic cum votum sit promissio et de re cui fit illud accipitur est obligatorium. de. vot. cap. licet. fallit hoc in his casibus. Primo si licitum fiat postea illicitum. ut si fecit votum continentie et postea contraxit: et consequenter non potest debitum negare. Secundo propter impotentiam implendi: vnde qui vouit ieiunium quod sine detrimento notabili salutis corporalis non potest implere: si deest facultas ad eundem superiorum contra venire potest propria auctoritate secundum beatum Thome. Tertio propter dispensationem legitimam. de vot. cap. magne. Quarto si votum est conditionatum propter defectum conditionis appositae. Quinto si votum est

gitime irriteretur: & scdm bñm Tho. quid qd voti impediret si pri⁹ esset: aufert obligationē etiā voto facto. Nota qd religiosi filius familias seru⁹: vxor: & alij qd alterius potestati sunt subditi in quā tum subditi: vouere nō pñt. Nō s̄ autē ali⁹ sane mētis & sui iuris quoad id qd vouet vouere pōt: nec tñ scd̄s sc̄t̄s. Peccat: qui vouet id qd nō est i sua potestate: q: in voto subintelligit debita cōditio si supiori placuerit vel nō cōtradicat: qua cōditioe certate tenet implere: si tñ non p̄sumerent de voluntate superioris peccarent vouēdo qd non pñt. Si iurauit seu pmissit aliqd p alio facere: nō intēdēs illd̄ facere vñ mortale.

S blasphemauit deū vel sc̄t̄s: pctiū mortale est ex suo genere: cū repugnet diuine charitatis ex eo qd derogat ei⁹ bonitati: vñ pro ea infligit p̄cā mortis. leui. xxiij. Fit autē. sex modis. Primo affirmādo falsus de deo vt de⁹ est iniust⁹. Scd̄one gādo verū de deo. vt de⁹ nō prouidet cūctis. nō pōt hoc facere. nō pōt mihi p̄hibere hoc. Tertio ipse cādo mala deo vt maledict⁹ sit deus: vel tedeat deum & huiusmodi: quasi deus sit creatura subicibilis his iprecationib⁹. Quarto affirmādo seu negādo vel d̄ testādo in sc̄tis p̄dicto mō in qbus deo contēnit & honorat. Quinto attribuēdo deo verū sed ihonestū cū magna irreuerētia sicut faciūt trībaldi iurātes p̄culū dī vl⁹ p̄ serū femineū sancta. Sexto qñ deo vl⁹ sc̄tis attribuit aliqd vep⁹ s̄ irreue

rēter vt iurādo ex cōsuetudine vel passiōe: sed isti mōi vltimi nō sunt propie blasphemia s̄ solū scdm modū: & de. iij. primis modis nō ē dubiū de mortali etiā si fiat ex repētino motu passiōis: nisi excuset subreptio tāta vt hō nō aduertat quod cogitat aut loq̄tur eē blasphemias: q: tñc est veniale aut nullū. Si voaduertat illd̄ eē blasphemiam p̄sideras significatiōes terminoz tñc nō excusat a mortali sic nec occidēs hoīem subito ex ira. **S** aduerte qd ex duplici causa pōt cōtingere qd hō nō cōsideret blasphemiam esse blasphemiam. Primo ex passiōe subita sic est veniale vt dictū est. Scd̄o ex consuetudine & habitu: cōcomitate quodā propie salutis cōtēptu vel lata negligentia: qd hō non curat cauere peccata: & hoc mō Silue. dubitat eē mortale: suplemen. dicit eē mortale: si quis ignoret suaverba iportare blasphemiam: s̄ mouet malo animo: q: ignorās ignorabitur: s̄ idē Silue. putat hoc esse cōtra sc̄tūm Tho. qui vult qd passio cum ignorātia excuset: q: blasphemans cū passione mouetur malo animo. Sc̄ certe talis nō videtur excusand⁹. Et licet mal⁹ animus sit in blasphemate ex passione & ex cōsuetudine: magis tñ propie dicitur moueri malo animo qd ex mala consuetudine & habitu agit. Cū peccans ex habitu dicatur peccare ex malitia: & in de verita. q. xxiiij. articulo. xij. videtur sanctus Tho. dicere qd habituatus ad blasphemādum non excusatur: si repēte prorūpat i verba blasphemie.

S ministravit vel recepit sacramēta ecclesie
in peccato mortali. mortale est: nisi baptizet
in articulo necessitatis. Aduerte q̄ sc̄dm̄ beatum
Tho. in. iij. p. q. lxxiij. Baptizās cū solēnitatem
nistrū ecclesie se exhibēs peccat mortaliter: q̄ mi
nistrū debēt cōformari suo dño: sc̄d̄z illd̄ *Leu. xix*
Sc̄ti eritis qm̄ ego sc̄tūs sū. Qui aut̄ baptizat in
articulo necessitatis nō q̄si minister ecclie p̄p̄i⁹ ⁊
sp̄alis illius sac̄ri: s̄ sicut vetula baptizare possēt:
nō peccat mortali. Alij dicūt q̄ in nullo casu mal⁹
minister pōt ministrare q̄n peccet. S̄z palu. c̄c̄cor
dat has opiniōes dicens q̄ est vera sc̄tūda opiniō
q̄n sine solēnitate baptizans aduertit de peccato ⁊
nō conteritur: sed p̄ponit in eo manere ⁊ tñ vult
baptizare: sc̄iēs q̄ ista ab imundis nō debēt tagi:
etiā si baptizet ī tuitu necessitatis ⁊ nō ex cōtēptu:
q̄ nō excusat ab irreuerētia. Est vero p̄ma opiniō
vera q̄n baptizat cū tremore dolens de pctō in ge
nerali ⁊ proponēs postea cōteri p̄fecte q̄ ei deest
temp⁹ ad cogitandū de singulis pctis p̄op̄t̄ vici
nū piculū baptizādī: s̄ pōt dici q̄ de mēte sc̄ti. *L.*
duplici⁹ tenet̄ q̄s cōteri de peccato: vel q̄ occur
rit memoriē practice sub ratiōe peccati ⁊ deplorā
dī: vel q̄ sibi iminet aliqd̄ faciendū qd̄ nō pōt sine
cōtritione: vt suscipere vel exhibere solēniter sacra
mēta. Baptizās aut̄ in necessitate: nō tenet̄ ad hoc
ratiōe sc̄tūdi nec ibi habet locum rō sc̄ti tho. s. q̄ mi
nister debet cōformari dño. Et dato q̄ ibi sit aliq̄

irreuerētia: nō tñ ois irreuerētia est mortale pctm̄.
Alioquin pctō: signās se signo crucis aut adorās
hostiā in missā peccaret semp̄ mortalit̄ si non esset
cōtritus: ⁊ cōsequēter si tenet̄ nō est nisi rōne p̄mi.
Et p̄ ois si nō recolit pctm̄ aut si recolit speculati
uetū ⁊ nō practice. i. sub rōne deffendi non peccat:
maxime q̄ tunc baptizat sicut baptizare possēt he
reticus vel paganus qui sunt in mortali. de conse.
distin. iij. constat. qd̄ aut̄ fit p̄mittente canone non
est mortale vt in cap. q̄ peccat. xxij. q. iiij. Unde nō
tenet̄ cōteri ex hoc q̄ vult talē actū exercere: s̄ si te
net̄ aliunde tenet̄ ⁊ si peccat aliūde peccat: puta
q̄ cōmittit vel omittit contra aliud p̄ceptū.

Arc̄a tertium p̄ceptū. Sabbata sc̄tifices:
Osc̄ sunt formade interrogatiōes. si in festis d̄
p̄cepto nō habuit attritionē de pctis de quibus
alias nō fuit cōtritus: mortale est sc̄d̄z angel. in eo
qui se esse pctō mortali recognoscit: q̄ vero hoc nō
aduertit tenetur in generali saltē in aliq̄ hora dōle
re ⁊ male cōtentū esse d̄ pctis suis. Sicut sc̄d̄z eun⁹
dē tenet̄ hō orare sub p̄cepto in aliq̄ hora festi vñ
si stat ad missā illd̄ sufficit nisi volūtarie alijs intē
dat: q̄ tñ nō sufficeret: s̄z dicēdū q̄ ex vi hui⁹ p̄cep
ti solū tenet̄ ab opib⁹ seruilib⁹ p̄p̄ie q̄ sūt opa me
chāica abstinere ⁊ ad audiēdā missā sub p̄cepto: orā
re aut̄ ⁊ cōpūgi nō cadūt sub hoc p̄cepto: s̄ sunt fi
nis hui⁹ p̄cepti. ⁊ in oī p̄cepto solū cadit sub p̄
cepto res illa q̄ p̄cipit̄: puta auditio misse v̄ datio

3 p.

elemosyne ⁊ non intentio precipientis puta q̄ ex
charitate ⁊ p̄pter deum fiant. Alias sequerēt q̄
non orās infesto cum non magis teneatur orare in
vna hora q̄ in alia: infinicies peccabit omittendo
cū sint infinita instātia in festo: ⁊ per consequēs in
finities omitteret. Unde sufficit astare sacerdoti
oranti in missa: quātū est ex vi huius precepti. licet
teneatur conteri vel orare in festo si occurrat pec-
catum practice vel aliquis de casibus in quibus
quis tenetur orare pro quo.

Notandū q̄ hō tenet orare determinata ora-
tione sub p̄cepto. Primo ad horas canonis
cas beneficiat⁹. ⁊ clericus in sacris. ⁊ religiosus
professus: tenet sub p̄cepto. Secūdo ex imposi-
tione sacerdotis in penitētia. Tertio ex p̄cepto cu-
iuscūq; p̄lati sp̄ialis. Quarto ex voto. p̄pio. In-
determinata aut orone orare tenemur. Primo eo tē-
pore quo tenemur p̄curare nobis spiritualia dona
q̄ nō nisi petētib⁹ cōmunē dātur: qd̄ tēpus videt
determinatū quātū ad instans quo quis icipit uti
ratione: in quo tenetur se dirigere ⁊ ordinare in de-
um ei⁹ auxiliū petēdo. Secūdo qñ videt primus
in necessitate spiritali vel corpali extremavel qua-
si: puta qz videt eum in periculo peccati mortalis:
aut mortis iniuste illate: vt cū duo pugnāt ad mor-
tē ⁊ vulnera: presertim si adx̄yat se teneri ad hoc: ni-
si possēt aliter melius q̄ per oracionem suffragari.
Tertio quando videt se ipm̄ in graui tētatione ⁊

periculo anime sue. Quarto qñ ex p̄cepto audit
missam: qz tunc tenetur orare. i. orātib⁹ assistere vt
eis mediantibus oret.

Si vacauit ludis aut choreis in festis: p̄ maio-
rem partē diei aut p̄pter hoc dimisit missas:
videt mortale vbi nota q̄ ludus qui fit ad recrea-
tionem sui vel alioz vel causa virtutis experiende
d̄ se nō est malus: sed potius est virtuosus p̄tinens
ad materiā virtutis eutrapelie: vt patet secūda secū
de. q. clxviij. aliqñ tamē est p̄bitus: etiā sub p̄-
cepto rōne materie in q̄ fit: vt si est turpis vel noci-
ua: aut rōne circūstātie: vñ est p̄bit⁹. Primo q̄
tiēs sibi vel alij iminet ex ludo p̄babiliter pericu-
lū mortis corpalis aut mutilationis seu grauis de-
bilitatis mēbri alicui⁹: vt i torneamēto: vt habet
eo. tit. cap. j. ⁊ hoc est mortale qz est cōtra illud pre-
ceptū. Diliges primū tuū: ⁊ te a fortiori: secus qñ
nō imineret p̄babiliter licet aliqñ raro accidat. vt
i hastiludio ⁊ agitatione taurozū. Secūdo est pro-
bitus rōne p̄babilis periculi aīe sue vel alteri⁹
vt crebro accidit in choreis. Tertio rōne circūstā-
tie loci ⁊ erit mortale si fiat in ecclia cū magna irre-
uerētia: q̄ arte diffiniri nō pōt sed prudentis arbi-
trio. De hoc sic dicit angel. ludi qui de se non sunt
mali nullo modo fieri debēt in ecclesia. de vit. ⁊ ho.
cleri. cū decorē. ⁊ cap. decet. d̄ in mu. ecclie. li. vj. vii
de nō excusare a mortali: q̄ talē faceret in ecclia. ni-
si foret quid medicū: cū videatur iure diuino p̄bi-

bitus. ibi. *Domus mea domus orationis vocabitur.* sed quāuis multū sit cauendū ludere in loco sacro: non tñ videtur mortale: qz sequeretur qd ludens in ecclesia ad scacos sine cōreptu peccet mortaliter. z cap. cū docorē. loquitur d ludis theatralib⁹ qui fiebāt cum ludibrio z turpitudine. cap. aūt. decet. nō est preceptiū: cum prohibeat in ecclia fabulatio- nes: de quibus nullus sapiēs diceret qd sint mor- talia. Nec est peccatū mortale omne qd est contra ius diuinū. Alioquin mortale esset omne mendaciū cū sit cōtra illud. *Facē z veritatem diligite.* zac. viij. dicendum ergo qd mortale est ibi conzare aut laruis representare vana z importātia irreueren- tiam magnam z similia. Non autē vniuersaliter est mortale ibi ludere. Licet etiam rēpsentare ibi deuota vt p̄sepe dñi. Quarto clericis z religiosis prohibitus est omnis ludus cum armis. cap. con- tinebatur de ho. quia z arma portare est eis sub p̄ cepto. p̄hibitum cū inde excomunicētur. cap. cleri- ci. arma. d̄ vita. z hon. nisi ex causa iusta. Sicut pro- hibetur illis ludus histrionalis. dif. lxxvi. cap. do- nare. z generalr rōne honestatis clericalis omnis lud⁹ in quo ex propria p̄sona facerēt ludū in publi- co vt saltatio. chorizatio. et similia. z eis esset mor- tale huiusmodi. arg. de conse. dif. ij. cap. pro dilec- tione in fine. secus si in secreto euz domesticis.

Similiter prohibitus est eis lud⁹ larnalis qz habitum mutare nō possunt: nisi ex caulaz

tionabili z sicut ludus scacozū scdm. ia. de are. in. l. si- q̄s cū sciret. ff. pro empti. qz a diuino officio cui de- bēt insistere: nō min⁹ deuiare facit: qd lud⁹ aleaz q̄ ibi prohibetur. Et hoc sequitur *Drabiel in. iij. rosel. z āgel.* Et quāuis ab hoc ludo ecclesiastici de- beāt abstinere: qz plus fatigat intellectū q̄ studiū lraz. vii post ipz nō manēt apti vacare diuinis. nō tñ videt qd peccāt mortāl ad scacos ludētes: nisi p̄ p̄ ip̄sum omittāt diuina officia ad que tenentur v̄ rōne scādali. vel in honestatis clericalis: puta ludē do publice vel cum secularibus. ij. q. vij. laicos. et disti. xiiij. his igitur. Et idem de cantu seculari in citbaris z h̄ssioi. Quinto p̄hibitus est omnibus ecclesiasticis ois ludus human⁹ rōne scādali. vt si clericus vel religiosus luderet in publico: vnde se- culares scandalizāt. Sexto rōne cupiditatis: qz ludus non est concessus nisi ḡa recreatiōis sui vel socij non tñ est semper mortale: nisi qñ auaritia est mortale: de quo infra. Septimo rōne t̄pis quia lu- dens i paraceue scdm Siluel. posset peccare mor- taliter: propter magnitudinem irreuerentie. secun- dum Ricar. z angel. ludēs in festo ad hastiludū z similes ludos in quibus requiritur multa serui- tus z labor: peccat mortaliter: quia prohibet opus seruile: secus in requirētibus modicā seruitutem: nisi in eis tota die occupetur omissis diuinis. Sil- uester tenet contrarium: qd verius credo nisi intē- deret his quasi p̄ totū diē. Clerū est qd cū ista sunt

ici porta
z ma ex
unicont

ici salm
peccant
antite z

de iure positiuo ubi papa et prelati hoc sciret et tolleraret: non erit mortale.

Secundum fecit in festis opus manuale: pro cuius intellectu scito quod preceptum de obseruandis festis in noua lege: non est tantum sicut oli erat de obseruando sabbato: in quo non licebat decoctio ciborum et huiusmodi: quia non est modo ista obseruatio figuralis sicut tunc: et facilius nunc dispensatur in prohibitis quam tunc: quia figura pertinet ad prestantionem veritatis: quam nec in modico licet preterire. **P**apa autem secundum se considerata mutari potest pro loco et tempore. Et ita papa potest dispensare in omni festo sine causa cum sint de iure positiuo quantum ad determinationem temporis. **E**piscopus vero cum subest causa rationabilis presertim in causa nouiter et inexcogitato emergente. **P**rohibet autem in festis opus seruile ut agricultura: scriptio: uentio: scribere: rocinia facere: delatio onerum cum iumentis: iter cum magna fatigatione alias non: quia non multum impedit vacare diuinis secundum Siluest. et Fracis. de may. iudicium facere et similia: que qui faciunt peccant mortaliter nisi excusentur ut infra.

Secundum docto. non prohibet in festis opus spirituale ut docere verbo vel scripto: nec opus seruile factum ad seruitium dei. nec opus corporale necessarium ad salutem corporis sui vel proximi: sicut machabei sabbato pugnarunt. primo macha. ij. et licet die festo non liceat facere opus seruile pro lucro consequendo principaliter: licitum tamen est pro dano uitando anime et cor-

pis seu rerum et quo ad se et quo ad proximum. ut habetur mat. xij. de oue cadente in foueam: que leuatur in sabbato. **P**eccat autem mortaliter faciens opus seruile in festo nisi excusetur ex. iij. quorum primum est modicitas operis que non impedit spiritus libertatem: que arbitrio boni viri pensanda est. **S**ecundum necessitas operis que preueniri aut differri non potest commode vel necessitas coactionis que fit a dominis. **T**ertium pietas cordis. scilicet pro honore dei vel pauperum suffragio. cap. conquestus. de fer. **Q**uartum utilitas publica: ut pro pace. pro potestate et huiusmodi. adde quintum. id est dispensationem prelatorum. **Q**ue autem necessitas excuset dicuntur necessitas uite sustentande et dani uitandi et etiam utilis acquirendi secundum angelum et rose. quod alio tempore acquiri non potest. de fer. cap. licet: sed hoc tertium non est necessitas sed utilitas: nec licet nisi ex dispensatione episcopi si haberi potest: alias pro ipso sacerdotis. sine dispensatione vero angel. dicit non esse mortale. **S**ed verius videtur quod sit mortale cuius sit contra preceptum dei et ecclesie: nisi esset talis utilitas que credatur prelatus si adesset dispensaturus. quo casu locum haberet rati habitio. **D**e lucro autem inde habito fiet portio pauperibus. ut in cap. licet. de fer. quod angel. putat esse preceptum siluester consilium. **D**icit autem opus seruile tripliciter. scilicet materialiter tantum ut scribere ad edificationem animarum. **S**ecundo formaliter tantum ut cogitare de opere exercendo ad lucrum: puta aratione seu aduoca-

tionē. Tertio materiali formaliter et finaliter. vtopus corpore ordinatus ad lucrum: quorum primum in seculo conceditur. Secundum prohibetur de consilio non de precepto: nisi per hoc impediretur illa vacatio quae de necessitate debemus diuinis.

Sciendumque in omni materia in qua fit sermo de peccato mortali duo supponuntur. Primum quod res sit alicuius importatione super quo non potestari certa regula: sed arbitrio boni viri stat. Secundo quod exerceat cum deliberatione expressa: ut cum quis deliberat aliquid facere seu cogitare etiam si facere nolit: vel saltem interpretatio quae est cum quis aliquid subito quod de facit aut cogitat: sed non adeo subito quod aduertat et deliberare possit: nec tamen deliberat alectus voluptate: quoniam autem res est minima vel ratio non aduertit non est mortale. **E**x dictis sequitur quod ponens aliquid qua puncta. scopas domus. vendens rem breuiter sermone. modicum itineras et huiusmodi excusat a mortali: quia ista modicitas vacationem ad diuina minuit quidem aliquantulum sed non impedit. pro quo facit. cap. intelligentia. de verbo. sig. Similiter excusantur ratione necessitatis carnales si tempore notabili in festis occupentur preparantes cibos. medici. minutores. aromatharij. ferratores equorum. vendentes panem. herbas. fructus et huiusmodi: etiam si talia conferrent ad gulositatem. contra angel. quod quod vni est gulositas: alteri erit honesta recreatione: si principaliter faciant haec ratione necessitatis

tis licet inde habeant lucrum. Et idem de exigentibus debita a rusticis: vel conducibus operarios: quia alio die sine incommoditate inuenire non possunt. Idem de vectoribus mercium: alimentorum aut personarum: et de cursoribus qui sine graui danno aliter facere non possunt. Idem de rusticis: vxore et filiis familias qui iusto metu laborare compelluntur. Similiter excusantur ratione pietatis: laborantes pro ecclesia: monasterio: hospitali: non habentibus sufficientes redditus: aut pro pauperibus: modo non fiat diuicis diebus vel festis solentioribus secundum Siluest. nec dimittatur auditio missae: nec laboretur propter mercedem seu carnalem amorem: nec usque ad ultimam fatigationem: et in hoc omnes doctores consentiunt: excepto quod monachal. vult haec posse fieri in diuicis et festis beati virginis. et apostolorum: et in parecense: non tamen in diebus pasche seu penthecostes nisi esset consuetudo approbata et ex dispensatione episcopi vel necessitate tanta que arbitrio boni viri hoc exigeret. Similiter laborantes ad refectionem pontium: viarum et huiusmodi non ad lucrum sed propter pietatem vel bonum publicum quod sub pietate clauditur. Et idem de aduocato faciente consilium ut expediat eum qui venit a longe: licet consequenter intendat lucrum: secus si ad lucrum principaliter quia erit mortale secundum Siluest. **A** fortiori excusantur laborantes pro sustentatione sui et familie: quoniam aliter conmode sustentari non possunt: cautum tamen esset in his

Margarita.

omnib⁹ dispensationē habere ab epō. Similiter excusant^r fatiētes p^rinentia ad defensionem iminēte bello: & ad offensionē in defensionē ordinatā. Si milit^r opantes ad indēnitatē rerū suarū aut aliorū: ne ab hostib⁹ rapiatur: aut tempestate vel alia causa ledant^r: sicut lana leditur si ad soles nō extendat^r & fornax si ignis nō nutriatur: & generalit^r qd qd fit ad reparandū dānum iminens in p^rsona vel rebus suis aut aliorū est licitū: sicut iter agere existētib⁹ in hospitio propter iacturā expēsarū: & multo magis ad vitandū anime dānū puta occiositatē vel aliud pctm̄. vñ rōnabilit^r occupant^r ifestis hoc sine domicelle: post suas deuotiones nō autē ad lucrum principalit^r. Similiter excusantur rōne dispensationis euntes ad nūdinas. d̄ quib⁹ guiller. quem sequunt^r. pisa. angel. & supple. dicit q^d peccāt mortaliter si faciant cōsuetudinarie: aut cupiditate lucrā di sed in his casibus vñ solum q^d peccent mortaliter. Primo si missas omittāt qñ hoc pñt sine magno dispēdio rerū. Secūdo si hoc prohibeatur a p^rlatis maxime sub pena excom^municationis: quo casu inciderent etiam veniētes ex alia diocesi ratione delicti: audita autem missa & tollerante epō nō est mortale: q^d ecclesia q̄ filiis suis laqueū nō ponit tollerādo excusat: nisi esset dies dñica vel maior: q^d in his solius pape dispensatio & nō ep̄i excusaret: vel necessitas aut pietas: puta si q̄s alias multū dāmissetur tūc nō contrahēdo: aut alia iusta causa. Si

Interrogatorū circa. iij. p̄cep. LXXIII
 militer excusantur studentes ad illuminationē sui vel aliorū etiā si ex consequenti veniat lucrum: siue sit studiū theologie siue iuris canonici: vel cesarei: & idē si fiat ad vitandū ociiū vel ad exercitiū: & ad notandū lib^ros. Dicit tñ panoz. in cap. primo. de fer. q^d in his diebus non licet locare operas suas: nec scribere ad longum. nisi scriberet ad spūalem finē: q^d sic licitū ē etiā i magna quātitate. cap. conq̄l^r. de fer. Simili^r excusantur cithariste & alij sonatores & cantores: si id faciūt ad honore dei principa^rliter: vel ad honestam recreationē: seu ad solēmandum matrimonū vel ad aliū piū aut necessarium finem licet secundo propter lucrum: ad quod si principaliter operentur nō excusantur nisi aliqua ex superioribus causis adsit: & qui ad lucrum regulariter pulsant & cum periculo peccati la^rciue iuventuti multo minus excusantur. si autē id faciūt non ad lucrum sed cum periculo peccati: est mortale: si illud periculum intendunt: vel si ex signis probabiliter illud credunt & non aliter.

Piscatio secundum supplem̄. in maiorib⁹ festis nullo modo licet: in dominicis vero & inferioribus non etiā licet nisi ex causa urgente & cum licentia & portione pauperū & idē de aucupatione: q^d fit cū maiori occupatione: sed rosol. tenet oppositum & est verū de ea que est ad lucrum: secus quādo fit ad honestam recreationem. cuz non sit opus seruire formaliter: nec obstat q^d omne op⁹ seruire p

Interrogatorium:

hibetur: et sic regula est prohibitiua et consequenter omne illud intelligitur prohibitiu quod non est specialiter concessum, ut in cle. exiij. de verb. sig. q. hoc verum est de cadentibus sub regula cuiusmodi est opus seruile materialiter et formaliter quod est et est opus mechanicum et fit principaliter ad lucrum non autem si sit seruile materialiter tantum. De venatione autem tenet idem et angel. contra rosell. quod non licet in festis quia non licet in diebus ieiuniorum secundum glo. in cap. qui venatoribus, dist. lxxxv. Nec tamen ait angel. est mortale: nisi causa lucri fiat principaliter vel ommissis diuinis: sed dici potest quod est licita de se in festis si fiat a personis quibus deccet tale exercitium: ad honestam recreationem: quia non est opus seruile formaliter: si autem sit ad lucrum principaliter: vel ommissis diuinis est mortale nisi sit excusabile ut dictum est. Nec est simile de diebus ieiuniorum: qui debent esse afflictiu: et de diebus festis qui licite aliquo modo sunt relaxati.

O colligitur ex glo. in cap. pro (creatiu. nunciandi. d. cose. dist. iij. diuersis horis dies festus incipit secundum diuersos respectus: nam quantum ad esum carniu et ieiunium incipit a media nocte diei precedentis festi: quantum vero ad officiu incipit in vesperis. Sed quo ad cessationem a seruilibus incipit a vespera vigilie in occasu solis: et terminatur in vespera sequenti. de fer. cap. omnes. Festorum tamen initium et finis iuxta eorum qua

Circa. iij. preceptum. LXXIII

litatem et diuersarum regionu more seruari debet. Secundum supplementum. nulla consuetudie excusari possunt laborantes sabbato post occasum solis et in vigilia festoru diuina maiorum quod in hoc fit contra ius diuini. Sed non videtur hoc tenendum quia dies diuina et alia festa non sunt de iure diuino sed tantum de iure positivo saltem quo ad determinationem temporis: quod per contrariam consuetudinem abrogari possunt: maxime ex causa rationabili sciēter toller. ante papa. Quod siluest. et alij dicunt quod de iure diuino tenemur festiuare. xxiij. horis in hebdomada: nescio ubi fundetur cum in tota canonica scriptura hoc non habeatur: nec apostoli hoc seruauerunt post missam spiritus. unde optime dicit angelus. post panor. in cap. primo. de fer. quod dies festus quo ad cessationem a seruilibus incipit secundum consuetudinem patrie. et facit. cap. qm. eo. tit. et si mos sit quod a mane incipiatur laborando tota nocte diuino modo cessent usque ad aliud mane seruad est: ita tamen quod mos talis ex causa iusta sit introductus et prelati tollerēt. imo deo esset acceptius statuere quod festa omnia non seruarentur nisi usque post missam solum: quia plus offenditur deus in vno festo: quam in tota septimana teste experientia: et quod dicit rosell. quod tale more non possunt introducere vna ars vel diuersa maior pars populi vtes eas: secundum glo. in cap. si. d. consue. dicens quod non oportet maiorē partē populi vti actu inducente consuetudine exequendo illi: sed sufficit si vtraque ap. pbado.

S nō audiuit missam integrā i festis vel saltes
 maiores partē mortale est: nisi ex magna cau
 sa omiserit. Si existēs in missa nō fuit attentus: s;
 occupauit se in vanis vel recitando alia: aliquādo
 est mortale. pro quorum intellectu nota q̄ in festis
 vacandum est deo in psal. ⁊ canticis spiritualibus
 et hoc est finis huius precepti: de cōse. dis. iij. cap.
 ieiunia die dñica: nō tamē peccat mortaliter qui
 toto festo solaciatur ⁊ de occiosis fabulatur: modo
 audiat missam ⁊ abstineat ab opibus seruilibus:
 q; secūdiū. s. tbo. prima secūde. q. c. finis p̄cepti non
 cadit sub precepto. Vacandū est etiā oīoni ⁊ au
 diētie predicationis. d̄ vit. ⁊ ho. cleri. cuz decoꝛē. ⁊
 de stat. mona. cū ad monasterium: qd̄ secūdiū sup
 ple. cadit sub precepto: q; in cap. sacerdote. d̄ cōse.
 disti. prima d̄r. sacerdote verbū faciēte in ecclia: q;
 egressus fuerit excomunicetur. ⁊ ibi cap. qui die so
 leni omisso ecclie cōuentu: ad spectaculum vadit
 excomunicetur: excomunicatio aut̄ non infligitur
 nisi pro mortali. vj. q. iij. nemo ep̄o: u3. Sed ista iu
 ra loquitur d̄ cōtemp̄toribus: qui sine cāligitima
 omittunt predicationē vilipendentes eā cuz tamen
 sint ignorantēs ⁊ nesciāt necessaria sibi ad salutē.
 Et similiter de egredientibus cū scandalo notabi
 li alioꝝ. Unde ex vi huius precepti non tenetur
 quis ad predicationem: sed ex alio: puta vnum col
 le deū: quo precipitur nobis noticia credendorum
 ⁊ agendorum ⁊ tanta posset esse necessitas addit̄

di talia: q; omisso p̄dicationis esset mortale: sed
 qū sit hoc nō potest sermōe determinari. Dicit an
 gel. in festo preeliegendā p̄dicationē misse: s; nō vi
 detur verū: cū missa sit in p̄cepto ⁊ non predicatione:
 etiam si talis habeat ignorantia necessariorum ad
 salutē: quia alias poterit implere preceptū de adif
 cendo: nō autē p̄ceptum de audiēda missa illo die.
 Nec cogit sua ratio. quia. s. precipit̄ auditio misse
 principaliter vt audiatur scripture qd̄ magis mili
 tat in predicatione. Dico q; illa nō est principalis
 rō alioquē astates misse ⁊ nō audiētes scripturas
 nō satisfacerēt: nec tenemur audire scripturas: nisi
 eo mō quo ecclia tarat. s. audiēdo missam.

O E cōse. dis. prima. cap. missas. p̄cipit̄ omni
 bus xp̄ianis nō excomunicatis nec interdi
 ctis: nec legitime impeditis: (q; isti nō tenent) au
 dire missam. s. integrā die dominico: per quē intelli
 gitur omnis dies festus de precepto: siue sint serui
 siue liberi habentes vsū rationis: ita q; ante be
 nedictionem sacerdotis nullus presumat egredi.
 Qui alioꝝ curam habent: vt domini ⁊ parentes
 tenentur conari vt audiāt serui ⁊ filij omnes. Alijs
 diebus nullus etiam religiosus tenet̄ missam au
 dire. Qd̄ dicitur de conse. disti. prima cap. solet.
 q; in. xl. nō dicitur ieiunare quis nisi audita missa:
 consilium est ⁊ si loquitur de precepto abrogatū
 est: dicitur integram. modico tamen pro nihilo re
 putato. de conse. disti. ij. re vera. vnde preceptum nō

Interrogatorium.

implet qui notabilem partē missę perdit puta me-
dicitatē aut tertiam partem: secus qui modicas ser-
uitores etiam discurretes pro expedientibus mis-
se: intelliguntur adesse missę etiā pro tempore illo.
Similiterq; venit post epistolam vel euangelium si
legat vel faciat sibi legi quod non audiuit videtur
satisfacere precepto.

his qui
sunt
id est
n

Secundū Ricar. angli. in quoli. quē sequitur
Angelus. omittēs audire missam ex contēptu
vero vel interpretatiuo q̄ est q̄n quis assuescit trā-
gressioni sine causa: mortalit̄ peccat si vero fiat si-
ne contēptu ex passione vel pigritia etiaz sine cau-
sa rōnabili est veniale. Est aut̄ nullū si fiat ex cau-
sa rōnabili. Sz cōmunit̄ nō tenet̄ hoc. alias nullū
peccaret ex passione sed omne pctm̄ esset ex malicia
z ad peccandū mortalit̄ requirit̄ cōtēptu: in his
q̄ sunt d̄ cōsilio: in alijs aut̄ q̄ sunt in p̄senti officii
agere cōtra illa sine causa rōnabili vera vel estimā-
ta. vide panoz. in capi. primo de vit. z bon. cleri-
ex causa vero z necessitate rōnabili agens cōtra et
cusatur: puta dato casu in quo si quis audiat mis-
sam: ipse vel alius ex hoc incurreret pbabilit̄ grau-
dānum anime vel corporis aut rerum vel honoris
secundū suā estimationē. etiā si aliquñ fallat z ita nō
sit in re. Unde excusatur infirmi z eorū seruitores
z qui paruulos sine periculo dimittere nō possunt
et qui audiendo impediretur ab arduo z iusto ne-
gocio: et q̄ rōne officij prohibētur exire vt castella

Circa. iij. preceptum. LXXVI

ni z alij dñis seruientes: et dñi z consiliarij tēpore
missę urgentib⁹ causis non patientib⁹ dilationem
occupati: z puelle nobiles ignorantes hoc pceptū
vel facientes quod in se est vt audiant: et parentes
qui eas ad hoc cogūt vt ex honestate sint clausę vl̄
ex consuetudine regionis. arg. de consue. cap. fin. nī
si eas ducāt ad choreas vel pmittāt stare in fenest-
tris. vidue etiaz post mortem mariti aliquo breui
tempore puta p̄ mensem ex cōsuetudine: nō autē si
p̄ menses vel ānum distin. viij. cōsuetudo. z coniu-
gate que audire nō possunt sine scandalo magno
virozū puta quia familie bene p̄parare nō possunt.
xxij. q. v. nolluit: z iter agentes qui ob hoc perdes-
rent societate necessariam vel vtilem: z similit̄ pau-
pes mulieres vestibus seu veis priuate q̄ si eccle-
siam intrarēt ab alijs irriderentur sic tenet siluef.

Angel. post panoz. in cap. q̄das laycoz. de ce-
leb. mis. tenet q̄ non audiens p̄p̄ia missam
secundū officii diei sed peculiarem nō satisfacit p̄-
cepto de audiēda missa: quia missa q̄ precipitur est
missa de festo. excusantur tamen audiētes ex igno-
rantia sed non celebrātes. Sed secūduz flozētī. di.
cap. loquit̄ de congruitate z non de necessitate. qz
in dicto cap. missas. idifficte missa p̄cipit̄: z nō mis-
sa diei. nec p̄nt layci scire an missa sit p̄p̄ia z hoc sem-
p̄ iterrogare nimis essz laboriosus. z. d. c. q̄da lay-
cozū: sacerdotib⁹ solū loquit̄. vnde rep̄hēnsibile est
eis z si nō dānabile ad istātia laycoz dimittere mis-

Interrogatorium.

fas ppias ppter peculiare: qz populus doced⁹
est sui augu. nō sequēdus. **L**ii ad propiaz parro/
chia legitur sit accessus: in propria parrochia mis/
sa est audiēda: et qui in aliena audit expelli debet
et remitti ad propriam. cap. ij. de pero. et q̄ eum ad/
mittit furtum quodaz modo committit: nisi fiat ex/
causa iusta puta quia propius sacerdos est notori/
us fornicator: vel ob maiorem sui deuotionē: quia
alibi deuotius celebratur: aut cū missa reportat ser/
monem et huiusmodi. **E**t circa hoc iā est rōnabilis
et prescripta consuetudo q̄ dictum cap. abrogauit.
dato qz contineret preceptum contra laycos ne ali/
bi: q̄ in sua parrochia audirēt. angel. limitat pre/
dicta dū modo declinans propriam parrochiaz nō
audiat missam in proprio oratorio: sed in publico
facto auctoritate episcopi: et a fortiori in ecclesijs
mendicantium edificatis auctoritate pape. dici eti/
am potest qz vbicunqz audiatur etiaz in domo pri/
uata est satisfactum precepto ratione cōsuetudinis
scite et tollerare ratioabilis et prescripte: licet male
faciat audiens in domo sine magna causa. Si ep̄s
prohibeat audire missam in ecclesijs mendicanti/
um in festis: male facit tollēdo pias cōsuetudines
cum scandalo populorum: cum sanctus greg. per/
tulerit sacerdotes cōfirmare ad tollendū scandalū.
disti. rxx. peruenit. est tamen obediēdum illi secun/
dum florenti. arg. xj. q. iij. qd̄ ergo. et capi. sentētia.
Sed vere uō pot̄ in hoc casu iubere: nec ei est obe

Circa. iij. preceptum. LXXVII

diendū scd̄s silues. et doctores alios: qz cōsuetudo
audiēdi missam ibi: hēt auctoritatē a papa: cū cō/
cedat indulgētias audiētib⁹ diuina in dictis do/
mib⁹. et ip̄e instituerit medicātes ad suplēdū defe/
ctū ep̄orum: q̄ iam nō p̄dicāt nec p̄dicatores sustē/
tāt: sic est tanq̄ lex ei⁹. **I**tē sicut ep̄s non pot̄ ar/
ctare ius cōe: ita nec tollere cōsuetudinē generalē
toti⁹ orbis. vt in cap. i. his. et. c. catholica. dist. xj. et si
hoc sub pena excomūicationis iubeat sentētia est
iniustaz nulla: qz sicut attētati cōtra ius est ip̄o iu/
re nullū. disti. r. c. vides. et. l. nō dubiū. c. de leg. ita
attētati cōtra cōsuetudinē generalē. **P**recipitur tñ
religiōsis in x̄tute sc̄tē obedientie ne in sermonib⁹
detrabāt prelati ecclesiarū. s. nominati: aut circū
locutine secundū glo. et ne retrabāt laycos ab eccle/
siarū suarū frequentia in publico sermone non in
priuato. **C**lemē. religiosi. de priuileg.

Missa audienda est attente et deuote interius
et exteriorius. interior: deuotio non pot̄ cadere
per se sub humano precepto: exterior: vero cadere
pot̄ et cadit i. pposito illa q̄ est necessaria ad audi/
tionē missę de precepto: cum qua nō stat illa distra/
tio qua aliq̄ pro notabili parte missę nugatur cum
socio scandalizantes alios. **N**on tamen est necesse
audire distincte verba missę: alioquin nō impleret
preceptum audiēs missam a longe propter multi/
tudine populū: nec hebes auditu. vnde intētio eccle/
sice est: qz q̄s sit presens et adsit missę et deo vacet. et si

Interrogatorium

est intelligens iustus est vt attendat ⁊ intelligat q̄ dicuntur. Et sub precepto omnes tenemur nihil exteri⁹ agere qđ dicte attētiōi repugnet: q̄ q̄ tene tur ad prosecutionē vni⁹ oppositoꝝ tenetur ad fu gā alterius. vnde audiens missam de precepto nō pōt eodem tēpore simul dicere horas ad quas te netur sine mortali: q̄ ibi sunt due obligatiōes qua rū quelibet attentionē et deuotionē exteriorē req̄ rit nec potest esse exteri⁹ attēti⁹ missē: q̄ exterius est attēti⁹ officio. arg. cap. ex literis. de p̄ba. sec⁹ si aut ad missam aut ad horas nō tenet: quia dicere non p̄hibetur: nisi ex hoc aut sacerdos aut ali⁹ impedi rentur. melius tamen facit qui nihil orans vocali ter attendit: q̄n̄ alte in missa aliquid dicitur q̄ qui tūc orat. ¶ Si peccauit in festo tenetur exprime re scđm ange. q̄ est circumstantia mutās speciem. Sed cū nullo speciali p̄cepto prohibeamur pecca re in festis: nec teneamur ex vi huius p̄cepti absti nere nisi ab operibus seruilibus pp̄ie que sunt o pera mechanica: confiteri hāc circūstantiā est bonus sed nō est necessarium vt supra est discussum. In terroga si in festis recolligit se aliqua hora diei ad meditando beneficia a deo nobis collata ⁊ vitas sancti cuius festū agitur: nō tamē est necessarium. Si ociosa loquit ⁊ vana in ecclesia ⁊ impedit alios ab attentione cōmuniter est veniale. Si fuit alicui causa laborādi in festis: vel nō audiēdi diuina mox tale est nisi excusetur aliq̄ d̄ predictis causis.

Circa. iij. preceptum. LXXVIII

S q̄n̄ intrat lectus ⁊ surgit cōmendat se deo ⁊ orat. Si scit ipse ⁊ sibi subditos curat scire pater n̄r ⁊ aue maria ⁊ symbolū. Itā secunduū sup̄ ple. omnes xp̄iani tenentur dicere vocaliter et di uino precepto: orationem diuicaz. pater n̄r. math. vi. ⁊ scire. de conse. di. iij. capit. vos ante. Secun dum sc̄tūz t̄po. sc̄da sc̄cū de. q. lxxij. q̄libet tenet̄ sci re illa sine quozum sciētia actū debitū recte exerce re nō pōt. vñ tenemur scire ea q̄ sunt fidei ⁊ vniuer salia iuris p̄cepta: hoc est decalogū: nō quantum ad ordinem sed quo ad substātiāz vt sciatur q̄ tale qđ est articulus fidei: ⁊ q̄ furtū est peccatū ⁊ huius modi: singuli vero tenentur scire q̄ ad eozum status ⁊ officium p̄tinēt. De p̄ceptis vero ecclesie quisq̄ tenetur scire solum ea q̄ nō potest sine lata negligē tia ignorare: vt q̄ in festis est audiēda missa: ⁊ q̄ cle ricus nō est cedendus ⁊ h̄iōi cōmunia. vñ habent̄ tes officium docendi fidē: vt p̄lati: sacerdos: doctores: ⁊ p̄dicatores tenentur credere explicitē et di sticte omnes articulos cōtētos in symbolis: Credo. ⁊ quicūq̄ vult. Ep̄i vero tenentur circa p̄dicta scire opponere ⁊ respōdere ⁊ hereticos confutare. de heret. cap. ex cōmunicamus. Tenet autem dire ctorium ⁊ rosol. q̄ simplicibus ⁊ forte omnibus laycis: sufficit credere deum esse p̄miatorez bo norū ⁊ punitorez malozū: alios autē articulos suffi cit credere ip̄licite: credēdo verū esse qđ qđ catho lica docet ecclesia. sed falsus est. imo layci oēs tenent

Interrogatorium.

tur explicitè credere saltè articulos d̄ quibus solè
nizatur in ecclia vt natiuitatē xp̄i : mortē ⁊ resurre
ctionē eius ⁊ filia : q̄ nemo p̄t ignorare nisi oīno
contemnat p̄opiam salutem ⁊ aures obturet diui
nis. Qui autem nescit p̄. n̄. malefacit sed non au
derem ipsum de mortali dānare.

Q Circa quartum p̄ceptū. honora patrem tu
um ⁊ matrem. interroga si nō dilexit paren
tes: si non ostendit eis signa dilectionis: sed dure
se habet cum eis. Si notabiliter in his excedat est
mortale. Si non obediuit illis. Si verba iniurio
sa dixit eis. Si nō subuenit eis indigentibus vel
infirmantibus: mortale est. Si maledixit eis: veni
ale est quando ex passione ex nō ex animo nec in eo
rū presentia dicit. Honor exhibēdus a filiis parē
tibus consistit in tribus. Primo in affectu scilicet
timendo patris offensam ex amore leui. xix. vnus
quisq; patrem ⁊ matrem timeat. Secundo in ef
fectu obediendo ⁊ subueniendo: ephē. vj. filij obe
dite parentibus. Tertio in signo assurgendo ⁊ hu
iusmodi. Et licet primo ⁊ p̄ se p̄cipiatur nobis in
hoc p̄cepto honorari homo qui est principium
in esse nature sicut est pater ⁊ mater: secundo
tamen p̄cipitur honorari homo qui est principi
um in esse gratie sicut est pat̄ spiritualis. Nota q̄
in necessarijs ad salutem vt sunt que pertinent ad
bonos mores: ⁊ in his que pertinent ad dispositio
nem rei familiaris: filius scienter contēnens obe

Circa. iiii. p̄ceptum.

LXXIX

dire parentibus ⁊ seruus domino! peccat mortali
ter: secus si ex inaduertentia ⁊ sine contemptu: in
alijs autem obedire est de consilio tantū. Si orat
pro parentibus defunctis.

S Si nō impleuit testamentū eorū ⁊ voluntates
post mortem. Ad quorū intellectus sciendum
q̄ secundū sc̄m̄ tho. dilatio executionis elemo
synarum ⁊ testamenti non p̄iudicat anime testa
toris quantū ad meritū: si quantū in eo fuit adhi
bit diligentia vt eius elemosyne ⁊ legata cito da
rentur: q̄ meritū principaliter ex voluntate ⁊ intē
tione depēdet: sed quantū ad effectum elemosine
patitur detrimentū: nō quidē vt puniatur propter
tarditatē: sed q̄ ei nō adhibetur remediū ex p̄ia
tionis pene: cū nō habeat suffragium vnde suble
uetur: similiter nō patietur detrimentum: si differa
tur restitutio quā fieri mandauit in morte: si fecit
qd̄ in se fuit. Dicit angel. ⁊ optime q̄ non propte
rea si nunq̄ impleretur p̄petuo staret in penis: sed
solū tardi⁹ liberaretur. ⁊ q̄ in cronicis minorū le
gatur de quodā q̄ impediēbatur intrare celli: quo
usq; facta fuit restitutio: q̄ nisi fiat luet in penis:
facit ad bec. cap. ex litteris. de rap. ex q̄bus verbis
non habetur q̄ anima nō intrat cellū nisi restitutio
ne facta. vt silues. ei imponit. Ex dictis patet q̄ exe
cutor: testamenti nō debet multum tardare: vt re
bus defuncti melius venditis maiores elemosy
nas faciat: nisi illud augmentum elemosyne sit val

Interrogatorium.

de magnum: et tempus tardationis parum sic et a
bitrio boni viri melius sit tardare: quia ecclesia et
pauperes inter non ercitantur ad orandum: sicut
fieret accepta elemosyna: acceleratio autem feruentium
oratorum pro defuncto: multum valet ad eius alle
uiationem et celeriorum expeditionem. **T**as heres qui
executor ex magna dilatione: mortaliter peccat: quia
iniuste inferunt notabile damnum defuncto si non facit
quantum potest: nec excusatur heres si commode non
potest: nec executor etiam si non potest: cum debeat in
timare episcopo qui cogere potest. de testa. iohannes. vii.
de tales vocantur necatores egentium. in cap. qui
oblationis cum duobus sequentibus. xxiiij. q. ij. et
dicuntur venire ad extinctionem fidei: et qui habendi
sunt sicut qui non credunt iudicium dei. Interrogati
habent dominum curam de filiis et familia ut confiteantur
communicent non iurent et vivant ut christiani. quod si in
his notabiliter deficiat peccat mortaliter.

Quintum preceptum.

Q Circa quintum preceptum: non occides nota
quod hoc precepto explicite prohibetur nobis homicidium:
implicite vero omnis mors ire. Sicut monstrat
dominus. math. v. interpretatiue etiam prohibet nobis in
hoc precepto occisio spiritualis: ut cum quis est alteri oc
casio ruine in mortale et spiritualis mortis: sicut persuasio
ad malum prebens alteri occasionem ruine: vel
quod moriatur in conscientia. **Q**uere igitur si occidit
alium: si multauit: si verberauit: si lesit notabili

Circa. v. preceptum.

LXXX

ter vel animam deliberatum ad hec habuit: si incarceration
uit: peccauit mortaliter nisi in casibus a lege con
cessis. **N**ota quod nulli licet seipsum occidere seu mu
tilare: quia nemo est dominus suorum membrorum. xxiiij. q.
v. si non licet. nisi fiat ratione medicaminis. distin.
ly. si quis. non obstante quod anima sit magis curanda
quam corpus quia sine mutilatione et occisione corpo
ris anime potest curari: cum peccatum sola voluntate
perficiatur etiam si faceret ad vitandum peccatum proprium
puta consensum in delectatione veneream: quia non
sunt facienda mala ut veniant bona. roma. v. nec
ut mala vitentur: presertim minora et minus certa cu
iusmodi est an mulier sit prestatura consensuum in ip
sa violatione: cuius deus possit eam inde eripere vi
de de his. xxiiij. q. v. si non. **N**ec obstat de sanfione et
de quibusdam feminis que se percusserunt tunc per seculum
de istinctu spiritus sancti factum est. **S**anlle similiter excusat
nicholaus de lir. quod fecit mors a spiritu ne de illuderes
eo ab idolatriis. et dictum hiero. xxiiij. q. v. cap. non est
nisi. vbi ait. **N**on licet mihi propria manu percire absque
eo vbi castitas piclita. **I**ntelligitur secundum glo. li. abs
que iclusione: quasi dicat quod nec in istis in quibus magis vi
des licet occidere se: sicut illud. pulchre sunt genus tue
absque eo quod intrinsecus latet: et sicut. xxxv. q. iij. p. geni
em. **S**imiliter non licet se occidere desiderio alteri
vite: quod iste transiit non subest hominis voluntati: nec ad
euaedem miserias vite presentis: quod vltimum malorum
huius vite est mors: nec proprie peccatum commissum sic

licet exponere bita roe auj ai q. x. hif

cut fecit iudas. tum quia subtrahit sibi tēpus penitentie quo posset peccata delere. tum quia non licet male factorem occidere nisi publica auctoritate. xxij. q. vlti. cap. penul.

Priuatū hō pōt occidere hoīes auctoritate legis ciuiliſ sine pena q̄ debet in foro cōtēntio ſo p homicidio. **P**rimo defendēdo pſonā ſuam. **S**ecūdo defendēdo ſuū hōnorē: vt cū oportet euſ aut fugere cū dedecore aut occidere. **T**ertio defendendo res ſuas q̄ aliter rehabere non pōt. **Q**uarto occidēdo inſidiantē in itinerib⁹ ⁊ nocturnū populatorē agroſ. c. q̄ liceat vni. ſine iudi. l. prima. **Q**uinto occidēdo furē nocturnū ⁊ diurnū d̄fendēte ſe. de homi. ſi pfodiēs. **S**exto rōe adulteri. ff. d̄ adult. l. marito. et. c. de adul. l. grac⁹. de quo vide in fra. **I**n foro autē aīe licet ſine pctō pſone priuate aliū occidere. **P**rimo defendēdo pſonā ſuam vel alterius cū moderamine inculpate tutele. clemē. ſi furioſus. de homi. **S**ecūdo occidendo furē nocturnū in dubio an vellet furari vel occidere. de homi. ſi pfodiēs. ⁊ ſimilit̄ diurnū. ſi ſe telo d̄fendit. **T**ertio occidēdo diſſidatū zelo iuſtitie. c. de accuſ. l. res os. vbi aduerte q̄ aliud eſt q̄ lex aliqd̄ p̄mittit nō puniēdo: vt de occidendo adultero. aliud q̄ aliqd̄ cōcedit faciēdo quēlibet miniſtrū iuſtitie: vt in ca. pro humani. de homi. li. vi. **P**rimū nō licet in cōſciētia ſz ſecūdū ad bonum cōmune: ſi facit vt miniſter legis: eſſet nihilomin⁹ irregularis ſicut iuſt⁹

iudex. **Q**uarto ſcđm aliquos pro defenſione honoris contra iniuriā pſonālē cōſiſtētes in turpi ſurga. quod tñ archie. negat ⁊ ſilueſ. maxime q̄ talis turpitudine nō eſt de malo culpe ſed d̄ naturali timiditate. vnde licet dicat ſamb. q̄ occi dēs ne fugiat cum dedecore: euadit irregularitas ē: tamen ſecundū petrum. anca. et car. et ſilueſ. non euadit. **Q**uinto ſecundū aliquos pro defenſione rerū ſuarū. ſed panor. cap. ſuſcepim⁹. d̄ homi. dicit q̄ licet clerico res ſuas defendere etiam cum baculo et gladio. cap. olim. de reſt. ſpo. ſz nō licet ei procedere ad ſeuā. puta occiſionē etiam ſi res aliter ſaluare nō poſſit: ſed poti⁹ debet ſuſtinere rerū iacturam: q̄ de iure naturali pluſ tenemur vitā proximū: q̄ res pro g. nulli licet prias amare etiā vbi ille nō coactus ſed ſponte ingerit ſe morti: ſicut volentē ſe ſuſpēdere tenemur cū rerū iactura ſaluare. laicis autē in foro cōtēntio ſo licet occidere pro rebus aliter nō ſaluandis: ſed nō in foro anime. ſed de his infra **S**exto. p̄ defenſione caſtitate: nec obſtat q̄ eſt cauſa mortis eius ſpūalis cum ſit in mortalit̄: q̄ ip̄e ſibi ē cauſa ⁊ illa vitē iure ſuo naturali: quo vim vī repellere licet. **E**t magis tenetur ſue ſaluti providere: q̄ alterius: ſi autē p̄mitteret ſe opprimi: exponere ſe periculo cōſentiēdi peccato: p̄pter difficultatē renitētie volūtatis: dū nō facit quod pōt vt euadit: ſi tamē noluit occidere: ſed aliter quantum pōt ſe tuetur ⁊ peccato mente renittitur: non peccat: ſicut et inuaſus

Interrogatorium:

secundum sc̄m̄ th̄o. non peccat si se pmittit occi-
dine occidat: sed esset maioris virtutis.

Notandum q̄ in p̄dictis casibus intelligitur
licere aliū occidere: si seruet̄ in defensione
moderamē inculpate tutele: qd̄ est q̄n̄ id fit q̄ omi-
so iniuria repelli nō pōt sine piculo p̄sone v̄ rerū.
Ad qd̄ tria debēt concurrere. Primo modus: q̄
agressus sine armis vel cū paruo bacculo resistere
nō debet armis: si sit paritas fortitudinis inter a-
gressum et aggressorem. Secūdo debet cor: currere
tēp̄ vt. s̄ fiat in cōtinēti nō ex iterualo. si tñ p̄cussus
insequit̄ p̄cussorē iā nollētem p̄cutere: et vulnerat
peccat et puniri debet: nō vt dolosus sed vt culpa-
bilis: quia in cōsult̄ calor vitio calmie caret. ff. ad
turp. l. i. Tertio requirit̄ causa vt fiat a defensor
nē nō ad vindictam nec intēdat mortē inuadētis vel
timate: quāuis liceat illam intendere et efficere in
ordine ad sui defensionē. secūdū glo. in ca. signifi-
casti. ij. de homi. dicit̄ incontinēti repellere iniuria:
si repellit collectis amicis anteq̄ ad alia diuertat̄
turalias esset guerra: s̄ super his certa regula da-
ri non potest sed bon̄ iudex arbitrabitur quanto
sit defensio cū tali moderamine considerata q̄ntita-
te p̄sonarū et actū. In cōsciā igit̄ licet inualo p̄cu-
tere ī cōtinēti atēq̄ p̄cutiat̄ ad euadēdū p̄cussione
l. iniuria secūdū aliq̄ s̄: facta vero iniuria p̄sone nō
ē licitū p̄cutere in cōtinēti: q̄ nō est iā defensio sed
vindicta nisi timereḡ geminata percussio vide do-

cto. in. d. c. significasti. et in. c. olim. d. res. spo. et. ff. ad
legē aq̄. l. scias est. c. vii. vi. l. p̄. Est aut̄ licita dicta
defensio cuiuslibet p̄sone et religioso: q̄ quo ad act̄
naturales religiosi non cēsent mortui. vj. q. p. pla-
cuit q̄ hoc cōpetit iure naturali. Licita est et con-
tra quēlibet et papā: q̄n̄ cōstat q̄ inuadit iniuste. c. d̄
iure fis. l. phibitū. Licet et in om̄i loco et ī ecclia: et
silue. tit. bellū. dubitat ecclia tñc pollui: cū ad eius
pullutionē req̄rat̄ effusio sanguinis iniuriosi. c. p̄.
de cōse. eccl. l. vj. qd̄ nō est in p̄posito. Licita est et
occupato in q̄ cuiq̄ offitio. vñ si celebrās inualus
defendēdo se occidat: re assumpto offitio pōt statī ce-
leb̄are. clem. si furiosus. de homi. Si vero bap-
tīzās puerū in mortis piculo cōstitutū: omisso bap-
tīsmo se d̄fendat: nullo alio existēte q̄ baptīzet: pec-
cat s̄m. docto. p̄ eligēdo vitā suā corpales: morti
sp̄iali pueri q̄ eternalī dānat̄. Trū aut̄ liceat occi-
dere p̄ defensioē rerū. dic̄ q̄ si possēt res recupare
p̄ vitā iudicis: nō licet s̄m. Bart. in. l. furē. ff. ad legē
come. desicca. sec̄ si res semel rapte essent irrecu-
pabiles. panoz. vbi sup̄. tēet nullo mō licere clerici
occidere p̄ defensioē rerū. ioh. de lig. tenet q̄ p̄-
cutiēs clericū p̄ defensioē rerū nō est excomūicat̄:
q̄ ibi nō est man̄ violēta: s̄ violentie repulsozia. s̄
dic̄ q̄ cuiuslibet et clerico licitū est d̄fendere res suas
fuste et gladio cominando et p̄cutiendo citra mu-
tilationē: et si raptor vt rapiat isurgit in d̄fensorē:
licite occidet̄. arg. cap̄. si perfodiens. de homi. in

Interrogatorium.

verbo defenderit: q̄ defensio licet sit defensio reruz
q̄ rapiuntur: tñ respectu dñi prohibētis rapinā est
vera inuasio et agressio prohibita. Unde q̄ licite
teneo rē meā: eum qui me vult occidere ne teneā li
cet occidere: multo magis q̄ eñ qui me vult occide
re q̄ ei detraxi aut alias iniuriā feci. Si autem nō
me inuadit et tñ rē meā tenere neq̄o nisi occidā: vt
si fugit in equo meo: quem aliter hēre nō possunt
nisi illū sagita pcutiam: nō est cōtra legem nature
aut dei occidere: cū quotidie de licētia p̄ncipis ar/
ma moueant p̄ rēporalib⁹ qd̄ est s̄m oēs docto. be
lū licitū: et iustū. Ad motiū panoz. dicit q̄ vita pri
mi est p̄ferēda rebus n̄ris quantū in nobis ē: vñ p̄
ea cōseruāda res n̄ras in necessitate tēmur expo
nere: si vero ip̄e sit in cā vite sue pdēde: iniuste inua
dendo sibi imputet. vñ in tali casu occidēs aut mu
tilās s̄m. Silue. titu. excōica. vj. §. 2. clericū nō inci
dit in excōicationē: q̄ vbi nō est peccatum mortā
le nō est excōicatio iuris: est tamē irregularis. Tri
pliter iḡ licet occidere ēt clerico vel religioso pro
defensione rerū suarū vel primi. Primo qñ subla
tio rerū vergeret in p̄sone periculū: vt si eñti per la
trones auferātur arma: aut in gelu vestes: q̄ eo cas
su d̄fendere res est d̄fendere personā. Secūdo qñ
adhibita diligētia a casu mutilat vl' occidit: q̄ nō
peccat nec incidit in excōicationē: cū det opam rei
licite. i. rerū suarum vel proximi defensionē. Ter
tio quando sublatio rerum inferret damnum gra

Circa. v. preceptum. LXXXIII

uius morte viro nobili: vt quia oportet euz viuere
in honeste et mendicare.

N Unquid licet occidere inuaso: q̄ posset eua
dere fugiendo. s̄m panoz. in cap. oliz. de res.
spo. si agressio est magnū de dec⁹ fugere nō tenet:
sed pōt pcutere ad repellendā iniuriā: si vero nō est
sibi verecundum vt quia agrediēs est longe p̄es
tantior tūc secus. bart. tenet indistincte q̄ nō tenet
q̄s fugere: q̄ fuga est iniuria. ff. de iniur. l. itē apud
labeonem. et consequent ad eā ppulsandam pcut
tere licet. Item p̄ rerū defensione licitū est armis
resistere vt in dicto cap. olim. et de sen. exco. dile
cto. l. vj. et secunduz ius ciuile occidere si res alit
salue esse nō possunt. l. furē. ff. de sicca. q̄libet autez
corp̄alis iniuria: maior est reruz iactura. ff. de pe. l.
in seruo: n̄. Sed s̄m panoz. quāuis in hoc casu pcut
iens euittet pctm̄: non tamen irregularitatem si
occidat vel mutilat. d. clem. si furiosus: quia de bel
lo tactum est. Nota duplex esse bellū. l. cōe et p̄ti
culare. natura belli cois si sit iustum est vt capti ef
ficianē serui capientium: sed inter cristianos de cō
suetudine cui standum est: non seruānt iura capti
uitatis. secūdo bona eorum efficiunt capientium.
tertio sequit ius postliminiij: qd̄ est ius amisse rei
recipiēde abertraneo in statum pristinum restituē
de. ff. de capti. l. postliminium. ideo non currit con
tra tales p̄scriptio: s̄m glo. in ca. p. actiōe. xvj. q. iij.
Et hoc bellū dicat iustus requirit primo aucto

Interrogatorium.

ritas p̄cipis: quia p̄uate persone nō licet mouere bellū cū nō possit cōuocare multitudines qd̄ fieri oportet in bellis: et possit ius suū prosequi in iudicio superioris: siue talis p̄nceps sit ecclesiasticus siue secularis. Secundo requirit̄ iusta causa: vt q̄ impugnant̄ hoc mereant̄ p̄pter aliquā culpā. Tertio recta intentio bellantiū q̄ intendat bonum p̄ mouere vel malū euitare vnde non licet bellare ex odio vel cupiditate. xxij. q. p. quid culpatur. et c. militare: sed hoc requirit̄ ad vitandam culpā non ad licite retinenda que capiunt̄ in bello. quia iniūqua intentio non variat rerum inequalitatem vel equalitatem: ex quibus dependet ius retentionis et restitutionis. Quarto requiritur q̄ sit persona cui liceat bellare: nam clericis non licet bellare cū armis. xxij. q. viij. clerici. Quinto q̄ fiat p̄ repetitione rerum vel patrie defensione et huiusmodi. xxij. q. ij. cap. j. sed hoc reducitur ad iustam causā. possunt tamē clerici secundū sc̄tū. t̄ho. ij. ij. q. xl. inducere alios ad iustū bellum et eis assistere vt pugnantib⁹ subueniāt exhortationib⁹ absolutionib⁹ et alijs sp̄ialibus: et adhortari non vt occidant nec mutilēt sed vt fidem vel patriam defendāt: et si qui ibi interficiant̄ non eis imputabitur. et p̄lati qui hec nō faciunt peccant. xxij. q. v. de occidendis. de homi. postulasti: et secundū Innocē. in cap. quod in dubijs. de pen. p̄dicta exhortatio fieri non debet quādo sunt in p̄cusionib⁹ sed ante. Ad iustitiam

Circa. vj. p̄ceptum. LXXXIII

tiam belli particularis s̄m. angel. eādē requirunt̄. Sed contra: si ad bellū particularē requirit̄ auctoritas superioris: ergo particulare bellū erit cōmune. Itē si requirit̄ q̄ nō sit clericus. sequit̄ q̄ cleric⁹ nō potest se defendere qd̄ est falsum. et glo. sumaria quam allegat. xxij. q. ij. nō loquit̄ de bello particulari sed de publico. dicendum igit̄ q̄ ad iustitiā belli particularis vnū solum sufficit. s. q̄ sit ad resistendum iniusto inuasori p̄sone vel rerum. et hui⁹ iustitia fundat̄ in regula iuris naturalis et positī. vi. ff. de iust. et iur. l. vt vim. s. q̄ vim vi repellere licet: cū moderamine inculpate tutele. vt visum est. **L**iberare aliū ab iniusta morte tenetur quilibet ex debito caritatis: si pōt solo verbo vel facto sine p̄iculo sue p̄sone: et si cōstat illū iniuste occidetiā data p̄cūia: si vero nescit̄ an iuste vel iniuste: aut si necessitas sua non patit̄ nō tenet̄. Qui aut̄ habet publicā potestatem tenet̄ defendere illū etiam cū armis dū tñ p̄sumat se posse etiā exponendo se periculo quia ex officio ad hoc se obligauit. Si p̄curauit abortus mortale est. et si fiat āte animatione anima rationali q̄ fit in viro. xl. dic. i. femina. lxx. nō est ver⁹ homicida nec irregularis. Si aut̄ post animationem verus est homicida et incurrit irregularitatem: etiā si fiat a medico ad p̄seruandam pregnantem sc̄dm Joā. de neap. quoli. x. quia est causa mortis corporalis et spiritualis. vnde dicit̄. xiiij. q. v. deniqz. Si alteri subueniri non pōt: nisi

alter ledatur comodijs est neutrū iuuare. Si ve-
ro fetus nō est anima rationali animatus liceret: q̄
quāuis impediāt animatio futura: nulli tamē ho-
mini esset tūc causa mortis z vnū hominē a morte
liberaret. q̄si est dubiū an sin animat? anima rōna-
li dādo medicinā peccabit mortaliter: exponēdo se
periculo mortalis. s. homicidij. Si dormiēdo pos-
sūt iuxta se pueros tenelos vñ suffocauit illos si fu-
it lata negligentia est mortale alias nō. Si dicit
proximo verba cōtumeliosa: vel animo iniuriandi
mortale est dupliciter. primo si animo de honoran-
di notabiliter fiant: quia non est minor iactura ho-
noris q̄ rerū. Sc̄do etiā si nō ad fit talis intentio:
tamē talia sunt ita grauiā q̄ grauiiter de honorant
z cōtristāt sicut grauiiter percutiēs ludo mortalit̄
peccat. Si vero nō multum de honestate: nec dicit̄
tur animo grauiiter de honestate: sed ex aliqua leui
ira z intentione leuiter cōtristādī vel de honoran-
di veniale est sicut z leue damnum rerum. causa ta-
men correctionis licet hoc dicere secundum sanctū
tho. sicut licet verberare z inferre damnum rebus
sicut dominus discipulos stultos vocauit. luce vlti-
mo. Et ap̄ ostolus galathas insensatos. etiā si pu-
nies irascatur: dum modo correctio sit principalis
causa improperādi: ita qd̄ hac remota non inferret
iniurias. Alias si ira ē principalit̄ in causa: erit pec-
catum graue. Ideo ista sunt periculosa. vñ augu-
sti. Raro z ex magna cāobiurgationes sunt adhi-

bende: in quibus non vt nobis sed vt dño seruiā-
mus instemus interroga si nouiter cōuersos ex iu-
deis vel sarracenis vocauit iniuriōse canes z iude-
os aut sarracenos: quia videtur mortale. z ex hoc
fit magnū scandalū fidei in illis. Si asperit specta-
culari in quibus iminebat probabile periculū mor-
tis vel mutilationis vt duela z torneamēta morta-
le est. Primo si eius aspectio est causa sine qua nō
fierent. Secundo si sine sui periculo posset impedi-
re z nō impedit. Tertio ratione scandali si est reli-
giosus vel clericus: alias veniale est.

Circa sextum preceptum: nō mechaberis. p̄-
hibetur omnis illicitus coitus: z genitaliuz
vñs: quod contingit. viij. modis. s. per fornicatio-
nem simplicem soluti cuz soluta. Per adulteriū:
qd̄ est aliēi thori violatio. s. vxorate cū soluto: vl̄ ecō-
tra: vel vxorate cū vxorato. Per stuprū qd̄ est sa-
cilegus cōcubitus in quo cōtinenti a deo sacrata
vel per religionē: seu p̄ ordinē sacrū aut p̄ votū vio-
latur. Per incestū: qd̄ est for̄dinat? coit? q̄ vinculi
cōsanguinitatis vel affinitatis vel cōpaternitatis
ledit. Per vitium cōtra naturam: quo naturalis
vñs puertitur: quod si fiat cnz bestijs dicitur be-
stialitas. si proprijs manibus molicies. si fiat int̄
masculum z masculum: vel feminam non seruato
vase: dicitur sodomia. Octauo p̄ libidinosuz coi-
tum contagalem. Actus coniugalis secundū doc-
to. in his casibus est peccatum veniale. primo quā

Interrogatorium.

do precedit aliqua de ordinatio rationis: sed non
tanta ut sit mortalis, puta si petat tempore sacro ces-
sante contemptu sacri temporis: et ecclesiastice exhor-
tationis. Secundo si petatur ex voluptate infra ta-
mē limites matrimonij sistendo etiā si se prouocet:
hoc expresse dicit Aug. prima corin. vij. et tenet cō-
munis scola quamuis supple. conet alruere hoc
esse mortale. Tertio si fiat causa vitade i firmitatis
secundū bñs Tho. Quarto qñ q̄s incipit reddere
vel exigere bona intentione sed post mutatus iam
hoc vult causa delectationis. Quinto qñ aliud in-
tendit q̄ finem cōiugij: q̄ est proles et debitū. Sex-
to qñ hoc agit causa vitande fornicationis in se et
possit aliter faciliter vitare: sed eligit istam viā vo-
luptuosam absorbeentem rationem: quia istam p̄-
fert illi q̄ illam conseruat: alij dicit in isto casu: nul-
lū esse pctm̄ qd̄ verū est quando quis aliter meli⁹
vitare nō pōt: vt quia habet loqui secrete cū femi-
na: de qua sibi timet.

Actus matrimonialis est peccatum mortale.
Primo ratione intentionis si sit tanta libi-
do q̄ infra limites matrimonij non sistat: sed idē
faceret cū quacūq̄ p̄sona occurrente: inherens vo-
luptati vt fini vltimo. non esset tamē mortale si in
ipso actu quando ratio est obsorta. vir ad aliam di-
lectam carnaliter intendit: aut vxor ad alium. Se-
cundo si fiat in loco sacro: super quo Ricar. disti-
guit. Nam si ibi sunt breui tempore coniuges nec

Circa. vij. preceptum: LXXXVI

reddere licet nec exigere. Si autē ibi sunt lōgo tem-
pore violenti licitū est virūq̄: s̄ sc̄tis Tho. et Pa-
lu. simpliciter dicunt q̄ nullo modo licet reddere: q̄
non sic tenetur coniux in omni loco sicut in omni
tempore: cū tempus nō possit p̄ hoc violari: sicut
locus sed nec in omni alio debet reddere nisi hone-
state seruata: quia non in publico. Et palu. expresse
sedicit hoc esse mortale: etiam si alius locus non
possit haberi: quia nunq̄ licet locum sacrum vio-
lare: cū hoc non sit necessitatis sicut mingere. Et in
depetere nō licet nec alter tenet reddere cum hoc
non possit fieri sine irreuerentia sacri loci: qui indi-
get inde reconciliari ex natura facti secundū Joā.
and. licet. per accidens excuset quia est occultum.
Silues. dicit quod quando fit ex libidine etiā alias
interione veniali vel causa sanitatis aut proles aut
alia causa temporalis est mortale: quia violatur lo-
cus sacer sine necessitate. Sed si fiat propter bo-
num anime ad vitandam illicitam corruptelam in
se vel socio etiaz si in ipso exercitio actus: interueni-
at voluptas veniales: que prius non fuerat in in-
tentione non erit mortale: nec ecclesia eget reconci-
liatione quia cessat irreuerentia. Quarto actus cō-
iugalitatis est mortalitatem ratione modi cōtra naturā qui
est duplex. Primo quando vas debitum non ser-
uat: nec excusatur femina consentiens timore ver-
berum: aut odij: aut iucontinentie mariti: sed sola
violentia absoluta excusat. Secundo quando vas

Interrogatorium.

debitus seruat. sed non debitus sit: a quo deuiat
pari lateraliter coeundo: magis sedendo stando vel
feminam supergrediendo: maxime bestialiter retro. s.
accedendo. Si femina supergrediatur virum mor-
tale est secundum Palu. quia ille modus non conue-
nit infusioni et receptioni seminis: unde videtur im-
pediri generatio plis. Sed silues. dicit hoc falsum:
quia Matrix trahit ad se semen: etiam si membrus
virile non intret claustra pudoris: sicut concipiunt
femine in balneis: ubi viri spermatisant. Et sanctus
Tho. narrat in quolib. de quadam virgine que
patre in somnis polluto concepta: saluo pudore vir-
gineo. mortale est etiam secundum palu. si fiat alijs mo-
dis precise causa voluptatis: quia est abuti sacramen-
to coniugij: non autem si fiat ex causa rationabili. Sum-
ma vero angel. et rosol. tenent ista non esse mortalia
etiam supgressiones: modo mulier retineat semine.
Alii dicunt esse mortale. in istis coniuges acriter sunt
arguendi cum sint peiores bestiis que modum ob-
seruat. Compatiendum est tamen eis quia in talibus
actibus: pari aut nihil rationis habent. Unde serua-
to vase nihil talium audeam dicere esse mortale:
etiam supgressionem vel retro accessionem: sed solum ex
intentione voluptatis non sistens infra limites ma-
trimonij vel aliquo huiusmodi. Unde si causa ra-
tionabilis subest: omnes illi modi licent quod sic
probo. Nullus actus coniugaliter ex quo sequi potest ge-
neratio et in quo seruat finis huius sacramenti pos-

Circa. vi. preceptum. LXXXVII

stabiliter est de se mortalis: sed omnes predicti sunt hu-
iusmodi: quia secundum Alber. in omnibus predictis
sequi potest generatio et seruari potest finis sacramenti
vel intendatur aut plures aut remedium corruptele.
Unde isti modi non sunt de se illiciti: sed licite sunt
ex causa iusta infirmitatis vel periculi abortus: aut
naturalis dispositionis et huiusmodi et hec videtur
mens sancti Tho. vnde in. iiii. distin. cxxi. dicit. quia
do vas debitus pretermittitur semper est mortale:
quia impeditur generatio et totaliter intentio frustra-
ture: quando vero pretermittitur debitus modus
secundum situm: non est semper mortale sed potest esse
signum mortalis concupiscentie. Quandoque sine pec-
cato fit: quando dispositio corporis alium modum non
patitur in quo quanto a naturali dispositione receditur
tanto est grauius. Dicit etiam Alber. nihil eorum
que facit vir cum vxore seruato quod non fiat pollutio
extra vas debitum de se est mortale: nec voluptas
sistens infra limites coniugij peruertit usum hu-
ius sacramenti quod etiam est in remedio. ¶ Quinto
est mortalis actus coniugij quoniam inde probabiliter
timetur periculum abortus vel mortis seu agrava-
tionis vxoris: quia est contra caritatem. ¶ Sexto
est mortalis tempore menstruum. vnde Leui.
xxix. infligitur pena mortis viro reuelanti turpitudi-
nem menstruate: et mulieri aperienti fontem san-
guinis sui quod secundum sanctum Tho. prohibi-
tum est duplici ratione. scilicet propter immunditiam

et propter nocentem inde sequens proli. Quo ad
 primum fuit preceptum ceremoniale. Quo ad secundum
 dñi morale est et obligat etiam in noua lege. unde
 secundum ipsum si fluxus menstrui proueniat quasi
 continue ex aliquo morbo: non prohibet accedere
 ad illam in noua lege: quia in tali statu mulier pos-
 test concipere: et oportet ut virum perpetuo abstinere.
 Si vero sit naturalis quem mulieres sane determi-
 natis temporibus patiuntur: secundum palu. non
 est mortale reddere vel erigere scienter etiam si cre-
 dat monstrum inde generari: sed sanctus Tho. te-
 net quod quando vir petit tali tempore debet precibus
 eum auertere: non tamen ita efficaciter ut possit ei esse
 occasio incidendi in alias danabiles corruptelas.
 Passionem vero suam non est tutum ei indicare:
 ne vir inde concipiat abominationem ad illam nisi
 de viri prudentia presumat. Demente igitur sancti.
 Tho. non est mortale in viro erigere: quando sibi
 timet de corruptela: nec potest facilius aliter prou-
 dere: quia magis tenet anime sue quam corpori gene-
 rande proli consilium. In muliere autem exactio
 semper est mortale quia tempore menstruosus non
 ita mouetur: ut de facili sit in periculo corruptionis.
 pro opinione petri de palu. est quod secundum aliquos
 medicos: non est vniuersaliter verum quod tali tempore
 concipiant fetus monstruosi imo sepe et forsam ut
 in pluribus accidit contrarium. Edato quod accidat:
 melius videtur proli monstruosam esse quam nullo mo-

do esse. Et diceret illud Leui. solum esse preceptum
 et obligare quo ad id quod est ceremoniale: non quan-
 tum ad id quod continet moralitatis. ¶ Septimo
 est mortale quando aliter coniugatus preuenit ali-
 um tactibus osculis et huiusmodi taliter quod sequitur
 pollutio extravas. Dicit palu. quod non est mortale re-
 trahere se ante complementum coitus ne seminet
 et sequatur proles nisi mulier prouocetur ad semina-
 dum: esset tamen mortale fundere semen extra vas
 ne sequatur proles. similiter defemina tenet quod non
 peccat mortaliter: si statim post coitum mingit vel
 se erigit ut semen emittat. sed hoc videtur contra. ca.
 aliquando. xxxij. q. ij. vbi dicitur meretrix que pro-
 lem suam interimit antequam viuat id est antequam sit
 ut dicit Hlo. et idem dicit de procurante venena ste-
 rilitatis. Dicit etiam idem quod insistent finaliter ta-
 ctibus et osculis non intendens venire ad actum con-
 iugalem mortaliter peccat. Si autem hec faciat ex as-
 more ut completus et oscula honesta et non ex libi-
 dine: vel si procedunt ex libidine ordinantur tamen ad
 actum coniugalem quia non sistant in horum dele-
 ctatione: sed solum parantur ad actum illum: et lo-
 cus est aptus ad coitum si succederet eius voluntas
 non est mortale alias sic: quia omnis actus vene-
 reus qui non est coitus coniugalis vel ad illum ordina-
 tus actu vel habitu est illicitus. ¶ Octavo est mor-
 tale negando debitum petenti: nisi subsit iusta cau-
 sa vel nisi precibus aut suasionibus eum auertat: quod

tamē cū multa iſtātia fieri non debet ppter multa pericula: qz cōtra iuſticiā eſt propiū nō reddere petenti: ſiue petat clare ſiue interpretatiue nutibus: qz nō refert vtrū verbis an factis quis ſuas expri- mat volūtatē: z ad hoc tenetur ſiue ſit tēpus ſacrū ſiue dies ieiunij: quāuis dicat Alexā. quē ſequuntur aliquē glo. qz eſt mortale cognoscere in diebꝫ ſolēnibus cauſa voluptatis: qd̄ ſoluz eſt verū ſi ſi at in cōtēptū ſacri diei: z nō aliter: z iura que hoc dicere vident. ſc̄dm̄ Ricar. non precipiunt ſed cōſulū: nec ercu ſat ab hoc nolle multiplicare plem. **P**etere vero nō tenet: qz nemo tenet vti iure ſuo niſi ad vitādas fornicationē in ſocio. **M**ono eſt mortale erigere ante bñdictionē nuptiales vbi eſt cōſuetudo: qd̄ verū eſt ſc̄dm̄ florenti. quātū ad p̄mā vicē: niſi erigat. ppter vitādā fornicationē. imo ſc̄dm̄ cūdū Albert. z innocē. z direct. nō eſt mortale agnoſcere ante bñdictiones: qñ ex iuſta cauſa nō ducit eā ſolēniter: puta qz terra ē interdicta: vel ē ſener: z erubeſcit: vel ē nobilis z accepit ignobilē vel p̄f̄ dotē z hñoi. **U**n̄ ad vitādas plures pollutiōes z peccata cōſulendū eſſet ſpōſis qz ſi publicato matrimonio ſpōſa nō pōt duci v̄l bñdici: cōſumat: qz licet cōſuetudo habeat v̄l legis: tamē nō ſemp lex obligat ad mortale niſi ſit p̄ceptiua: de elec. cap. generali. li. vj. **D**ecimo eſt mortale rōne voti: vnde quāuis matrimonij cōtractū poſt votum ſimplex teneat: z eo conſumato teneatur q̄ vouit reddere

er actus: tñ erigens peccat mortaliter: fatiēs contra votū: quod quantus eſt ex parte ſui adhuc pōt implere nō erigendo: qz votū caſtītatis eſt votum denegatiuo obligās ſemp̄ et ad ſemp̄ puta ad nō ererecēdū carnalem actuz z quia in voto cōtinētie ſolus papa diſpēſat: ideo ab ipſo petenda eſt diſpēſatio ad erigendū: niſi quis teneat opimōnē guil- ler. qz in hoc poteſt ep̄s diſpēſare: quod verū credo quādo talis nec adire nec mittere poſſet romam: **U**trū poſt votū religiōis cōtrahēs: poſſit erigere cōiter dici ſolet qz nō. ſed dic qz poſt cōſumatū matrimonij licite petere pōt: qz votū eiꝫ eſt d̄ affirmatiuo. ſ. de aſſumēdo ſtatū religionis. **U**n̄ ſic talis ſi cōtrahat nō tenet ad paupertatē: ſic nec ad caſtītatem. mortua tñ vxore tenet intrare religionem z poſt profeſſionē tenet ad caſtītate. ſic et ad paupertatē ſic tenet caietanus. **U**ndecimo eſt mortale rōne aſſinitatis: vnde q̄ cognouit poſt cōtractū matrimonij conſanguineā vxoris: nō poteſt erigere ſine mortali. ſuper quo ſc̄dm̄ palu. ep̄s pōt diſpēſare: quod dubitat florenti. **E**go vero credo verū: quando non a deſt poſſibilitas adēndi romā: qz nō debēt anime remanere in laqueis ita facilis: nec hoc intendit eccleſia. **D**uodecimo eſt mortale reddere v̄l erigere debitū ab adultero: ſi non eſt correctꝫ vel corrigi paratus. de adul. cap. ſi vir. nec licet viro miniſtrare vxori neceſſaria ſi ea negādo emēdaretur qz tenet eā omni modo emēdare

Interrogatorium.

quo pot. nisi innocens petat timore sue in continentie
quia non debet cum suo periculo corrigere socium: simi-
liter non peccat quam cessatio exactionis vel redditio-
nis non corrigeret sed proficeret in peius: vel inutiliter
escandala suscitaret: quia oratio ecclesie non fit ad sus-
citanda scandala: nec ut homo inutilis sui iuris strimetur
patiat. Item secundum palu. quam cessat scandalum est
occultus: et continentia non proficit ad correctionem
que fuit causa huius constitutionis. Sicut quando po-
test aliter corrigere puta includendo et prohibendo
ne cum aliquo loquatur.

Actus coniugalis fit sine peccato et est meritorius?
Primo quando supposita gratia reddit debi-
tum quia est actus iusticie. Secundo quando petit cau-
sa prolis generande et educande deo quia est actus patrie:
etiam si de seruitio dei nihil cogitet: quia ex quo est in
gratia facit rem ex suo genere bonam: virtualiter hoc ordi-
nat in deum. Tertio quam hoc facit ad conservandum socium
a fornicatione quia est actus charitatis. Quarto quam
facit ad vitam in se et aliter melius vitare non potest:
est actus prudentie et castimonie. In carere vero gratia
actus coniugalis dictis. iiii. modis est indifferens:
non est meritorius cum non informetur gratia nec demeritorius
propter caritatis culpe: non obstante quod homo inde eru-
bescat: quia de tribus erubescimus. primo de culpa:
secundo de habere speciem culpe: ut est iste actus qui
est eiusdem speciei cum fornicatione in genere nature:
tertio de naturalibus defectibus ut est agestas.

Circa. vi. preceptum.

XC

Proter actum conjugalem in vase et situ debito eret
citum: omnis alius actus venereus est de se mortale
peccatum. Primum si opus propter. Secundo si de-
liberet ipsius perpetratio. mat. v. qui viderit mulierem
et. et scilicet doctus. peccatum cogitationis est eiusdem speciei
cum ope exteriori. dicit angel. quoniam hoc fit: non tamen
est necessarium confiteri hanc circumstantiam. scilicet an quis deli-
beravit cum soluta an cum coniugata: sed non tenetur in
hoc quia secundum ipsum et omnes oportet confiteri peccatum in specie:
quod non fieret si illud esset verum et eo casu fit contra cas-
titem et contra iusticiam propter iniuriam factam
marito in persona coniuncta: et consequenter fit con-
tra duo precepta. Tertio deliberando et consenti-
do circa delectationem operis expresse vel tacite
etiam sine intentione perficiendi ad extraliquid dicitur
delectatio mortifera.

Interroga si perpetravit opus luxurie aliquo
predictorum modorum: si delectatur est cogitando
mortifera carnalia presertim peccata a se facta: si pro-
pter hoc in somnis est pulvis: vel post somnum gau-
visus est de sua pollutione: quia si gaudet propter
delectationem veneream mortale est: si propter ex-
operationem nature nullum peccatum est. Si in vigilia
voluntarie se polluit. Si tetigit vered aliterius vel
permisit sua tangi ex libidine. Si osculatus est vel
tetigit aliquem et lascivia mortale: que tunc est quam
fit ut sequatur pollutio vel cum piculo ut inde sequatur
Si locutus est vel audiuit carnalia: si hoc expone

Interrogatorium.

bat se periculo concupiscendi: maxime si advertebat de periculo. Si fecit dari musicā. Si misit vel detulit nūcium super hac materia. Si fuit mediator vel ipse posuit mediatorem. Si misit munus hac intēre. Si defert aliquod iocale quod dicitur empresa o deuīsa. Si laudauit se vel alium de mortali. Si iuit ad ecclesiā: vel trāsiuit per vicos vt rideret aliquā. Si comedit vt esset ad luxuriam potentior. Si ornanit se vel voluit esse formosus vel ad malum cōplaceret: vel ad hoc defert odorifera vel pulcras vestes. Si misit vel accepit sup hoc eplās. Si in infantia cōmissit aliquid tale et vt recūdia tacuit in confessione. Si intrauit locū meretricum intēre luxuriādi seu vidēdi inhonestā q̄ ibi sunt: vel trāsiuit per loca vbi sunt persone inhoneste aduertens de periculo casus. Si fuit causa alteri luxuriandi consilēdo inuitādo vel pecuniam offerendo. Si contraxit cum aliqua clāde sine. predicta sunt mortalia totiēns quotiēns et in omnibus oportet exprimere conditionem persone: puta si est soluta. corrupta. virgo. vxorata: animalis: clericus in sacris: an religiosus.

Quia septimum preceptum non furtum facit. Res prohibetur omnis illicita vsurpatio alieni rei et sic comprehendit furtum rapinam et vsuram et habentes superflua respectu sui status et familie. si non subueniunt egentibus pro loco et tempore. Vbi nota q̄ tractare aliena inuito dño est mor

Circa. vij. preceptum.

XCI

tale cum sit contra diuinum preceptū: etiam in re modica: vt. riiij. q. iij. cap. vj. et insti. d. re. di. §. galinarum. vbi glo. dicit q̄ in vno ouo cōmittit̄ furtum. quod verum est si adsit voluntas subtrahendi maiora si posset: vel quando ex subtractione parue rei dominus valde grauatur. vel quia est pauper. vel q̄ illa est sibi multū chara: vt patet secundum da faciēde. q. lxxj. alias subripere minima non est mortale. ca. si q̄stiones. de simo. vbi nō committit̄ simonia in modico. et. l. eleganter. ff. de dolo. vbi non debet actio dari de dolo nisi ex re magna et euidenti calliditate. et glo. in verbo. magna. dicit vltra duos aureos. quod verū est circa magnū dominū: alias standum est arbitrio boni viri: quia pauperi obolus est quid maius: q̄ aureus diuiti: quia inde emit panem vñ viuūt. Qui tollit minima credens dño placere: et postea cōperit de voluntate cōtraria: restituat quod accepit: et excusatur.

Quia in extrema necessitate famis vel mendicitatis nō peccat: q̄ in tali casu omnia sunt cōmunia. Si vero necessitas non est extrema sed est magna: excusatur a tanto sed nō a toto: et tenetur vel restituere vel tribus hebdomadibus ieiunare. de furt. cap. si q̄s. Itē excusatur a toto: quando ille sic abundat: et iste sic necessitatur q̄ de precepto sibi tenetur subuenire: vide infra de elemosina. Qui in extrema necessitate accepit aliena: si postea veniat ad pinguiorē fortunā: nō tenet̄ restituere: ma

Interrogatorium:

Time si res est consumpta. arg. ca. suggesti de decim.
vbi dicitur: q̄ res habes suam perfectione: nec cō
tinēs actum successiuū nō reuocat: licet postea ces
set causa talis rei: sic i proposito. licet cesset ratio fu
randi in fortia pinguior: tamē quia semel iure na
turali acquisitum est in s̄ huic p̄fectum in re capta
restituere non tenetur secundū docto. quāuis sup
ple. videatur aliud sentire cuz panor. vt illi impo
nit. rose. z similiter quādo nō erat necessitas extor
ma: sed magna cui alijs tenebatur subuenire: si ve
ro nō erat talis q̄ ei tenebatur subuenire quamuis
esset magna: tenet restituere nō simpliciter: sed sub di
iunctione. i. restituere vel ieiunare vt dictum est: q̄
vera sunt nisi is cui ablatuz est esset in equali neces
sitate: quia tunc non licet auferre: z ablatuz obno
xiū est restitutiōi quia in pari causa potior est con
ditio possidentis. ff. de condi. ob. tur. ca. l. si obtur
pem. Nota q̄ necessitas excusat furtum z nō adul
teriū z alia peccata: q̄ eo casu furtū nō est furtū s̄
occulta sublatio rei pprie: cū i tali articulo oīa sunt
cōmunia: sicut hoies occidens se defendēdo nō pe
cat: q̄ tūc nō est homicidiū. i. iusta occisio hois. q̄
plus tenet q̄ siq̄ vitā suāz tueri q̄ alienā ceteris pa
ribus. Fornicatio autē in necessitate vere ē fornicatio
tio z māet peccatū. vñ panor. in. ca. qm̄. d. simo. di
cēs causāz esse q̄ illa scdm se sunt mala nō furtuz:
nō sufficiēt soluit ino furtū est sedz se malit: sicut
z illa. s̄ causa est q̄ illo casu d̄sinit eē furtū vt dicit

Circa. vij. p̄ceptum:

XCII

Interroga ḡ si qd furatus est. si rapuit. si dānfica
uit proximum in rebus si sefellit emēdo z venden
do. si fecit belluz iniustum. si participauit in dāno
proximi: opere: cōsilio: mādato: cōsentiēdo: nō ob
uiando cū posset cōmode: si erat p̄sona priuata si
ne periculo sue p̄sone: si vero erat p̄sona habēs pu
blicā auctoritatem tenet ad hoc etiam cū armis z
periculo sue p̄sone. P̄dicta sunt mortalia.

S accepit res naufragatiuz. vbi aduerte q̄ si
accipit de naufragio res statim perituras pu
ta: farinam: papirū: zucaram z similia: z sine peri
culo vite ea saluauit etiam si dominus nō erat ali
as rehabitur? restituere tenetur: quia ex charitate
tenebatur suffragari. ca. ex communicationi de rapt.
habet tamē sui laboris mercedem. Si vero sine
vite sue periculo saluare non potuit distingendum
est: nā aut se exponendo periculo vite. pbabili seu
qualicūq̄ capit ea bona que dominus verisimili
ter per aliam viam nō erat rehabiturus: z tūc pos
test retinere: quia nō tenebatur cum tali periculo
suffragari: z d̄s sic debet velle q̄ proximus ea ha
beat potius q̄ perirent: si autem alia via erat ha
biturus: vt quia illa tempestas ad littus iactasset:
aut inuenisset alios qui se periculo exponerent: tes
netur restituere licet debeatur ei p̄mium pro la
bore z periculo ad arbitrium boni viri. Simili
ter qui res iactatas in mare inuenit: si erāt pro dre
lictis: naturali ratione efficiūtur capientis. si vero

Int errogatorium.

nō habebātur pro derelictis: sed ad euadendū erāt
p̄iecte: occupās aīo retinēdi cōmittit furtū: z ē excō
municatus. d. ca. excōmunicatiōni: si nō restituit q̄
primū pōt premīssa monitiōe: licet angel. post pa
noꝝ. teneat quo ad deum nō requiri monitiōes: si
vero accepit simpliciter nō cōsiderando an essent
derelictē: excusatur a furto. Si inuenit aliquid qd̄
de propinquo fuit in bonis alicuius: tenetur illud
restituere vero domino si repiri potest. xiiij. q. v. si
quid inuenisti. Si autem solum fuit alicuius ab
antiquo vt thesaurus: nō tenet̄ restituere quia ta
lia sunt occupantis nisi q̄ secundum leges: medie
tas est dñi agri: si autem res inuenta nunq̄ fuit
in bonis alicuius vt lapilli in litore maris: aues
z pisces z aīalia nō domestica ante captiōē occu
panti concedunt̄: etiā in fundo alieno: modo dñs
nō prohibuerit ingressum fundi.

Si exegit talias pedagia z alias exactiones in
iustas vela quibus nō debuit. Nota q̄ in ca
pi. sup̄ quib⁹ de verb. sig. sic dicitur. Duximus de
clarādū illa eē pedagia: guidagia. salinaria inter
dicta: q̄ nō apparet impatoꝝ vel regū: vel lateranē
sis cōcilij largitiōe concessa v̄l ex aliqua cōsuetu
dine a tpe cuius nō extat memoria ītroduc̄ta. Ex
quibus patet q̄. iij. p̄nt̄ hec imponere. Primo
imperatoꝝ: z a fortiori papa pro bono toti⁹ xp̄iani
tatis in tota ecclesia: pro bono particulari ī terris
ecclesie tēporaliter subditis. hoc nō pōt ciuitas illi

Circa. vij. p̄ceptum. XCIII

ne licentia p̄ncipis: nisi super hoc habeat p̄scri
ptum ius. Secūdo rer qui in p̄posito solū dicitur
secūdū hos. z angel. rex romanoꝝ: puta imperatoꝝ
nō coronat⁹: sed sc̄d̄s panoꝝ. in. ca. inuouam⁹. de cē
si. hodie reges inferiores p̄scripserunt in suis reg
nis iura imperatoꝝ: z idem de quibusdam ciui
tatibus italie vñ isti possent ista imponere sicut z
imperatoꝝ. Tertio illi quibus a concilio lateranē
si est concessus. ex quo patet q̄ papa a quo habet
cōcilium virtutē z ipsi p̄est est p̄ncipis in sp̄na
libus z tēporalib⁹. Quarto q̄ hoc habēt ex cōsue
tudie de qua nō extat memoria in cōtrariū q̄ habet
vim tituli. Alij a p̄dictis imponentes nouas exa
ctiones: vel augētes antiquas tenētur ad restitū
tiōes: z p̄ processū curie sunt excōmunicati. Nō
nota qz multi domini in hispania forte incidunt se
pe in hanc sententiā imponentes suis subditis p̄
stita et in cōmestibilibus aliam exactionē que vul
go dicitur sisa: q̄ sunt indubitate rapine z eis hoc
non licet ab inuitis subditis erigere.

O iuste possunt p̄dicte exactiones dici mul
ta debēt cōcurrere. Primo vt imponēs ha
beat auctoritatem: alias est excōmunicandus. de
censi. inuouamus: z p̄ processum curie est excōmu
nicat⁹. Secūdo vt imponantur p̄pter iustam cau
saz finalem: puta propter necessitatem publicā: vt
est reparatio muri: pōtis z huiusmodi. Tertio vt
imponantur circa causam materiale. quia eccle

Interrogatorium.

fiasticis nō possunt imponi sub pena excomū-
cationis late sentētie sup rebus suis vl' ecclesie: nisi
in his que deferunt causa negociationis. de cōs. ca.
q̄q. li. vj. Quarto vt imponant scōz debitā caus-
sam formale. i. proportionaliter ad causam finale:
z quātum necessitas requirit: z nō ad explēdā lupos-
rū ingluuie viuētū erapto: z scōm q̄ subditōn
z negociōz facultas patit. dicit hostiē. q̄ exactio
cōcessa a p̄ncipe etiā causa non expressa: vel si con-
suetudo cuius nō extat memoria approbet p̄sumit
iusta: nouas autē exactiones: nisi p̄benē legitime
imposite p̄sumēduz est esse iniustas: qz vt dicitur
in d. ca. q̄q̄ exactiones pedagiorū tā iure canonico
q̄ ciuili regulariter sunt dānate. Simil'r oportet
q̄ erigēs faciat id p̄pter qd̄ erigunt: d̄ficiēte aliq̄
p̄dictoz nec p̄nt erigi: nec sunt soluēda. *Defraudā-*
dātib' gabelas infra dicitur.

S Mala fide aliquid prescripsit vel usu cepit:
vbi nota q̄ prescriptio est acquisitio dñij cir-
ca rē imobilē certo t̄pis spacio. Et differt ab usu
capiōe. Primo qz prescriptio est circa imobilis-
lia: vsucapio vero circa mobilia. xvj. q. iij. quas ac-
tiōes. Secūdo qz vsucapio trienio cōpletur: non
aut̄ p̄scriptio: alias quecūqz dicitur de prescrip-
tione intellige suo mō d̄ vsucapione. Ad p̄scriptio-
nē iustā requirunt. iij. Primo possessio continua rei
p̄scribēde sine iterruptiōe vsqz ad finē prescriptio-
nis. d̄ prescrip. cap. illud. Secūdo bona fides p̄tri-

Circa. vij. preceptum. XCIII

bentis ita q̄ credat rē suam esse et tradentes habe-
re ius distrabēdi illā: licet in facto erret. ff. de verb.
sig. l. bone fidei. Tertio iustus titulus. eo. tit. ca. si
diligēti. Est aut̄ iustus titul' oīs actus p̄ quē solet
acquiri dominū. vt donatio: emptio z huiusmodi.
Quarto requirit q̄ sit res prescriptibilis: nā pec-
cata nullo tpe possūt prescribi: imo quāto diutur-
miora tanto sunt grauiora. Subdit' nō pōt prescri-
bere cōtra obediētā quā debet suo prelato. eo. tit.
cū nō liceat: nec laycus pōt prescribere ecclesiā nec
ius decimarum: nec alia iura sp̄alia: etiā si mille
anni transferint. eo. tit. causam. similiter reseruata
p̄ncipi in signū subiectiōis non p̄nt prescribi. l.
de prescrip. l. comperit. Et generaliter res quā lex
prohibet alienare. defunctus. seu pactum: z huius-
modi. eo. tit. cum non liceat secūdū docto. vbi sup̄.
possidens rē certo tempore non sufficienti ad pre-
scriptiones: nō tenetur restituē fructus p̄ceptos
toto tpe quo possedit cum bona fide. tutius tñ eēt
componere cuz vero domino sup fructibus perce-
ptis ēt tpe bone fidei. Contra ecclesiam romanam
non currit prescriptio minor centenaria. xvj. q. iij.
quas actiōes. et. ca. nemo. Cōtra ecclesias inferio-
res: quo ad imobilia requiruntur. xl. anni. eo. tit.
ca. quarta. cōtra aut̄ quoscūqz alios a predictis:
sufficit spacium. x. annorū inter presentes continue
z viginti inter absentes. l. fin. ca. de prescrip. *Dis-*
cuntur presentes existētes in eadem prouincia: vel

Interrogatorium

vēdere hic nūcab isto vlti qz moziēs fame ven-
deret equū electum modico pane. Tertio qz cesset
ignorantia cōtrahentiū ita qz vterqz bene noscat
factū suū: his stantibz tenet in scientia dicta lex
nō alter. facit etiā extra dicta qz vt habetur. c. de res-
cin. ven. l. ij. z d emp. z ven. cuz cā. cōtrahētes pūt
se decipe vsqz ad dimidiū iusti precij. z qd iure per-
mittente fit: iuste fit. dicendū qz dicta iura valēt ius-
re fori nō iure poli: nectale pmittit ius approban-
do: sed nō infligēdo pro eo penā. Nam ius possit
uū in odium litū: nolluit dare actionem p modica
lesione: sed solū qn excessus est magnus vt cū est vt
tra dimidiū iusti precij. Et di pūt omnia mēsurā
bilia pecūia nō phibita vēdi. Phibent aut: pri-
mo spūalia: alias cōmittit simonia. Secdo illa quo-
rū vsus est solū ad maluz. vt venena: idola z filia:
Tertio res aliena z qui emit tenetur illam resti-
tuere vero dño nō accepto precio ab eo. Quarto
vasa sacra in eadem forma laicis sed solū alteri ce-
lesse propter necessitatē: cōtracta aut vēdi possunt
cuicūqz. de cōse. distin. p. ligna. Quinto res pupil-
li ipsi tutori. ff. eo. l. fi. in emtioē. Sexto liber hō
pater tamen pōt vendere filium necessitate famis
urgente. l. prima. z. ij. c. de pa. qui si. di. ita tamen
qz restituito precio a quocūqz z quocumqz tempo-
re ipse ad ingenuitatem. pueniat. In nullo alio ca-
su licet patri vendere filium: matri vero nec in alio
nec in isto. Similit̄ marito nō licet vendere uxore:

Circa. viij. preceptum. XCVI

quia non est ita in sua potestate sicut filius: si aut li-
ber homo patiat se vēdi ad participandū precij
efficitur seruus. instit. de iure pio. §. serui. Septimo
xpiani captiui in bello redigi nō pūt in seruitutem:
Octauo sophisticata. phibētur vendi. p veris: vt
aurū vel argentū alchimicū.

Octauū preceptum: nō dices falsum tes-
timoniū. Phibet omne mēdatiū: z omis
falsitas z taciturnitas veritatis: super quo notan-
dū qz mēdatiū est falsa vocis significatio cum intē-
tione fallendi: et est triplex. s. mēdatiū pnciosum
quo intēdit alterius nocumētuz. mēdatiū iocosus
qd ordinat ad delectandū alios: z officiosus qd fit
ad vtilitatē alioz z quodlibet horū de se est pctū:
xxij. q. ij. ca. mibi. z. ca. primo. vbi dicit augu. ad sa-
lutē eternā nullus ducēdus est opitulante menda-
tio: qz cū voces naturalr sint signa intellectuū con-
tra naturā: z indebitū est qz qs voce significet: qd
nō habet in mēte. vñ nō tenet casianus dicēs qz li-
cet mētiri ob magnā vtilitatē assequēdā: vel mag-
nū malū vitandū. imo fm aug. ppter vitā hoīs sal-
uādā: nō licet dicē mēdatiū qd cūqz ēt iocosum
et sine iuramento. Mendatiū est peccatū morta-
let. Primo circa res diuinas: vñ occultās vel cor-
rūpens fidē vel aliam veritatem diuinā mēdatio: z
qmentit̄ circa doctrinā fidei z omnū prinētū ad
sacra scripturas mortaliter peccat. Secdo qn fit
in iniuriā dei vel in nocumētū proximi: quātū ad

Interrogatorium.

suā psonam: diuitias vel famā notabilē. **Tertio** ratione scādali vel cuiuscūq; dāni cōsequētis dñi quis nō veretur ppter scandalū mētiri. **Quarto** si sit circa doctrinā morū siue ptinētū ad vitia z virtutes. **Quinto** si adsit circūstātia iuramēti siue sit iocōsum siue officiosum. **Sexto** si fiat in iudicio de p̄tinētib; ad illud: vt si accusat; negat veritatē suo iudici in his de quib; pōt inquirere. vt si est infamatus: vel saltē habet aliquē testem cōtra se vel aliqd vebemēs iudiciū z h̄mōi. **Aut** si testis falsum deponat: nisi debita deliberatiōe z sollicitudine adhibita: putaret certū esse qd falsum est. **Septimo** ratione cōtēptus. **Octauo** scdm aliquos rōne p̄fectionis qz viris p̄fectis omne mēdatius est mortale: s; falsum est: qz circūstātia p̄sone nō trāssert in ailiā spēm: nec aggrauat i infinitū nisi rōne scādali vel si sit cōtra votum. **Nono** rōne loci vñ predicatori mortale est mētiri scienter in ambone de p̄tinētib; ad doctrinā: quia si mentiri in doctrina fidei z morum est mortale a fortiori in loco doctrine vbi doctor gerit psonam dei z in psona eius loquitur: iuxta illud lu. vi. q̄ vos audit me audit. **Dicit** angel. z rose. q̄ nō est mortale mētiri de p̄tinētib; ad doctrinā nisi rōne scādali vel cōtēpt; doctrine āneri: vel nisi in his q̄ sunt d̄ necessitate faciēda v̄l omittēda: secus si ex cōsilio. **Doc** vltimū nō videtur verū qz sequerēt q̄ possit q̄s docere publice hereses s; in mortali peccato. puta dicēdo q̄ melius est esse

Circa. viii. preceptum.**XC VII**

in matrimonio q̄ in castitate z in seculo q̄ in religione: qd est hereticū cum sit cōtra illud sacre scripture. si vis perfect; esse vade et v̄de q̄ h̄es zc. qz ista sunt de cōsilio: esset autē veniale si de alijs mentiretur: puta si dicat aliqua iocōsa: si alleget vnum caplin pro alio: vel vnum p̄phetam pro alio ex lapsu lingue vel obliuione z huiusmodi: quia in his nec iniuria fit dō nec dāni. primo: nec sequit scādalum vt suppono: nec etiā in talib; tenet psonā dei.

Quando hō nō est obligat; respōdere scōz intentionē alterius pōt celare veritatē multipliciter. **Primo** qñ quod d̄ est verū in vno sensu: licet nō sit verum in alio in quo capitur ab audiente: sicut abraham dixit vxoz; esse soroz;. gene. xij. qz erat soroz; ex parte patris licet non ex parte patris z matris simul. **Secundo** qñ ad eandēz interrogationē possunt dari multe responsiones z dat̄ vna z tacetur alia. sicut samuel veniēs betbleē p̄cipalit; ad vngendū dauid in regē: z secundo ad sacrificandum: q̄ situs ad qd venisset respondit de causa secundaria z nō de p̄ncipali. p. reg. v. **Tertio** q̄ndo locutio est duplex z in vno sensu est vera z in alio falsa z loquens intendit loqui in sensu vero z imprimere alteri sensum falsum: sicut si quis interrogetur de eo q̄ querit ad mortē: an transferit p̄talem viā: z respōdeat non transiit hac intendēs p̄ propriū locū quē pede aut manu tagit: aut si clericus ad portam q̄ratur an portet aliquid de quo

Interrogatorium!

fit soluenda gabela: respondeat. nō. de quo. s. fit sol uenda a clerico: sicut ⁊ angelus interrogat⁹ a tbo bia. quis ⁊ de quo genere esset. respōdit ex filij il rael ego sum azarias ananie magni filius. tbo. v. q. sunt vera secundū interpretationē illorū terminorū ⁊ nō secundum ipsos terminos. Similiter dñs nō negauit se samaritanū. i. custodē secundū nomi nis ethimologiam. Quarto qñ quis interrogat⁹ de aliquo qd̄ dicere nō expedit: quia dicere pot̄ se illud nescire subintelligēdo vt reuelandū: exēplo xp̄i q̄ dixit se nescire diē iudicij quia nō reuelat nobis: secus vbi expediret interrogantē scire: canēda tamē est ista celatio. Primo vbi posset scandalus euenire. Secundo in iudicio vero ⁊ iusto. Tertio vbiq; quis tenet cōfiteri veritatē de qua interro gat⁹: q; sic respōdendo eā celat: qd̄ est cōtra id ad qd̄ tenet: ⁊ si ad illd̄ tenet sub p̄cepto: illa celatio esset mortale. Quarto cauenda esset qñ quis iura ret extra iudiciū: nō coactus p̄ sup̄iorē cōtra ordi nē iuris: nec ab aliquo particulari p̄ cōminatio nes: sed sp̄tē iurat vel coacte ex suppositione alii cuius finis. vide supra in secundo p̄cepto.

S Si murmurauit de factis proximorū: vel audi uit libent⁹ murmurātes. Si fuit causa q̄ alii q̄s infamaret. Si laborauit scire defect⁹ vite p̄i morum: si quod accepat in secreto reuelauit vel in duxit alium vt reuelaret quod sciebat illum accepisse sub iuramento vel in secreto. Si iudicauit te

Circa. viij. p̄ceptum. XCVIII

merarie ad malū facta aliorū sine sufficientibus in dicijs. P̄dicta super re notabili sunt mortalia. Si suspicatur est mala de proximis: cōmuniter est veniale. Tbi nota q̄ quāuis propie loquēdo sus picio dicat indeterminationē rationis super ali quo: sicut iudiciū dicit certitudinem et determina tionem. glo. tñ. ij. q. i. p. distinguit triplicem suspi cionem. s. violetā: vt si reperitur suspectus cū suspe cta in loco suspecto. hec inducit probationē ac si suf ficiēter sit probatum. alia est suspicio probabilis vt cum quis est infamatus apud graues personas que licet nō faciat probationem inducit tñ purga tionem: quā potest p̄clatus erigere. ij. q. iiii. p̄s biter. alia est temeraria que oritur ex leuibus indi cijs p̄nta ex loquutione leuium personarum. et hec hēt plures gradus secundum. s. tbo. ij. q. lx. prim⁹ cum quis ex leuibus ⁊ insufficiētibus signis dubi tat de bonitate vel malicia alicui⁹ ⁊ hoc est venia le p̄ctū. ij. cum pro certo malicia creditur et hoc in re notabili est mortale: quia proximus iniuste ledi tur notabiliter. tertius cū proceditur exterius ad sententiandus scd̄s talia signa et hoc ē est mortale. Nota q̄ murmurare est mala de primis clancu lo dicere: quod cōtingit dupliciter. vno modo cuz merito sicut cum quis defectū alicuius reuelat in secreto potenti obuiare vel prouidēre ne ultra fi at: et hoc est opus charitatis: similiter si qui sci ens aliquem esse infamatū vel suspectum in cōuer

satione auisset alius hoc nescientem vt caueat sibi. Alio modo cum peccato quoties quis malus refert d. primis siue publici siue occulti sine aliquo de predictis respectibus? Est autem mortale: primo quando sequitur notabilis infamia vt cum reuelat secretum nescienti etiam si sit verum: nisi fiat propter bonum finem vt dictum est. Secundo quando malum quod dicitur est falsum et est notabile quid. Tertio quando quod dicitur profertur animo infamandi notabiliter: quauis non sequatur infamia. In primis duobus casibus non sufficit penitere: sed tenetur ad restitutionem si sperat posse bene fieri alias si credit alium iam oblitum: vel per esse reducere ad memoriam non tenetur: vel si est improprie probabiliter inutile fore. Si productus in testimonio nollit dicere testimonium vel si accepit pecuniam vt non testificaret vel vt false testetur mortale est.

Circa nonum et decimum preceptum non prohibetur primus motus sensualitatis: qui dicitur primo primus: quia ille est motus naturalis: nec motus secundo primus: quia ille consistit in frugalitate sensualitatis et corruptioe fomitis et est veniale: sed prohibetur consensus voluntatis in opus vel in delectationem. Ubi nota quod voluntas peccandi et actus exterior peccati quando sunt coniuncta et fiunt simul tempore sunt unum peccatum formaliter licet sint plura materialiter: quia vna est ratio deordinandi licet sint plura deordinata: vt autem sunt separata secundum aliud et aliud tempus: sic

sunt diuersa peccata formaliter: cum sint diuersae auersiones et conuersiones: imo secundum beatum thomam cum vno numero actu exteriori stant multa peccata formaliter et essentialiter distincta: si stante vno exteriori actu mutetur voluntas frequenter ad aliquam dispositam cum deliberatione: secus si mutetur ad aliquam ordinatam ad eundem finem: vt cum is qui vult fornicari: cogitat de clausione ostij ne deprehendatur et huiusmodi: quia omnia talia opera interiora sunt vnus peccatum ab unitate vnus finis virtualiter in omnibus intenti: nisi autem mens ad disparata mutetur aut omnino desinat cogitare. Interrogatur. si voluit deliberate habere res proximi siue iniuste siue eius iusticia mortale est: secus si optaret habere sua iusticia: quia sic nullum vel veniale peccatum esset. si voluit abundare in bonis vt vindictam suam mereret ab aduersariis vel vt haberet facultates peccandi. si voluit decipere proximum. si dedit operam ad inquirendum thesauros auxilio demonis vel modis illicitis: mortale est.

Nota quod peccatum mortale est omnis actus vel omissio actus contra precepta naturalis. diuine. seu humane legis. quod tamen fallit secundum doctorem. Primo ex imperfectione actus qui subrepat ex primo motu sensualitatis et non peritigit usque ad consensus rationis. Secundo ex imperfectione obiecti vt si contra iustitiam fiat in aliquo minimo: de quo is contra quem fit probabiliter presupponitur contemptus vel falsus

De superbia.

tem deberet esse cōtētus. Tertio ex interuentu dispensationis. Quarto ex interuētū cause rationalis excusantis quo ad p̄cepta humana: quecūqz vero sunt cōtra mandata vel cōsilia sunt regulariter venialia: nisi in his casibus. Primo si quis statuat ibi finē paratus mortaliter peccare. Secūdo si fiat ad finem qui sit mortale peccatū. Tertio si interueniat cōtemptus. Quarto si quis de salute p̄mi indē nō curet. Quinto si sit cōsciētia erronea credens esse mortale. Peccatū multipliciter diffinitur: nā secundū Aug. est dictū. factū vel cōcupitūz cōtra legē dei: et alibi. Peccatū est frui v̄tēdis et v̄tī fruēdis: auersio ab incōmutabili bono et cōuersio ad bonū cōmutabile. et iterū. Peccatū nō est aliud q̄ neglectis reb⁹ eternis tēporalia sectari: sed scđm Ambro. peccatum est p̄uarcia tio legis diuine et celestii inobediētia mādatoꝝ: itē. Peccatū est volūtas retinēdi v̄l cōsequēdi qđ iusticia vetat: secūdu alios. Peccatū est mors anime: vel peccatū est actus deuiās ab ordine debiti finis cōtra regulā nature rationis vel legis diuine.

De superbia:

Superbia est vitium bene practicātū sed male cognitum. Pro eius noticia sciendum qđ secundū sanctum thō. superbia tripliciter sumit: vno modo pro inclinatione ad superbīendū et hoc modo non est peccatum sed radix omnis peccati. Secundo modo pro actuali elatione contra p̄cepta

De superbia:

Capitulum siue pro inordinato appetitu excellētie in quocūqz re: et hoc modo est peccatum generale. Tertio modo capitur pro inordinato appetitu excellētie cui debetur honor et reuerentia: vt in prelacione vestibus: dominio: et huiusmodi. Et hoc est speciale peccatum: et est inordinatus appetitus excellētie trāsgrediēs regulam sibi a deo p̄fixā. et hoc est quod dicit aug. Superbia est peruersē celsitudinis appetitus in rebus quibus debetur honor et reuerentia. Interroga igitur si propter inordinatū amorē excellētie egit aliqd cōtra p̄cepta si existimauit habere a se bonū et suis meritis et nō ex diuina misericordia. Si se iactauit de aliquo peccato. Si desperit notabiliter alios. Si fuit nimis ābitiosus. Si appetiuit quācumqz dignitatem temporalem vel spiritualem cum cura vel sine cura sciens se indignum. Si desiderauit beneficia curata. Si quesuit dignitates per viam illicitam. Si fuit nimis partialis in officijs: omnia sunt mortalia. Si quesuit dignitatē ecclesiasticam p̄ncipaliter propter honorem vel bonum temporale: si emit offitia.

Pro horum noticia aduerte qđ scđm philosophū in poli. licite appetit p̄ncipari: qui scit se habere tria. Primo amorē ad consistentem politiam. Secūdo potētiam maximorū operū p̄ncipatus. Tertio virtutē et iustitiā. Habēs tamē ista nō debet petere p̄ncipatum: quia talis peti-

De superbia.

tio habet speciem mali, scilicet ambitionis. sed utrum liceat querere aliquid dādo. De officio spirituali manifestum est quod est simonia. de temporalibus autem sunt opiniones: aliqui tenent quod licet emere: si duo concurrant. Alii mox quod de publico quod dare clandestine reprobat. ff. de poli. l. j. et. ij. nec obstat. l. unica. c. ad. l. iul. de ambi. quod prohibet aliquem promoueri ad officium propter ambitionem. quod scilicet glo. in. l. barbarius. ff. de off. preto. loquitur quasi secrete datur. Secundo sic putat potest esse et non obesse alijs vel sibi sine alterius iactura et est idoneus. nec est eque illicitum appetere officium ecclesiasticum: sicut dignitatem vel beneficium ecclesiasticum: sicut angel. videtur sentire: quod ad officium puta ad syndicum vel tabelionatum potest quis seire se dignum: cum non requiratur gratia: non autem ad beneficium cum cura. unde officia appeti possunt bono fine supposita idoneitate: alij tenent quod nullo modo licet emere vel aliquid dare pro eo habendo. unde hostiensis tenet esse simoniam dare aliquid ut quis promoueat in imperatore: regem: rectorem: et iuratus alicuius civitatis: quia iurisdictio est spiritualis. j. q. iij. ex multis. et. i. q. j. si quis episcopus. et. j. q. iij. saluator: sed omnia ista nihil probant de officio temporalibus: sed solum loquuntur de ecclesiastica iurisdictione. unde communius tenetur opinio panorum. in. cap. primo. ne pla. vi. sua. quod non est simonia dare aliquid pro talibus. alij dicunt quod est turpe lucrum: sed secundum beatum thomam ad ducifas. b. ab. officia publica non de

De presumptione.

CI

bet videri: si tamen idoneis viderentur non esset illicitum cauto tamen ne propter hoc pauperes nimis exactionibus vexentur.

De presumptione.

De presumptione quae est filia superbiae interrogata si presumendo de sua virtute exposuit se periculo mortalis peccati. Si nimis presumpsit de deo: si exercuit officium quod nesciebat in periculum proximi notabile. Si posuit se ad faciendum quod erat supra suam facultatem. Si existimat quod deus enim etiam peccatorem non excludit a sua gloria: nec puniet cum parvipendat divinam iustitiam. Mortalia sunt omnia de se. Duplex est presumptio: una quae homo inordinate existimat magna de se: quae est filia superbiae. alia quae iudicat circa alia a se et est triplex. Prima est presumptio iuris tantum. ut quando ius super aliquo dubio et verissimili presumit aliquid. Secunda est iuris et de iure ut quando ius super aliquo presumit: et ulterius disponit ita esse: nec posse contrarium probari. de quibus vide in glo. ca. is qui. de spon. Tertia est presumptio hominis et est triplex. Prima violenter et ex ea procedi potest ad condemnationem. Secunda est probabilis fatiens semiplenam probationem: et aliquando cum uno teste vel iuramento facit plenam probationem. de presumptione. ca. illud. et talis inducit purgationem canonicam. de purg. cano. ca. si quis de gradu. Et ex hac dicit angel. licitum est procedere ad credendum malum quod videtur: sed ex ea iudicare malum quod non videtur est mortale: sed contra quia quod videtur non iudicatur.

De suspitione.

tur ex presumptione sed ex scientia: et sapientes et probabilibus iudicant sine mortali. vñ florēt. in secūda parte. tit. iij. cap. viij. dicit q̄ quādo quis habet signa probabilia malitiē alterius: vt quia est male fame deprehensus pluries in tali vitio suspectus loquitur cum suspecta loco et tempore suspecto: non est mortale. Tertia presumpcio est leuis et temeraria: que oritur ex leuibus indicij: puta ex locutione leuium personarū et hec habet multos gradus secūdū sanctum thō. secunda secunde. q. lt. Primus cū quis ex leuibus et insufficiētibus signis dubitat de bonitate vel malicia alterius: et hoc est veniale peccatū. Secūdus quando procer to malicia creditur et hoc in re notabili est mortale: quia primus iniuste contēnitur. Tertius cum pceditur exterius ad sentiēdiū secūdū talia signa: et hoc similiter est mortale. ¶ Aduertendū q̄ iudiciū tripliciter redditur illicitū. Primo ex defectu auctoritatis in iudice sup reo vel causa: quod dicit iudicium usurpatum et phibetur de pen. dis. vi. §. fin. et hoc est mortale. Secūdo quādo iudex habēs auctoritatem iniuste procedit: amore: odio: vel alia passione. et dicitur iudiciū iniustū: et phibetur. xi. q. iij. quicūqz. et similiter est mortale. Tertio quā quis ex leuibus signis et suspitionibus aliquem condēnat: et dicitur iudiciū temerariū: qd phibetur. ij. q. j. primo.

De curiositate.

De curiositate. CII

O alia filia superbie que est curiositas sic interroga. Si voluit addiscere vel videre seu audire q̄ sine mortali fieri nō p̄nt vt necromantia: fornicationē: et similia. Si adiuenit curiosa in ornamentis. Si voluit addiscere a quibus non debuit vt a demonibus. Si voluit expiri q̄ non licet vt incantationes an habeant effectum. Si attēdes curiosis omisit addiscere necessaria ad salutē. Si stetit ad audiēda p̄ta q̄ alius cōfitebatur. predicta oia de se sunt mortalia. ¶ Curiositas est vt dicit suplemē. supflūū studiū ad aliquid peragendū: sed scdm sanctum thō. secunda secūde. q. clxvij. est vitium circa inordinatū cognitionis appetitum. quia licet veritatis cognitio de se bona sit: p̄t tñ esse mala ratione alicuius consequentis. vi. modis. Primo in quātum q̄s inde supbit. Secūdo in quātum ea vitur ad peccatum. Tertio in quātum ea retrahitur a studio sibi necessario. Quarto in quātum studet discere a quo nō licet: puta a demone. Quinto in quātum cognitionem creature ad finē debitū non refert. sc. cognitionē dei. Sexto in quantum ad hoc studet supra ingenij propriū facultatez. ¶ Est autem curiositas mortale. Primo ratione finis vt si ordinetur ad finē q̄ fit mortale peccatū. Secūdo si addiscat ab his a quibus phibetur sub precepto. xxvj. q. j. illud. Tertio si adiscat phibita: qz similis culpa est discere: sicut docere prohibita. c. de male. et ma. l. culpa. nisi addiscatur ad ea impugnandum.

De ingratitude.

xxvi. q. v. nec mirū: et idē tenet angel. de quocunq;
qd sine mortali exerceri nō pōt: qd verū est si pla-
ceat mihi pctm̄ alteri? secus si nollē illd fieri tivo-
lo videre dñi sit nā durū videt qd sit mortale videre
duellū nisi adsit complacētia vel piculū. Quarto
quā cognitiū vel visus est videti piculosum pba-
bilē de mortali: sicut accidit cōmuniter volentib⁹ vi-
dere hoies aut bestias coeūtes aut mēbra gēntalia
alteri? secus maxime: aut videre v'l audire femias
in loco sibi piculoso puta ī p̄stibulo: aut velle scire
quomō sit aliquod pctm̄ cuius cogitatio vebemē-
ter et piculose mouet: aut hies ex aīo pugnātes vi-
dere: qz inde seq̄tur faciliter cōplacētia de malo
alteri? et generalit̄ in om̄ib⁹ quoz noticia est vo-
lētī noscere: piculosa p̄babilē de mortali. Quinto
curiositas ē mortale quā p̄pter eā necessaria q̄ inci-
būt omittunt: vt si omittit scire necessaria ad suos
officiū: vt intēdat poetis venationi agriculture et
huiusmodi sicut faciūt multi p̄lati igno:ātes. disti.
xxxvij. ca. nōne. et ca. vnico. Sexto quā p̄pter notū-
tiam nāciscendam exercet p̄hibita puta superflū-
ciosa: aut prohibita patitur puta tacit⁹ impudicos.
Septimo quā inde seq̄uit̄ graue scandalū proximo
qui inducit ad detrahēdum aut aliquid tale.

De ingratitude.

ODe ingratitude q̄ est etiā filia superbie in-
terroga si d̄perit beneficia dei: mortale est
vel alteri? qd est veniale in leuibus: sed in magnis

De adulatione.

CIII

beneficijs p quibus ip̄e tenet̄ gr̄as agere est mor-
tale. Si iniuriat? est bene factori similr: si nō retri-
buit. Ingratitudo est vitium nō retribuens beñ
factori qd debet vel debito legali ad qd redendū
inducit iusticia: vel debito morali ad qd iducit ho-
nestas virtutis. Sumēdo igratitudinem mate-
rialiter est circūstantia generalis ambiens omne
pctm̄: qz in quolibet pctō agitur cōtra deū benefa-
ctorē: sed sumēdo illā formalit̄ prout actualiter be-
neficiū cōtēnit vel nō appreciatur: aut non recog-
noscitur sic est speciale peccatū. dupliciter aut̄ dici-
tur q̄s ingratus. Primo p omissionē vt nō retri-
buēdo: nō regratiādo. Secōdo p comissionē agēdo
p̄trariū. Primo modo est mortale: si omittat qd
erat necessario faciendū: vel simplicit̄ vel in casu:
vel ratione interioris contēptus. Secundo modo
est mortale si fiat aliquid qd erat necessario omit-
tendū vel ratione contēptus: alias est veniale: nec
excusatur quis ab ingratitude vitio ex impotē-
tia: qz ad debitū gratitudinis reddēdū: magis at-
tēdit volūtas q̄ op⁹. vñ Senec. beneficiū nō in eo
qd fit aut dat̄ consistit: s̄ magis in dantis animo.

De adulatione.

Alia filia superbie est adulatio: circa quas in-
terroga. Si adulatus fuit alicui de peccato
perpetrato: si adulādo prouocauit aliquē ad mor-
tale mortale est. Et sicut laudare aliquē cū debi-
tis circūstantijs puta ne deficiat in aduersis vel

vt magis proficiat in bono : pertinet ad virtutem affabilitatis: ita laudare in his q̄ non sunt laudandi: vel quādo pbabiliter timetur q̄ laudatus inuoluntate eleuetur. pertinet ad adulationem que est excessus delectandi alios verbis laudis aut factis. Similiter velle placere hominibus ppter charitatem nutriendam et vt in eis homo proficere possit sanctū est vñ aplūs : p̄ omnia oibus placeo. Hic vero peccatus si fieret in malis: vel p̄ inane gloriam aut lucrum de his ps. deus dissipat ossa eorum qui hominib⁹ placent. Excedit autē quis in laudando. iij. modis : vel laudādo bonū quod nō habet: vel augendo bonū quod habet plusq̄ habet. Tertio laudādo maluz. Quarto mimēdo malū: vt dicendo peccatus non esse ita graue sicut est: est vero mortale peccatū. Primo ratione materie vt si laudat peccatum mortale quia facit cōtra charitatem dei et proximū quē in peccato fouet. Secūdo rōne in rētiōis vt si adulat vt noceat sp̄ialit̄ vel corporalit̄. Tertio p̄ occasione sicut cū la⁹ alteri est occasio peccādi etiā p̄f̄ adulatoris intētiōe: tūc cōsiderādū an occasio sit data vl̄ accepta : et q̄lis ruina et hoc seq̄tur venialis an mortalis: et scōz hoc iudicā dñi est: si autē q̄s ex sola auuiditate delectādi: vel ad vitādū malū aut aliqd̄ p̄sequēdū fuerit adulat⁹ veniale est.

De irrisione.

cale est.

Quæritur circa aliā filiā superbie q̄ est irrisio: iterrogā si derisit deū: facta scōz: facta ecclie: parat

tes vel prelatos aut iustos et volentes seruire deo: mortale est sup̄ re notabili. Derisio est cum quis defectū alicuius in risum et luduz ponit vt erubescat: et est speciale peccatū habens specialem finem et obiectum: quia sicut in conuittio intēditur honoris detrimentum: in detractiōe fame et amicitie in susurratiōe: ita hic intenditur erubescētia. Est autem mortale quādo graue malū estimatur ita leuerratione persone quā vilipēdimus: vt de eo non sit curandum: sed quasi pro ludibrio habēdū. Si autem hoc fiat quia malum est parū: secunduz se est veniale. Secūdo est mortale quando proxim⁹ notabiliter perturbat etiā si sit leue in quo irridetur: quia sciēter et notabiliter spernere et perturbare proximū sine causa ex sola leuitate est cōtra charitatem. Tentare deū pertinet ad supbiam et est mortale quādo quis habens via humana quod faciat cōmittit se sine ratione periculo experies vtrū a deo possit liberari: si autem hoc fiat cū subest ista necessitas nō est peccatum. Pertinacia filia est superbie et est mortale. Primo ratione scandali grauis si ex ea sequatur. Secundo ratione voliti vt cum quis pertinaciter non vult obedire superiori vbi tenet in re notabili. Tertio ratione crediti: vt quia credit contra determinationem eorū qui bus tenetur credere: puta ecclie vel scripture. Derisio autē ptinat quasi omnino tenax: qz in suo proposito quasi ad victoriam p̄ferat plusq̄ oporteat et

opponitur pseuerantie: q; pseuerās stat quantum oportet: pertinax plusq̄ oportet: mollis min⁹ q̄ oportet. ¶ Arrogātia supbia q̄dā ē qua quis multū se exultimās: ceteros d̄spicit: quib⁹ nō cōsulēdo sed dominādo vir dignat̄ loqui ⁊ est mortale quādo in magno excessū fit ⁊ proxim⁹ notabiliter cōtēnitur. dis. xlvj. ca. j. arrogantes dicuntur qui garrulitatem auctoritatem putantes: humiliter nesciunt inferre quod docent. disti. xlix. ca. hinc etenim hēt arrogātia rusticorum nihil in pudentius.

¶ Clara glia precipua ē inf̄ filias superbie: circa quam interroga: si voluit laudari in his q̄ sunt cōtra deū. Si cōstituit finem in laude hominū mortale est his duob⁹ modis. Nota q; vanagloria ad opa n̄ra aliqñ se hēt vt dñā: vt cū qs p̄cipaliter operat̄ virtuose vt laudetur ab hoībus: aliqñ v̄so cia sicut cū qs p̄pter deum bene opatur ⁊ tū cum hoc vult inaniter videri ⁊ laudari ⁊ tūc est veniale: aliqñdo habet se vt serua: vt cū qs appetit laudari ⁊ sanctus hēri vt plus pficiat: ⁊ hoc nō est peccatū s; magna caritas. vñ Grego. sancti viri laudari appetunt vt reuerenter audiantur: reuerenter audiri cupiunt vt maiorē fructum faciāt.

L Inobediētia filia est superbie. interroga igitur si fuit inobediēs ecclesie et prelatis eius vel dominis suis: cōmūiter est mortale. pro cui⁹ intellectu aduerte q; inobediētia cōsistit in duob⁹. s. in omittēdo quo ad p̄cepta vel mādāta affirmā

tia q̄ imperant opus: ⁊ in agēdo quo ad negatiua q̄ opus vetant: sicut obediētia cuius p̄uatiō est inobediētia ecōtra consistit in faciēdo quo ad affirmatiua: ⁊ omittēdo quo ad negatiua. Sed ecōtra. leproso mādato p̄cepit christ⁹ ne cui diceret. q̄ tū egressus diffamauit sermones vt habet mar. p. et nullus dicit ipm̄ peccasse. g. nō oīs inobediētia est peccatū. Dicendū q; duplex est p̄ceptū. s. obli gationis qd̄ vult dñs obseruari vt p̄cepta decalogi. aliud instructionis p̄ quod nō vult dñs fieri qd̄ in eo p̄cipit: sed quod per ipm̄ significat vt in proposito vbi significauit nō debet diuulgare p̄pter inanē gliaz. Tria. n. occultare debemus. j. mala q̄ fecimus ne proxim⁹ inficiam⁹. in cuius figuram p̄cepit deus deuter. xxij. ad req̄sita nature egredieris extra castra: gerēs parillū in balthēo: et ster cus opies humo: vt sint castra tua stāet nihil fedtatis in eis appareat. ij. occultare debemus mala primorum nisi pro bono ipsorū vel cōmunitatis. iij. bona opa n̄ra nisi vt paulo ante dictū est. Nota tandum q; duplex est inobediētia: vna specialis q̄ est contēpus p̄cepti: de quo statim dicit ⁊ ista semp̄ est mortale. alia generalis: q̄ est omnis recessus a p̄cepto vel mādato: q̄ cōtingit multipliciter aut eni est ecōtra consiliū ⁊ tūc si cōsiliū sit p̄fectio nis vt illud. vade vēde omnia q̄ habes. nō est peccatū. Si vero sit consiliū reuerētie qd̄ dicit. p̄prie mādātū: vt qñ subdit⁹ deberet facere sed prelat⁹

De inobedientia.

non vult precipere, vt est illud veritatē loqui in iniuria est veniale: aut ē cōtra p̄ceptū z hoc dupliciter. Pr̄mo aut est cōtra p̄cepta iuris diuini vel nature: aut cōtra p̄cepta iuris humani. primo modo semp̄ est mortale si est sciēter vel ex ignorantia nō excusante dis. xxxij. §. porro. z dis. lxxj. si qui. vbi dicitur idolatria. Si vero sit ex ignorantia excusate nō ē mortale.

Pro quo nota quod ex ignorantia aliqd facies qd nō est cōtra legē dei vel nature credens illud nulla lege fore p̄hibitū: cuz sit p̄hibitū. si talis ignorantia non est affectata nec crassa: puta qz laborat p̄ viribz scire necessaria sibi: vt si est mulier: rusticus vel mercator: z h̄m̄oi: libēter vadit ad p̄dicationē z alia loca vbi talia declarātur z facit qd cōmunit̄ faciūt alij de sua q̄litate. si est religiosus libēter studet z interrogat talis excusat̄ ab omni pena: etiā ex cōmunicationis. ca. fin. q. mat. accu. po. et. ca. cognoscētes. de cōsti. vbi d̄terminat̄ qz volēs p̄bare suā ignorantiam audiēdus est. sc̄tis th̄o. in quoli. ait. qz ignorās cōstitutionē sumi p̄t̄ficis excusat̄ agens cōtra illā: si habuit sufficiens impedimentū. Jura vero q̄ innuūt contrariū fundat̄ se iu per p̄sumptiōe: fallit hoc in p̄latis: officialibus: medicis z h̄m̄oi artificibus qui h̄nt exercere aliq̄ ex quibus notabile danū proximo possit ex ignorantia inferri: quia talia officia non debent assumere: nisi ad illa sint plene instructi: alias imputatur illis. Si autē ignorantia est affectata crassa vel

De inobedientia.

CVI

supina: non evitat penam quia in dolo est: puta qz nescit quod sciunt cōmunit̄ hoies sue cōditionis vt qz illud p̄dicatur: sed ipse nō audit sermones cū possēt cōmode. ca. vt animarum de consti. li. vj. Si vero id quod facit ex ignorantia est contra legem dei vel nature. distinguo quia aut est de his q̄ quilibet scire tenetur: z sic nullus excusat̄: quia faciens quod in se est ad sciendum semper scit etiā si oporteret deus reuelare. Si vero est de alijs iteris distinguo: quia aut expressus est in eis z sic ignorantia nō excusat a mortali. decima sexta. q. prima si cupis. quia talia quilibet scit cum sint de naturali instinctu nisi sit lata negligentia: vel saltem dubitat: z inquirere tenetur ante factum: nec a pena ei debita iure positio: si vero non est explicitum s̄z reducibile maxime cum subtilitate: sic excusatur a culpa z a pena ignorans nō affectate nec crasse: durus enī est mortaliter peccare admittentē cōtractū illicitum ignoranter propter rei subtilitates credētem fore licitum. decima quinta. q. prima. merito. et. ca. fin. distin. xxxvij. secus si dubitarent.

Si inobediētia est cōtra p̄cepta iuris positi quid distingue: nā si tale p̄ceptum p̄ longa tēpora nō fuit receptū sciēte supioze z transgressores non puniente sic nō est mortale. dis. liij. §. leges. si autem maior pars acceptasset minor nō excusatur facies contra: etiā si supioz nō puniret: sed locū haberet illud multa per pacientiam tollerant. zc.

de prebē. iā dudū. idem si talis. lex fuit recepta: sed
 p̄ consuetudinē obrogata. Si vero lex nō est repu-
 diata nec abrogata: tunc diuersa opinio est inter
 docto. multi tenēt q̄ talis inobediētia nō est mor-
 tale nisi fiat ex cōtemptu: quā opinionē angel. ascri-
 bit b̄to bern. li. xj. de dispensatione: sed vere bern. ubi
 nō loquitur de inobedientia precepto: ū: sed man-
 datorum: ut patet intuenti. Alij dicūt q̄ est solum
 mortale rōne contēptus vel cōsuetudinis que est
 quidā interpretatus cōtemp̄. Huius opinionis
 est angel. sed cōtra q̄ sequeretur q̄ cōtrahēs sciētē
 in gradu phibito ab ecclesia nō ex cōtemptu sed
 ex voluptate: nō peccaret mortaliter: quod est ab-
 surdū: cum sit iure ex cōmunicatus. Alij dicunt
 illū esse mortale q̄ fit sciēter cōtra preceptum: si
 q̄ frustratur intētio precipientis puta si fiat sine
 causa rationabili vera vel estimata: ita q̄ non est
 mortale non obedire. Primo ex ignorantia nisi
 sit crassa vel affectata. Secūdo agēdo preter aut
 cōtra verba legis seruādo intētionē legis lato-
 ris: ita q̄ probabiliter credi pōt q̄ si adesset legis lato-
 r nō vellet obligare. Nec tertio agēdo etiā contra
 intētionē et veritatē: nō autē secundū estimationem
 nō obediētis nisi laboraret predicta ignorantia. Et
 ista est vera mēs sancti tho. in. iij. dis. xv. et secūda
 secunde. q. cxxvij. loquens de ieiunio et omnium fere
 doctorum pro qua facit. cap. ij. de maio. et obe. et
 xiiij. q. prima quod precipitur.

Quēptus legis dupliciter dicitur: vno mo-
 do proprie et positue et sic est volūtas trans-
 grediēdi legē: ex hac sola causa q̄ nō vult subici le-
 gi: nec obedire precepto: et est mortale grauissimū
 cuz sit formaliter superbia. Alio modo dicitur con-
 tēptus improprie et negatiue et sic est volūtas tras-
 grediēdi legē vel preceptū ex aliqua alia causa pu-
 ta ex ira cōcupiscentia et huiusmodi: quomodo om-
 nis peccator: cōtēnit legem dei et dicitur contēptus
 interpretat̄: q̄ interpretamur illuz contēnere qui
 nō facit quod iubetur: vel facit quod phibetur.

Factātia est q̄n quis effert se sup id qd̄ in eo ē
 vel homines inesse opinant̄ et est mortale peccatū.
 Primo q̄n est cōtra gl̄ias dei: sicut cirus dixit de
 ego sum et multi iactant se de peccatis. Secūdo q̄n
 est cōtra charitatē. primo puta si se iactat in vitu-
 periiū notabile aliorū. Tertio q̄n pcedit ex quocū-
 qz sine mortali. Si fecit contra conscientias in his
 que dictabat esse mortalia. Si simulauit sanctita-
 tē in deceptione et aliorū et vt obtineret prelatiōes
 mortalia sunt. **D**e discordia q̄ est mortale q̄n
 ex superbia q̄s discordat vel nō vult cōcordari alijs
 in his que sunt bona. primo. vñ mortaliter peccāt
 consiliarij disidentes a bono cōmuni sciēter et no-
 tabiliter propter suam elationem. **S**icut dis-
 cordia importat cōtrarietatē in voluntate quo ad
 intensionem: ita contentio in locutione: est autem
 mortale tripliciter. Primo q̄n est contra verita-

tē deo honorificā: vel vtilē proximo vt in spectātibz ad fidē ⁊ mores vel vtilēs doctrinas puta medicinā. Secundo qñ est cū modo excessiue indebitō: vel magno scandalo vt quādo interueniūt cōtūmelie: ⁊ maxime inter religiosos. Tertio quando disputat de materia p̄hibita vt de p̄tinētibz ad fidem corā simplicibz: alias disputare euz modē raminez reuerētia ad exercitiū laudabile est: qđ sic raro fit. si quis vero defendat veritatē cum modo aliquāter indebito veniale est: si cōtēdit in iudicio cōtra iusticiam mortale est.

Quæritur circa auariciam q̄ consistit in tribus. s. in appetendo in acquirendo: in retinēdo inordinate diuitias: sic interroga. Si appetit deliberate alienū modo illicito: mortale est nisi alienum esset res modica. Si appetit aliquod sibi illicitū puta beneficiū curatū: vel quodcūqz officii cū sit indignus. Si ita inordinate appetit diuitias q̄ est paratus cōmittere aliquid cōtra charitatē dei ⁊ proximi p̄ acquirēdis diuitijs: vt deierare aut pcutere p̄ditis tribus modis auaricia in appetēdo est mortale. Si fraudauit aliquē. si vēdit rē malā pro bona: vt vinū liphatū p̄ puro corrupta pro sanis: mortale est sup̄ re notabili. si fraudauit gabelas de q̄ vide sup̄. si falsificauit aliquā scripturā occultauit vel d̄struxit in dānuz. p̄ximi. si falsificauit figilla: mēsuras vel monetam si obtinuit aliquod officiu ex falsa causa: mortalia sunt.

Charitia vero in acquirēdo similis est mortale dupliciter. Primo qñ acquisitio fit per iniusticiā vt furando: fenerando et decipiēdo. Secundo qñ fit per actus illicitos vt fornicans cū diuite vt inde dicitur: qđ est vnū peccatū: sed habet duas deformitates: auaricia vero in retinendo est mortale tripliciter. Primo euz retinet que restitueret tenetur ⁊ potest: ⁊ totiens quotiens d̄liberat retinere mortaliter peccat. d̄ resti. spo. ca. sepe. imo ⁊ si non d̄liberat sed omittit restituere qñ occurrit tempus: locus ⁊ casus in quo restituere tenetur. Secundo qñ retinet q̄ sunt sup̄ sua necessitati sue ⁊ suorum vidēs aliquē in extrema necessitate: qz tenet illi d̄ tali sup̄fluo: etiā si illd̄ sit necessariū ad d̄centiā sui status. Tertio scđs aliquos qñ retinet sup̄ sua sue necessitati ⁊ suorum quo ad d̄centiā status: ⁊ videt alios egētes ad d̄centiā status qz de ipsis tenet facere elemosynas etiā nō existētibus in extrema necessitate scđm ricard. in. iiii. di. xv. qđ est verū scđs siluel. qñ retinet alias nō daturus: secus si retineat vt det magis indigētē vel vt det pluribus ⁊ nō totū. ¶ Si nō fecit elemosynā d̄ arte sua puta medicus paup̄i firmo: aduocat⁹ d̄ clēculo paup̄i mortale ē si inde sequat̄ impotētē notabile dānuz: puta si p̄pter defectū aduocati p̄dit iniusticiā: qz quotiens est in magna necessitate p̄ximus tenemur ei subuenire ex precepto charitatis: si nō apparet quomodo aliter ei subueniri possit: ⁊ licet pauperi possit p̄

De acquisitione per ludum.

aliū subueniri: si tamē ei nō subuenitur: nullus ei subuenire potens excusatur. dis. lxxvj. pasce. nisi in casu quo oporteret aduocatū rōne sue paupertatis pro se lucrari: et cū hoc nō posset inseruire pauperi: peccat etiā mortaliter iudex sciens talem impotentiam: si nō puidet de aduocato p̄cipiēdo alicui vt. p. eo aduocet: sicut de iure pōt. pariformit. dicō medico. de elemosyna infra dicetur.

Siquis acquirat aliquid illicite puta per ludum. pro cuius noticia nota quod acquirens aliquid per ludum peccat mortaliter et tenetur restituere in his casibus. Primo si lucratus est non valenti alienare vt sunt serui: religiosi: vxor: filij non emancipati nisi habeat peculium castrense vel q̄li et clerici quo ad bona ecclesiastica que pauperum sunt. xvj. q. p̄. ma. q̄m. minores. xxv. a. n. et que sunt sub tutoribus: que his lucratur tenetur restituere gerentibus curam eorum et non ipsis: nisi sit quid modicum de quo presumitur quod curator non curat. Secundo quando lucratur fraude vt si fingit se inscium ludi vel per falsas cartas. Tertio quando trahit per vim aut nimiam importunitatem siue a principio siue in medio alias non lusurum. arg. xiiij. q. v. non sane. que autem lucratur ei que potest alienare sine fraude et attractu vtrius restituere teneatur: vbi non vniuntur legibus impialibus: aut si viuunt sunt abrogate ipse et statuta municipalia si qua sunt per contrariam consuetudinem. Dicendum quod non. Tunc lucrum erogandum est pauperibus non de necessitate sed de consilio: ne

De acquisitione per ludum.

CIX

pateat via ludis: et generaliter verum est quod quando restitutio non est facienda certe persone sed pauperibus: talis restitutio est de consilio: nisi quando res habet dominum scilicet ignotum vel in remotis: quia tunc necessarium est danda pauperibus vel ad alios pios usus pro salute eius. Et nota quod leges non mandant restitutionem: sed concedunt repetitionem usque ad quinquaginta annos. l. fin. c. de alea. Est autem triplex ludus quidam imitans industrie et hic est licitus: quidam principaliter imitans fortune et dicitur alearius: et omnis talis de iure est prohibitus et est turpis. ff. de alea. per totum: nisi quando luditur causa recreationis vel conuiuii aliquid modicum respectu persone ludentis: quod facillime donaret. quia hoc permittitur. ff. de alea. l. quod in conuiuium. quia tunc cessat ratio prohibitionis huiusmodi: que est multitudo malorum inde sequentium. Alius ludus est mixtus ex fortuna et ingenio: vt ludus tabularum cum tarillis: quia respectu tarillorum viget fortuna: ingenium vero respectu ducendarum tabularum et idem de chartis. et sicut est prohibitus. c. de alea. in constitutione greca: et dis. xxxv. ca. pri. et generaliter omnis ludus in quo fortuna principaliter victoriam parat: est prohibitus. Non aliqui contendentes super aliquo puta vno dicit: talis homo est mortuus: alter hoc negat deponunt aureum vel aliud simile lucrandum a veridico et a falsidico soluendum: non est proprie ludus fortune sicut aliquos sed est contractus inominatus. s. do vt facias siue si feceris: quia ad facerem reducitur dicitur: si uel post floret. tenetur hoc lucrum esse turpe et illicitum ex

auaricia descēdēs et nulli vtilitati sed vanitati et p
digalitati deseruēs nō tñ tenetur de necessitate re
stituere sed paupib⁹ erogabit magis et cōsilio q̄
et p̄cepto. arg. xiiij. q. v. nō sane et cap. qui hētis.
et quāuis talis ludus sit disuadēdus: nō tñ videt̄
dānand⁹ ad mortale sic ludēs: q; p̄cipali⁹ cōsilit
se ingēio cōiectando q̄ fortune. idē dic de afficura
tione mercū q̄ mittūt ad remotas regiones.

Raudantes iustas gabelas scdm̄ docto. in
ca. inouam⁹ de cēsi. tenent̄ ad restitutionem
etiā si ille q̄ recipit non facit id p̄ quo p̄sumit q̄
sint cōcesse: dñ tñ nō cōstet q; p̄pter illd̄ fuerit ipo
site: ad penam aut̄ nō tenent̄ nisi iudiciali⁹ sint con
dēnati. Utrū aut̄ peccēt. henric⁹ de gā. distiguit.
nā in statuto aliquñ sunt duo p̄cepta: vnū. s. obligas
ad culpam et aliud ad penā. vt cū dicit̄. statuimus
ne quis faciat tale qd̄: et q̄ fecerit soluat talē penā:
aliquñ vero est vnū solū obligans ad penā: vt cū di
cit̄ statuim⁹ vt q̄ fecerit tale: soluat talē penā. huic
fundamēto in iuris angel. tenet nō esse peccatū frau
dare gabelas vbi exatores nō laborant pro com
muni vtilitate viarū pōtius: rez et p̄sonarū pro lo
co et tpe iuxta suum posse etiā si nō cōstet gabelas
ad hoc esse ordinatas: imo qñ predicti laborāt pro
loco et tpe etiā dicit̄ nō esse mortale eas fraudare:
quia cōmuniter sic instituuntur. Statuim⁹ q; q̄li
bet soluat talem gabelā: sub pena cadendi in com
missum: si aliter fuerit inuentus vnde tale statuim⁹

non obligat ad mortale: non obstante: q; emptores
gabellarū dānificantur: q; sub ista cōditione emūt
vt vigilent alias sibi impute. siluef. oppositū te
net. et q; omne statutū superioris ligas ad penam
ligat ad culpā: maxime quia lex civilis secundum
sanctū tho. ligat etiā in foro cōsciētie. Sed cū obli
gatio statuti depēdeat a volūtate statuentis: videt̄
q; quādo nō vtitur verbo p̄ceptiuo: nec imponit
cōtra venienti penam mortis seu mutilationis vel
aliā grauē penā q; non intendit obligare ad cul
pā s; ad solā penā: q; tñ gabele solutio est de iure
nature ad sustētationē principū et boni cōmunis:
videtur q; subzipiēs eas quātū ad aliquid nota
bile committat furtū et teneatur restituere. si quis
tamē vellet sustinere opinionē angeli: posset dicere
q; qñ p̄iceps hēt alias vñ sustentē: vel ponit mul
tas exactiōes alias subditis et sine magna necessi
tate q; tñ excusant̄ a pctō eas fraudātes vide sup̄.

Circa luxuriā interroga sicut hēs i. vi. p̄cept
cto. Et nota q; cogitatio morosa nō d̄r moro
sa a mora tēporis: q; pōt esse repente sed a mora
quā circa voluptatē ratio facit: dñ eam nō repellit
sed acceptat qd̄ pōt esse in instanti temporis discre
ti: est aut̄ peccatū mortale talis cogitatio. Ad 2o cu
ius intellectu scito q; qñ quis delectatur in cogita
tione: aut delectatio est de eo quod non est morta
le et sic quantūcūq; in eam cōsentiat non peccat
mortaliter: puta vidua cogitat de actu coniuga

li quem habuit cum marito: licet delectetur in delectatione cogitationis vt preterita non vt presens: non est mortale: nisi imineat sibi periculum pollutionis: qz tunc si aduertit peccat mortaliter non repellendo. Si vero est de eo quod est mortale ex genere suo vt fornicari: tunc si placet delectatio et operis consumatio si facultas adesset est mortale peccatum: aut placet delectatio et displicet operis consumatio: et similis est mortale aut neutrum placet et sic non est mortale.

Gula est appetitus inordinatus edendi et bibendi: quod est mortale. Primo quoniam homo inheret delectationi gula tanquam fini parat agere contra dei precepta propter illa ut quoniam fragit ieiunium ecclesie vel ex voto. Secundo quoniam comedit scienter in graue corporis nocumentum. Tertio scilicet silues. quoniam scienter ex voluptate comeditur vsque ad vomitum sine causa: aut bibitur vsque ad ebrietatem: primum mihi est dubium cum pro illis non fiat contra charitatem nisi sit excessus. Quarto ratione finis. scilicet ad luxuriam. Quinto dum quis in alio scienter est causa peccatorum. Alijs modis gula communiter est veniale. Pro quo aduerte quod non omnis gula sicut nec omnis supbia est mortalis: aliquando est veniale: vt cum fit sine deliberatione vel exceditur in modico et idem de alijs: et potius dicunt ista septem vitia capitalia: quia ex eis alia vitia oriuntur que mortalia: quia non semper sunt mortalia: et aduerte quod si vomitus necessarius ad sanitatem non potest procurari alio modo quam per ebrietatem: cauto quod nullum

periculum sequatur non erit mortale talis ebrietas: vt inuuit sanctus thomas. secunda secunde. q. cl.

Asciendum quoniam fractio ieiunij est mortale: inspicie da est hec maxima: que est omnium docto. Quilibet debet conseruare vitam et robur ad ea que incumbunt sibi necessario facienda: pro vita officio vel societate coniuentium: et ad alia que facere potest meliora ieiunio. Dicitur in proposito necessarium: quoniam alias contingit notabile damnum vel incommodum: ex quo sequitur quod laborantes quoniam non possunt cum labore ieiunare excusantur. Similiter pauperes que sufficientem cibum pro vna refectioe non habent et alij qui nec possunt parare nec habent parantes necessaria ad ieiunium: similiter pregnantes: lactantes: infirmi: debiles. que si cibum necessarium vna vice sumerent obesset. Similiter virores contradicentibus viris: quoniam inter ipsas et maritos oriretur scandalum puta verbera: blasphemie et odia. tunc ex licentia confessoris poterunt frangere. arg. distin. l. vt constitueretur in fin. quia preceptum iuris positium non obligat aliquem cum scandalo. vt in. ca. secundo de no. ope. nunc. et. ca. nihil de prescrip. Similiter excusantur predicantes ex obedientia quando eius ieiunio non possunt predicare. Similiter qui non attingerunt. xj. annum tenentur ad aliqua ieiunia non ad omnia. Senes autem non excusantur nisi sint infirmi vel debiles. Et in omnibus dubijs circa precepta standum est arbitrio boni viri. **T**ercio debita ad prandium est hora nona completa se

cundum sanctum tho. que est hora tertia post me-
ridiem: sed consuetudo ecclesie habet q̄ in princı-
pio none puta in meridie secūduz grossam estima-
tionem nō p̄tualiter comedatur. ¶ Reuenire au-
tem notabiliter hanc horam ex causa rationabili
secundum docto. non est peccatum. sine causa au-
tem angel. dicit esse veniale sed cōmunius tenet q̄
sit mortale si fiat p̄ notabile spaciū. Secūduz hō-
tiē. cui cōceditur vsus ouozū r̄ casei concessus intel-
ligitur vsus saguminis r̄ lardi. argu. distin. lxxij.
ca. presbyter. et ibi glo. et panoz. idem in ca. confu-
luit d̄ iude. qz mutādo formā videtur rei substātia
mutata. Scdm florētī. bucela panis sumpta in col-
latione: frangit ieiuniū. sed secūduz silues. panis r̄
quilibet alius cibus pōt accipi. p̄ collatione d̄ta
mē sumatur in parua quātitate: r̄ p̄ modū medici-
ne ne potus lauet stomachum: presertī vbi est cō-
suetudo. ¶ Qui nō eget serotina collatiōe puta quia
nō sitit s̄m̄ abulē. peccat si facit. sed verius tenent
alij nullū eē peccatum: quia quāuis facere collatio-
nē sit introductū rōne potus: post q̄ tñ iā est intro-
ducta talis cōsuetudo: licite sumi poterit id qd̄ pp̄-
ter potū a principio sumebatur. presertī qz consue-
tudo q̄ hēt ea q̄ sunt de iure postiuo interpretari:
sic habet vide infra.

Inuidia est tristitia de alieno bono inquam-
tū inferre creditur propie glorie maculam.
r̄ est mortale qñ tristatur cuz deliberatione de bo-

no alterius vel letatur de eius malo. ¶ Primi tamē
motus ei⁹ sunt veniale: rōne impfectionis actus
vel ratiōe indeliberationis: vel qz bonū de quo do-
let est minimū: vel malū sup̄ quo letat̄ est leue. tri-
statur aut̄ hō de bono alieno. iij. modis. ¶ Primo
qz indetinet sibi vel alijs bonis maluz: et si illud
malum sit iniustum nō est inuidia nec peccat: sicut
ero. xv. letatus est israel de subuersione egyptiozū.
Secundo ex hoc qz nobis illd̄ bonuz deest: qd̄ d̄
zelus r̄ est laudabilis circa honesta: vñ. j. cori. iij.
emulamini carīsimata meliora. Si vero sit circa tē-
poralia potest esse cum peccato r̄ sine eo: eo modo
quo et appetit⁹ tpaliū. Tertio inquātuz ille cui ac-
cidit bonū est eo indignus: quod circa honesta ef-
se nō potest: sed circa temporalia q̄ dignis r̄ indig-
nis eueniunt: que tristitia secundum philosophuz
vocat̄ nemesis r̄ pertinet ad bonos mores. Sed
secundum silues. ista tristitia semper est reprehē-
bilis: quia bona temporalia ex iusta dei dispositio-
ne pueniunt vñ. ps. nolli emulari. r̄c. Sed dici pōt
qz imo laudabiliter tristat̄ quis de hoc: qz malia-
butunē his bonis r̄ eis impugnāt bonos r̄ huius
modi. ¶ Quarto tristatur q̄s de bono alterius inqñ-
tum illud est. pprie glie diminutiū: et hoc est pro-
pie inuidere. ¶ Accidia est torpor: mentis bo-
na inchoare negligētis r̄ tristitia de bono spiritua-
li. Est autem speciale peccatum nō in quantum est
tristitia de bono spūali cōmuniter: quia hoc perti-

net ad omne vitium: nec inquam fugit bonum ut est laboriosum et impeditum delectationis corporalis quia hoc spectat ad vitia carnalia: sed inquam est spirituali bono diuino. scilicet de quo charitas que est specialis virtus letatur: est autem mortale. Primum quoniam inducit ad mortalem omissionem: quod tripliciter contingit. primo cum quis horret et omittit bona ad que tenetur. secundo cum dolet se fecisse seu non omisisse talia bona que fecit. tertio cum proponit in futurum omittere. Secundo cum inducit ad mortalem commisionem. puta desperationem salutis ac contemptum beneficiorum dei. quia scilicet nollet esse natus vel nollet quod esset celi: vellet non mori et perpetuo hic esse: aut vellet esse bestia. Tertio est mortale quoniam homo per accidia inducitur ad corporis grauem infirmitatem. Quarto est mortale quoniam inducit ad contemptum eorum que dei sunt: hoc vitium si transcendat terminos sensualitatis attingens usque ad consensum rationis mortale est: quia secundum suam rationem contrariatur charitati: cuius proprius effectus est gaudium de deo: accidia vero est tristitia de bono spirituali in quantum diuinum est: effectus autem veniale si solum esset in motu sensuali: vel si sit de bono spirituali ad quod non tenetur vel si in operando parum attendatur. Quinta est accessio sanguinis circa cor: propter appetitum videte: et supposita deliberatione et notabilitate videte est mortale peccatum. Primum quoniam quis appetit puniri eum qui non meruit. Secundo si plures qui meruit. Tertio si ab eo que de iure non potest puniri

se vel ab alia persona priuata. Quarto si hoc appetat propter malum fines. Quinto si ex seruoze ire blasphemet deum vel maledicat primum vel non occurrat in necessitate vel faciat aliud contra charitatem dei et proximi pro quo nota quod.

Maledictio proprie est imprecatio et optatio mali sub ratione mali et est mortale dupliciter. Primum quoniam malum optat quod alteri notabile. Secundo quoniam optat ex animo vnde si malum notabile imprecetur quod alteri non ex animo non erit mortale: sicut cum mater dicit filio. mala mors eueniat tibi: vel deus non te accipiat: et filius si illud malum sit leue quoniam vero quod alteri imprecatur vel optat malum non sub ratione mali sed boni iusti ut quod fur suspenderit: vel sub ratione boni utilis ut alijs non noceat et ut ipse melior fiat: non est proprie maledictio nec peccatum sed meritum si fiat cum debitis circumstantijs: siue fiat maledictio enunciatine narrando mala alterius siue impatiue iubendo ut alicui fiat malum: siue optatiue optando.

Nota quod secundum sanctum thomam. peccatum mortale non committitur nisi quoniam interuenit magnus contemptus dei: vel grauis lesio proximi: seu gradus corruptio sui: et hoc scienter et voluntarie et deliberata ratione.

Precepta ecclesie sunt. vij. Primum est de celebratione festorum de quo habetur in. iij. precepto. Secundum de auditione misse ibi. Tertium de ieiunio de hoc supra gula. Quarto de confessione semel in anno. Quinto de comunione ad quam tenentur fideles

posq̄ ad ānos discretionis venerint. vñ scđs palu.
pueri. ix. ānoz tenent cōmunicare ⁊ inocētia sup
plet: si qd̄ deest. Scđs bt̄s Lho. i. iiii. dis. xij. tenet
tur cōicare circa. xj. vel. xij. ānuz. Et q̄ in paschate nō
cōmūicauit inducēd̄ ē vt suppleat post pascha: nō
tñ tenet ad hoc sicut nec q̄ fregit ieiunū tenet sup
plere ieiunū. vñ posset cōicari a religioso ordinis
medicārū sine licētia curati. Sextū p̄ceptū ē de d
cimis. Septimū de vitādīs excōicatis: de q̄ ista.

Octima est oīm bonozū licite q̄sitozū ⁊ mo
bilū pars decima dei ministris data: diu
na p̄stitutione debita. ē aut̄ triplex. P̄tima p̄diaz
lis d̄r: eozū q̄ p̄oueniūt ex p̄diaz vt vinū: oleū: frus
ctus arborū: farrago: ⁊ bt̄ioi. Scda d̄r p̄sonalis
eozū q̄ pueniūt ex ope p̄sonali. vt ex mercatione: ar
tificio: militia: sciētia: venatione ⁊ bt̄ioi. Tertia est
mirta eozū q̄ p̄ti ex p̄diaz p̄ti ex ope p̄sali pueniūt.
vt oues ⁊ fruct̄ eaz: de oīb̄ p̄dictis tenemur dar̄
cimas sub p̄cepto. P̄timo qm̄ ministri eccleie sunt
in necessitate ⁊ petūt etiā si nō sit cōsuetudo soluē
di de talibus. Secūdo si sit cōsuetudo etiā si nō
petant. ca. p̄uenit. et. ca. i. aliqb̄. S̄ deci. Tertio qm̄
petunt etiā sine necessitate ⁊ cōsuetudine de man
dato pape: nec sufficit tūc s̄m docto. mādatuz ep̄li
cet eccleia meli⁹ faceret non erigēdo in casu tali ad
tollendum scandalum. hoc p̄ceptum est morale
⁊ de iure nature ⁊ diuino quantum ad hoc q̄ mini
stri sustententur. vñ d̄ns. Dign⁹ ē opariuz merce

de sua: sed ē iudiciale quantum ad talē tarationē: vñ
cum p̄cepta iudicialia non obligent in noua lege:
nisi in quantum de nouo statuuntur ⁊ efficiunt de iu
re positio: sicut ecclesia statuit qd̄ detur decima
posset statuere qd̄ daretur octaua. consuetudo abro
gare pōt hoc p̄ceptū: quātū ad quotā taratā ⁊ ex
cusare nō soluentes qz vt sic est humanū: nō autez
quantū ad ius soluēdi qz hoc est diuinū ⁊ natura
le ⁊ vbi nihil soluitur: ecclesia remittit. Silue. di
cit qd̄ cōsuetudo excusat nō soluētes plene: qz id ē
humanū: nō aut̄ nihil soluentes qz est diuinum. sed
certe cōsuetudo vtrosqz excusat: cuz hoc statutū sit
de iure positio vt dictū ē. vñ nihil soluere non est
mortale nisi in tribus casibus. P̄timo si petant
decime ⁊ negēt q̄ petitiō nō debet fieri ab ep̄o s̄z
ad papā recurrendū est vbi nō est consuetudo qd̄
tali soluat̄ nisi sit magna indigētia. Secundo si
non petāt̄ sed est tāta obstinatio qd̄ si petāt̄ pro
positum est nō reddendi. Tertio qm̄ clericus patit̄
valde indecētia vict⁹ ⁊ vestitus ⁊ populus abund
dat: ⁊ sic tenet sanct⁹. tbo. secūda secūde. q. lxxvij.
⁊ theologi cōmunit⁹. Innocē. vero ⁊ canoniste in
ca. a nobis. de deci. dicētes: qd̄ nulla cōsuetudo pōt
excusare non soluentes plene decimas p̄diales
non tenentur quo ad hoc.

Opera misericordie spiritualia sunt cōsule:
castiga. dimitte. solare. fer. oza. Si nolluit
dare cōsiliū: mortale ē. P̄timo in his q̄ sunt ne

De correctione fraterna.

cessaria ad salutem. Secundo in re vnde notabile dānū pōt euenire primo cū tñ possit. Tertio qñ neq̄ ex officio: vt si ē p̄r vel p̄lat⁹. Quarto si dedit malū cōsiliū sup mortali. ¶ Duplex ē correctio q̄ dā directiua ⁊ est admonitio fratris de emēdatiōe delictorū ex fraterna charitate. Alia est coactiua: est punitio facta a prelato ad cōseruationē iusticie: ⁊ vtraq; est ī p̄cepto. vñ math. xvij. si peccauerit ⁊c. omissio autē vtriusq; tripliciter pōt fieri. P̄mo meritoze vt qñ tēpus oportū expectatur: vt timef̄ ne idē peccator fiat deterior aut alios impediat a bono. Secundo omittit̄ cū mortali vt qñ: mef̄ iudiciū vulgi aut carnis cruciatio: ita q̄ illa p̄fert fraterne charitati. Tertio cū veniali: qñ timor vel cupiditas tardiozem facit ad corrigendū: non tamen ita q̄ si constaret fratrem posse a peccato retrahere p̄pter hec dimitteret.

Pro fundamento huius materie notanda est regula quā tradit sanctus doctor de virtutibus. ⁊ secundus eam procedendū est in correctione. Cum proximus habeat duo. s. famā ⁊ cōscientias: vtriusq; seruandus est si fieri potest: alioquin fama pro bono cōscientie est cōtēnenda: et ex doctrina xpi math. xvij. patet in quibus peccatis habet locū correctio secreta. Nā non habet locū ī peccato futuro propter verbum. peccauerit. quia statim denunciandū est vt ipediaf̄: nisi ipē q̄ nouit obuiare possit: qz tūc denunciare nō licet. nō h̄t etiā locū in

De correctione fraterna. CXV

publicis: q̄ nō sūt in te. i. te solo sciēte: sed statim denunciari p̄nt: qz p̄ hec peccās ledit cōsciētā suā ⁊ astātium: vñ vtriq; prouidendū est denunciando si creditur qz proderit: etiam si speraretur emēdatio peccātis qz etiam oportet scādalo cauere. Si tamen eque bene possit vtriq; satisfacere vt prelatus: nō esset denunciandū vt conseruet̄ fama peccātis apud prelātū ⁊ alios nescientes: obediendū tamē esset prelato: si veritatē requirar: aliter derogaret̄ iuri suo quo iudex est publicorū. Nō habet etiā locū in occultis que proximis nocent vel sunt nocitura: quia illa non solum sunt in te sed in alios. vnde statim debet denunciari ille quem scis velle proderi ciuitatez aut aliquos in fide corrumpere: nisi certe speret se dictis malis posse accurref̄. Habet ergo locū solum secundū docto. in peccato occulto nocenti solum peccanti ⁊ ei qui scit. Et cum huius correctionis secreta ⁊ denunciationis sit emēdatio fratris ⁊ bonū aliorū: quādo pbabiliter creditur qz frat̄ non emēdabitur vel iudex nō adhibebit remediū: sine peccō omitti pōt nisi super hoc p̄cipiat p̄lat⁹ in his q̄ sunt d̄ foro suo cuius modi sunt facta publica. an spanda sit emēdatio: p̄pendi pōt cōsiderādo si peccat ex malicia vt si frequēter tale qd̄ cōmisit: aut si ex passione: cuius signū est si oblata occasione ruit ⁊ statim tristatur ⁊ pudet. ille enim difficilis: iste facilis emēdatur. ¶ Prelatus existens in mortali publico v̄ secreto corrigēdo ex officio vt prelatus

secundū salu. z alios docto. mortaliter peccat: qz indigne vtitur officio z suspensus est coram deo. q. vij. qui nec. de conse. disti. quinta. ca. fin loquens do de prelato spiritali: qz temporalis existens in mortali non peccat suspendendo furem. Sed si corrigat non vt prelatus: sed ex zelo charitatis z cum humilitate non per modum corripientis: sed rogatis vt exēplo suo nō incitetur ad malū: non peccat etiam si sit in notorio peccato. Itē existens in peccato notorio peccat mortaliter secundū docto. precipue fm. s. t. in. iij. dist. xix. et. ij. q. xxiiij. docendo siue doceat ex officio prelatis sicut qui predicat docet cum nulli hoc liceat nisi prelato vel eius auctoritate: siue doceat ex officio magisterij sicut docent magistri in theologia: quia vterqz impedit finem scripture qui est peruenire ad vitam eternā: etiā ratione scādali. q. aut est in peccato occulto peccat docēdo pmo mō non scdo modo. ¶ Circa op^o misericordie dimittere iniurias: nota qz rancorem nō licet habere ad proximū quantūcumqz male nobis faciat: sed actionē iniuriarū nō tenet iniuriarū dimittere imo bene facit petendo qz satisfaciari. dist. xlv. et qui. et. xxiiij. q. v. de occidendis. ¶ Si nō est cōsolatus tribulatos: mortale est saltē prelato qm ex tali omissione aliq̄ veniūt ad d̄sp̄rationē vel aliud malum z ipse bono modo p se vel p alijs posset salua disciplina. Si nō orauit p omnibus magna negligentia grane est viuētib⁹ ex elemosynis.

Opera misericordie corporalia sunt: visito ciho. poto. redimo. tego. colligo. condo. quoz rū ommissio est mortale: qm notabiliter leditur proximus: z homo posset facere: puta si visitares infirmū non moreretur ex tristitia: vel ex defectu necessariorum: nec sine sacramentis: nec desperaret sed confiteretur: est captiuus tu habes superflua vna de possēs redimere. est sine domo tu habes ampla palacia: pro quoz intellectū aduerte qd duplex ē necessarium. s. necessarium nature: sine quo homo viuere non posset nec sui quoz necessitatibus hēre puidere. Aliud est necessarium persone sine quo viuere nō potest decēter secūduz suū statum ipse z sui: z similiter duplex est superfluum. s. superfluum nature z persone. In iudicādo superfluoꝝ secundū sanctum tpo. nō oportet cōsiderare omnes casus qui possent in futurū cōtingere: sed solū secunduz ea q̄ verisimiliter occurrunt: nec terminus requisitorū ad decentiā status est indiuisibilis puta centum aurei: sed habet latitudinē: puta nō minus q̄ centū: nec plus q̄ cētum viginti ita q. xx. possunt ad di z minui stāte decentia. ¶ Necessarius primo modo nō est preceptum dare imo illicitum nisi psona cui per hoc subueniretur esset communitati multo vtilior: quia plus tenetur sibi homo q̄ alijs: sed necessarium secundo modo dandum est sub precepto ad releuandam necessitatem nature z absolutam alterius: quia ex charitate plus tenetur homo

diligere vitam proximi: quod decencia sui status: sed non tenetur dare hoc ad releuationem status alterius: quod nemo tenetur viuere verecunde in statu suo: ut re-
 leuet alium ad decentem statum. ¶ Unde ad releuan-
 dam extremam necessitatem proximi tenetur rex et
 alij principes depositis sericis et preciosis: si aliter
 non possunt subuenire induer se ipsos faccis et vi-
 libus: quod non solum charitas sed ordo charitatis est
 in precepto: et a fortiori ecclesiasticis et signanter pre-
 lati ad hoc tenentur: cum eorum status plus deceat
 paupertas quam diuitie et potius conseruetur pietatis
 operibus: quam multitudine famulorum armatorum
 cum bona eorum omnia sint pauperum. nec video quo
 modo possint excusari a mortali: si tempore quo ap-
 parer pauperes maxime in extrema necessitate in-
 tendant vanis et curiosis edificijs: deaurantes ve-
 ctes ferreos et lapides mortuos ecclesie: contempnis
 filiis ac lapidibus eius viuuis. ¶ Quod autem est superfluum
 vtriusque necessitati: dandum est sub precepto iuxta id
 quod superest date elemosinam. lu. xj. patientibus
 necessitate extremam. ¶ Quia si necessarium pro pro-
 ximo necessario est eis erogandum a fortiori quod su-
 perest. quod autem sub precepto teneatur dare patientibus
 solum iacturam status et non nature: non audeo plene
 diffinire: ne dante maiore preterit diuitum: sed beatus ioseph
 prima ioh. vlti. hoc sentire videtur dicens. si quis habu-
 erit substantiam huius mundi: et viderit fratrem suum
 necessitate habere: et clauerit viscera sua ab eo quomodo

charitas dei est in illo. hoc dicitur ratio naturalis et do-
 ctiores tenent. et si obijcias ergo non licet thesauriza-
 re ad mutandum statum. concedo quod appareret indi-
 gentes necessitate nature vel persone: alias licitum
 est. Et dicta facilius in mentem madentur ponenda per conclu-
 siones: quarum prior sit. ¶ Huiusmodi superfluum ad viuere licet
 necessarium ad decentem viuere tenetur de illo facere
 elemosinam: quod appareret in aliquo signa probabilia
 extreme necessitatis future nisi ei prouideatur. nec
 hoc videtur durum secundum rectam rationem: sed so-
 lus secundum brutalem appetitum et secundum sapientiam huius
 mundi que inimica est deo. vnde apostolus: nolite conformari
 huic seculo. Sed ponere habet religiosus ad versus libros
 et alia. vtrum ligetur hoc precepto. dicendum quod sic pe-
 tit tamen licentia a plato: quam si non potest obtine-
 re sanctus theobaldus. aliquid videtur dicere quod excusatur.
 vnde secundum ipsum religiosus contradicere prelato non
 potest exire claustrum ut subueniat parentibus ege-
 nis: aliquid sentire videtur oppositum. et verior eius
 sententia est quod in casu extreme inopie tenetur inui-
 to prelato subuenire talem inopiam patienti si sine
 graui scandalo potest: quod in his que sunt contra ius
 nature et diuinum non debet obedire. et in tali casu
 omnia sunt communia: et dando sic egeno calicem eccle-
 sie: non dat illi alienum sed quod suum est. vnde ex
 beato theobaldo. in. iiii. distin. xv. q. ij. primo. eliciunt ali-
 qui quod extreme pauper posset per vim tollere ab
 humeris diuitis pallium: et si occidat seruato mo-

deramine inculpate tutele nō esset reus homicidij cum habeat ex parte sua iustum bellum. **A**mbrosio nudorū est vestimentū quod recludis: tot sciasse inuadere bona: quot subuenire posses: esurientū est panis quē tu detines. disti. xlvij. sicut hi. **E**t bironymus. aliena rape cōuicitur: q̄ sibi ultra necessaria retinere. pbatur disti. xliij. §. primo et iniustedā naretur ut fur qui pro tali necessitate furatur: nec possit capere quomodo sint tute in cōscientia religiose habētes multa sup̄ sua in libris: imaginib⁹: manutergijs et vestib⁹ scientes aliquos pati magnas necessitates: si eis cū licētia vēditis nō succurrunt inopibus. tū q̄ ex voto solēni sunt pauperes et modicis debēt esse contēte: alias eorū paup̄tas pot⁹ erit nominalis q̄ realis. **S**ecūda conclusio dare elemosynas de toto necessario p̄sone extra necessitatē extremā nemo tenet. **T**ertia est: habēs uisū ad decētia status tenetur sub precepto dare elemosynā ubi adest necessitas decētie stat⁹ in alio nisi credat q̄ occurreret ali⁹ cui meli⁹ erit subuenire.

Quoniam soli possunt facere elemosynas: qui p̄nt donare. religio sit: vxor: filius familias: seruire huiusmodi qui in alteri⁹ potestate sunt nō p̄nt facere elemosynā nisi in certis casibus. **P**rimo qui de licētia superiorum peregrinantur. **S**ecūdo in extrema necessitate etiā cōtra superiorum pbibitionem. **T**ercio si habeat ad administrationem bonorum. **Q**uarto quādo illud quod datur non infert

domino sensibile nocumētus sed est quid minimū puta frustrum panis. **Q**uinto vxor potest vtilit̄ gerēdo negociū viri: ut si vir est sceleratus et dat ut deus illuz cōuertat: et facit sine scādalo: sicut abi gail datis panib⁹ intūto viro liberauit eum a morte. primo reg. xxv. **S**exto si supior: assignauit illis certum quid p̄ suo victu: et ipsi volūt abstinerere ut dent elemosynas. **S**eptimo si vir est fatuus q̄ tūc ad eam spectat dispositio domus. **O**ctauo si sit lucrosa et lucrū illud nō est necessarium domui sue. nec sunt deducēde expēse vict⁹ eius: q̄ vir tenet illā alere. p̄pter dotē et obsequiū. **N**ono si p̄ter dotē hēt bona paraphernalia. xxiiij. q. v. q̄ deo. **D**iscutitur autē a para q̄ est iuxta. et pherna dos: q̄ si iuxta dotē: et sunt bona q̄ defert vxor p̄ter dotē. vide in fra. **D**e. v. sensib⁹. **M**ortale est q̄ obiectis eorū vit̄ q̄s ad malū ut si dferet odorifera ad aliciēdū feminā ad luxuriā et similia. **N**ō occupare eos i obsequio dei et quātūz pot̄ nō hēt eos mortificatos nec sicut debet vsuz eorū refert ad deū cōiter sūt vēalia.

Omnis homo est interrogandus de his. **P**rimo an dolet si cū venit ad vsū rōnis statū primo ante alia nō se obtulit deo: sicut omnes tenemur ut dicit sc̄tus **T**ho. p̄ma secūde. q. lxxix. credo tamē q̄ filij xp̄ianorū nisi a teneris ānis sint dissoluti et sine disciplina nutriti implent hoc preceptum cum primo habēt vsuz rōnis. **S**ecūdo doleat si nō cepit d̄fiteri a. vij. āno: q̄ cōmuniter eo tē

poze est doli capax homo et sic tenetur cōfiteri.
 Tertio doleat: si a. xiiij. vel. xiiij. etatis āno non cō-
 municauit. Quarto si filijs. seruis. famulis. et om-
 nibus sue cure cōmissis fecit ab eo tēpoze confite-
 ri et cōmunicare. Quinto si quādo cōtraxit matri-
 monium per verba de presenti erat in mortali: qz
 est mortale cū per hoc fiat notabilis irreuerentia
 sacramēto: et multi contrahunt clādestine et nō cu-
 rant se preparare nisi ad bñdictiones nuptiales q̄
 nō sunt sc̄s. Sexto si femina quotiēs peperit con-
 fessa est et cōmunicauit. qz ad hoc tenet̄. ¶ Que-
 ri interrogādi sunt de periurijs: si cōfitēr. Si in fe-
 stis audiūt missam. Si obediunt parentibus. Si
 furant̄. omnia ista imputant̄ eis post quā sunt do-
 li capaces et si percutiūt grauit̄ alios pueros de
 prima tonsura: sunt excommunicati secus si leuiter
 riant̄. si faciūt inhonesta cū puellis et similia.

Quorati interrogādi sunt si se tractant amo-
 re et reuerēt̄: si hōeste et tēperate se habent
 ad actū cōiugale. si negāt debitū. si habent curam
 domus et familie vt viuant more christianoꝝ et sit
 bene disciplinata. si corrigūt male facta familie. si
 filios et filias maritant debito tēpoze et huiusmo-
 di: notabilis negligentia in his ē mortale: et totap-
 ditio ecclesie prouenit ex defectu discipline paren-
 tum: quia adolescēs iurta viā suam etiā cum senue-
 rit nō recedet ab ea. et sc̄s philosophū nō parū re-
 fert sic vel sic a iuētute assuescere.

Domini interrogādi sunt si hñt aliqd̄ in suo
 dominio d̄ quo nō sint certi qz habeāt iusto
 titulo. si negligit expedire negociātes. si non curat
 facere iusticiā petētibus: vltra mortale tenetur ad
 restitutionē de dāno. si fecit aliquā iniusticiā. si im-
 posuit exactiones indebitas subditis. si in distri-
 buendis officijs reipn. est acceptor psonarū. si am-
 bitiosus procurauit mai⁹ dominū mouēdo bella et
 lites iniustas. Si facit magnas expēsas in cōme-
 sationibus et cōuiujs. si imoderate et excessiue yri-
 tur delicatis et p̄ciosis in vestibus pamātis et eq̄s.
 si nō soluit debita. si testamēta maiorū impleuit. si sti-
 pēdia imoderata dat subditis et moderata nō sol-
 uit. si posuit malos officiales. si pctā publica et ma-
 rime blasphemias et veneficia dissimlat. si vēdit ius-
 sticiā. si incarcerauit aliquē indebite. si coegit ali-
 quā nubere alicui d̄ suis. si pmisit fieri to: neamēta
 vlduela. q̄ in nullo casu ēt cū licētia principis licēt̄
 nisi pro defensione p̄sone cum moderamine: qñ ali-
 ter nō posset euaderē. Si pmittit meretrices mane-
 re in hospicijs: vel intra ciuitatē et nō cogit qz ma-
 neant in publico lupanari. Si vassallos indebite
 aggrauat. si nō purgat prouintiam malis homini-
 bus. Si regi et superioribus suis maxime ecclesie
 fuit inobediens. Si appellationes iustas subdi-
 toꝝ negauit molestē tulit et ideo male tractauit eos.
 si fecit statuta cōtra libertatem ecclesiasticam: pu-
 ta qz nullus in terris suis instituat capellanas vel

relinquat bona ecclesie vel clericis: excommunicatus est. ca. nouerit. de sen. ex. Si pupillos: viduas et alias miserabiles personas non audit ad iusticiam. Si non facit aliquam audientiam publicam. Si nimis se occupat in ludis: venationibus et in alijs vanis. Si stat occiosus. Si fecit violentiam ecclesijs et pijs locis. Si irreuerenter se habet ad personas ecclesiasticas: vel male tractauit. Si existens patronus alicuius ecclesie presentauit indignos. Si fidei promissam in sui receptione seruauit. Predicta super notabilia sunt mortalia.

Clerici interrogandi sunt: si sunt ordinati vel beneficiati simoniace. Si recepit ordines in mortali. Si executus est que sunt ordinis in mortali. Si suspensus vel irregularis existens exerceuit actus ordinis: vel interdictus. Si dimisit horas canonicas sine graui infirmitate: in omnibus predictis est mortale: si non portauit habitum et tonsuram. Pro cuius noticia aduertendum quod de vi. et ho. cler. ca. clerici officii. sic dicitur. clerici tonsuram et coronam habeat congruentem indumenta clausa desuper deferant: nimia longitudine vel breuitate non notanda. panis viridibus et rubeis non utantur. nec manicis aut solaribus consutijs. frenis. sellis. pectoralibus de auratis: aut alia supfluitate gerentibus non utantur: aut capis manicatis in diuino officio: sed nec alibi que sunt in sacerdotio et personarum constituti: nisi iusta timoris causa exigat habitus transformari. In clem. etiam quoniam. eo. tit.

sic dicitur. quicumque clericus virgata vel partita veste. id est diuersorum colorum utitur sine causa rationabili: si est beneficiatus suspensus est a fructuum perceptione per sex menses. Si non est beneficiatus et est in sacris contra sacerdotium per idem tempus est inhabilis ad beneficium obtinendum. Sacerdos vero vel religiosus per annum suspensus est a perceptione fructus beneficii habitum et inhabilis ad beneficium obtinendum. dist. xli. §. primo. dicitur etiam quod sacerdos non se ornent fulgidis aut sordibus vestibus facientes contra predicta non semper peccat mortaliter: nisi in his casibus. Pro primo secundum panorum in. ca. si quis. de vi. et ho. indistincte si non deferat tonsuram: ita quod aures pateant secundum glo. in ca. clericus de vit. et ho. sed hoc non videtur nisi excessus sit notabilis ultra consuetum et sit in sacris vel beneficiatus. facit. ca. ionas. de cleri. coniung. et ca. unico de biga. li. vi. si autem sit in minoribus tamen et non habet beneficium non tenet eam deferre. arg. d. ca. ionas. et glo. dist. l. ca. fin. Secundo peccat mortaliter si portat vestem partitam: vel tabardum si est beneficiatus secundum siluestrum. et fere omnes doctorum. dist. xviii. §. primo. et j. q. vij. si quis. quia canon non vult clericos habere vestem talarum. dist. xxiiij. non liceat. nisi si secreta et in domo portet vel ex causa rationabili puta si peregrinatur: quo casu non licet habitum transformare penitus ne clericus appareat: nisi ratione timoris: cum strictissime hoc prohibeatur. de sen. ex. contingit. Tertio peccat mortaliter

vtens rubeis et viridibus vestibus, secundum partem in d. ca. clericus. et idem de caligis: sic tenet angel. in uel. et omnes fere docto. Est autem tabardum vestis superior: ita breuis quam inferior vestis apparet: sed pro isto et secundo casu potest dici quod peccant mortaliter sic vtentes quoniam vestis est notabiliter irreligiosa et cum scandalo vel preciosa nisi sit preciosa ad consummationem se his quibus conuiuit ne vilescat. argu. distin. lxx. epi. Excedentes vero in predictis sine scandalo vel in modico: durum est danare ad mortale. **¶** Quis peccat mortaliter clericus in sacris vel beneficiis? si nutrit comam aut barbas nisi ex causa iusta: non est autem causa iusta pro luto defuncti: quia potest excommunicari. d. vit. et ho. cle. si quis. **¶** Secundum ricard. in quoli. iij. clericus habens sufficientem patrimonium ad necessitatem nature et decem statum et persone: si recipit beneficium ut bene dispenset non peccat modo sit idoneus: si vero recipit solum ut ditet amicos et mutet eorum statum et ut magis honoretur et delicatus uiuat mortaliter peccat. j. q. ij. clericos. et secundum ioan. and. seruendo ecclesie si bona eius consumit: et ex cupiditate suum patrimonium seruat mortaliter peccat: et ut dicitur. xvj. q. j. ca. vlti. qui bonis pariterum substentari possunt: si quod est pauperum accipiunt: sacrilegium committunt: alias seruendo ecclesie: licet uiuere de ecclesia et patrimonium suis heredibus seruari: potest etiam de bonis beneficii dotare consanguineas sanctos earum statum si indigent non aliter. **¶** Et rorin

ca. quattuor. et in ca. cognouimus. xj. q. j. clerici tenentur facere. iij. partes de rebus ecclesie et oblationibus fidelium. sepe: pauperibus: ipsi sacerdoti: et fabrice. Et quo ad quartam episcopi et fabrice statum est consuetudini nisi quoniam fabrica remaneret derelicta: quantum vero ad quartam pauperum nulla uallet consuetudo in contrarium imo sanctos omnes docto. non solum quartam: sed omnia superflua tenentur erogare pauperibus sub pena mortalitatis: nisi in duobus casibus. **¶** Primo si fabrica eger. **¶** Secundo si uellet cultum dei in sua ecclesia ampliare: nulla tamen extrema necessitate occurrere arg. ca. dudum. ij. de elec. et ca. cum secundo. de prebend. et quicquid diuites vel turpes persone acceperunt aliquid a personis ecclesiasticis de bonis beneficii tenentur restituere ecclesie: nisi acceperint causa elemosyne uel propter aliam honestam causam uel necessariam. distin. lxxvj. pasce. secundum silues. et docto. sed limita si dent de quota deputata pauperibus: nam partes que in usus eorum cedit si turpiter expendant peccat: accipientes tamen non tenentur restituere nisi. l. tho. ij. q. clxxvj. **¶** Secundum ioan. cal. clericus dimittens officium si sine causa rationabili tenetur restituere fructus inter perceptos ab ecclesia. in ca. j. de cele. mi. q. propter officium datur beneficium de rescrip. ca. si. li. vj. ubi etiam asit datur aliquid ob causam: causa non secuta illud potest repperi. ff. de codi. ob tur. ca. quasi per totum. panoz. dicit in d. ca. quod quamuis sit tutior: hec opinio est tamen nimis rigida ad motum

clericus si
tuz omni
superflua
pauperum
erogare

dicitur quod non solum datur beneficium propter officium: sed etiam ut clericus assumptus in parte domini de patrimonio domini viuatur: et non mendicet. dist. xciiij. diacon. et ca. ij. de prebendis. angel. tenet cum prima opinione. Ad id dicitur quod prima opinio semper est consilioda: non tamen peccat mortaliter clericus si non restituat: quia officium propter quod datur beneficium non est solum hore canonice: sed est ministratio sacramentorum et consiliorum et verbi dei: et decantatio diuinorum et huiusmodi: et datur ob causas ea non secuta potest repeti: quoniam erat causa totalis principalis dandi: secus si fuit partialis et secundaria ut in proposito. Ad id etiam beneficium non datur sub conditione: sed sub modo. vnde modo non seruato adhuc fructus sunt beneficiati. hanc tenet palu. florēt. siluef. ioā. and. et pene omnes. Similiter existens in mortali notorio cum sit suspensus secundum angel. restituere tenetur fructus preceptos: quia suspensus idem est ac si non resideret: quia nullum et inutile idem sunt. dist. tra. inter corporalia. sicut non rite et non fieri paria iudicantur. de presbitero. non baptizati. veniens. siluef. tenet quod non residens non tenetur restituere nisi condenseret: nec est simile de non residere et de existere in mortalibus: quia hic in aliquo deseruit ecclesie et rite quantum ad id quod ecclesia statuit ut psalendo orando. ¶ Et cum dicitur beatus thomas clericus si sit idoneus licite appetit beneficium simplex: dicitur autem idoneus si sit medicus doctus et laboret bene viuere et sciat quod sunt de ricatus ut recitare et huiusmodi. Beneficium autem

curatum in nullo casu quocumque sine et quacumque populo si necessitate non licet appetere. Si tamen non videret unde competenter de bono pastore provideat: liceret desiderare quod deus se faceret dignum ut alijs prodesset: quia velle promoueri pro deo non est presumptuosum cum nemo sciat an sit dignus odio vel amore: si credit se indignum tunc est iniustus quare preponi alijs. itaque talis vel est superbus vel iniustus: maxime si sit talis cui vitia placet in propria persona vel cui non displicet nec ea conatur euertere in alijs: quoniam vero astringitur precepto si probabiliter videt se dignum vel saltem dubitat: mortaliter peccat non obediendo: et idem si non astringitur precepto sed consilio: et probabiliter credat quod per alium eque bene provideari non potest: quia est contra fraternam charitatem: facit. viij. q. prima. in scripturis. vnde augustinus: episcopus et si administratur ut decet: tamen indeceter appetitur: oculi sancti querunt charitas: negocium iustum suscipit necessitas charitatis: quam facinram si nullus imponit intueri de veritati vacandum est: si autem imponitur suscipienda est. ¶ Interroga si celebravit distractum mente. Si cum vino vel pane corruptis: non probabiliter mortale est. Si raro celebrat. De iure diuino non tenet secundum sanctum thomam celebrare aliquando: et mortaliter videtur peccare qui in festis valde precipuis quando christiani communiter solent communicare non celebrat quia sacerdotibus preceptum est: hoc facite in meam commemorationem et reus est negligencie et valde igrā

tus qui nō vti⁹ potestate nobilissima sibi concessa nisi ex causa rationabili omittat: hoc tenet palu-
 riar. florēt. angel. z silues. ¶ Si pollutus ea-
 dē die celebravit: vbi aduerte q̄ qñ pollutio acci-
 dit ex turpi cogitatione precedere vel crapula: vel
 ex alia causa quam certū est vel pbabile fuisse mo-
 tale: scđm sanctū tho. necessario impedit. Si vero
 causa fuit culpa venialis impedit ex congruo nisi
 adsit dies festus: vel homo habeat deuotionē vel
 debeat supplere pro alio et huiusmodi ad arbitri-
 um boni viri. si autē accidat ex causa vbi nullum p-
 babiliter credit fuisse peccatū: in sua libertate est
 communicare z nisi sentiat distractionem mentis
 melius est cōmunicare: imo dicit palu. q̄ quando
 venit ex causa mortali nō est mortale eadez die cō-
 municare cū contritione z cōfessione: z idem silues.
 z videtur verum. ¶ Si habet nimiam cōuersatio-
 nē cū feminis: periculosus ē. si cohabitāt mulieri
 de q̄ pōt esse rōnabilis suspitio mortale ē: etiā si sit
 cōsanguinea. de cohob. cler. z mu. ca. j. z ca. iterdis-
 rit. Si fuit ordinat⁹ ante etatē debitā: mortale ē.
 Etas debita ad primam tōsurā et ad tres ordines
 miores ē. vij. ānorū. dis. lxxvij. in singlis. ad acolita-
 tū post. xij. annuz. ad subdiaconatum post inchoa-
 tū. xvij. ānuz. ad diacōnatū post inchoatū. xx. i sacer-
 dotio. icōbate. xxv. clemē. generalē. de etat. z illor-
 di. Si dimissit horas cāonicas vl̄ qñ dicebat occu-
 pauit se i aliquo nimis distractiuo: mortale ē vbi.

Sciendū q̄ omnis clericus beneficiat⁹ etiam
 tenui beneficio capellanie: quā p aliu seruit dū
 tamē ipe habeat titulu: z ordinati in sacris z reli-
 giosi tenent dicere sub p̄cepto horas vt dicit doc-
 to. in. ca. p. d. cele. mis. z omittētes peccāt grauit⁹: ni-
 si excuset talis infirmitas q̄ si dicerēt multū obesse
 timerēt: nō autē excusat si nocumētū sit leue vt i q̄r-
 tana. in hoc tñ stādū est arbitrio medici: aut boni vi-
 ri. Unde i his casib⁹ circa diuinū officium peccat⁹
 mortalit⁹. Primo qñ omittit sine causa rōnabili
 infirmitatis vel simili. Secūdo qñ dicit nimis di-
 stracte. ca. dolētes. de cele. mis. Tertio secūdu ali-
 quos qñ non dicit secūdu q̄ est in ordinario sed
 hoc non videtur: qz dicere hoc vel illud non est in
 p̄cepto: cū diuersi diuersa dicāt. de cōse. disti. v. in
 die. vñ malefacit q̄ nō seruat ordinariū suū: satisfi-
 cit tñ p̄cepto dicto quocūqz officio secūdu verior
 rē opinionē. qd autē sit pro officio dicēdū: non est
 ben determinatū. s̄ est attendendū ordinariū: z illd
 quod generali cōsuetudine dicitur vt de p̄cepto
 vt sic est dicendum. Unde ad officiū beate virgi-
 nis in festis non solēnibus: et ad nouē lectiones de
 functorū semel in septimana vident⁹ teneri fratres
 ordinis nisi etiā i hebdomada oīūz scōrū: qz quouis
 in die aīaz dicāt. ix. lectiōes defunctorū: dicit⁹ tñ p
 modū officij z nō p modū suffragij. vñ vltra illas
 tenent⁹ ad alias: qz generali cōsuetudie vt d̄ p̄cepto
 dicunt⁹. ad letanias vero qñ fit d̄ feria: z ministri al-

taris et notat^r ad missas p defunctis ad tres lectio-
nes defunctor. secundū siluef. nō tenent sub pcepto
s; satisfaciūt si p alios dicāt: qz nō ē on^r psonale. et
quo patet q p̄lati variātes officii: puta si qd ē in
ordinario triū lectionū: faciāt celebrari sub duplici
et solēni: quāuis male faciāt nisi ex valde rōnabili
causa vt si est patron^r ecclie vel habent reliq; deo
et huiusmodi: nō peccāt mortalit^r: cū determinatio
officij nō sit in pcepto. Et de infra.

Sciendū q habere plura beneficia sine cura: et
q nō requirūt residētā secundū iōā. and. in. ca.
iā dudū. de prebē. et scdm inocen. hodie est licitum:
cum p̄hibeat pluralitas beneficiorū solū cū cura
in. ca. de multa. de preben. iura autem antiqua. vt
ca. epl. dis. lxx. et. ca. presbyteros. xvj. q. prima. lo-
quūtur secundum sua rpa: vel restringuntur ad cu-
rata: sed hosti. in. cap. litteras de prebē. tenet cō-
trarius et q̄ prelati nō possunt in hoc dispēsare. dis.
lxx. sanctorum. et dis. lxxvij. acutiū. dicit tñ q ne dā-
netur tāta multitudo q̄ dispēsari potest vt q̄s ha-
beat plures prebēdas in beneficiū. nō in titulū. gof-
fre. vero tenet q nullus pōt habere plura si vnum
sufficiat. panoz. in. ca. cuz iam dudū de prebē. idē te-
net. si propter se solum habeat: secus si collata sunt
nō rōne sui: sed ppter vtilitatē beneficiorū vt qz est
hō industri^r et cōsciētā^r. sc̄tus tho. i. quoli. it. dicit
q h̄re plura bñfitia cōtinet in se plures iōrdinatio-
nes qz nō est possibile vnū in plurib^r eccliesijs ser-

uire in quib^r est beneficiat^r: cū beneficia sine stipen-
dia ibi ministrātū: sequit^r etiam diuini cultus dis-
minutio: dū vn^r loco plurimū instituit: fraudat etiā
voluntas testatorū qui bona eccliesijs reliquerunt
vt ibi esset certus numerus ministroū: sit etiā in
iusticia dū vnus plurib^r beneficijs abūdat: et ali^r
dignior nec vnū habet: appositis tñ aliq̄bus circū-
stantijs dicte deformitates tollunt: puta si in plu-
ribus eccliesijs eius obsequiū est necessariū et pōt
plus seruire absens q̄s alius p̄sens. Et dīcēdū q
ex dispēsatione pape pōt q̄s h̄re plura beneficia tā
curata q̄ nō curata: siue vnum sufficiat ad vitā ho-
nestā beneficiati siue nō: dū mō dispensatio fiat ex
causa q̄ triplex est. s. necessitas: puta qz plures non
inueniuntur idonei. vtilitas eccliesie nō ipsius be-
neficiati: et prerogatiua meritorum vt qz plus va-
let absens q̄ alius p̄sens: qñ vero vnum benefi-
cium sufficit: dispensat^r per papam sine causa legitī-
ma: nō est tut^r in cōscientia: quia est cōtra ius natu-
rale in quo nō dispēsat papa: et alterat nō soluz iu-
ris positini dispositio: sed etiā xp̄i patrimonii in-
iuste disp̄git: qd est cōtra i^r diuinū. vnde cū bona
eccliesie papa nō possit sine cā alienare: multo min^r
potest dare alteri licentiā ipsa dispergendi: nec va-
let cōsuetudo contraria. et glo. et iura q̄ dicunt q va-
let intelligunt pro necessitate: vtilitate vel prerog-
atiua meritorum: hoc tenet panoz. hos. florenti. et
siluef. alias tenet dictuz beatus berni. qui nō est vn^r

sed plures in beneficijs nō erit vn⁹ s; plures in sup-
 plitijs. et cōcurrente dispēlatione ex causa iustitiae
 desit bona intētio ex parte beneficiādi: puta qz qm
 plura beneficia vt sit ditior. vel vt laut⁹ viuat. seu
 vt facili⁹ pueniat ad episcopatū: graui⁹ offendit.
Si benedicit mensaz ante q̄ comedat qz tenet:
 z post agere gr̄as. distin. xliiij. nō liceat. Si sepe
 uit mortuos in mortali māifeste: mortale est. idē
 ex cōmunicatos z interdictos. Si obtinuit benefi-
 tiū nō intendēs clericari. secū dū angel. de mēte pa-
 nor. in capi. ad audiētā. de cler. nō resl. peccat mor-
 talit. Si sine cānō residet in beneficio: mortale est.
Si partē beneficij paupib⁹ assignatā: expēdit cum
 turpib⁹ psonis: vel ad vsus in bonos. mortale ē.
 et tenet restituere egenis: si vero id fiat d̄ quota ad
 sui sustentationē d̄putata nō videt q̄ teneat. ff. de
 i. ij. q. clxxxv. si male tractat edificia et res ecclesie.
Si vasa z paramēta ad diuinū cultū tenet in manu
 da: nam vasa sacra: cor: palia: vestes ministroz: pa-
 le altaris z oratoria p̄cipit q̄ mūda z nitida cōser-
 uent. de custo. eucha. ca. ij. nimis enī absurdū est: i
 sacris sordes negligere: q̄ dedecet in pph̄ais. si
 grauius offendit q̄ illa habet turpiora q̄ si essent
 pro seruitio rusticorū. **T**ria magna mala sunt
 in statu clericorū. Primo q̄ aperte appetit curā
 animarū z vacante curato ingerit z opponit se ad
 illud. cum tamē cōmunis sentētia docto. sit q̄d
 berata rōne appetens beneficiuz cum cura peccat

mortaliter vide infra. Secūdo q̄ multi habēt plu-
 ra beneficia: z tamen cōmunio: opinio docto. est
 q̄ papa nō pōt sup hoc dispensare sine necessitate
 vel utilitate ecclesie: et sup hoc solēnes disputatio-
 nes habite sunt parisijs: z in omnibus est cōclu-
 sum q̄ segura cōscientia nō pōt quis retinere plu-
 ra beneficia etiā cuz dispēlatione: nisi sit pro bono
 ecclesie. et reuelationes facte sunt multis sup hoc:
 vt patet in fascisculo tēporū z in speculo exēplozū.
Tertio qz quartam partē fructus beneficiū mul-
 ti plene nō dispergūt paupib⁹ ad qd tenentur: de
 his paulo ante visum est. aduerte q̄ offiē peccatuz
 carnale etiā cogitationis clerici z religiosi est sacri
 legiū. Nota q̄ cuz nō sit tarata suma valoris bñ-
 ficiorum sed aliqua sint maioris redditus aliqua
 minoris: totuz illud debet cōputari pro beneficio
 qd̄ peruenit ad man⁹ beneficiati: vñ si extrahatur
 de reditu beneficij portio vna epō z altera fabrice:
 soluz manet obligatus ad partem pauperum.

Srelati interrogādi sunt si corrigūt publicos
 criminosos. Si ponit in officijs z promouēt ad or-
 dines indignos. Si fuit nimis. pomposus in or-
 natu. Si nō visitat singulis ānis dioceſs. Si nō
 d̄putat viros ed p̄dicādū z cōfessiones audiēdū per
 dioceſs. Si ordinat i sacris nesciētes recitat. Si
 cōtulit officia simōiace. **H**as interrogatiōes po-
 sui solū qz cōiter sunt mortalia licet aliquādo sint
 venialia ppter ipfectionē act⁹. de venialib⁹ nō cu

raui qz mortale est materia necessaria penitentie: ve
niale aut non: sed voluntaria nec quis tenetur illud
cōfiteri nisi in his casibus. Primo quādo dubi
tat esse mortale. Secūdo secundum aliquos ratio
ne statuti obligātis ad hoc: sed hoc non potest fieri
nisi forte de veniali exteriori. Tertio secundum an
gel. quando traheret ad mortale: sed nec tunc tene
tur sed sufficit q̄ per se doleat. Quarto quādo nō
habet mortale z in paschate tenetur cōmunicare:
sed in tali casu sine cōfessione sufficeret dicere ego
ex grā dei in munis sum a mortali sine cōfessione.
Post hoc cōcludat penitēs: s̄ his z plurib⁹ alijs
oblitis z incognitis qualitercūq; z quorūcūq;
deum meū offendī: cogitatione: locutione: opere z
omissione dico meā culpā: p̄cor te vt absoluas me.
Audita cōfessione q̄rat sacerdos an doleat de
omnib⁹ z pponat in futurū cauere: z an sit aliqua
occafio ex parte sua ad recidiuū de p̄p̄quo. pos
tea increpet z dulcī exhortet penitentē ad bonū:
z affliget breuē orationē pro sacrali penitētia ad
quam solus obliget: quā possit statim explere: z de
cōsilio det aliā longiorē quā postea faciat nisi
cādo illi q̄ nō obligat illū. Et vt libētius acceptet
z plura per se faciat declaret ei quanto maiore res
quirent sua peccata satisfactionem: z q̄ si hic nō
soluit: hiet in purgatorio: z iniungat ad penitenti
am bona quecūq; egerit z mala q̄ sustinebit quia
virtute clauium plus ei valebūt: z caueat ne sit ni

mis prolixus in orōnibus super penitentē sed pre
missa absolutione ab excōmunicatione si quas ha
bet z intēdat absoluere ab omni aqua potest etiā
si de ea penitēs nō meminerit: z facta breui oratio
ne ne fructus absolutionis impediatur: dicat for
maz absolutionis: que est absoluote: ita alte z dis
tincte vt eam percipiat penitens: quia pro abso
lutione principaliter z nō pro oratione venit peni
tens ad cōfessorem: z potest dicere hoc modo. Si
teneris aliquo vinculo excōmunicationis suspen
sionis z interdicti: a quo possum te absoluere: ego
te absoluo totiens quoties incurristi: z restituo te
sacramētis ecclesie cōmunioni z vnitati fidelium.
in nomine p̄ris. zc. Passio domini n̄ri Jesu x̄pi: z
merita beatissime virginis marie et omnium sancto
rum z sanctarum dei quidquid boni feceris z in
tendis facere: mala q̄ sustines z sustinebis sint tibi
in remissionem peccatorū tuorum in augmentum
gratie z in premium vite eterne amen. Ego te ab
soluo ab omnib⁹ peccatis tuis. in nomine patris:
z̄c. vel aliter. Per asp̄sionē sanguinis dñi nostrī z
per merita beate marie z omnium sanctorū: dñs abs
soluat te: z auctoritate ipsi⁹ ego te absoluo ab om
nib⁹ pctis tuis. In noīe p̄ris. zc.

Simoniā est voluntas deliberata emendi vel
vendendi spirituale: seu annexum spirituali.
Nomine emptionis intelligitur omnis contrac
tus non gratuitus. z nomine pecunie qua emptio

z vēditio fit: omne qđ pecūia estimari potest. Et igitur quis dicēdus sit simoniacus oportet qđ intendat accipere aliquid pro spiritualibus quasi precii qđ est contra iustitiam cu3 nullo precio emi possint. Si autē exhibitis primo spiritualibꝫ gratis: postea aliquid erigat ad sui sustentationem vel quia sic est consuetudo: vel quia ius hoc status it: non erit simonia. debet etiā cessare omnis pactio z cōuentio: qđ si interueniat pactio promissificanda z p similibꝫ: etiā si nō petatur aliquid vt p cii sed vt substētamentū: presumit simonia. Et qđ simōia est in sola volūtate ita qđ nulla pactio ad extra fit: dicitur simonia mentalis z euadit penas iuris: secus si ad extra pcedat. ¶ Secundū panoz. in. ca. primo de simo. qui cōfert ordines si habet familiaritū nihil debet accipere pro cōferendis ordinibꝫ: si autē nō est salariatus licite potest aliquid accipere collatis gratis primo ordinibus pro suo labore cōsiderata laboris z negocij qualitate z nō ordinis. vñ sine dubio simonia est plus exigere pro ordine digniori. Similiter scđm hostien. si in ecclesia sint diuersa cimiteria: z taretur pro quāta pecunia qđ ponatur in tali cimiterio vel sepeliatur in tali parte ecclesie: simonia est. in. ca. audiui mꝫ. de simo. et. ca. abolēde. et. ca. sicut. quia quāuis p loco z trā sepulchri in qua nullus est sepultus z qđ non est deputata sepulchre aliquid possit peti: post qđ tamen est deputata auctoritate ep̄i vendi nō pōt secūdus

omnia iura. verū est qđ cessante p̄hibitōe iuris potitui: vel si illa est p cōtrariā consuetudinem obrogata: trā sepulchri vendi possz habito respectu ad id quod est corpale in ea: nō ad spūale: z pro maiori precio secūdū qđ locus est honoratioꝝ: vñ nescio quomodo possint excusari a simōia: petētes certā sumaz pecunie: a volentibus sepeliri in suis capellis maioribus vel in certa parte ecclesie: nisi dicatur qđ habēt respectū solum ad id quod est corporeale: dātes gratis quod est spūale: dicētes qđ iura qđ prohibent vendi etiā illud quod est corpale sunt abrogata p contrariāz consuetudinē scientibus z sic practicantibus p̄latis ecclesie: pōt etiā dici secūdū panoz. qđ si dicatur date nobis tot pro sepultura simonia est. ca. nō satis. Si vero dicat consuetudo est qđ de aliquid pro loco sepulture seruate cōsuetudinē nō erit simonia. ca. ad aplicā. itaqz nō stante p̄hibitione predicta excusari possent vendētes suas capellas: si soluz petunt seruari laudabilem consuetudinem: vel si habent respectū solum ad id quod est corporeale z ad impedimēta que eis proueniunt ex sepultura in tali loco. Similiter simonia est si p maiori precio portetur specialis crux: vel campane maiores pullentur. ¶ Ad euadendā simoniam in dispensatione spūalium: cauendum est primo: ne sit corrupta intentio emendi vel vendendi spūale. Secūdo seruanda est forma honesta in petendo: ita qđ nihil petat nisi quia sic est pia cō

suetudo: vel quia ius cōcedit post gratuitam spiri-
ritualiu collationē: vnde statuta per verba affirma-
tiua de fatienda p̄cessione: portāda cruce: missa dū-
cenda z huiusmodi liberāt a simonia: vt si dicatur
quicūq; dederit tot habeat tot missas: fiat p̄cessio
sio pro eo. si vero fiat per verba negatiua puta non
fiat p̄cessio nisi pro dante tot simonia est. **Quin-**
nis simoniaci in ordine vel in beneficio sunt exco-
municati z a solo papa sunt absoluedi: vt patet in
extrauag. martini. v. in concilio constantiensi que in-
cipit. Sacro. Vide infra.

USura est lucrum principaliter intentum et
mutuo. Dicitur autē lucrum omne cremen-
tum vltra capitale: z p̄prie loquēdo nō est mutu-
um nisi in rebus que vsu suo consumuntur. **Hab-**
berant res duplicem vsu sicut p̄cipalem z se-
cūdarū sicut p̄cipalis vsus pecunie est distractio
secūdarū vero ostētatio diuitiarū vñ si tradat̄ pec-
unia ad vsu quo nō distrabitur: nō erit mutua
ta sed locata. **¶** Notādū q̄ in mutuāte parti spe-
lucri: et parti ex beniuolētia lucrum est p̄cipal-
lis intentio: si eo cessante nō mutuetur: z secūdarū
est beniuolētia: z ecōtra p̄cipalis intētio est be-
niuolētia si ea cessante nō fieret mutuū. p̄cipal-
lis autē intētio lucri est q̄ facit vsurā nō secūdarū
sicut z in simonia. vñ vbiq; cōcurrunt ista tria.
Lucrum p̄cipaliter intētum: mutuū: z pactū est
vsurā formalis: vbi vero cessat pactū sed sunt alia

duo est vsura mentalis: z in hoc consistit tota ma-
teria vsurariū. **¶** In his casibus licet accipere vltra
sortē sine vsura. **Primo** qñ ecclesia vel laycus
recipit a suo vasallo feudum in pignus. ca. j. de feu.
Est autē feudū beneficiū concessum alicui rei im-
mobilis manente p̄prietate eius apud dominū.
Secūdo quādo sine omni pacto recipitur gratis
oblatū. **Tertio** rōne lucri cessantis: dum modo lu-
crū cessans esset quasi in actu z probabiliter spera-
retur: si enim esset solū impossibilitate hoc nō licet.
¶ Vbi dicit sanctus **Thō.** secūda secunde. q. lxxviii.
secūdo. q̄ mutuās nō pōt deducere in pactum lu-
crum cessans: quia nō debet vendere: quod nō dūz
habet z pōt multipliciter impediri: patet q̄ loqui-
tur de lucro incerto: **sec** si lucrū p̄babiliter sit cer-
tū: ideo sine scrupulo pōt deduci in pactū: lucrum
cessans cōcurrēt̄ his. **Primo** q̄ mutuās mal-
let lucrari alia via sed facit ex amicitia. **Secundo**
q̄ hēat cōpotus de laborib; periculis z expensis:
q̄ lucrum dicitur deductis expensis. **Tertio** q̄
pactum nō fiat ad semper: quia p̄sumeretur: qd
mallet lucrari illa via: q̄ alia. **Quarto** q̄ nō sit ali-
tis in tanta inopia q̄ teneatur ei mutūare. **Quin-**
to quod id quod recipit sit interesse lucri certi.
¶ Quarto rōne dāni emergētis vt si p̄p̄ter mutu-
um necesse habeat vendere res suas viliori p̄cio.
¶ Quinto ratione dotis si vir sustineat onera matri-
monij: pōt frui possessiōe data a socero in pignus

nec cōputabit fructus. d. vsu. ca. salubriter. Secundo licet accipe ultra sortē rōne pene apposite. Si tamen creditor malet debitorē penas incurrere: q̄ sibi in termino soluere: secundū Scotum esset vsura. Similiter si non soluit in termino ppter impotentiam: vel sine culpa sua: quia ubi non est culpa non debet esse pena. l. sancimus. c. de peni. Septimo ratione periculi: quia res extra periculi plus valet: q̄ res eiusdem speciei in periculo: secundum docto. in ca. nauiganti. de vsur. Octauo ratioe administrationis puta tenebatur collocare pecunias alteri in aliquo fructuoso: et nō fecit sicut tutor: nisi cuius erat pecunia p̄t ultra sortē tantū petere quā tum lucri veri similiter habuisset: si vt debuit collocasset. ff. de admi. l. tutor. Nono rōne hostilitatis: nam quē possis spoliare rebz et psequi gladio: licite ab eo erigo vsuras: sublato tamē scādalo. c. iij. q. iij. ab illo. Decimo rōne ostentationis: do tibi pecuniā signatā ad ostētationē vel ad ipignora dū: ita q̄ vob eadē in numero mihi restitui: possis aliter qd lucri h̄re qz nō ē mutuū s̄ locatio. Et de infra.

Scrupulus est motus animi in vnā partē et in aliam: q̄ pusillanimitas dicitur. Causas autem sunt vel ex cōplexiōe ad timorē apta. vt est frigiditas melacolica: vel ex egritudine seu debilitate vt ppter nimias vigilias et abstinentias vel ex societate scrupulosoꝝ: vel ex tēptatione demonuz. de hac bernardus.

Pusillanimitas parat turbationē: turbatio de sepe

ratione. Ad tollendā hāc passiones sunt multe regulæ. Prima est remotio seu mitigatio cause per medicinas et moderatas recreationes. Secunda est q̄ talis p̄paret se dolendo de preteritis et p̄ponēdo cauere de futuris: nam faciēti qd in se est: nūq̄ deficit deus. Tertia est vt deuote oret et legat liberos sanctos. Quarta sup̄ omnia obediat prelato et viris doctis et ad dictū eorū formet et deponat conscientias: et ea deposita faciat crebro cōtra scrupulos et hoc est potissimū remedium. Nūq̄ demōstrat latenter obicit q̄ in dubijs tutior pars est eligenda: respōdeat scrupulosus: hoc nō esse p̄ceptū s̄ consiliū: alias omnes relicto seculo deberēt monachari qz hoc est tutius: sufficit ergo eligere tutiū. Si iterū dicat q̄ amās periculū peribit in illo: et p̄cōsequens incedens per vias latiorē peccat. respō. hoc esse verū qm̄ quis nō magis p̄deret ad vnā partē q̄ ad aliam et manēs sic dubiū opatur secus quādo p̄babilit̄ magis declinat ad alterā partē: qz in moralibz nō possumus habere demōstrationes: sed sufficit habere p̄babiles rationes. et sic credit informata ratione: quāuis ex alia parte habeat scrupulū et timorē. qz talis nō peccat: etiā si sit falsa opinio quā sequitur: dum tamē non sit cōtra sacra scripturā manifeste: vel cōtra determinationes ecclesie. Si. iij. sugerat q̄ scdm̄ Breg. bonarū mentis est agnoscere vbi culpa non est. respō. q̄ secundū docto. intelligitur agnoscere. i. timere nō autē

determinare. Si ad huc obijcit: si esses in articulo mortis: nolles sic mori. dicat q̄ in tali articulo multa faceret homo que nō sunt necessaria nec expedit facere in tota vita. ¶ Notaduz q̄ scrupulosi frequenter debēt vti epicheia q̄ est virtus qua quis seruata legis intentione verba legis non seruat: qd̄ in multis casib⁹ licet secūdū sanctū Theob. secunda secū de. q. cxx. maxime scrupulosi interpretando discrete p̄cepta etiam diuina precipue affirmatiua: q̄ interpretatio licet in foro causarū spectet ad legis latozē: tamē in foro conscientie p̄tinet ad quēlibet in facto suo. et in epicheizādo p̄cepta humana et diuina vtef̄ his regulis. Primo vbi sunt varie opiniōes eligat et sectet ipse opiniōez plus faciētem ad securitatē sue cōscientie: quia hoc licet. Secundo semp̄ amplectat̄ interpretatiōē mitiorē circa p̄cepta: quia p̄cepta dei et ecclie non sunt ad tollendū sp̄iales dulcedinē: quā tollit sentētia scrupulosa. Tertio nec de⁹ nec ecclesia scdm̄ docto. in tēdit obligare ad vix possibile: qz vix possibile: dicitur impossibile. alias onus domini non esset leue: et deus nō esset benignissim⁹ homini: qd̄ est falsum. Quarto nec deus nec ecclesia intēdit aliq̄ obligare: vt appareat fatuus: sicut nec vota quozū reditio est d̄ iure diuino: si sunt fatua sunt iplenda. Quinto vita bonozū sumi debet in exemplum et eis est credendum: quia presumitur eos haberere ctum iudiciū: sicut habent bonū affectum. Sexto

in his q̄ sunt mala quia prohibita sicut illa q̄ sunt d̄ iure positivo excusat cōsuetudo p̄scripta: quia tollit legem et ipsa est optima legum interpretis: imo secūdū siluef. excusat: quāuis non sit p̄scripta: dū modo sit rōnalis et tollerata sciēt̄ a legis latoze nō reclamante cum possit. ¶ Notandum q̄ nemo debet formare cōscientiā q̄ sit excōmunicatus: qm̄ nō est certus q̄ peccat mortalit̄ in aliquo facto: quia sine mortali vero vel p̄sumpto nemo eijcit̄ ab ecclia qd̄ est maxima pena: et petēs cōsiliū ab aliquo quē credit doctū et est cōmuniter bone opinionis: si ille malū cōsiliū det excusatur ipse q̄ petit in his q̄ nō sunt cōtra manifestā ecclie vel scripture de terminationē: qz sic facit qd̄ pōt et debet: et nemo obligat̄ ad impossibile. Ad fo: mādā cōscientiā sic se debet h̄re. Ex varijs dictis multozū in alterius p̄iudiciū: nō est in formāda cōscientia: et si fo: metur deponenda est ad cōsiliū boni viri. si vero deponi nō pōt sequēda est: qz faciens cōtra conscientiā edificat ad gebenā. In indifferentib⁹ autem pōt quilibet ad placitū formare cōscientiā.

¶ T̄rū p̄pter sterilitatez excusetur locatoza fo lutione p̄sionis. de hac. q. multa loquuntur docto. in. ca. propter. de locato et cōdu. secundum tamen q̄ colligit̄ ex dicto. ca. et tenēt cōmuni⁹ docto. p̄sertim flozēti. angel. et siluef. dicēduz q̄ si in cōtractu locationis locans accipit super se pericūlum sterilitatis et cuiuscunqz fortuiti casus: cū con

De locatione.

tractus ex cōuentiōe legē accipiant: et in repropria
quilibet sit moderator: et arbiter: et licite a quocum
q3 quis accipit: quod ali⁹ sibi spōte dat: cōuentio
ni standū est de rigore: de naturali tamē equitate si
ex locatione vel aliunde nullū emolumentū acce
pit vel accepturū se sperat equiuales a tali dñō: vt
si sterilitas nō pōt compensari per fertilitatem pre
cedentiū vel sequentiū annorū: non debet dñs here
ditatis agrauare locatōrē: maxime si sit pēssio mag
ne quātitatis: q: quecūq3 vultis faciāt votis homi
nes: eadē facite illis dicit dñs: et secūdū rectā rōnes
dñs in tali casu vellet sibi fieri rmissiōe: si ipse rē
retur: et ex pcepto charitatis prim⁹ diligēd⁹ est sic
nos ipi. Aduerte tamen qd si generaliter renūcia
uit: et null⁹ casus est expressus scđm ioā. an. ca. veni
co de cōmoda. nō tenetur: vt si dixit qd volebat rē
ri de omni casu fortuito. facit. l. sed et si. §. q̄ situs. ff.
si q̄s cau. Sed si numeratis aliq̄bus spetiali: secū
ta est renūciatio generalis: p illā generales renū
ciationē nō veniūt casus maiores exp̄ssis: sed solū
cōsimiles etiā si apposuit iuramentuz: q: iuramen
tū nō obligat vltra cōsensuz iurātis. ca. veniēs d̄ in
re iur. In trib⁹ igitur casib⁹ tenetur quis de casu
fortuito. Primo qñ culpa precessit vt si cōmoda
ui equuz vt ires cordubam et iuisti xiriciū et inchi
sti in latrones: imputabitur tibi. Secūdo qñ fuit
in mora puta non reddit qñ debuit et fortuito p̄di
dit imputabit⁹ sibi nisi eo modo esset perituras

De facto occulto.

CXXXI

apud domiuz. Tertio qñ interuenit pactuz de for
tuito. Est autē casus fortuitus euentus repente rei
q̄ preuideri nō pōt nec resisti. vt hostium incursum
incēdiuz: terremot⁹ et hñoi.

Quādo peccatuz est publicū et peccatō: oc
cultus sicut qñ appet homo occisus et nesc
it homicida: lata sentētia ex cōicationis cōtra oc
cisōrē si infra tot dies non venit satisfaciēdo: vtruz
homicida occult⁹ teneat seipsuz manifestare alias
incurrat. Sup hoc varie loquūtur docto. veritas
tñ est sedz qd cōmuni⁹ teneat qd cuz occisōr p̄dict⁹
sit māifest⁹ p̄ se licet sit occult⁹ p accidēs ex defec
tu pbatiōis et testiuz: sine dubio quātuz ad illud
subdit⁹ est et d̄ iurisdictione exteriori ecclie: et rñdē
teneat alias incurrat: respōdebit tñ in secreto per se
vel p aliuz offerēdo satisfacionē ad arbitriuz boni
viri sedz qd pōt: ita tñ qd famez p̄sone sue nulluz se
quat incōueniēs: et si infra assignatuz terminū nō
posset sine euidēti p̄iudicio sue p̄sone rñdere nisi
quātuz satisfactio req̄rit videt⁹ qd liceat sibi differ
re manifestacionē sui: vsq3 ad aptū tps et interim
nō incurrat ex cōicationē: dñi modo paratus sit sa
tisfacere lesis: q: intētio ecclie ex cōmunicātis ē
qd satisfaciāt de p̄petrato scelere sine sui p̄iudicio.

Querit dato qd fiat p̄ceptū d̄ nō intrādo in ali
q3 locū: sicut sepe fit inter religiosos: vtrū q̄ nullo
vidēte secrete cōtrauenit trāsgrediat⁹ p̄ceptū. vi
detur qd nō nā occulta nō subsunt humano iudicio

De facto occulto.

sed soli deo iurta illud pmo reg. xvj. hō videt q̄ pa
rēr: deus autē intuet̄ cor. z p̄ma cor. iij. nollit an
te tēp̄ iudicare: quo ad vsqz dñs veniat. zc. sed ta
lis actus est omnino occultus. ergo. Dicendū q̄ ta
lis trāsgredit̄ p̄ceptū: z incurrit oēs penas p̄cepto
appositas: sicut si q̄s discredat articulis fidei in so
lo corde p̄fectissime est hereticus cū habeat errores
z in fide z cū p̄tinatia: q̄ tria cōstituūt p̄fectā rōnē
heresis: z tñ nō est excōmunicat⁹: nec aliarū pena
rū iuris positivi reus: si tñ aliquo exteriori ope vel
verbo heresis exprimat: statim ē excōmunicat⁹ etiā si nul
lus videat vel audiat. similr in p̄posito. ad rōnem
in cōtra: dicendum q̄ duplr̄ aliquid est occultū. s. p̄
se z p̄ accidēs. **O**ccultū p̄ se est qd̄ ex sua rōne sibi
vēdicat: nō subesse cognitioni sensitivē a qua in
cipit humana cognitio: scd̄z quā indicat ecclia: oc
cultū vero p̄ accidēs est qd̄ licet sensui subiacet re
stes tñ nō hēt. **O**ccultū ē p̄ se q̄le est act⁹ interior:
duplr̄ cōsideratur: vno mō scd̄z q̄ ē in solo corde.
alio mō scd̄z q̄ est cā cōmissionis v̄l omissionis ex
terioris vt cū q̄s ex odio interiori facit vel omittit
aliqd̄ extra siue illd̄ sit locutio siue operatio quas
liscūqz. **Q**uamvis igitur occulta p̄ se primomo
do ecclie cēsuris nō sunt subdita: occulta tñ p̄ acci
dens et ex defectu p̄batiōis vt sunt facta exteriora
secretissima: z act⁹ interiores vt sunt cā z rōnes ex
teriorz cōmissionū vel omissionū subiacēt iudicio
ecclie z cēsuris: ex quo patet q̄ p̄hibitio facta

De dispensatione z de iuramento. CXXXII

inquisitoribus ne odio vel amore omittāt proce
dere cōtra hereticos sub pena excōmunicationis
nō fit propter actū interiorē p̄cise: sed p̄pter exte
riorē ex interiori odio vel amore p̄cedentes. patet
etiā q̄ victus tentatione cōtra fides proferens ore
suas infidelitatē etiā si sit solus: est excōmunicatus.

Dispensatio est iuris comūis relaxatio facta
cū cause cognitione ab habere ius dispensan
di. vñ secūdū bern. de dispē. z p̄cep. p̄lati dātes
licētias veniēdi cōtra leges sine causa rōnabili vel
saltē dubia pro sola voluntate: dispensatores sunt non
dispensatores. cause legitime ad dispensandū sunt. i.
t̄ps. q̄a defect⁹ n̄i temporis quo merita et corpa
defecerūt: distractionis antiq̄ nō patit̄ maner̄ celsu
rā. dis. xxiiij. frat̄nitatis. p. q. vij. necessa. ij. utilitas
vt alij facili⁹ cōuertātur ad bonū. xxij. q. iij. pie
tas. iij. qualitas p̄sone: meriti et sciē. dis. ea. c. tali.
z. didici. iij. n̄cessitas. v. pietas. vj. scādalu multitu
dinis. disti. l. vt cōstituere. vij. euēt⁹ rei: z genera
liter stādū est arbitrio boni viri qm̄ sit iusta cā disp
p̄landi: et tñc peccat p̄lat⁹ nō dispensans. Si ipe
tretur dispensatio vel alia gr̄a ex falsa causa tacita
veritate vel suggesta falsitate nulla est. de rescrip. ad
audiētias. ij. et de fil. p̄sb. ca. ij. li. vj. qd̄ nota contra
religiosos eximētes se hoc mō. qz vere sunt fugiti
ui vel apostate. **Q**uāvis ep̄s non possit dispensa
re cōtra canones z concilia: nisi in his que sibi ex
presse cōceduntur. vt in. ca. dilectus de tempo. ord.

De dispensatione et de iuramento.

si tñ accidat aliqs casus tpe cōstitutionis inexcogitatus magne necessitatis et utilitatis sine dubio psumendū est q̄ papa qui est pastor omnium et nō debet q̄rere q̄ sua sunt sed q̄ omniū iesu xp̄i: cū prelatus sit ppter populū et nō ecōuerlo; velit in tali casu vices suas ep̄o cōmittere et auctoritatē dispensandi. vñ si impedimētū est occultū et ad papā nō pōt haberi recursus et separatio sine magno scādalo fieri non pōt: sicut sepe accidit in mulieribus cognitis a cōsanguineis viri atē cōtractū matrimonii: ep̄s dispensare poterit in gradibus p̄hibitis in matrimonio: ponendo spem in ratihabitione pape et idē in omni casu emergēte: in quo papa si adesset rite info: mar? et recte vtēs clauē secundū rectā rationē dispensare deberet: q̄ nullus debet manere sine re medio: nec vult papa aīas māere in hisiōi laqueis q̄ romā mittere vel adire nō possunt: sic tenet iōā. d. ligna. in. ca. at si clerici. de iudi. et panoz. in. ca. dilectio. de cōsan. et affin. angel. rosel. et siluef. et in defectu ep̄i hoc licebit p̄pio cōfessori. ¶ In omni iuramento pmissio scdm̄ docto. in ca. quemadmodus de iure iur. subintelliguntur multe cōditiones q̄ si exprimant: iuramentū non debet dici cōditionatū. Primo subintelligit si dō placuerit. xxi. q. ij. bñis. Secūdo si pape placeat. ca. venientes. eo. tit. imo in omni iuramento intelligitur auctoritas cuius sc̄i q̄ superioris excepta. ca. etate eo. tit. Tertio subintelligitur si res in eodem statu p̄maneat. ca. que ad

De iuramento. CXXXIII

modū. eo. tit. vt si pmissi aliqua ducere vxorē: si illa est fornicata vel leprosa effecta: non teneor seruare iuramentū. et hec mutatio rerū excusans a iuramento dupliciter fit. Primo qñ casus nouiter emergēs est talis q̄ si fuisset a principio iuramentū fuisset temerariū. Secūdo qñ est talis q̄ si fuisset a principio iurās nō iurasset: q̄ in tali casu nō intēdebat se obligatū actu: nec habitu q̄ si de eo cogitasset nō se obligasset. Quarto si seruetur mihi fides et promissum. eo. tit. ca. puenit. Quinto intelligit si res sit honesta et possibilis. ca. que admodū. 2. ca. q̄nta valis. eo. tit. Sexto si subsit facultas. ca. q̄relā. 2. c. breui. vbi habet q̄ difficultas excusat aperiurio. Septimo si iurauī stare p̄ceptis alicuius: intelligit si nō p̄cipiat aliqd̄ imoderatū. d. ca. q̄nta ualilis: q̄ iuramentū nō extendit ad viri similiter nō cogitata. d. ca. que admodū. nec obligat ultra cōsentum. ca. venies. Octauo quādo quis iurat factū alteri? intelligit q̄ ad hoc bona fide laborabit. de sp̄o. ex litteris. Nono si iurauī q̄ nō ero tibi cōtrarius. intelligitur nisi ius meū vel meorū defendēdo. eo. tit. ca. petitio. Decimo si vir et mulier iurēt cōtrahere: intelligitur nisi alteri accidat aliqd̄ turpe: vel nisi ex mutuo cōsensu inuicē se absoluāt. de sp̄o. ca. ij. Undecimo si iuro tibi tanq̄ regivl ep̄o: intelligitur nisi deponaris. Duodecimo si facta pace cum aliquo iuro nō offendere: restringit ad offensaz rōne inimitie p̄terite nō ad nouā ex post

De irratione voti.

facto insurgentē: scdm panoz. ca. cii inter. de remi.
Decimotertio si iuro nō expellere inquilinū intel-
ligitur si soluat pēsonē ⁊ si parū iurat non exberes
dare filiū intelligitur nisi crimē ingratitudinis cō-
mittat. ff. d. verb. obli. l. quidā cū filiū. similē si odu-
cto: p̄terit id ad qd̄ tenetur ex contractu: locato:
non tenetur ei ex p̄missione locationis. ff. loca. l. q̄
ro: ⁊ generalr in cōtractu in quo aliqd̄ ex vtraq;
p̄te promittit: vn̄ nō tenet̄ seruare qd̄ p̄missit: si
alī nō seruat id p̄p̄t qd̄ p̄missit.

De irratione voti.

Sciendū q̄ irratione voti est annullatio obliga-
tionis voti ex beñplacito irrationis. vt cuz vir
dicit vxori: nollo q̄ serues hoc votū. Disp̄satio ē
annullatio obligationis voti ex causa rōabili. sicut
cuz determinat p̄latus nō esse bonū aliqd̄ votus
seruare. Cōmutatio est annullatio obligationis vo-
ti cum ligamine ad aliqd̄ aliud faciendū: sicut si ei
qui vouit peregrinationem: imponatur ieiunius.
Redēptio est annullatio obligationis voti cum li-
gamine ad aliqd̄ dādū. Vnde irratione scdm̄ pa-
lu. et alios doctores in. iij. dis. xxxviii. fieri p̄t sine
causa ad libitum irrationis ita q̄ nec potēs irratio-
re peccat irratione: cum vtatur iure suo nisi irriter
sine causa legitima qd̄ prius concessit. qz peccat sic
irratione. Secūdo. scdm̄ siluel. si irratione maliciose
fingens multus p̄iudicare: qd̄ parus p̄iudicat
qz arbitriū et potestas nō cōcedūtur nisi ad iudici-

De irratione voti. CXXXIII

um boni viri. ff. p̄ofocio. l. in p̄posita. et. xj. q. iij.
p̄uilegiū. nō tñ peccat subdit⁹ obediēdo cū a p̄n-
cipio votū fuerit inefficax: nec subdit⁹ debeat iudi-
care de intētiōe p̄cipiētis superioris nec de eius
p̄cepto in his in q̄bus potest p̄cipe. Disp̄satio
aut̄ vt teneat nō solū req̄rit auctoritatē in disp̄n-
sante sed etiam causas ex parte disp̄sati. q̄ est utili-
tas vel necessitas ip̄i⁹ vel rei publice: etias si disp̄-
sans sit papa. quia petro data est auctoritas nō in
destructionem sed in edificationē. in his tñ que nō
sunt mala nisi quia iure positio prohibita ad libi-
tū abrogat̄ ⁊ a fortiori disp̄sare p̄t. Cōmutatio ⁊
redēptio differūt: sicut p̄mutatio et emptio. vnde
p̄mutatio voti est si habēt votū ad visitādū sctū
iacobum vbi habet hostes: imponatur q̄ visitet
limina apostolorum. redemptio vero est si impedi-
to ire imponatur tantus dare pro deo: quantum erat
exp̄surus: q̄ redemptio debet esse equalis et iusti-
p̄cij. de vot. ca. magne.

Notādum q̄ par: tutor et tutrix irratione possunt
sunt omne votū impuberis p̄sonale. i. respi-
ciens personam. vt de religione et abstinentia: et
reale. i. de rebus dandis: et similē votus reale mi-
noris. xxv. habentis curatorem vel existentis in po-
testate patris: si tamen pubes intret religionem
quod facere potest inuitis parentibus et curato-
ribus: eo ip̄o dedicat omnia bona sua: que nisi
esset maior. xxv. annis alienare non posset nisi se ali-

De irratione voti.

enādo. sicut si impubes intravit et non fuit retractus: bona eius retrahi non possunt: itē si habēs vsum rationis non habet parentes: tutorem nec curatorem et vouet bona sua deo et non se: licet in bonis nem alienare non possit: in deū tamē potest: si tamē notabiliter inueniat deceptus restitui debet. Sicut ad libitū sine causa pater et mater irritare possunt vota omnia et religionis filiorum impuberum et filiarum: et tutor et tutrix pupillorum et curatores minorum: et vir uxoris: dominus serui et prelati subditi. similitur vota puberum per quod preiudicarent eorum regimini siue sint realia siue personalia non autem alia. Nota quod angelus ascribit sancto thoma. quod impubes doli capax potest facere votum solemnne religionis nisi irritet. quod est contra. c. j. de regul. li. vi. ubi premissus ante. xiiij. an. ubi beatus potest redire ad seculum. rosell. vero imponit eidem quod puer ante pubertatem non potest se voto religionis obligare: mens autem sancti thome. est quod impubes non potest facere votum solenne religionis et de consensu patris ut dicitur in. d. ca. pri. si vero sit doli capax facere potest votum simplex et obligabit eum. dicit autem vir impubes ante completum. xiiij. an. femina vero ante completum. xij. Ex dictis infero quod filij familias potest post pubertatem vouere et implere tenent etiam inuitis parentibus quantum ad pertinencia ad suas personas ut de ingressu religionis: de contractu matrimonij et huiusmodi que non preiudicant regimini domus et familie: sed quo ad spectantia ad dispensationem domesticam: non

De irratione. voti. CXXXV

potest sine consensu patris ut de elemosyna pegrinatōe et huiusmodi. Nota dicitur. j. in voto terre facte quod emittit potest filius familias. de vot. ex multa. ij. in peculio castrensi vel quasi. quod in his est sui juris. iij. si pater consensit explicite vel tacite non contradicendo sicut inno. Secundo. sequitur quod licet seruus non possit vouere ea per que sub traheret ab obsequio domini ut pegrinari et huiusmodi: potest tamen se obligare ad orones dicendas ad castitatem seruandam et filia inuito domino. arg. c. relatum. de sen. ex. sicut si uxor non potest aliquid in iudicium viri vouere: ut de abstinentia. de omni cū carnissa. surget ad matutinas et filia. sit nec vir.

Nota quod si pater aut alius irritauerit votum continentie vel aliud emissum ab impubere: non tenent amplius impubes ad illud si fuit irritatum rite: quantum se extendit potestas irritantis mortuo irritatore: vel eius potestate expirante: quod obligatio semel extincta non reuiuiscit. c. de remis. pigno. l. cum ex causa. etiam si fecisset votum explendum solum post expirationem potestatis et hoc tenent communiter doctores siue fuerit votum religionis siue aliud quodcumque. si vero reuocauerit votum factum a pubere vel ab uxore vel seruo tenent isti soluta potestate irritantis sua vota implere secundum innocencium. in. ca. scripture. de vot. et petrus de palu. et rosell. sed panorus. in. d. c. dicit se dubitare propter. c. quodam. et. c. placuit. de conuers. conjug. ubi maritus ingressus religionem contradicente uxore et ei restituit: ea mortua non tenent iterum intrare: quia

De irritatione voti.

emissit votum tpe inhabili. et idē videt̃ in filioſa
militas: ex quo voti expletionem nō contulit in alio
ud tps habile. hanc opinionē tenet̃ simpliciter agel.
silues. et multi alij et vñ eē ſanti thō. nā ſecūdu ipm:
vota eozū q̄ ſunt ſub alteri⁹ poteſtate nō ſunt firma
ſine eozū cōſenſu: et in votis taliū ſubintelligitur
cōditio ſi placuerit ſupioribus. et ſicut tenent̃ ta-
les cōplere vota ſua expirāte poteſtate ſupioris ſi
ab eo nō fuerint legitime irritata: ſicut habet̃ in.c.
cōſuluit. de cōuer. cōiug. vbi ingreſſus religiones
vxoze nō perēte in vita: ea mortua cogit̃ in ea per-
ſeuerare: ita ſi legitime ſunt irritata dicta poteſta-
te expirāte nō tenent̃ ea cōplere: niſi quaten⁹ voue-
rūt aliqd̄ ſui iuris: ſicut ingreſſus religionem re-
uocatus per alium coniugem eo mortuo non tene-
tur religionem adire: ſed ſolū caſte viuere et non eri-
gere: quia illō promittere potuit: ſic habetur in.c.
quidam. de conuer. conjug. quia ſecūdu docto.
in materia voti p̄cedit illa regula iuris. ſi non va-
let qd̄ ago vt ago: valeat vt poteſt valere. Aduer-
te etiam q̄ magna differentia eſt inter puberem ⁊
impuberem. nam impubes ita ſubicitur parētib⁹
vel tutoribus q̄ non habet voluntatem: ſed volun-
tas parentū eſt voluntas pueri et per conſeque-
nec de ſe nec de reb⁹ pōt̄ pro tunc diſponere etiam ſi
ſit doli capax ſine eozū cōſenſu: ſ; pubes habet p̄
piā voluntatem et vouere poteſt ⁊ implere tenet̃
omnia que non p̄iudicant ſuperiori. et idem de

De irritatione voti. CXXXVI

ſeruo et de vxoze. religioſo excepto: qui eſt vt im-
pubes non habens velle nec nolle: vide de hiſ. nu-
meri. ca. xxx. Nota q̄ in voto negatiuo puta non
bibendi vinum tociēs eſt mortale: quociens agit̃
tur contra illud ſi iteretur actus interior et exte-
rior: non autem ſi ſolū actus exterior ſecūdu pas-
lu. q; p̄tūm perfe eſt in actu interiori. Cū q̄ vno
actu voluntatis vult furari et mechari vel furari
plura: quo ad deū vnum peccatum cōmittit: licet
plura ſuret̃ ſecūdu iudicium hominū: in voto
autem affirmatiuo puta ieiunandi nō eſt mortale
niſi p̄iavice qua agit̃ cōtra votū niſi ex cōtemp-
tu vel ſcādalo ſi inde ſequatur.

Quia redder̃ votū ſit de iure diuino inq̄
papa non poteſt diſp̄ſare: poteſt tamen in
aliquo caſu declarare illud quod p̄ius erat mate-
ria voti: iam nō eſſe materiā aptā ad votum: vt q̄a
ſit malum vel inutile vel maioris boni impeditiū
et per cōſequeſ no eſt ſeruandū. et ita diſpenſatio
in voto magis eſt iuris declaratoria q̄ prelatiua:
papa diſpenſare poteſt in voto ſolēni continentie
per ſuſceptionem ſacri ordinis vt q̄ ſacerdos con-
trabat ſecūdu omnes docto. quia votū caſtita-
tis eſt annexum accidētaliter ordini ſacro et ſtatu
to ecclie ſecūdu. ſ. thō. ij. ij. q. lxxvij. vij. in voto
aut̄ ſolēni caſtitalitatis ex p̄feſſione ex nulla cā etiā
vrgētiffima diſp̄ſare poteſt: q; piculis humanis
per res humanas obuiādūz eſt et nō p̄ res diuine

papa diſpensat ut contrabat sacerdos
poteſt

De dispensatione voti solēnis.

cultui mācipatas vñ leui. vlt. animal qđ imolari pōt si qđ vouerit sanctificatū erit et mutari nō poterit nec melius malo nec pei⁹ bono. z de stat. mon. c. cū ad monasterium dicitur. abdicatio proprietatis sicut z custodia castitatis adeo est ānera regule monachali: vt cōtra nec sum⁹ pōtifer possit indulgere. sic tenet sanct⁹ tho. ij. ij. vbi sup⁹ z alber. in. iiii. disti. xxxviii. capol. z siluel. Sed palu. cū oib⁹ fere docto. quos seqtur caietanus tenet oppositū. qđ in omni voto intelligitur excepta auctoritas papae nec est aliqđ votū adeo acceptuz deo quod non possit in meli⁹ cōmutari: et qđ aducunt in contrariū intelligunt qđ non pōt passim z prohibito suo se⁹ in casu vrgētissime necessitatis. vñ et idē sanct⁹ tho. i. iiii. vtrāq; opinionē vt probabile posuit nec reprobat. Dicit et ricar. et palu. qđ papa nō pōt dispensare cū religioso in voto solēni qđ diu est religiosus: sed pōt de religioso facere nō religiosum. qđ reprobat capreol. **D**ibi vñ qđ cuz oēs religiones sunt facticiae d iure positio sic auctoritate papae sunt instituta: ita eiusdē auctoritate possent dīstitui. sol⁹ et papa dispensat in. v. sibi de more seruatis. s. in voto cōtinētie ppetuo: in voto religionis: et in votis peregrinationis terre scē. rome z scī iacobi. de vot. ex multa. vbi dicit panoz. qđ si votū terre scē et scī iacobi esset factū pro deuotione z nō pro subsidio: ep̄s posset dispensare. facit. ca. qđ sup̄ bis. eo. tit. et. d. c. ex multa qđ fundat se sup̄ subsidio. sed secūdu silu

De satisfactione. CXXXVII

uel. si ep̄s dispense nō valet dispensatio. qz licet nō probeat casus hic papalis ex hoc qđ tales cōmunit⁹ ad papā remittūt: cuz hoc esse possit ad terrore vel ad cautelā vel reuerētiā: qz ad ip̄m maiores cause debēt referri vt dicit in. c. maiores. de bap. tamē p̄bat ex hoc qđ per litteras papales ista pape indistincte reseruat. in voto aut castitatis tpali vt si quis vouit cōtinere ad certū tps et in oī alio voto ep̄s pōt dispensare. **P**relati regulares sicut subditoz vota possunt irritare: ita cōmutare et dispensare. licet proprie non habeat in eis locus dispensatio. qz si vota pcedunt professionē ip̄o iure in professione dispensant in qua tanq̄ in vniuersali cōcludūt oīa alia vota tanq̄ pticularia. si vero sequatur non sunt firma nisi cōsentiente prelato.

Satisfactio est pctōz cās excidere: z eoz suggestioib⁹ aditū nō indulgere: vlt alit. Satisfactio est pro illata iūria voluntaria recōpensatio scōz eq̄litate iusticie cū pposito nō cōmittēdi nouā iūria. **U**n op⁹ satisfactoriū si cōsideret vt expiatiuū pene: p ip̄s nō pōt satisfaciēs satisfacere. p se simul z pro alio: qz ita pōt adēq̄ri reactui vni⁹ peccati: qđ nō alteri. **R**ect⁹ enī duozū pctōzū maiorē satisfactionē req̄rit: qđ react⁹ vni⁹: si vero cōsideretur inquantū est meritorii vite eterne: sic magis prodest facienti: qđ alteri p quo fit. **H**ec est opinio sancti tho. sed ricard. in. iiii. disti. xlv. dicit qđ offerens satisfactionem operū suozū alteri: nihil perdit imo

lucratur: quia plus sibi cōfert illa cōmunicatio et
 charitate etiā quo ad remissionē pene: q̄ sibi detra
 hatur ex tali cōmunicacione. **P**rima opinio vera
 est de rigore iusticie: sed considerata dei liberalissi
 ma misericordia tenendū est q̄ satisfaciit etiam pro
 seipso: quia charitas operit multitudinē peccator
 um. et hoc tenet silues. post ricar. ¶ **E**t si trum satisf
 factio facta in mortali sit iterāda. Ad hoc dicit fan
 ctus thō. q̄ satisfactiones relinquētes effectus in
 satisfaciēte sicut ex ieiunio relinquitur debilitas
 ex elemosina diminutio substantie: non oportet ite
 rare qz per sequentē penitentiā accepte sunt quo
 ad illud quod de ipsis manet: alias autem oportet
 iterare sicut de oratione et similibus. Sed nota q̄
 duplex est satisfactio q̄dā virtuosa per quā amoue
 tur offensa dei et eius amicitia restituitur et de hac
 loquitur sanctus thō. et per illā homo satisfaciit deo
 pro parte pene soluēde in purgatorio si nō est iniū
 cta equivalens vel pro tota si fuit imposta condi
 gna. Alia est satisfactio sacramētalīs ad quā obli
 gat sacerdos nō vt implendā in charitate sed quā
 liter cūqz: et si hāc explet penitēs in grā et satisfaciit
 deo et sacerdoti. Si vero in peccato satisfaciit solus
 p̄cepto sacerdotis qz sic explens nō iudicabitur in
 obediēs et talem nō tenetur iterare siue relinquat
 post se effectū siue non. Scotus in. iiii. dis. xv. q. p̄
 ma. quē sequitur angēl. dicit: q̄ satisfaciens in mor
 tali: satisfaciit etiam deo nō voluntarie sed coacte

q̄ nō punietur in inferno pro peccato pro quo sa
 tisfecit i mortali: sed cū nulla fiat satisfactio deo p
 equivalentiā sed solum ex diuina acceptatione: sa
 tisfactio facta in mortali cū non sit deo grata et ac
 cepta non liberat a pena debita.

¶ **N**ota q̄ sine dolo vero vel presumpto nō inci
 rit quis penam ex cōmunicacionis: nec in causa
 sanguinis status vel fame lata culpa equiparatur
 dolo: sed requirit̄ verus dolus scd̄s glo. et bartho.
 in l. in actionib⁹. ff. de in lit. iur. et scd̄m docto. in ca.
 vt animarū. de consti. li. vi. ¶ **V**icari⁹ vel subde
 legatus tp̄alis non pōt substituere vicariū. vt pa
 tet de off. vic. c. clericos nisi in his casibus. **P**ri
 mo si habet sp̄ale mādatum substituēdi. Scd̄o si
 sit cōsuetudo q̄ substituatur qz consuetudo dat iu
 risdictionē. Tertio scd̄s sc̄tūz. thō. in quoli. qñ p se
 non potest totū ex plere potest non totū s̄ partem
 cōmittere: qz intentio cōmittētis est q̄ exequatur
 scd̄s q̄ potest. ¶ **E**t trū ea q̄ sunt mere diure posi
 tivo abrogari possunt. Dicēdum q̄ sic tripliciter.
Primo p contrariā cōsuetudinē. dis. xxxj. ante triē
 nū. Scd̄o p p̄ disparē tēporū successionē. dis. i.
 xxxiiij. fraternitatis. **E**t ibi dicit̄ d̄fect⁹ n̄ri tēporis
 q̄bus merita et corpora defecerūt: districtiōis illi⁹
 nō patit̄ manere cēsura. Tertio propter emergētē
 mala: sicut serpentē enēū quē moyses bona intētio
 ne fecit: meritorie ezechias destruxit. dis. lxxij. in
 fi. et sanctus doctor. p̄ima scd̄e. q. xvij. dicit lex

um satis
 factio
 mortali
 iterando

lex satis
 factio

De absolutiōe ab excomunica.

humana recte mutari potest: quādo per eius m-
tationem cōmuni vtilitati prouidetur: quod de fa-
cili fieri nō decet.

Quātilibz sacerdos possit absolvere ab ex-
cōmunicatiōe minor. Dicedū q non quibz
libet indifferēter: sed qui pōt absolvere a peccatis.
nec obstat q̄ quelibet excōicatio separat a partici-
patione sacroz & p̄ oīs videtur q̄ & ab ip̄a abso-
lutiōe: q̄ verū est q̄ separat ab alijs sacris a penitē-
tia: & a p̄nā i ordie ad p̄tā a q̄b' ea stāte null' ab-
solui pōt: nō autē a penitētia in ordine ad absolutio-
nē. vñ cū excōicatio veniēre ad cōfessionē sine ser-
pulo loqui licet. Fiet tñ absolutio ab excōicatiōe
maiori in loco: vbi nō participet in diuinis anteq̄
absoluat. ¶ A maiori autē excōicatiōe regular-
riter absolvere pōt qui ligauit nisi in his casibus.
Primo in delegato pape qui inobediēte sue sen-
tētie excōicare pōt: sed absolvere nō pōt post annū
de off. deleg. q̄renti. Secūdo in eo q̄ postq̄ ligauit
incidit in maiorē excōicatiōē sec' si incidat in mi-
norē quia absolvere posset. de cleri. exco. ca. si ceter-
brat. Tertio in incendiario quē ordinarius excom-
municare potest sed post denunciatiōē solus pa-
pa absouet de sen. exco. ca. tua. Quarto quādo pa-
pa confirmat ex certa scientia sentētiāz lata ab infē-
riori: quia omnia quibus auctoritatē damus: nra
facimus. ca. si aplice. de preben. li. vj. Quinto in
eo cui papa mandat vt aliquem excōmunicet sine

can. ab ab.
fo. 70. r. 2.
12. de sentē
exco. muni

nota

De absoluteione ab excomunica. CXXXIX

cognitiōe cause: q̄ cuz talis sit mere executor ab
soluere nō potest. Sexto pōt ordinarius priuare
offitio clericos ministrātes sacramēta hereticis &
eos sepeliētes sed sine sede aplica non pōt eos re-
stituere. Septimo nullus pōt relaxare sentētiā sus-
pētoz p̄ conciliū eo q̄ beneficia scienter indignis
cōtulerunt nisi papa vel vnus de. iij. patriarchis.
de p̄bend. ca. graue. Octauo ordinari' degrada-
re pōt sed nō restituere. ¶ Inter religiosos solus
prelat' vel alius de eius licētia pōt absolvere ab
excōmunicatiōe maiori: si quā incurrāt religiosi
sue a iure sit lata siue ab homie. alios autē a reli-
giōsis quicūqz pōt absolvere a peccatis pōt absol-
uere ab excōicatiōe maiori lata a iure cōmuni vel
speciali: qñ cōditoz canonis sibi nō reseruauit ab-
solutionē secundū cōmuniōē viā. ca. mper. de sen.
exco. similt' in articulo mortis quilibet sacerdos &
etiā lai' pōt absolvere a q̄cūqz excōmunicatiōe
tā a iure q̄ ab homine: q̄ necessitas nō habet legē
secūdū siluel. panoz. et docto in. ca. a nobis. de sen.
exco. & iniūget q̄ ipedimēto cessante p̄sentet se illi
a quo de iure erat absoluēdus mādātū ei' sup hoc
acceptatur. de sen. ex. ca. ea. Dicit autē piculū mor-
tis q̄dlibz periculū vicinū morti vt si timet hostes
vel p̄dones vel crudelitātē potētis si sit nauigatu-
r' p̄ loca piculosa: si obsidet in loco vbi iaciuntē te-
la: si intrat belū & similia: qñ autē sit periculū p̄-
babile iudicio boni viri determinabitur. ¶ Ab

no. b. en

De absolutione ab excommunicatione.

excommunicatione antez lata ab homine absolvere potest solus qui tulit vel equalis sibi in iurisdictione successor: vel superior. Et nota quod quando superior dicit committo tibi vices etiam in his que requirunt mandatum speciale. si constat de eius intentione illa servanda est: si autem non constat: si in commissione exprimit aliquid equalis vel maioris importatione: argumentum est quod omnia velit concedere. Si autem non exprimit: non concedit: quod in commissione generali non intelligitur quis committere: que in specie verisimiliter non esset commissurus. maxime in his que non possunt fieri sine iniuria inferioris. de procur. ca. ad agendum. li. sexto.

In aliena dioecesi potest quis absolvere subditos suos et facere cum eis que non requirunt tumultuosam cause cognitionem in quibus alienum territorium non leditur: alias non. quia non potest in aliena dioecesi sedere pro tribunali. ic. q. ij. ep. 5. Cum patet quod duo religiosi venientes ad extraneum conventum habentes licentiam a proprio prelato ut ad invicem confiteantur pro hoc idem in alieno conventu: quod tales se absolvent auctoritate sui prelati que talia posset ibi: etiam invito prelato illius loci. Absolutio facta ex causa falsa nulla est puta dixit se satisfecisse cum non satisfecerit: quod tunc iudex non intendit absolvere: et absolutio ab excommunicatione sicut et excommunicatio vires recipit ab intentione. ca. venerabilis. de sen. exco. li. vj. et si fuerint quecumque verba signantia remotionem excommunicationis eius intentione absolventi: nec est necesse

De absolutione ab excommunicatione. CXL

dicere. ps. vel verberare nec exprimere causas propter quas est excommunicatus quantum sit bonum. Potest autem absolvi absens et invitus et per litteras et stat aliquem absolvi ab una excommunicatione ipso manente irritato alijs. Et si dubius de excommunicatione ne debeat petere absolutionem: dicendum quod si habet commoditatem absolventis et nullum sibi inde generat preiudicium petere debet: quod in dubijs tutior pars est eligenda. de spons. iuvenis. Si autem commode non potest absolvi aut sibi ex hoc generatur preiudicium ab adversario: vel si est scrupulosus tunc si dubitatio est levis deponat illam ad consilium boni viri: si autem non potest deponere vel si dubitatio est probabilis petere tenetur absolutionem. Potest autem et debet quis absolvi post mortem ab excommunicatione si habuit signa contritionis tempore mortis. de sen. exco. a nobis. Excommunicatum propter enormem percussione clericum regulariter solus papa absolvit ut si mutilavit: vel infirmit grave vulnus: vel si iniicit manus in episcopum vel in suum prelatum: vel si percussit in publico vel in conspectu iudicis et huiusmodi. De levi vero ut si quis iniuriose tangat clericum per vestes vel per habenas absolvere potest episcopus. de mediocri autem que est media inter atrocem et leviem iniuriosam percussione absolvere potest episcopus certas personas. Et in his quando sit levis medicis et atrox iniuria arbitrio boni viri que est confessor discretus vel alius sapiens determinabit: prelati varijs circumstantijs

De absolutione ab excommunicatione.

psonarū locoꝝ ⁊ tēpoꝝ: qꝫ si clerico ministrāti qꝫ
leuiter manꝫ inicit nō est leuis iniuria que alias
leuis esset ⁊ qꝫdam est leuis illata puero vel in dor
so manu vel in occulto q̄ non est leuis illata seni vꝫ
in facie vel baculo seu publice.

In his casibꝫ pōt quis absolui citra sedem
aplicā: p violēta pꝫsione pꝫone ecclēsticē,
cōtra cano. si qꝫ suadēt. xvij. q. iij. Primo religio
sius pōt absolui a suo prelato dum tñ nō sit exco
municatus. Secūdo in artimoz. de sen. ex. nō dubius. Tertio mulieres qꝫcumqꝫ
⁊ qꝫlitercūqꝫ leserint ab epō absolui pōt. qꝫ femis
vagari nō expedit. Quarto hñs capitales inimic
tias. Quinto puer ipubes. de sen. ex. c. pmo. Sexto
officialis qui arcendo turbā casu euz aliqꝫ culpa
clericū leuiter percutit. de sen. exco. si vero. Septi
mo vir valde potēs ⁊ delicatus. ca. mulieres. eo.
tit. manifestabit tamē pape negocium ⁊ secundū
cōsiliū eius puniet. Octauo paupꝫ q̄ nō est solū
mendicare sed viuit ex suo artificio: vel si est solū
mendicare nō tamē sufficiet sibi pꝫuidere ex men
dicitate iteragendo. eo. tit. ca. quod de his. Nono
infirmus ⁊ tener valitudinarius. Decimo clerici
viuentes sub eodeꝝ tecto si iniuria non sit atrox. ca.
qꝫ. de vit. ⁊ hon. Undecimo qui nō est sui iuris.
vt filius familias ⁊ seruus. ca. relatiū. eo. tit. Duo
decimo quicumqꝫ habet impedimentū aliud legi
timū arbitrio boni viri. ca. qꝫ de his. eo. tit. ⁊ vii

De alienatione rei ecclēsticē. CXXI

uersalī in quocunqꝫ casu non potenti adire papā
sufficit consulere episcopum.

Alienatio stricte est actꝫ per quē trāsserēt do
minii: large autē dī alienatio locatio ad lōgū
tēpus ⁊ in materia odiosa debet sumi alienatio stri
cte sed in fauorabili capiatur large. ca. nulli liceat.
de reb. eccl. non alie. In his casibꝫ licitū est aliena
re bona ecclēstie. Primo rōne necessitatis vti de
bita vꝫgāt ⁊ aliter satisfieri nō potest. Secundo
ratione vtilitatis vt melioꝝ res habeatur. Tertio
ratione pietatis pro redimēdis captiuis pꝫsusten
tādis egēis maritādis feminis. xij. q. ij. aurū ⁊. ca.
sine exceptione. Quarto causa incōmoditatis vt
si res est inutilis. xij. q. ij. terrulas. et ad has redu
cūtur oēs cause assignate a doctoribus. In aliena
tione seruāda sunt hec. Primo debet pꝫcedere tra
ctatus an expediat nec ne. Secūdo debet interue
nire cōsensus capituli. Tertio auctoritas supioris
qui est ep̄s in ecclēstis nō exēptis. in exēptis vero
abbas ⁊ prior. pꝫuitialis. Quarto qꝫ fiat pꝫ vtilita
te ecclēstie ⁊ cū suscriptione clericorū. Dicta solēni
tas requirit solū in alienatiōe rerū immobiliū ⁊ in
his q̄ seruando seruari pōt: cuiusmodi sunt q̄ qꝫtriē
nio seruata nō corrūpūnt vꝫ q̄ fructificāt vel q̄ pꝫcio
sa sunt vt oues vasa pꝫciosa et pecūia i magna quāti
tate pꝫfertis si sit dꝫputata ad emēda bōa imobilia.

Excommunicatio est exclusio a communione fi
deliū. Est autē triplex fidelium cōmunio. vna

De excommunicatione.

in cōuersatione et actibus cōsocialib⁹. Secūda in susceptione sacramētorū. Tertia in actibus spiritalib⁹ et bonorū spūaliū participatione q̄ fit vel p̄ intentionē dñi vnus p̄ alio orat: vel ratione charitatis: q̄ facit oēs esse vnū in deo. Et secūduz hoc triplex est excommunicatio. Prima dicitur excommunicatio maior et anathēma: que separat a predicta triplici cōmunionē. de qua habes. iij. q. iij. c. iij. geltrudā. Secūda est excommunicatio minor. de q. xj. q. iij. cū excommunicatio q̄ precise excludit a participatione passiua sacramētorū et ab his que sunt via ad sacra p̄cipiēda: q: sic excommunicatus nō est eligibilis: neq̄ habilis ad quodcuq; beneficium ecclesiasticū etiā si eligentes hoc ignorēt vel ipse nō aut̄ excludit a ceteris fidelium: nec a participio bonorū spūaliū: nec a conferendis sacramētis: quāuis ipse ministrādo peccet. d. cleri. exco. m. iij. si celebrat. Tertia excommunicatio excludit a sacramētis et a cōmunionē bonorū spūaliū: hec infligit̄ a deo p̄ quolibet mortali. Prima et secūda excommunicatio aliquid infligitur ab homine id est a iudice ecclesiastico. aliquid a iure. Tertiū aut̄ consuetudo sine statuto et sentētia reddat aliquid excommunicatus. p̄. isa. et rosc. tenēt q̄ nō host. et angel. tenēt q̄ sic: et hoc est verū: dñi modo cōsuetudo habeat q̄ sic faciens sit excommunicatus: q: eo casu constitutio intelligit̄ edita a iure vel ab hoīe vere vel p̄sumptiue. ¶ Notādūz ut quis peccet orādo p̄ excommunicato: duo requiruntur

De excommunicatione. CXLII

Primo q̄ orat in persona ecclesie. i. tanq̄ minister ecclesie: vt sacerdos tanquā sacerdos. et hec ōo cōmuniter fit publice. Secundo q̄ orat numerando ipm̄ in mēbris ecclesie: quod fit quādo orat pro ipso in sp̄tali simul cū alijs nō excommunicatis. vñ qui non orat vt minister ecclesie etiā si orat specialiter: vel si nō orat specialiter vt pro mēbro ecclesie: etiā si orat publice et vt minister ecclesie non peccat. Et quo sequitur q̄ i missa in memēto scdm̄ docto. nō minati licitus est et specificē orare p̄ excommunicatos: q: licet missa sit ōo publica: illud tamē spaciū cōceditur sacerdoti vt possit orare pro suis tāquāz p̄sona priuata cuius sit in potestate eius breuiare vel plōngare orationē que ibi fit. Similit̄ in missa licet orare pro excommunicato intencione generalit̄: non in sp̄ali: et quando licet sibi in sp̄ali orare pro excommunicato nō refert quibus ōonibus vtatur vtrū orat per ōones statutas ab ecclesia: puta dicēdo. Preretēde dñe famulo. et c. et h̄sio: dñi tamē non dicat illas vt pro mēbris ecclesie.

¶ Liēdū q̄ excommunicare p̄p̄e ptinet ad ep̄z. vñ. xvj. q. ij. vñ. et. xxiij. q. iij. corripiantur. excommunicatio dñi micro ep̄i: curati tñ parrochiales i reb⁹ nō multū arduis et i notorijis q̄ nō egēt indagine iudiciali excommunicare p̄nt p̄missa mōitio: nisi alibi hēat cōsuetudo: q̄ sicut dat iurisdictionē: ita tollit p̄t̄: et generalit̄ idē p̄nt h̄siores ordinarīa iurisdictionē i subditos. Et cū excommunicatio sit grauissima p̄ca vt patet in. d.

De excommunicatione.

ca. corripiant: nō debz fieri ab hoīe nisi p mortali
z cum cōtumacia. xj. q. iij. nemo. quia ecclesia non
intendit p̄scindere nisi quē deus p̄scidit. vnde
pōt homo formare cōscientiā q̄ vbi nō peccat mor
taliter: nō incurrit excommunicationem. si tamē in
stigať excommunicatio pro aliquo futuro nō requi
ritur cōtumacia sufficit inobediētia z debet p̄ce
dere sentētia lata ab homine trinamonitio habēs
diēri cōpetentia interualla: nisi aliud necessitas
suadeat vel vnica pro tribus. de sen. ex. cōstitutio
nē. l. vj. alias est iniusta z iudex est suspēsus p men
sem ab ingressu ecclesie. eo tit. sacro: z fieri debet in
scriptis expressa cā sub eadē pena. ca. medicinalis.
li. vj. eo. tit. quā penā si nō seruat est irregularis a
solo papa dispēsandus. ¶ Nō mandaf aliquid sub
pena excommunicationis cōminatio est secūdi do
cto. sententia ferēder non lata sententia: si autez ad
datur quā ipō facto incurras lata sententia est.

Secūdi q̄ excommunicatio lata ab hoīe in his casti
bz est nulla scōz docto. in ca. solet. z ca. p̄senti.
li. vj. eo. tit. ¶ Primo quādo fertur a nō suo iudice
xj. q. iij. sententia. Secūdo. quādo. fertur a suo iudi
ce excommunicato suspēso vel interdicto. xxij. q.
prima. ca. audiui. ¶ Tertio. q̄ qui eā tulit est vio
lato: interdicti hominis. de excē. p̄ela. tāta. ¶ Quar
to quādo excommunicat subditum contra p̄uile
gij tenorē. de p̄uile. ca. cum capella. ¶ Quinto quā
do fertur a delegato cōtra delegantis intentionē.

De excommunicatione. CXLIII

de p̄ebē. ca. fin. Sexto. quando quis excommunicatur
post legitimā appellationē. ca. solet. z. ca. venerabi
lib. li. vj. appellatio tamē facta post sententiam: il
las nō suspēdit scōm docto. in. ca. p. tuas. Si autē
nō fuerit appellatio. p̄sequutus infra terminum
statutū a iudice: lapsio termino debet denunciari z
et tūc p̄ excommunicato haberi. ca. licet. li. vj. Sep
timo q̄ sentētia cōtinet intollerabile erroz. d. ca.
p. tuas. Est autē error intollerabilis: q̄ precipitur
illicitū vel p̄hibetur qd est de se bonū: vel mandaf
impossibile vel fert cōtra ius scriptū: debet tñ error
exprimi in sentētia: si enī nō exprimit nec sit noto
rius tenet sentētia. vnde excommunicatus propter furtū
qd non fecit si talis error nō sit expressus in senten
tia: ligatus est quo ad ecclesiā z contēnendo pecca
bit mortaliter: sed ferat patienter z absolutionem
q̄rat. ¶ Octauo q̄ quis excommunicat nō participā
tes in crimine sed in locutiōe z similibus q̄bus in
currē minor excommunicatio: qz talis sententia nulla ē
nisi p̄missa trina monitione vel vna pro tribz necū
tali participēt. ca. statuim. z. ca. cōstitutionem. li.
vj. ¶ Nono quādo sentētia fert cōtra nō faciētes ali
quid: puta solutionēz aliquis nō facit qz nō pōt ni
si cū magna iactura z indecentia talis nō ligatur
scōm docto. nisi is cui debet esset in eq̄li necessita
te: qz verba generalia sunt itelligēda ciuili modo.
ff. d. seruil. sicui. z impossibilitū nulla ē obligatio. ¶ De
cimo q̄ sentētia lata vt infra certū tēpus fiat ali

De excommunicatione.

quid puta solutio debiti: prorogat ab eo in cuius fauore fit sedz ioa. and. ca. p. et ea. de appel. 7 par. noz. qz cū iudex fulminet sententiā in fauore partis: si pars vult terminū differre videt iudex idē vel lex cū non intēdat aliud q̄ partes p̄cordare: si p̄sentus prestat ante cōmissam penā: sec⁹ si post. p̄ hac facit. ca. p̄mū d̄ loca. et de sp̄o. ca. ij. sicut remittēte iuramentū eo cui fit: nō d̄ frāgere qui qd̄ iurauit non facit. et hec est verior opinio: quāuis hosti. 7 in nocē. opposituz teneant. Undecimo nō ligat quādo iudex nō intēdit ligare qz excommunicationis sententiā ab excommunicatoris intentione vires sumit. sc̄ cū dū docto. in. ca. ex pte. de off. ordi. 7 qñ fit ad instātia alterius: videt qz nō liget nisi eos quos vult ligari: qz latoz non plus intendit ligare q̄ petens intēdit. ca. bone memorie. de post. p̄rela. vñ qñ pater familias petit excommunicari aliquos: videt filij eius excipi 7 alij de quib⁹ nō vult qz excommunicentur. Duodecimo qñ excoicatio fert̄ sub conditione nō ligat ante q̄ extet cōditio: 7 si appellet p̄dēte cōditione: tenet appellatio. In p̄dictis casibus qñ notorie cōstat: excoicatio nō est timēda quoad deū 7 quo ad ecclesiā: quādo vero nō cōstat timēda est quo ad ecclesiam: 7 stēnēs mortaliter peccat 7 posset excommunicari quia sententiā pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. xj. q. ij. cap. primo. **¶** Qñ sententiā excoicationis fert̄ generalit̄ contra detinentes aliquid iniuste: qui rē alterius detinet

De excommunicatione. CXLIII

p̄ vias compensationis qz tantūde debet habere in virtute: non tenet̄ reuelare nec incidet in sententiā: sed si specialiter fiat mētio d̄ compensatione reuelare debet per tertiam p̄sonā: non tamē reddet rē si certus est qz tantūde debetur sibi: secūsdū siluef. excoimūicatio. ij. dubio. viij. quāuis angel. titulo. furtū. §. xij. aliter senti at.

A Excoimūicatio plures habet effectus. Primo priuat omnib⁹ ecclesiasticis sacris qz excoimūicatus recipiens sacra mortaliter peccat. Secūdo priuat suffragijs gen̄ralib⁹ ecclesie que fiunt pro tota ecclia: q̄ valent ad obtinendā gratiā: Tertio impedit protectionē dei 7 fauorē sp̄alem: quem habet deus de mēbris ecclesie vñ excoimūicatus dicitur tradi sathane: et in primitiua ecclesia excoimūicatus statim vexabatur a demone. si quis tamen iniuste excoimūicetur non priuatur his: quia tales non intendit ecclesia priuare. xj. q. ij. et si. Quarto excoimūicatio non licet interesse diuinis nec orare cum alijs sine mortali. in ecclesia. Quinto non licet ei conuersari cum alijs: etiā excoimūicatis: nec licet ei subuenire in alimētis 7 vestibus nisi in casu extreme necessitatis. Sexto si existens in sacris ingerat se scienter diuinis: efficitur irregularis. Septimo non potest eligere nec eligi. Item est infamis. xvj. q. prima infames. nec pōt habere beneficiū ecclesiasticū. Itē suspensus est ab officio 7 beneficio 7 generaliter omnis

De excommunicatione.

actus legitimus est ei interdictus: vñ nec iudicare pōt nec accusare seu testificari. iij. q. ij. §. euidenter. Itē nō pōt sepeliri in loco sacro: qz cui nō cōmunicam? viuo: nec mortuo cōmunicare debemus. de sepul. sacris: nec pōt oblatio pro eo suscipi: si tñ ap parēt signa cōtritionis in eo absoluet post mores. xxiii. q. ij. sane. Itē cadaver eius nō facit locū religiosus sicut cadaver fidelis nō excommunicati.

¶ Excommunicato minori excommunicatione participās: nō peccat mortaliter nec incurrit aliquā sentētiā: vñ solet dici qd minor excommunicatio nō trā sit in tertiā psonā: sed participans cum excommunicato maiori semper incurrit excommunicationē maiore vel minore vt dicitur. Sunt autē multa in quibus nō licet participe q̄ his versis. cōtinētur. **¶** Orare. vale cōis mēsa negat. Si p delicto anathema quis efficiat. **¶** Si. i. locutio. littere misse et recepte. nūcij. munera et similia. q̄ solent esse interamicos. phibentur cū excommunicato: q̄ si ab eo mittantur dāda sunt pauperibus. **¶** Orare: per qd prohibetur participare in diuinis et sacris. Itē prohibetur salutatio et resalutatio: non tamen peccabit mortaliter salutans vel resalutās: nisi faciat in contēptum clauis vel frequēter. Itē prohibetur cōmunicatio cū illo in cibo in domo et in quibuscūq; actibus legitimis.

¶ Communicare licet excommunicato in multis q̄ his versibus continētur. vtile. lex. humile.

De excommunicatione.

CXLV

res ignorata necesse. hec anathema faciunt: ne tibi possit obesse. vnde excusatur participās ppter vtilitatē tēporalem participātis. vt si petit debitum et hñsio. alias ex suo delicto reportaret comodū. ca. si vero. eo. ti. et similr ppter bonū anime excommunicati quāuis aliqua extranea admisceatur vt magis proficiat. rj. q. iij. cū excommunicato. excusat etiam lex matrimonij qz vxor non tenetur vitare maritū excommunicatū nisi sit excommunicat? propē matrimonij cōtractū. Excusat etiā humile vñ serui et filij nō emācipati et alij domestici et religiosi subditi et clerici paticipantes parentibus et superiorib? excommunicatis nō incidunt. Similiter excusantur ignorantēs factū pabiliter: et participātes ppter necessitatē tā excommunicati qz participātis: nec est expectāda extrema necessitas: sed sufficit egere et nō habere aliunde cōmode sustētāmetū. **¶** Participans cū excommunicato in crimine ppter quod est excommunicatus incurrit eandē sententiā. ca. si concubine. et. ca. nuper. eo. tit. et solū in his peccat mortaliter participās. Primo si participat in crimine dānato. Secūdo si in quocūq; alio mortali. Tertio in diuinis. Quarto in contemptū ecclesiastice discipline: extra hos cas? nō peccat mortaliter: vt q̄ loq̄ excommunicato raro et cum timore sententie. Et ca. sacris. quod metus causa. qd videtur dicere oppositum: intelligit secūduz scētūz thō. in quolib. quādo participat in aliquo p̄dictorū.

De excommunicatione.

Licet scilicet ostendat sic decretus est. ad evitanda scandala et multa pericula que scientibus timoratis contingere possent. Tenore presentium misericorditer indulgemus quod nemo deinceps a communicatione alicuius in sacrorum administratione vel receptione aut alijs quibuscumque divinis intus vel extra preteritum cuiuscumque censure ecclesiasticae a iure vel ab homine generaliter promulgate teneatur abstinere vel aliquem vitare aut interdictum ecclesiasticum servare nisi censura sit contra personam: collegium: vel ecclesiam vel locum certum a iudice definita specialiter et expresse constitutionibus apostolicis et alijs quibuscumque in contra facientibus non obstantibus: salvo si quem per sacrilega manus iniectio in clericum: sententia lata a canone adeo notorie persistit incidisse: quod factum nulla possit tergiversatione celari: nec aliquo iuris suffragio excusari. Et tenore huius decreti in rigore patet: quod excommunicatus generaliter non peccat audiendo divina: nec et alia prohibita sibi faciendo: quamvis silens aliter videatur sentire.

Percutiētes clericos sunt excommunicati ut patet. xvij. q. st. de. iij. si quis. requiruntur autem tria ad incurrendum in hunc canonem. Primo manus violenta per quam intelligitur omnis effectus iniurius illatus in personam: vel adherentia persone etiam si non sit violentus ut si clericus sponte se subicit verberibus: nec sufficit aut tētare actum sed requiritur eius consumatio. Secundo requiritur

De excommunicatione. CXLVI

tur quod fiat suadente diabolo id est animo iniuriandi. Tertio quod iniuria sit ita gravis quod credatur peccatum mortale: quod sententia canonis non inferatur nisi pro mortali. Appellatione autem clerici venit in postpositiois clericus etiam de prima tonsura. religiosi et religiose ordinis ap. pbati: conversi et novitij: ac et tertiarie mendicantium: quamvis angelus sentiat aliter. In his casibus percussus clericus non est excommunicatus. Primo quoniam percussus a clerico ludente statim sine deliberatione repercutit etiam si sit turbatus: et similiter si deliberate non tamen cum dolo nec graviter ledit. eo. tit. ca. primo. Secundo quoniam ignorat esse clericum: nec habet nec aliud signum clericatus apparebat. ca. si vero. Tertio quoniam ledit clericum in habitu laicali incedentes nihil quod clericatus ostendent tertio monitus nec correctum. ca. contingit. Quarto in clerico arma ferente contempto habitu: qui tertio monitus non se emendat. ca. in audientia. Quinto in clerico gerente negocia secularia et tertio monito. ca. sacerdotibus. ne clerici. vel mo. Sexto. in clerico coniugato si vestes et tonsuram non desert. de clerici. coniug. ca. unico. li. vi. Septimo in magistro percutiente causa discipline. cap. cum voluntate. et. ca. ex tenore siue sit in sacris siue in minoribus idez de parentibus et propinquis quamvis aliquo modo excedant dum tamen non sit magnus excelsus: quod moderata correctio solum est permissa. De existente in sacris angelus. videtur sentire op.

De excommunicatione.

positū sed filius, tenet quod licet ipsius corrigere hoc videtur verū: quod canon requirit doli et iniurias quod non est in proposito: cum ista correctio sit charitativa. **O**ctavo in illo qui in continentia visui repellit cum moderamine inculpate tutele. ca. si vero. Nono in eo qui reperit clericum luxuriantem cum matre uxore, filia, vel sorore. ca. si vero: quod difficile est iustum temperare dolore. co. de adul. l. grach. **D**ecimo si fiat a plato vel de eius mandato causa correptionis. ca. cum voluntate et. ca. cum ex tenore. **E**ndecimo in turbante divina officia: quod eijcere licet ab ecclesia. ca. veniens. et. ca. cum voluntate. et similiter quando seniores percipiunt iniurias clericos. **D**uodecimo si clericus sit de gradatū d. iudic. cum non ab homine. **D**ecimotertio qui clericus transfert se ad habitum contrarium ut si factus est miles vel bigamus. dis. c. iij. quisquis. ca. primo biga. li. vj. **D**ecimo quarto in femina percipiente clericum impetentem se defendendo moderate.

Excommunicationes a quibus solus papa potest absolueri sunt sequentes. **P**rima contra ledentes clericos. ca. si quis. xvij. q. iij. **S**ecunda contra hereticos. ca. excommunicationem. de here. **T**ertia contra inobediētes sententie legati ultra annos. ca. querenti. de off. deleg. **Q**uarta contra falsantes literas aplicas. ca. falsarioz. de crisal. **Q**uinta contra clericos participantes in diuinis cum excommunicatis a papa nominatis. ca. signavit. de sen. exco. **S**exta contra incendiarios et effractores ecclesiarum

De excommunicatione. CXLVII

cum spoliatione postquam fuerint denunciati. ca. tua nos. et. ca. sequenti. eo. tit. **S**eptima contra assentientes sine licentia pape electioni senatoris vel rectoris vrbis romę. ca. fundamēta. de elec. li. vj. **O**ctava contra insequentes hostiliter cardinales vrbis romę. ca. felix. de peni. li. vj. **N**ona contra aggravantes in persona vel in bonis excommunicantes vel interdicentes reges seu nobiles. ca. quicūq;. de sen. et. **D**ecima contra inquisitores omittentes pcedere contra aliquem odio vel amore contra iniustitiam. in clemen. multorum de heret. **E**ndecima contra religiosos presumētes ministrare eucharistias: vinctio nes: seu solemnizare matrimonia sine licentia curati: vel absolventes a sententia iuris vel a culpa et pena in casu non concessa. ca. religiosi. de privile. **D**uo decima contra religiosos et clericos inducentes ad vovendum vel iurandum de eligendo vel non mutando sepulturam apud eos. in clemē. cupientes. de peni. **D**ecima tertia contra habentes temporale dominium cogentes celebrare divina in loco interdicto. clemē. grauis. de sen. et. **D**ecima quarta in processu curie contra imponentes novas exactiones vel augētes antiquas. **D**ecima quinta contra collarios et latrones marinos. ca. excommunicationi. de rap. **D**ecima sexta contra ferētes sarracenis: arma: ferrum: fustes: galeas: naues: vitualla et quecūq; mercimonia: et contra regētes naues eorum. de iude. et sarr. ca. ita quocūda. et. ca. quod oli. **D**ecima septima est in p

De excommunicatione.

cessu curie, p̄tra ipediētes victualia seu alia necessaria ad curiā romanā ⁊ p̄tra spoliātes v̄l d̄nītes veniētes ad dictā curiā: ⁊ p̄tra verberantes negociātes in dicta curia occasione negociorū. Similit̄ p̄tra p̄hibentes ne obediā litteris ap̄licis ⁊ legatorū seu nūciatorū ⁊ iudiciū delegatorū eorūdem. Similit̄ p̄tra scismaticos ⁊ p̄tra vsurpātes iurisdictionem ecclesiasticā: ⁊ p̄tra capiētes hostilit̄ loca ⁊ iura romane curie: et p̄tra absoluētes a predictis nisi in articulo mortis ⁊ prestita sufficiētī cautione de stando mandatis ecclie. Itē p̄tra erigentes noua onera realia vel p̄sonalia ecclesijs vel ecclesiasticis personis. vide extrauag. Sixti que incipit. Et si dominici. de sentē. exco. et ibi p̄tra dispensantes in voto vltimario. et ad limina apostolorū. et sancti iacobi in compositella: castitatis: ac religionis sine licētia pape.

In extrauag. de testandū. de sepul. excoīcātur omnes occidētes in frustra corpora mortuorū aut aquis coquentes vt carnes ab ossibus euellāt ⁊ alibi sepelienda ferāt. Similiter in extrauagante martini quinti. et pauli secundi. excoīcāntur simoniaci in ordine vel beneficio ⁊ mediatores. capitulo damnabile. ⁊ capitulo. detestabile. de simo. Itē in extrauagā. v̄rba. v. excoīcātur dantes ⁊ accipientes aliquid tēporale pro ingressu religionis. ca. sane de sen. ex. similiter in extra. mart. v. v̄rba. ambitiose. excoīcāntur religiosi mendicantes

De excommunicatione. CXLVIII

tes euntes ad ordines nō mendicantiū etiā p̄tertu licētie pape generalis. Item excoīcāntur in extra. alexan. iiii. ex alto. faciētes tenentes ⁊ publicantes libellos famosos in infamiā ordinis predicatorū vel minorū: ⁊ asserētes q̄d dicti fratres non sunt in statu perfectionis vel q̄ non licet eis uiuere de elemosinis: nec predicare vel confessiones audire de licētia prelatorū seu curatorū ⁊ faciētes violentiā in suis locis. Itē excoīcānt̄ intransmonasteria monialiū p̄dicatorū vel minorū in casu non p̄cesso. Similiter visitantes sepulcrū d̄ni sine licētia pape. Item in extra. pau. ij. excoīcāntur alienantes bona ecclesie nisi in casibus de iure p̄cessis: q̄ incipit. cum in omnibus.

In iure in duobus casibus reseruāt excoīcatio ep̄o. Primo quādo ipse tulit ⁊ absolutionē sibi reseruauit. Secūdo quādo absolutio nulli est reseruata i iure: sicut sūt sequētes. Primo illa qua excoīcātur religiosi audiētes leges vel p̄h̄sicas nisi infra duos mēses redeant ad claustrū. ca. nō magno. ne cleri. v̄l mona. quod in. ca. autē. eo. tit. ex tenditur ad omnes sacerdotes ⁊ ad clericos habētes p̄sonatū. Similiter in. ca. sciānt de elec. excoīcānt̄ per se v̄l p̄ alios grauātes p̄sonas ecclesiasticas: q̄ nolluerūt eligere illū pro quo rogarūt. Similit̄ vsurpantes ius patronatus: v̄l iura seu bona vacātū ecclesiarū. de elec. ca. generali. li. vj. item. ca. indēnitatibus. de elec. li. vj. Excoīcānt̄

tur de putari ad dirigēdas moniales in electionibus: nō abstinentes ab his per que possz oria discordia inter eas vel iam orta nutrirī in electionibz. Itē in. ca. hac p̄stitutione excommunicātur procurantes q̄ sui p̄seruatores se intrōmitant d̄ alijs q̄ de māifestis iniurijs de off. deleg. itē. ca. vnico. de his que vi. li. vj. excommunicant̄ extorquentes per vim absolūtiōē ab ecclesiasticis censuris. item. ca. mulieres. de iudi. excommunicantur fingētes causas vt iudex personaliter vadat ad mulierē pro testimonio eius accipiēdo. Itē in. ca. viii. de reli. dom. li. vj. excommunicant̄ inuenientes nouum ordinē vel habitum noue religionis assumētes. item. ca. q̄m̄. de immunit. ecclī. li. vj. Excommunicantur impediētes recurrentes ad foruz ecclesie sup̄ causis ad ips̄s pertinētibus. itē. ca. eos. de immunit. ecclesie. excommunicant̄ dñi prohibentes subditis ne vēdāt aut emanent ab ecclesiasticis aut quoquant panes eis. ¶ In. ca. vt periculosa. ne cleri. vel mo. li. vj. excommunicantur religiosi temere habitum sue religionis dimittētes: vel accedētes ad studia etiam theologie sine licentia prelati cū p̄silio maioris partis conuentus: et doctores sciēter docentes religiosos audiētes p̄biscam vel leges dimissō habitu. Itē ca. quicūqz. de here. excommunicantur sepeliētes in ecclesia hereticos. Item. ca. vt inquisitiones. de here. li. vj. excommunicant̄ dñi tempales cognoscētes de heresi: vel sine licētia inquisitorum captos

p̄heresi de carcere liberātes: et eos q̄litercūqz in suo officio impediētes. Itē. ca. primo de vsu. li. excommunicant̄ locātes domus vsurarijs. Itē in clemē. prima. de sepul. excommunicantur sepeliētes in cimiterijs tpe interdicti in casu nō cōcesso vel publice excommunicati: vel manifestū vsurariū. Itē in clemē. prima. de deci. excommunicant̄ religiosi vsurpātes decimas debitas ecclījs. Itē in clemē. prima. de sta. mo. excommunicātur monachi et canonici regulares nō habētes administrationē aliquā eūtes ad curias principū vt noceāt platis et monasterijs suis: et tenētes arma in monasterio sine licētia sui plati. ¶ In clemē. attendētes: de sta. mo. excommunicātur ipediētes visitationē quārcūqz mōialium. Itē in cle. p̄ma. de cōsang. et affi. excommunicātur strahētes matrimonii in gradu p̄hibito: et strahētes de facto cuz monialibz et religiosi et moniales et clerici in sacris strahētes matrimonii. Itē in clemē. nollētes de heret. excommunicant̄ inquisitores rōne officij extorquētes pecuniā ab aliquo. Itē in clemē. prima. de vsur. excommunicātur iudices fauētes q̄ vsure soluant. Itē in clemē. cupientes. de peni. excommunicant̄ religiosi retrahētes hies a solutione decimaruz. Itē in cle. p̄ma. de sen. ex. excommunicant̄ religiosi nō seruātes interdictū: q̄d̄ matrix ecclīa seruat. D̄i aut̄ matrix: in p̄posito ecclīa maior: vel baptismalis loci. Innumerabiles alie sunt excommunicationes: sed p̄dicte sepius contingūt.

De excommunicatione.

Triplex est excoꝛcicatio: iusta iniusta ⁊ nulla. Prima ligat apud deũ ⁊ hoies: q̄ tripliciter fit. vñ qñ ꝑcipitur malũ ex genere etiã si sit veniale. vñ qñ mandatur impossibile. vñ qñ iubet cõtra ius scriptũ. Secũda est media ⁊ ligat quo ad ecclias militates: nõ quo ad deũ de qua dñ sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. Ignorãtes p̄dicta ligatur si ignorãtia est crassa supina vel affectata scdm docto. in. ca. vt aiaruz. de p̄sti. li. vj. si vero nõ sit talis ignorãtia: aut id qd fit vel omittit̄ est p̄tra ius positum: ⁊ sic nõ ligat: qz scd̄z ioã. and. in. ca. quant. de senten. exco. in nullũ canonẽ incidit quis: nisi sit in dolo: quẽ nõ habet taliter ignorãs. Si vero sit p̄tra ius nature vel diuinũ: ⁊ delinquẽs hoc fecit quãuis ignoret hoc esse prohibitũ iure positivo ligat: qz est in dolo faciẽdo rẽ sibi. phibitãz datõ perã rei illicite. si tamen id qd facit ignoraret esse phibitũ lege nature: vt qz nõ ẽ bene clarũ illd esse de iure nature: ignorãtia nõ esset crassa nec ligaretur: qd autez dñ qz ad hoc qz quis ligetur sentẽtia pape: sufficit edictum esse affictũ in valuis sancti petri rome: solum tenet quo ad presumptionẽ fori p̄tiosũ: ⁊ quo ad eos q̄ sunt in culpa ne publicentur in terris suis: alias q̄libet tenere studeat iuri canonico ⁊ hñe referendarium rome. Quã infigit̄ excoꝛcicatio etiam dñtibus p̄siliũ intelligitur d̄ p̄silio efficacĩ: nõ de p̄silio nudo quod nihil adicit

De impedimẽtis m̄rimonij.

CL

quia eo posito vel nõ posito fieret ⁊ cũz tanto animo. Forma seruãda in excommunicando hec est. Primo premittenda est trina monitio vel vna ꝑ tribus alias iudex est suspẽsus per mensem ab ingressu ecclie. ca. sacro. eo. tit. Et debet habere dictã monitio dierum p̄petẽtia interualla nisi necessitas suadeat aliõ. Secõdo d̄bet fieri i scriptis p̄tinẽti b̄cã m̄ excoꝛcicatiois: ⁊ ꝑ verba exp̄mẽtia excoꝛcicationẽ d̄ p̄senti. ⁊ si ista nõ seruent: tũ sentẽtia tenet. Religiosi etiã nõ seruãtes dictã formã incidũt in penã nisi omittãt ex causa: quãuis lopus dicat contrariuz. vide. capi. medicinalis. eo. titu. libro. vj.

Matrimonium est legitima coniunctio viri ⁊ femine indiuiduã vite consuetudinem tenens: cuius forma sunt verba exprimentia cõsensũ: materia autem actus exteriores. Assignant̄ a docto. xvij. impedimenta matrimonij: quorũ duo prima impediũt de necessitate p̄cepti: ita qz cõtrahens mortaliter peccat: tenet tamẽ matrimonium. Tertius impedit ad tempus ⁊ aliquãdo imp̄petuũ: alia vero impediũt cõtrahẽdũ ⁊ dirimunt contractũ. Primum impedimentũ est interdictũ ecclie: vt qz non cõtrahatur clandestine. Secundum est feriarũ: qz ab aduentu vsqz ad epiphãnias inclusiue ⁊ scdm hosti. cũ octaua prohibentur nuptie celebra ri. capi. capellanus. de fer. ⁊. xxxij. q. iij. non opz. Item a. lex. vsque ad octa. pasce inclusiue: ⁊ a primo die rogationũ vsqz ad octa. p̄t̄becostes inclusiue

*vide. 6
medicũ
eo. h. 6
G.*

De impedimentis in matrimonij.

ne. Tertium impedi. est conditio: quia strahens sub additione honesta vel indifferēti nō tenetur ad matrimonium nisi additio impleatur: secus si additio apposita esset turpis vel impossibilis: q; nō impedit. de additio. appo. ca. fin. Quartum impedi. est error: quia consensu qui causat matrimonium impeditur per errorem: quia qui errat nō consentit. ff. de iurisd. omniū iudi. l. si per errorem. et intelligit nō de errore fortune ut quia credebatur diuitem et erat pauper vel pulchrum et erat turpis: sed de errore persone vel additionis seruilis: quia ista sunt strahentis libertatis matrimonij: si tamen sciēter strahat cum seruo tenet matrimonium. Impedimentum quintum est votum et si sit simplex impedit strahendum sed non dirimit contractum: si vero est voti castitatis solemniter impedit strahendum et dirimit contractum. de vot. ca. primo. l. vi. Impedi. sextum est consanguinitas que est vinculum personarum ab eodem stipite descendentiū: que habet tres lineas. vna ascendentiū. alia descendentiū. tertia collateralium. Inter ascendentes et descendentes perpetuum est impedimentum. de lege enim nature pater nō potest strahere cum filia: nec contra. unde gene. ij. propi hoc relinquet homo patrem et matrem: sed ex statuto ecclesie prohibetur matrimonium usque ad quartum gradum inclusive. de consangu. ca. nō debet. Septimum impedi. est cognatio spiritualis: que est proximitas personarum proueniens ex sacri datione: vel ad illud tendente. Etc.

De impedimentis matrimonij. CLI

tribus solum strahitur. sex baptismo. ex affirmatio-
ne et cathecismo. capi. quāuis. de cognat. spi. libro. vi. potest tamen pater spiritualis contrahere cum
sore carnali sui filij spiritualis et eius filia secū-
dum ange. vide. ca. cū apud. de spon. Octauum im-
pedi. est cognatio legalis que est proximitas p-
sonarum ex adoptione proueniens et impedit in-
ter adoptantem et adoptatum vel adoptatam: et inter a-
doptatum et uxorem adoptantis: et inter uxorem ado-
ptati et adoptantes: sed non inter patrem adoptan-
tem et matrem adoptati: sed inter filios naturales ado-
ptantis et adoptatum impedit quādiu sunt in eiusdem
patris potestate et non alius. capi. primo. de cog.
leg. Nonum impedimē. est criminis. duo crimina
dirimunt matrimonium contractum. Primo si quis
viuente uxore propria strahit cum alia: vel uxor cum
alio vel fidem destrahendo dedit et secutus est adul-
terium et sciēter. Secundo quādo machinatus est in
mortem viri ut posset alius habere in uirum vel in
uxorem: et mors secuta est. de eo q; du. ux. quā. poll.
capi. fin. et. xxxj. questione prima. si quis uiuente. et.
capi. relati. Decimum impedi. est disparitas cultus:
nam fidelis non potest strahere cum infideli: et si
strahit matrimonium nullum est. xxviii. questione pri-
ma. caue. Undecimum impedi. est coactio vel metus.
nam metus mortis vel carceris et huiusmodi qui potest
cadere in constantes uirum dirimit. ca. cū locū. de spō.
Duodecimum impedi. est ordinis. nam ordinat.

c. peneſa
kelimū
m. 6. ea
cogna spi

paulus
solus e
vir infi
saluabi
per mul
fideles

De impedimētis mīmonij.

in sacris strabēs est excoīcat⁹ ⁊ nullū est matrimo-
niū. de vot. c. pri. li. vi. Decimū tertiu. ē ligamīnis
nā obligatus vni p verba de presenti nō pōt strā-
here cū alio: nisi credat pbabiliter alterū mortu-
us. Decimū q̄rtū. est publice honestatis iustitia q̄
est ppinquitas ex sponsalib⁹ proueniēs. ca. ex spō-
salib⁹. de spō. li. vi. ⁊ impedit sicut affinitas. Deci-
mū q̄ntū. ē affinitas q̄ est proximitas prouēiens ex
copula carnali etiam fornicaria: vnde psona carna-
liter cognita nō potest cōtrahere cum p̄ sanguineo
illius a quo cognita est vsq; ad quartū gradū in-
clusiue. ca. nō debet. d. san. ⁊ affi. Decimū sextū. ē
impotētia coēdi: q̄ si est tanta q̄ nullo modo pōt
coire nec pōt aliquo medicamīe tolli impedit sim-
pliciter. **A**duerte tamē q̄ si potens strabat sciens
ter cū impotēte scdm hostiē. in. ca. p̄sultatione. de
frig. ⁊ malef. pōt licentiari vt cuz alia strabat si ti-
meat de eius incōtinentia. idē abbas ibi. ⁊ anto. de
but. et Siluef. sed palu. in. iij. dist. xxxiij. tenet q̄ ta-
les solū possunt separari quo ad cohabitatiōez nō
quo ad vinculu; q; verum fuit matrimonij: nec
pōt cuz alia strahere. Idē tenet flozēti in. iij. par.
btis Tho. in. iij. dist. xxxiij. primo ad primū. sen-
tire videt q̄ primū matrimonij fuit nullū: q; quā-
uis copula carnalis nō sit de essētia matrimonij:
potētia tamē ad copulā est de eius essētia. ⁊ secū-
duz hoc licentiari posset talis vt straheret cū alia.
Sed ibi in solu. ad tertiu. sentire videtur q̄ primū

De recōciliatione ecclie. CLII

matrimonij tenuit. et per p̄ns sola morte naturali
vel ciuili dirimi pōt. **E**x quo patet q̄ in hoc casu
non sunt bene determinati docto. ⁊ tutius p̄silius
est vt q̄ m̄eat cū illo vt intret religionez. Decimū
septimū. est priuationis: nā insipies: surdus ⁊ simi-
les si nullo modo pōt exprimere consensu; suuz in
strabēdo etiam per signa et nutus contraere non
possunt. **E**xtra infra.

Secundū docto. in. ca. p̄posuisti. de ose. ecclie
sic. ecclia eget recōciliatione in his casibus.
Primo propter homicidium voluntarium etiam
sine sanguinis effusione vt si ibi suspendatur fur.
nō autē si sit casuale vel ad sui defensionē: occisso
martyris etiā polluit ecclias. **S**ecūdo p̄pter san-
guinis effusionē iniuriosaz: ⁊ importat effusio abū-
dantiā: vnde si iniuriose ledatur ibi q̄s ⁊ modic⁹ san-
guis fluat nō execratur scdm docto. de sen. ex. cū il-
lozū. Simili nō violat si vulnus accipiatur extra
⁊ sanguis fluat in ecclia: si vero vuln⁹ fit in ecclie
sua: ⁊ sanguis nō fluit ibi sed extra: violatur. **T**er-
tio propter seminis voluntariā effusione; de adul.
significasti. vnde angel. asserens q̄ pollutio in som-
nis violat eccliam cōmuniter non tenetur. **L**oi-
tus etiā matrimonialis quando coniuges lon-
go tēpore obsident in loco sacro ⁊ de lapsu sibi ti-
ment non violat: alias sic. ⁊ predicta tria violant
si sint publica vel ex relatione eozum qui fecerunt
vel ex rei euidētia alias nō. scdm glo. in ca. primo

De irregularitate.

de pse. ecclesi. li. vi. et in. d. ca. significasti. in verbo publico. et si ecclesia est consecrata: ab epō est reconcilianda. si vero solū est benedicta: reconciliari potest a quocūq; presbytero. eo modo qui est in manuali. Celebras sciēter in ecclesia polluta nō est irregularis sed suspēsus ab ingressu ecclesie. ca. episcopus. d. p. i. li. vi. et si cū tali suspēsiōne ibi celebrat efficitur irregularis. de sen. et. is. cui. li. vi. Provinciales et ei? vicari? in ordine minimo: nō et medicū habēt pūilegiū benedicēdi suas ecclesias etsi pollui ptingerit et sunt consecrate reconciliādia qua tñ a quo cūq; episcopo exorsizata.

U Irregularitas in multis casibus incurritur. Primo homicidio. vñ offiis homicidarū mutilator volūtarius siue cū pctō siue sine pctō est irregularis. clemē. pma d. homi. excepto infante nō doli capace: furioso: ac dormiēter eo q̄ hoc facit ad defensionem sue psonē: cū aliter euadere nō possit. vide in. v. precepto. Similiter nō est irregularis scōs docto. homicida pmissione nō obuiando cuius possit etiā si de homicidio delectetur: sicut non est irregularis medic? permittens infirmū mori nolens illi mederi: et diues dimittens pauperē fame perire. xv. q. j. si quis. et sufficit ad incurrendā irregularitatē et homicidio et mutilatione factū vel pceptū. siliū vel cooperatio opē subsecuto: quia homicida mētalis nō est irregularis: q; lex pmatōnis factū requirit. xv. q. j. c. vlti. vñ qui aliqd̄ facit vel

De irregularitate.

CLIII

dicit vt moriturus citius moriat̄ si ex hoc sequitur mors: est irregularis puta voluit infirmū vt citius moriat̄ et ex hoc morit̄: si autē sine hac intētiōne cōsulit et si sequitur mors multi tenēt q̄ nō est irregularis: et videtur verus in his q̄ de se nō sunt cā propinquū mortis. vt si infirmo conqrēti cōsulit vt voluat se ad aliud lat? vel iuuat vt ponat̄ in alio lecto et hūmō vt quieti? se habeat licet dñ hoc sit morit̄. Similr dicit decapitādo vt ponat caput ad cipū et ille pōit hūmōi. Homicida casualis aliquādo ē irregularis ad cui? noticiā. sciēdñ q̄q; dat opā rei licite: et adhibet debitā diligentia nō tenet de homicidio nec de alio casu fortuito inde sequēte. ca. lat? et. ca. dilect?. et. ca. ex litteris. de homi. Si vero nō adhibet debitā diligentia: vel si dat operaz rei illicite etiā si adhibeat omnez diligentia quam pōt tenetur de omni casu fortuito. ca. presbyteri. et. ca. suscepimus. et. ca. de cetero. et. ca. ad audientiaz de homi. leuissima tñ culpa in homicidio casuali non inducit irregularitatem. ca. questum. de pen. et remi. siue sit in omittēdo: siue in agendo pro hac materia nota has regulas. Prima est nullus iudex vel docto: in dubio debet iudicare aliquē irregularē. arg. de penitē. dif. j. §. pene. Secunda qui libet i dubio debet se reputar irregularē. ca. ad audientia. d. homi. Tercio incurrit quis irregularitatē si exiēs excommunicatus maiori accipiat ordines. cap. primo de eo. q̄ fur. Tertio qñ vno die

De irregularitate.

minores ordines accipit z subdiaconatū vel duos sacros. ca. fin. de eo q̄ fur. Quarto per iterationes sacramētorū in quib⁹ imprimē character sciēter factā: quo administratē z quo ad suscipientes. dif. lxxviii. ca. p̄mo. sed scot⁹ tenet q̄ cum pena nō debe at imponi nisi vbi de iure inuenitur expressum: solum pro iteratione baptismi incurrat quis hanc penā: quia de baptismo solū fit mentio. ca. ij. de apof. Quito incurrē irregularitas apostatādo a fide. ca. iulian⁹. xj. q̄ iij. Sexto p̄pter infamā iuris vel facti. Septimo q̄n quis ordinatur ab excomunicato. prima. q. j. ḡra. Octauo si ordinetur ab eo q̄ renūciavit ep̄atui. ca. j. d̄ ord. ab ep̄o. Nono q̄n ordinat⁹ ab alieno sine licētia sui ep̄i. de tēp. ord. cos. li. vj. Decimo q̄n ordinat⁹ extra tēpora statuta. de tēp. or. ca. ij. innocē. tū tenet q̄ nō sunt ipso iure sus pēsi sed suspēdendi. Undecimo si p̄motus p̄ salu tū ministrat in ordine supiori s̄ scōm arch. in. ca. sollicitudo dif. liij. talis non est suspēsus sed suspen dend⁹. Duodecimo q̄n q̄s ministrat in ordine quē non habet. ca. j. de cler. non ord. mi. Decimo tertio q̄n exōicatus interdici⁹ vel suspēsus facit aliqd̄at tributū certo ordini etiā minori. ca. ij. de cler. exco. Decimo q̄rto rōne criminis. dif. xxv. ca. j. si crimē sit publicū. Decimo quinto p̄pter bigamiā. de biga. p̄ totū. Decimo sexto. si exiis in sacris contrahat matrimonii. Decimo septimo p̄pter solēnes penitētiā. dif. l. ex penitētib⁹. Decimo octauo sicile

Questiōes vtilissime de moralib⁹. CLIII
brat in loco interdicto. ca. is qui. de sen. ex. li. vj.
Decimo nono: si sit corpe vitiatus. disti. lv. penitē
tentes. Cigesimo ratione illegitimitatis. ca. j. de
fil. p̄f. Cigesimo primo: si adultus differt bas
ptisimū vsq̄ ad egritudinem. dif. lvij. si quis. Cig
gesimo secūdo. si religiosus exit claustrū ad audiē
dum leges vel p̄sificam: si ante duos menses non
redit. ca. vlt. ne cleri. vel mona. Cigesimo tertio. si
ep̄s p̄sbyter vel diacon⁹ p̄tertu iniuste excom
municationis recurrit ad imperatorē. xxj. q. vlt. ca.
penul. et. xxij. q. vlt. ca. si q̄s ep̄s. Est autē irregu
laritas impedimentū canonicū: quo quis ad eccle
siasticos ordines promoueri: z iam promotus in
eis ministrare prohibetur. Cide infra.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Q̄rta precepta hōiū sunt stricte et amare iter
Optāda. Dicēdū q̄ cū lex xp̄i in hoc potissimū
differat a lege veteri: q̄ illa fuit lex timoris et fuoz
vñ in eius datione in mōte sina tonitrua facta sunt
et timor magn⁹ incussus populo: et manus moiss
graves dicitur exod. xvij. ista autē est lex amoris
grē libertatis et filiozū: vnde ap̄lus. gala. iij. filij li
beresum⁹ qua libertate xp̄us nos donauit in cui
us signū verbū dei i carnatū cōsedētib⁹ apostolis
in mōte magna cordis securitate z leticia: aperies
os suuz docebat eos vt dicē mat. v. q̄ de re ip̄e di
cit iugū meū suauē ē z on⁹ meū leue: ois h̄mana san
ctio z p̄ceptū cui⁹ cūq̄ supioris in dubio in initio

Questiones vtilissime de moralibus.
rē partē est interpretādus et saluo precepti de vir-
tute s̄mōis s̄esu: oīa ista restringēda sūt cū sint odio-
sa et preiudicēt euāgelice libertati. vñ prelati gra-
uātes subditos sine magna cā multis statutis pec-
cāt: nā et s̄mo deushōi duo solū p̄cepta dōdit ge. ij.
et xp̄s iudeos in hoc excedētes arguit. mat. xxij. et
aug. ad inq̄sitōes ianuarij. **I**psaz religione n̄ras
quā dominus in paucissimis sac̄ozuz celebratio-
nib⁹ voluit esse liberā: q̄daz seruilib⁹ premittit one-
ribus adeo vt tolerabilior sit cōditio iudeozuz q̄
libertas xp̄ianozū. **N**ā cōputatis oībus p̄ceptis
affirmatiuis et negatiuis veteris legis oīa nō at-
tingūt ad. dccc. et si cōputētur p̄cepta oīa q̄ sunt
in noua lege extraditiōe hōiuz transcendūt nume-
rū millenariū et sūt sine numero. **N**ō si dubitas cō-
puta p̄cepta vtriusq; iuris: ex cōmunicatiōes
et statuta sinodalia et nō inuenies terminū. q̄dam
p̄sentata sibi summi p̄tificat⁹ electione flexis ge-
nib⁹ gr̄as agēs dixit. **B**enedict⁹ de⁹ q̄ me a laq̄is
iuris positiui eripuit qui si vere proximi diligē-
ret: q̄ sibi bona credidit proximo imp̄tetur.

Terū omnis ars sit licita. **S**ecundo r̄n̄sione nota
q̄ cum omne illicitū sit vel quia est p̄hibitū
vel quia de se est malū aut ex circumstātia aut ex
ne vel intētiōe. **O**mnis ars est licita in qua con-
currūt ista. **P**rimo si exercētī illā nō sit sp̄aliter p̄-
hibita sicut clericis est p̄hibita negociatio. **S**ecū-
do si de se nō sit illicita vt ars fenerādi et omne q̄

Questiones vtilissime de moralib⁹. **CLV**
ordinatur ad pct̄m. **T**ertio si fiat debitis circūst̄
tantis puta tpe debito et non festino: debito loco
nō in ecclesia: debito modo nō cum fraude vel mē-
dacijs. **Q**uarto si fiat recta intētiōe puta ne tor-
peat ocio vt ex lucro subueniat suis et alienis ind̄-
gentibus: vt decenter viuat et huiusmodi. vnde fa-
cientes arma et venena quibus homines ledunt:
si vendāt ea his quos credūt abusuros mortaliter
peccant: et rei sunt omniū que inde sequitur et om-
niz debent penas substinere. ij. q. j. notum. **S**ive
ro credebant ista emi ad aliquē licitū vsū: vel ani-
mo indifferenti nihil super hoc cogitarūt vel igno-
rabāt illicitum esse talia facere vel vendere: subdi-
stinguēdum est: nā si talia possunt esse vtilia ad hu-
manos vsus vt arma in bello iusto: et quedam ve-
nena ad medicinas et ad colores aptādos et huius-
modi nō peccāt. nisi habeāt corruptam intētiōē
vel nisi ex qualitate tēporis et persone dictaret cōs-
cientia vel dictare deberet q̄ non querūt nisi ad
malū. xxij. q. v. de occidēdis. vnde vendēs lanceas
et alia arma offensiuā iniuste bellantibus peccat si
hoc sit manifestus: quia cooperatur peccato eozū:
in dubio aut videtur excusabilis si vendat ei qui
impetitur ab alio nō autē si impetēti. **S**imiliter
vendens galeas et alia defensiuā in bello manife-
ste iniusto impetēti peccat: q̄ ista sunt occasio exer-
cēdi offensiuā: nō autē si vendat ei qui impetitur. **S**i
vero ad nullū vsū sunt vtilēs nisi ad peccanduz

circūst̄

Questiones vtilissime de moralib⁹.

peccant faciētes vendētes ⁊ tenētes. xxj. q. j. ca. p^{ri}mo. sicut libellū famosum nemo debet ostendere sed statī destruere. v. q. p^{ri}ma p^{ro} totū. ff. de cōtrab^h. emp. l. quod sepe. vbi dicitur q^{uod} flagitiose rei que per additiōes alteri⁹ nō pōt esse vtilis vsui hūmano nec emptio nec mandatum nec societas valere potest. et tales dicit supplemen. esse quasdam carnisiarū futuras: pro quarū factura plus in duplo datur q^{uam} valeat tota carnisia: sed hoc non videtur. q^{uod} veniunt in vsum ornamenti quod aliquādo licet.

Faciētes ⁊ vendentes tarilos ⁊ cartbas scēi dum guiller. ⁊ plures alios peccant nec sunt absoluēdi: q^{uia} nulli de artificio licet viuere cui⁹ v^t vt in plurib⁹ est ad malū: p^{re}dicta autē sunt h^umoiergo. Alij dicūt oppositū q^{uod} his frequētī⁹ ludic⁹ ad subleuationē laboris ⁊ tedij. sed sanct⁹ tho. in scēda secūde. q. clxix. dicit q^{uod} nullus pōt vendere ea q^{uod} bus hoīes bene vti nō pōt: nec quibus vt plurimum male vtuntur: nec quib⁹ vtunt^{ur} bene ⁊ male si p^{ro}babilit^{er} creditur q^{uod} ad malū vsuz cōparātur: vnde q^{uod} scachis: tarilis: aleis: cartis ⁊ h^umoiergo hoīes non vtunt^{ur} vt in plurib⁹ ad malū saltē mortale ⁊ si forte ad veniale: nō sunt censendi esse in malu statu talia faciētes ⁊ vendētes: nisi vendāt ei quē p^{ro}babilit^{er} ter dubitat^{ur} ad mortale vsuz. Cōsulendū est igitur a talib⁹ abstinere: s^{ed} absolutio nō est dnegāda quāuis āgel. videat^{ur} alit^{er} sentire: ⁊ idē dicendū de fructis ⁊ alijs curiosis ornamentis: q^{uod} scōz docto. mulieres

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLVI
se possunt ornare vt vseruent decētia sui stat⁹: et alii q^{uod} addere vt placeāt viris suis. Si autē vēdāt his quos credūt vsuros ad lasciniā mortale est.

Quā curatus parochialis possit dici prelat⁹ tus. Dicēdū q^{uod} stricte loquēdo solū d^{icitur} prelat⁹ latus habēs iurisdictionē in foro penitētiāli ⁊ in foro cōtentioso scōz docto. in. ca. ij. d^{icitur} indi. ⁊ in clemē. dudū. de sepul. large vero loquēdo prelat⁹ dicitur quicūq^{ue} habet curā aliorū. dicendū igit^{ur} q^{uod} curat⁹ large dicitur prelat⁹ ⁊ aliquo modo etiā stricte q^{uod} in certis casib⁹ habet iurisdictionē in foro cōtentioso. vñ secundū sanctū tho. in. iij. dis. xviii. pōt excoicare pro furto ⁊ rapina ⁊ similib⁹. Et scōm panoz. in. ca. ne p^{ro} dilatione de peni. ⁊ rep^{er}it elige^{re} confessorē sicut ep^{iscop}i. facit ca. tua. de cleri. egro.

Quā cleric⁹ coniug⁹ possit admitti ad diuisa tpe interdicti. P^{ro} respō. notādū q^{uod} si p^{ro}trahit cū vnica x^ogine ⁊ d^{icitur} fert tōsurā ⁊ vestes clericas les gaudet et p^{ri}uilegio canonis: si q^{uod} suadēte. xvij. q. iij. ⁊ p^{ri}uilegio fori ita q^{uod} nec criminalit^{er} nec ciuilit^{er} pot^{est} trahi ad iudiciū seculare. Alijs autē p^{ri}uilegijs nō gaudet. ca. vnico. d^{icitur} cleri. cōiug. li. vj. Admitti autē ad diuisa p^{ro}pienō est p^{ri}uilegiū clericoz: s^{ed} quodā cōsequēs ad clericatū. vñ de rigore videt^{ur} q^{uod} possint admitti: maxime q^{uod} i fauorabilib⁹ appellatiōe clerici veniūt clerici coniugati vt notāt docto: in. c. iōnes. d^{icitur} cleri. coniug. ⁊ i. c. j. d^{icitur} p^{ro} bē. alij sētūnt op^{er} postū. In his cōsuetudini stādū ē.

uz habet
omni no p^{ro}
a se fecit
n^{on} erogatori
par^{is}. c. 4

Questiones vtilissime de moralibus.

for: cognoscens ex auditis in cōfessione sequi in se ipso emissionē seminis vel distillationē peccet mortaliter audiēdo. **D**icēdū q̄ pollutio ⁊ stimuli carnis cū cōtingāt in nobis ex necessitate materie: stultū est propter hec omittere cogitationē locutionē ⁊ auditiones veneroz vtilēs ad cōfiteūdū vel p̄dicandū ⁊ huiusmodi. sicut stulte artifex omitteret cōstructionē gladij q̄ scit rubiginē cōtracturū. **L**uēdū est tamē a superfluis questionib⁹ super his ⁊ celeriter in hac materia trāseundū: sepe etiā hec contingūt timoratis viris ex vehemētia cogitationis ⁊ timoris vnde quāuis sentiāt hec accidere nō est de ipsis cogitandū nec curandū. **S**i tamē ex talibus cōmotionib⁹ probabiliter timeret mētis sue cōsensū ad luxurias: omittere debet ⁊ prosequi ⁊ inchoare tales cōfessiones alias mortaliter peccat periculo mortalis volūtarie se exponēs. **A**duerte q̄ nō omnes fluxus humoris ex genitalibus est seminatio vel pollutio. est enim preter vrinā ⁊ semen tertius humor ex inflammatione carnis eueniens: d quo nisi cū rebellionē carnis accidat nō est magis curādū q̄ de sudore nec p̄pter illum perditur virginitas. **D**icēdū ergo q̄ si ex audientia cōfessionis accidat pollutio inuoluntarie: propter illā non perditur virginitas nec polluitur ecclesia sicut nec si in somnis hec cōtingerent.

Quēstio ecclesiastici vtentes p̄ciosis vestib⁹ ⁊ in vanitate famulozū ⁊ ornāmētis mularū

Questiones vtilissime de moralibus. **CLVII**
excedētes dominos tpales peccēt. **D**icēdū q̄ sic: tūq; opposita legibus sancita sunt ⁊ p̄cepta eis: tūq; furtū faciūt de bonis pauperū ipsis neglectis ⁊ quādoq; fame pereūtib⁹ suas supbias fouētes: sed si moysen ⁊ p̄phetas nō audiūt: ⁊ legem scōz pro nihilo habent: p̄zimate scripture quem a pud eos locū inueniēt. **F**ertur q̄ beatus **F**rācis⁹ cus rogatus a papa ⁊ cardinalib⁹ vt ipsis verbū vite p̄poneret: cū sepe se excusasset: tandē vict⁹ ius su pontificis ascendēs ambonē dixit cum magno spū. **G**los p̄ses scitis q̄ sitis ⁊ quales esse tenemini: ⁊ quales sitis non nescitis: ⁊ sic finiuit sermonē. **D**icā similiter in p̄posito. **D**ñi ecclesiastici sciunt ad quid tenent ⁊ quo modo viuāt ipsi nō ignorāt. **C**erū est q̄ cū status clericozū dign⁹ sit omni reuerētia ⁊ honore q̄ppe q̄ aplozū scōz patrū merita representat. **Q**ui vita ⁊ moribus proprijs non pōt hoc p̄se ferre nec a subditis valet suis demeritis: reuerētia ⁊ debitam habere: nō mirū si vestibus ⁊ apparatu cōmittat hoc erigat. **D**eberet tū moderate hoc fieri: quia ad certū dānationis testimonium est q̄ princeps apostolorū **P**etr⁹ hospitat⁹ est apud quēdāz coziariū: vt dicitur in acti. apostolorū: cum vnus canonicus modo vix possit hospitari i domo ampla equitū. **D**e vtero. xvij. ius sit deus. **E**ū fuerit rex cōstitutus nō multiplicabit sibi equos. sup quo criso. si nō licet regi multiplicare equos: multominus pōtifici: si nō laico a forā

*Vide de
150mā
cōlibet
ar 19*

*ta Val
noti*

*madoc
arū p̄cc
urzo*

trio: nec clerico. si nō de redditib⁹ proprij patrimonij: multominus de redditib⁹ crucifiri. bern. Erubescat serui dei in mulis et equis gliantes cuz nō legatur christum eq̄tasse sed semel tantum vt italo quar asinasse.

Qrum sit bonum appetere esse in purgatorio. Dicēdus q̄ existētes in purgatorio duo h̄nt. s. q̄ sunt in maximis penis: q̄ scōs theologos pena purgatoria excedit penā quā h̄nt x̄ps d̄ssi passione q̄ excessit penas laurentij z omnium martyrum. nā idē ignis scōs substantiā affligit reprobos in inferno z fideles in purgatorio. Et quātus ad hoc non est appetibile esse in purgatorio: vnde arguit.

11
Nescit quid petit q̄ purgatorij petit. z dis. xxx. c. q̄ in aliud. d̄r. Ignis ille z si nō sit etern⁹: mirum inō grauis est. Secūdo qui sunt in purgatorio habēt securitatē q̄ aliqui visuri sunt deū facie ad faciem: nam asserere q̄ existētes in purgatorio p̄nt decedere a gr̄a vel qualitercūq̄ peccare: est temerarium. cū iam sint extra terminū vie simplicis quo ad hoc: nec obstat q̄ ecclia orās pro eis perit a porta inferi erue dñe aīas eoz: z iterū. ne absorbeat eas tartarus: ne cadant in obscura tenebrarū: quia hoc non petit ne peccent: sed ne diutius detineātur in purgatorio quod est pars inferni. Et quātus ad hoc appetibile est esse in purgatorio. A fide dignis audiuntur: orta questione an existētes in purgatorio possint peccare venialiter saltez: papam dē

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLVIII
minasse q̄ nō: z opposituz tanq̄ erroneū dānasse.

Qrum bon⁹ latro fuerit primus incola para dist. Dicēdus q̄ cuz adā z ceteri atiq̄ patres p̄pter solū impedimētū humane nature detēri essent in libo: soluto iam p̄ penitētiāz p̄p̄iam omni reatu p̄sonali: z sublato nature obstaculo p̄ mortē domini: statiz illarit eis sol iustitie: z omnes quot quot erāt in libo clare z facialit̄ viderūt dei essentia: z beati facti sunt. Sanct⁹ aut̄ latro obiit parū post dominuz: qd̄ patet q̄ iudei ne remaneret labiato corpa i cruce fregerūt crura latrōib⁹ vt citi⁹ morerētur. Ad iesuz autē cuz vēissent z vidissent cuz mortuz nō fregerunt eius crura.

Queritur in diuidēdis bonis suis quomō se debeat h̄re testator. Dicēdus q̄ si habet d̄f cendētes legitimos q̄ om̄es dicunt filij: ipsos debet instituire heredes: quib⁹ nō stantib⁹: si habet ascēdentes qui dicunt parētes: similr ipsos debet instituire: quib⁹ deficientib⁹ pōt quemcūq̄ extraneuz instituire: nisi sit turpis p̄sona. De filiis aut̄ legitimis pōt meliorare vnuz in tertia parte v^l in quinta bonoz suoz velin vtraq̄ simul. Similiter pōt moliorare duos ex eis vel om̄es vinculan do illa bona. Solā autē quintā partē si vellit pōt legare extraneo. semper tñ qd̄ reliquitur pro aīa: d̄ ducēdus ē ex quinta. sic fit quottidiano vsu z iure hispano. vt colligitur. ex. li. ix. tit. delas mandas. foro legum. li. iij. Nota q̄ solum dicuntur bona ali

in q. d.
q. i. art.
978

Questiones vtilissime de moralibus.

causis de quibus potest disponere quam remanet solutis
debitis et deducto omni ere alieno. ff. de verb. et re
rum. signi. l. sub signatum.

Quoniam viuentibus parentibus filij ob introitum
religionis vel alia causa possint disponere de
legitima quam a parentibus sunt habituri. Multi
legisse ad hoc respondet negatiue: quia quod non est
renunciari non potest nec legari. Sed dici potest quod cum omne
iuramentum licitum cum plena deliberatione factum sit
seruandum: si quis iuret quod nec ipse nec alius loco sui
ullo tempore intromittet se de legitima: et quod de hoc
non petet relaxationem: et presertim si aliquas partes
legitime excipiat quam certe persone vel loco dimittat:
quod dispositio sic facta tenet in conscientia et etiam in
foro exteriori: quia consuetudo que habet vis legis
prescripta et rationalis est super hoc. Et quod omnis
contractus: renunciatio: et dispositio de bonis
proprijs habet vim ex voluntate et intentione renun-
ciantis et disponentis: nec plus obligatur quis in
conscientia: quam se intendit obligare: et scripture et
alie solemnitates contractuum solus propter ho-
mines et in foro contentioso fiunt: si quis sine scrip-
tura et nullo adhibito teste: disponat apud se de bo-
nis suis vel de legitima quam post mortem parentum
est habiturus: talis dispositio tenet in conscientia.
Ad motum prime opinionis dicitur quod id quod nul-
lo modo est: non potest renunciari: quod vero est i ac-
tu veli potentia propinqua bene potest renunciari: et sic

Questiones vtilissime de moralibus. CLIX
est de legitima. Cum filius regis viuente patre pos-
test dici rex. ut tenet glo. xxiii. q. prima. ca. cepit. et
secundum docto. sine usura potest quis petere ultra
capitale lucrum cessans: quod non habet actu: sed so-
lum probabiliter et in potentia propinqua: et feti au-
cille pregnantis: qui adhuc non est potest videre.
Quoniam papa possit esse scismaticus: et quoniam in obedi-
entia sententia pape dicitur scismaticus. Ad pri-
mum dicitur quod sic: ut si papa nollet communicare cum ecclesia
ut pars eius et ut caput in spiritualibus: sed hunc se tantum
ut dominus temporalis et sicut si nollet exercere que sunt pape.
ligatur enim papa que ad deum legibus sui officij. Sed con-
tra quia non potest ab unitate capituli recedere: cum ipse
se sit caput. Dicitur quod non est tanta adunatio persone
pape cum ecclesia quod sine ipso non possit ecclesia salua-
ri in sua unitate. unde sede vacante ecclesia est vnica:
sine persona pape: ideo non communicando ecclesie per-
tinaciter in spiritualibus esset sine dubio scismaticus.
Ad secundum dicitur quod tripliciter contingit non obedire
pape: primo ex parte rei precepte ut si iniustus pre-
cipit. Alio modo ex parte iudicantis ut si personam
pape habet rationabiliter suspectam: et propterea pres-
sentiam eius et aspectum recusat: paratus ad non sus-
pectos iudices ab eodem suscipiendos: et neutro modo
est scismaticus: naturale est enim vitare nocua et ca-
uere a periculis: imo si papa inuaderet aliquem iniu-
ste: licite se defendere posset et occidendo papam pro
sui defensione cum moderamine inculpate tutele: non

Questiones utilissime de moralib⁹.

incurreret excommunicationē. Inobediētia etiam quātuncunq3 pertinat nō constituit scisma: nisi sit rebellio ad officiu3 pape vel ecclesie: ita q3 renuat illi subesse z illū recognoscere supiorē. Tertio modo cōtingit ex parte offitij: ita q3 non vult illuz res cognoscere su piorē. et hoc facit scisma.

Quarto qñ statuitur aliquid p verbuz debet sit pceptuz. Dicēdus q3 qñ lex vel statutū dīf ponit aliqd p hoc verbuz dber: iporat pceptū scd3 glo. in cle. attēdētes. d. sta. regu. z scd3m siluef. fallit hoc rōne materie: qñ nō est multi pōderis q3 tunc importat consiliū. vt de spon. ipu. ca. j. Utinā de tñ sunt improprietates nec sunt ad cōsequētiā trahende. de verb. sig. ppterea: z sicut est duplex debituz. s. morale ad qd inducit virtuz z dī debitū honestatis z ogruitatis. Aliud dbituz legale ad qd inducit iustitia: ita li dber aliqñ iporat vnuz d bituz: aliqñ aliud: prope tñ debituz legale iporat. idē de iubeoz pceptio. Ordino autē statuo: inno: uo: decerno z similia: siue in singulari siue in plu: rali nō sunt pceptiua. vide cleme. exiui. de ver. sig.

Quarto corumpens virginē teneatur ad ali: quid. Dicendum q3 in lege veteri Exo. xxi. dicit q3 si eam se duxit tenetur illā dotare z ducere vxorē si pater vellit: alias tenetur dotare tātuz. S3 quia hoc erat pceptū iuditiale nō obligat in noua lege: nisi q3 ecclesia illud assumit tanq3 equū. vnde in noua ad idem tenetur vt patet in. ca. pmo

Questiones utilissime de moralib⁹ CLX

de adul. z glo. dicens q3 aut ducet illā aut verberabit cōmunitē nō tenetur: q3 vt patet. ca. ij. de adul. Si nō vult ducere dotabit z vapulabit. et scd3 docto. in. d. ca. sola cōstitutio dotis nō liberat eum si p3 vellit illā dare. Et si vir neget eā fuisse virginē nō incūbit pbatio p3i aut virgini secundū docto. q3 p3sumitur virgo ex quo habet pro virgine z rōne delicti: pbatio trāssert in illū. Si vero illaz nō se duxit sed ipa spōte acq̄uit: ad idē tenet scd3 panoz. q3 n̄go semp p3sumit̄ decepta: q3 si nō essent hominū insidie tātū facin⁹ nō perpetraretur. c. derap. virg. l. vnica. ad bec tenet stupator etiaz in foro cōscientie: sed scd3m siluef. cuz ad penas legales nullus teneatur nisi condēnatus soluz obligat in foro contētioso. in foro autē cōscientie tenetur scd3m florētī: si eam inuiciā vel seductā pmissio nibus z mēdatijs violauit: ducere si pmissit z a fortiori si iurauit: nisi esset nimis distans eozū cōditio: puta si mulier est plebea vir nobilis z potēs: quia sic nō p3sumitur fraudē ignorasse. Et simili ter si magnū scandalū timeatur: z tunc satisfacciat secundum suam facultatē z mulieris indigentiam. Si vero non pmissit ducere satisfacciat ad arbitriū boni viri: q3 si volentem stupauit: in nullo tenetur. De iure autē ciuili debet relegari z dimidia pars bonozum eius publicari: z si est vilis psona debet verberari: z si per vim facit: capite plecterē. insti. de publi. iudi. §. ij.

Questiones vtilissime de moralibus.

Quando alicui conceditur quod possit eligere confessorē an intelligat de quocūq; sacerdote. **D**ic quod duplex est confessor. scilicet actu. et habitu seu virtute. Quilibet sacerdos ex carathere sacerdotali est confessor virtute et habitu. Sacerdos autem exponitur et examinatus est confessor actu: et in dicta licentia de hoc intelligitur: quod confessor sine limitatione stat pro isto tanquam pro famosiori significato: quod experientia antedicti confessiones plurimum confert conscientie penitentis. Si tamen eligat virum doctum in confessorē non exponitur nec faciat dolose: tenetur absolutio nec peccabit.

Quoniam osculans non suam peccet mortaliter. **D**icendum quod oscula et tactus et amplexus dupliciter considerantur. Uno modo secundum se et sic non significant aliquid inordinatum et possunt licite fieri in signum beneuolentie iuxta patrie consuetudinē: vel in signum pacis. Alio modo ut sunt delectabilia secundum tactum: sic et important actus ordiatis a natura ad concubitum ut in hominibus: colubis et alijs animalibus patet: et propterea i bonitate et malitia sequuntur concubitum et eius delectationem. vnde sicut concubitus si sit ex libidine est peccatum et si ex libidine mortali: puta cum non sua est mortale: ita oscula et tactus si fiant ex libidine sunt peccata et si ex libidine mortali: puta cum non sua sunt mortalia. et sic concubitus quando principaliter fit propter delectationem: dicitur fieri ex libidine: ita huiusmodi actus cum fiunt propter delectationem principaliter: dicuntur fieri ex libidine. Dicendum igitur quod qui alius osculatur

Questiones vtilissime de moralibus. CLXI
et amore honesto secundum patrie consuetudinē non peccat mortaliter: qui autem osculatur ex beneuolentia si non sit de hoc consuetudo et sequitur scandalum ex parte illius quem osculatur vel aliorum vel exponit se periculo pollutionis et luxuriandi mortale est: si autem osculatur ex libidine cuius signum est: quod tunc occurrunt sibi turpes cogitationes: vel sentit rebellionem seu titillationem in carne: hoc contingit tripliciter vel ordinat oscula ad concubitum cuius non sua et sic est mortale: vel ad delectationem mortuosam de coitu quam uis proponat non procedere ad coitum et similiter est mortale: vel ordinat precise ad delectationem que est in osculis et tactibus ita quod nec vult procedere ad coitum nec delectatur in cogitatione coitus: sed in sola delectatione que in osculis et tactibus sentitur: tunc etiam est mortale secundum sanctum thomam in secunda secunde. q. cliiij. quauis martinus de temperantia videatur tenere quod non sit mortale osculari propter solam delectationem que sentitur in osculis: sed in hoc communiter non tenetur nisi fiat ex amore honesto et secundum morem patrie vel sine scandalo et sine periculo casus.

Quoniam dicuntur horas canonicas teneatur esse attentus. **D**icendum quod triplex est attentio: quedam actualis quando actu attendit ea que dicit: et ad hanc non tenetur per totum spacium quo dicit officium: sed solum in principio tenetur habere intentionem satisfaciendi: quod preceptum datur homini ideo oportet quod opus a deliberatione que attentionem requirit pro-

*n. Sabot An
us de
2. l. 6.
Lulgen
q. 29. m.
repositi
138.
m. 4.
a. d. 13. q.
ar. 3. fol
7*

cedat et non ex sola imaginatione. Alia est attentio virtualis quae est vis prime attentionis manens quae diu per contrarium actum non interrumpitur etiam euagato spiritu: circa alia dum tamen sit preter intentionem et hec sufficit ad satisfaciendum officio. Tertia est habitualis media inter utraq^{ue} et hec non sufficit. unde dices horas ad quas tenetur mortaliter peccat in his casibus. Primo si per longum spacium se occupat in exterioribus que non compatuntur secum attentionem ad officium: secus si illa occupatio sit voluendo cartas et parado libros ad officium. Secundo quando sine causa iusta dimittit officium. Tertio secundum angel. si religiosus vel beneficiatus ad libitum mutat officium: non autem si sit ordinatus ad suum patri monium: sed secundum siluef. post landul. et florenti. dicere horas est in precepto non autem dicere has vel illas determinate: unde si iusto impedimento mutat officium nullus peccatus est. Quarto non dices horas proprijs horis sed notabiliter retardans: mortaliter peccat secundum umbert. sed hoc solum verum est in placis ecclesiarum cathedralium et collegialium quod eis hoc precipitur in clem. j. de cel. mi. de horis in cor dicendis. Quinto secundum angel. beneficiatus in dictis ecclesijs et subditis regularium si non dicat horis debitis quoniam eis imponitur: quod verum est quoniam per alios non dicerent et non aliter quod hoc preceptum ligat omnes sed non singulos: sicut illud crescite et multiplicamini: ad quod sufficit si generatio humana sufficienter per aliquos compleatur. In

Questiones utilissime de moralib⁹. CLXII
 comuni igitur officium est dicendum sub precepto horis debitis non punctualiter sed grosso modo: alias plati peccat mortaliter et subditi quoniam per ipsos stat: nisi ex causa preueniatur vel tardetur ut quod processio vel predicatio est fienda. In puato autem sufficit si infra diem naturalem dicatur quod ad hoc terminatur in medio nocte quantum cuius retardetur. Sexto peccat mortaliter secundum multos qui ex obliuione dimisit officium: si quando recordatur non supplet quod omisit. quod verum est si potest infra tempus illius diei in quo dicenda erat illa hora: quod ad hoc potest implere preceptum. Si vero sit extra illud tempus debet supplere si commode potest: sed secundum sanctum thomam. in quolibet non tenetur ad id officium sed potest per alias orationes supplere. Septimo secundum aliquos peccat mortaliter qui matutinas dicit ante noctes sine causa ut quietius vacet somno et voluptati. distin. xij. clericus. sed licet grauius peccet non tamen est mortale. Octavo secundum aliquos qui scienter sine causa pretermittit una hora dicit sequentem. Sed cum ordo in horis non sit in precepto non est mortale secundum doctorem. facit tamen male. Nono est mortale dicere missam ante matutinas secundum doctorem. quod facit contra generalem ecclesie morem: ex causa tamen iusta puta si monasterio imminet graue scandalum vel aliquid tale secundum siluef. liceret celebrare non dictis matutinis: non autem necesse est dicere primam secundum omnes. Nouicij religionum secundum palu. tenentur ad horas

Questiones vtilissime de moralibus.
et sibi fratres conuersi ad modum sibi taxatus secun-
dum pet. archie. et aug. de ancho. quia sustentant ex
elemosinis et gaudet privilegio clericali: sed sicut
sicut. cum nullo iure hoc probetur dicendum quod male
faciunt sine magna causa tam nouitij quam conuersi omnes
totes officium: non tamen peccant mortaliter sed poterunt be-
nefactoribus per alias orationes recompensare et per
seruitium exhibitum clericis recompensantibus. unde tenentur
conuersi ad suorum officium solum ut ad gratias et
suffragia mortuorum. Sed nunquam papa facere potest quod
beneficiari: presbiteri et ordinati in sacris non teneantur
ad horas. panos. in. ca. primo de cele. mis. tenet quod li-
cet possit dispensare in modo dicendi puta hoc vel illud
offitium: non tamen potest tollere quantum teneant ad. vij. horas:
quod sequuntur angel. et rose. quod hoc est de iure diuino
non iuxta illud. ps. septies in die laudem dixi tibi. sed
si hec ratio concluderet papa nullus posset dispensare
a vigilijs matutinis: quod etiam in ps. dicitur media nocte
surgebam etc. Dicendum ergo quod non dicunt esse de
iure diuino omnia que leguntur facta in scriptura: alias
teneremur cum golia et bestijs pugnare ut fecit da-
uid: sed solum ea que ibi fieri precipiuntur precepto mo-
rali et non iudiciali vel cerimoniali: unde quantumuis pa-
pa non possit facere qui clericus teneatur ad recompensan-
dum benefactoribus si est beneficiatus: vel saltem
ad regraciandum deo si non est beneficiatus: per aliquod
determinatum et voluntarium: quia hoc est de iure na-
turali: potest tamen facere quod horas non teneatur. sic tenet

Questiones vtilissime de moralibus. CLXIII
sicut. land. et ioha. delig. in prima clemen. eo. tit.
de his vide supra. Dicens autem horas ad tria potest
attendere vel ad verba ipsa: vel ad significata eorum:
vel ad necessitatem seu causam qua motus est ad ora-
dum vel ad finem orationis qui est contemplari glo-
riam celi: passionem domini et similia. Primum atten-
tio est bona. Secunda melior. Tertia optima. unde
contemplatio passionem domini inter officium melius satisfacit
precepto etiam si non attendat ad verba nec ad eorum sen-
sus: quam si nimis attenderet ad sensum omissio hoc.

Omnis religiosus presbiter dimittens sine causa
habitum semper incurrat excommunicationem. Dicitur
autem quod sic ut ps. ca. piculosa: ne cle. vl. mo. li. vj. sed
dicit angel. quod ad incurrendam istas penas duo requi-
runtur. Primum ut dimittatur habitus extra monaste-
rium non in monasterio. Secundo ut dimittatur temere
id est sine causa. Sed rose. tenet quod dimittens in mona-
sterio si conspectui secularium se presentet sine causa iu-
sta incidit. Dicendum quod licet nunquam habitus a re-
ligioso sine causa rationabili dimittatur qui peccet: quod
adeo est annerus ossibus monachorum quod in lecto et
vbiq. ipsum portare debent ut dicitur. xx. q. i. vidua: non
tamen quotiens peccando dimittit habitum incidit in sen-
tentiam siue dimittat in monasterio siue extra: nisi quando
dimittit ad notabile tempus non reassumptum? statim:
vel si statim tamen dimittit propter causam dānatam puta
ut fornicetur. et intellige quando dimittit habitum relative
ad alios: puta ne cognoscat secus si relative ad se

Questiones vtilissime de moralib⁹.

puta ppter voluptatē. si autē non dimittat ex cau-
sa dānata: nec cū assumptione alteri⁹ ad vtendū eo
vel si aliū sumit nō tamē ad vtendū sed ex leuitate
iocosa puta si vt currat vel lapidē iaciat: vel indu-
it se vestes histrionum statim dimissurus ob festū
amicū: male facit sed nō incidit secundū palu. z 3ē
3e. qz nō dī quis assumpsisse qd statim est dimissu-
rus: z q̄ causa festi ioco fuit: obligationem nō in-
ducunt. ff. de ac. z ob. l. obligationum: z talia raro
occurrunt z iura aptantur his que sepe fiunt. ff.
de leg. le. ex his.

Quā religiosus subdit⁹ possit vouere. **Su-**
per hoc due sunt opinioēs. **Pr**ima est ricar.
in. iij. disti. xxxviij. q. non pōt vouere z si vouet nō
tenet votū: nō qz p̄lat⁹ omni tempore pōt ei ali-
quid p̄cipere: qz multa pōt vouere obedientiā non
impediētia vt nō loqui ociosa nec cogitare d̄ vanis
sed qz cōsiderata humana fragilitate z religionis
onere: nulla obligatio pōt superaddi sine p̄iudi-
cio obseruationis eorūz ad que tenet: z sine peri-
culo reddendi se onerosūz p̄lato z fratribus suis: z
qz votum religionis est tante arctitudinis vt om-
nia alia in ipsiūz cōmutari possint: ecclesia hoc hu-
manā fragilitatem cōsiderās auctoritate dei vol-
uit nullū aliud sup̄addi ad vitandū periculū trans-
gressiōis. rr. q. iij. monachū. **S**ecūda est inocē. z
petri d̄ palu. q. si vouit aliquid nō impediēs ab o-
bediētia p̄lato vt dicit aliq̄s. ps. ipler tenet. **Pr**o

Questiones vtilissime de moralib⁹. **CLXIII**
ma sequitur ange. z rose. z ascribūt eā sancto **Bo.**
sed sanct⁹ do. dicit qz religiosus vouēdo nō peccat:
qz intelligitur si p̄lato placeat alias peccaret: z
qz votū eius nō est firmū sine eius cōsensu: qz obe-
dire tenet omni tpe z nullū est ei tēpus vacās: vñ
patet qz potius declinat ad secundam opinionez.
Differūt autē hē opinioēs: qz secūdam primā vo-
tum religiosi nullū est: sed secūdū aliā implere te-
net quousqz a sup̄iori irritetur. vnde in. d. ca. mo-
nachum: dī qz monacho sine cōsensu abbatis vo-
uere non licet: si autē vouerit frangendūz erit: qua
si ipso iure nō sit irritūz nec fractum sed irritabile:
pōt autē p̄lat⁹ omnia vota irritare.

Quā in eodē genere peccati religiosus pec-
cet graui⁹ q̄ secularis. **D**icēdūz qz in pecca-
tis ex deliberatione ceteris paribus graui⁹ pec-
cat religiosus qz est ingratiō: deo. **S**ed i peccatis
ex surreptione vel infirmitate minus peccat: z vt
elicitur ex secūda secunde. q. clxxvi. tripliciter gra-
uius peccat religiosus. **Pr**imo si agat cōtra vo-
tūz. **S**ecundo si peccet ex contēptu. **T**ertio ratio-
ne scandali: qz ad vitā eius plures respiciunt. tamē
cessantibus his leuius peccat: qz si peccatūz est le-
ue abso:betur mltis bonis: si mortale facili⁹ ab eo
erit: primo ppter bonū habitūz z intētiōē erectā
tam ad deūz: q̄ z si ad horā interceptiatur: tamē de
facili reparatur ad pristinum. **S**ecundo qz scit co-
rigere peccatūz. **T**ertio quia iuuatur a socijs.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Utrum sit simonia dare spirituale. p^r sp^riali sicut
cū aliqui conueniunt: ora p^r me ⁊ orabo pro
te. Dicēdū q^d secūdū ricar. si vn⁹ dicat. baptizabo
te hoc pacto: q^d baptizes me simonia est. et similr
si dicat dicā missaz de cruce. p^r te: si dicas missaz de
beata virgine. p^r me: q^d in talib⁹ nulla pactio nec ē
ptio debz iteruenire. eo. tit. tua. Primo q^d res anō
dño emerēt sicut a ministro sac^roz qui nō est do
minus. Secundo q^d cōtra. rationē grē est q^d veni
datur. Dicit autē ange. q^d quādo dicitur. ora pro
me vel celebra ⁊ celebrabo pro te. si li pro dicat ap
p^rciationem: simonia est. si vero dicat adminicula
tionem seu inductionē nō est simonia. Alij dicunt
q^d in talib⁹ si fiat pactū solū pro labore ⁊ nō respe
ctu sp^rialis nō est simonia. Ita q^d sit sensus sustine
bo labores in dicēdo missaz de cruce p^r te: si susti
neas labore pro me i celebrādo de beata virgine.
Alij dicunt q^d cū simonia sit peccatū rōne iniusti
tie ⁊ inequalitatis: quia sp^rialia p^rciosa sunt val
de tp^ralib⁹: nō erit simonia dare sp^riale. p^r sp^riali: cū
vt sic equiualeant.

Queritur q^d dies sunt de p^rcepto: ⁊ q^d de con
silio ieiunandi. Dicēdū q^d duplici^r obli
gamur ad ieiuniū. s. ex lege nature ⁊ ex iure positi
uo. Ex iure nature tenimur ieiunare quotiēs senti
mus ita rebellem carnem spiritui ⁊ ad lasciuiaz p^r
nam: q^d nisi per subtractionē cibi castigetur: imor
tale ruem⁹. et i hoc ieiunio nec sunt determinandi

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLXV
es nec cibi: sed utetur homo secūdū q^d ratio dicta
uerit. Ex lege autē positiua sub p^rcepto est ieiun
nādū. Primo i tota q^ddragesima: exceptis dñicis.
de cōse. dif. v. q^ddragesima. Secūdo in q^dtuor: tp^ri
bus. dif. lxxvj. statuim⁹. de quib⁹ in hoc versu. vult
crux. lucia. cinis. ⁊ charismata dia. vt ieiunēt. quar
ta seq^rs feria. i. ieiuniū. quattuor: tēporū celebra
p^rma quarta feria post festū sancte crucis septēbris
⁊ post festū sc^re lucie. cineres ⁊ p^rbecostē. Tertio i
vigilia p^rbecostes. dif. lxxvj. de ieiū. Dicit sanct⁹
tho. sc^da sc^de. q. cxi. vij. q^d ieiuniū exultationis qua
le est vigilia penthe. et q^d euenit infra eius octa
uas nō est de p^rcepto ecclesie: ⁊ idē tenet gratia
nus. dif. lxxvj. §. necessario. sed florētī. ⁊ omnes alij
tenent esse de p^rcepto. Primum est verū de iure scri
pto: s^c secundū est verū ⁊ seruandū. p^rpter genera
lem fidelīū cōsuetudinē. Quarto in vigilia nata
lis dñi. de obseru. ieiū. ca. j. Quinto i vigilia assun
ptionis br^e virginis vt in. d. ca. j. nō autē in vigilia
natalis eius sc^dm docto. licet archie. dubitet. Set
to in vigilia b^ri ioā. bap. laurētij ⁊ oim sanctorū ex
generali eccle cōsuetudine sc^ds docto. licet nullo
iure inueniatur exp^rsum. Septimo in vigilijs. xij.
ap^rloz p^rest vigil. philippi ⁊ iaco. ioan. euāgeliste.
eo. tit. ca. cōsiliū. ex cōsilio autē indicitur ieiuniū in
aduētū. vt in. d. ca. cōsiliū. et i rogationibus. de con
se. disti. iij. rogatiōes. et in. iij. ⁊. vj. feria. dif. iij. ca.
ieiunia. et in omnib⁹ sabbatis. ca. sabbato. dif. ea.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Quñ festū habēs vigiliā vēit feria. ij. nō ē ieiunādū: in dñica sed sabbato p̄cedēti. eo. tit. ca. j. ⁊ idē qñ festū corporis xp̄i venit in vigilia iōā. baptiste ex statuto leonis. r. ⁊ idē de quocūq; alio solēni festo.

Quñ teneamur ad ieiunia cōsuetudinaria: ⁊ vtrū cōsuetudo possit tollerē ieiuniū. Ad p̄mū dicit s̄m̄ palu. in. iij. dis. xv. q. sic sic ad scripta. vii. dis. xj. dicit in his reb⁹ in q̄b⁹ nihil certū scriptura statuit: mos populi dei ⁊ instituta maiorū pro lege seruāda sunt: ⁊ sic p̄uaricatores diuinarū legū sic trāsgressōres eclasticarū cōsuetudinū arcēdi sunt. vnde si in aliqua diocesi cōsuevit certo die ieiunari oēs indigene ad illud tenentur sicut si ep̄s ieiunium indiceret: alienigene vero si veniūt aīo habi tādi et tunc ligantur ieiunio cōsuetudinario sicut ⁊ scripto: et de obligātū a ieiunio prioris loci si autē solus trāseāt nō ligātur cōsuetudinib⁹ nec statutistrē: licet i comedendo cauet debeant scādalu: arg. disti. xij. illa. f̄m florē. tñ mos laicoz non ligat clericos nec clericoz religiosos. q: distincti sunt modi abstinentie inter hos tres status: et plures abstinentias habēt cleri. q̄ layci ⁊ religiosi q̄ clerici. vñ nō oportet q̄ ad eoz ieiunia ligētur: quoz cōsuetudinibus a suis ieiunijs nō absoluūtur: f̄m regulā iuris. quē nō honoro nō onero. Ad. ij. dicit hostien. in. ca. ij. de obser. ieiū. i ieiunijs p̄ ecliaz i dictis nichil pōt facere cōsuetudo. qd̄ panoz. limitat quātū ad ieiuniū extoto tollēdū sine cā. rōnabili: secus

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLXVI

quātū ad interpretationē q̄ mō sit explēdū: q̄ ad cibos. hozā. collationē et h̄m̄oi: q: cōsuetudo ē optima le gū itēps in vtr̄ ibi dicit glo. cōsuetudo ē ieiunioz relaxatiua. qd̄ vtr̄ ē. Ad. iō si papa tolleret sine re clamationē: q: sciētia ⁊ tollerātia pape sufficit ad tollēdū obligatiōes ieiunij: sec⁹ vbi p̄ p̄dicatores reclamationet: sic vbiq; facit de ieiunio q̄ dragesime: qd̄ a minorī parte fidelū seruāt ⁊ tñ cōsuetudo nō excusat. Secūdo si cōsuetudo talis sit apud timoratos ⁊ nō eoz q̄ nō ieiunāt sciētes se obligatos: q: nō est cōsuetudo s̄ corruptela. vñ sine scrupulo fieri pōt collatio in ieiunijs ecclie cū q̄licūq; cibo q̄ dragesimi mali in parua quātitate p̄ modū medicine siue bibat siue nō: q: apud timoratos sic hēt consuetudo sciēte et tollerāte papa. s̄m̄ quacūq; hozā diei egeat potu si timet q̄ pot⁹ sol⁹ nocebit licite sumet aliqd̄ cibi: imo f̄m siluest. nō frāgit ieiuniū q̄ sumit in collatiōe quātitate cibi cōsuetā: ad dormiēdū ad sustentādā naturā: vocē cōseruādā ⁊ h̄m̄oi: et si rōe famis ex sensualitate sumat: q: sufficit nō exire terminos cōsuetudinis. et f̄m plures docto. sancti⁹ esset statui vt in dieb⁹ ieiunioz bis comedere⁹ s̄ paz: q: s̄ h̄m̄o. qd̄ p̄dest biduo v̄l triduo vacuū portare vētrē: si post simul obstruat: nihil. n. sic īflamat corpa et genitalia titillat sic idigest⁹ cib⁹ victusq; cōuulsus. vñ infideles irridentēs ieiunia fidelū h̄m̄ panē dicebant. el ayuno d̄l christiāo tres dias in a los para su pan. quia diē p̄cedente ingurgitat

Questiones utilissime de moralibus.
stomachū cibo: qz cras ē ieiunatur? . indie ieiunij
sillr: qz tūc ieiunat: die seqnti sillr qz beri ieiunavit.
Queritur utrū indulgentie tantū valeat quā
tum sonāt. Dicendū qz sic: cōcurrētib? q se
quūtur. Primo requirūt auctoritas in dante. vñ
de solus papa pōt facere indulgētias plenarias i to
to orbē: z legati i terminis sue legationis. Archie
piscopus in sua prouincia. et ep̄s in sua diocesi. xl.
dierū solū: et in dedicatione basilice vñ in annis.
de pē. z. re. cū ex eo. z. c. n̄o. Secūdo requirūt cau
sa rōnabilis pro qua detur q̄ cedat ad honorē dei
vel sanctorū. vnde papa nō posset spoliare purga
torij: qz nunq̄ dabitur causa vt talis indulgentia
detur secūdu sanctū thō. quod verū credo per se
loquendo secus per accidēs: qz tenendo sicut cre
do et dei infinita liberalitate z ex multitudine sus
fragio: si ecclesie precipue in missis pro defunctis
qz pauci sunt in purgatorio: si concedat papa sicut
potest qz aliquis faciēdo aliquid piuz eripiat ani
mā vnā a penis: tot possent lucrari hāc indulgētia
qz purgatorio euacuaretur. Similit̄ tenēdo sicut
tenet durandus in. iiii. dis. xx. q. iiii. qz nō requirūt
de necessitate causa vt valeat indulgētia nisi solus
vt nō peccet cōcedens: papa posset spoliare purga
tor. licet peccaret. Tertio requiritur in recipiente
charitas vnde nō valēt existētibus in mortali sal
tē pro tunc: qz manente causa idest offensa: effect?
. i. reatus penē tolli nō pōt. Vbi aduerte qz licet

Questiones utilissime de moralibus? CLXVII
forte eet bonū abstinere a tāta cōcessiōe idulgētiarū
z qz parupēditur thesaur? ecclesie: z habēt quādā
spēm auaritie modo quo cōcedunt: nihilomin? tū
parū z quasi nihil est qd cōcedit: cū nō valeant nisi
amicis dei qbus maiora dona sine pportione cō
cedit de? p quolibet ope facilimo z eliciēt dilecta
bilissimo. Quarto requirūt qz faciat id. p quo indul
gētia cōcedit. ange. addit alia duo. Primo qz acci
piēs credat ecclesiā habere hāc auctoritatē. Secū
do qz sit subditus dātis: vnde existēs i aliena dio
cesi nō lucrā indulgētias cōcessas ab ep̄o talis lo
ci nisi habeat licentias a proprio ep̄o lucrandi quas
cūqz indulgētias. sed primū horū reducūt ad esse
i charitate: z secunduz ad hīe auctoritatē. Conse
sio actualis nō requiritur quātū est ex natura talis
cōcessiōis nisi hoc intendat idulgētie largitor.
Utrū autē hoc intendat. cū dicit vere cōfessis z cō
tritis videtur qz intendit dare omnib? existētib? i
charitate faciētibus id. p quo datur: si semel in āno
sunt cōfessi. ita qz de cōfessis intelligitur scd̄s statu
tum ecclesie. qui aut nō est in charitate tēpore quo
accipit indulgētias scd̄m archi. z silues. recedente
fictione effectū indulgentie cōsequitur: quia vt di
cit glo. in clemē. vnica de rel. et ven. san. iste cōfessio
nes nō sunt amare interpretande: sed extendēde vt
valeat omni modo quo possibile est.

Queritur thesaurus ecclesie vñ conficitur.
Dicenduz qz scd̄m durād. z may. quos seq̄

Angrius:
antonyo
cordova
nabarre

Questiones vtilissime de moralib?

tur ange. ex solo merito xpi: qz merita sanctoru sunt
vltra dignuz remunerata z ex hausta. sed comuni
ter tenet q ex. iiii. offic. Principali ex merito xpi.
Secundo ex merito bñissime vginis. Tertio ex me
rito apostoloru z martiruz. Quarto ex operibus
pessoruz qui in opibus penitentie superogauerunt
ad mensuras debitoruz suorū z multas tribulatio
nes patient sustinuerunt: per quas multitudo pe
narum posset expiari si eis deberetur. Erat autem
sanctoruz intentio p hec opa satisfacere. Primo p
se. Secundo p aliquib? determinatis psonis. Ter
tio p tota ecclia: sicut apls dicit se implere q desunt
passioni xpi in carne suo pro ecclia. ij. cor. i. primo.
Que autē sunt cōmunia multitudini: distribuun
tur singulis de multitudine p eum q preest multi
tudini. vnde sicut quis consequere remissionē pe
ne si alius pro eo satisfaceret: ita si satisfactio alteri
us ei attribuatur per eū q pōt. Et nota q remissio
pene fit p indulgentias z p sacra aliter z alit. nō in
indulgentijs fit p modū solutionis: in sacris ex me
ra liberalitate dei z pacto. Ad rōnem alteri? op
pinionis dico q opus bonū penale sanctoru di
pliciter cōsideratur. Uno modo vt est meritoruz
z sic nō transgreditur psonā merentis: nisi solum
meritū christi qui sibi z alijs meruit z sic nullus
plus meruit: q̄ acceperit vel accepturus sit in se
ipso. Alio modo cōsideratur inquātū ē satisfacto
riū z sic multi sc̄ti plus satisfecerūt q̄ debuerūt.

Questiones vtilissime de moralib? CLXVIII

Meritur in missa in memēto quomodo se
debeat h̄re sacerdos. Dicendum q̄ breuif
ne mulce venientes sperdāt suauitatē vnguēti. Un
de potest dicere. tibi dñe cōmendo parētes meos:
fratres. cōsanguineos z affines. oēs filios meos
per confessionē. oēs amicos meos et benefactores
z meis orationibus cōmendatos. z pro quib? ho
die celebrare pposui: specificādo aliquos. pvide
dñe his sc̄d̄s misericordiam tuā sicut vis z potes
z velle debere me nosti.

Meritur vtrum sit aliq̄s error in sacra scri
ptura. Dicendū q̄ sc̄d̄s bñis hiero. sup. ps.
attendite. multi sunt errores i sacra scriptura vitio
scriptoz. nam matt. xii. vbi d̄r. vt impleretur qd
scriptum est per Esayas. apiam in parabolis os
meum. dici debet p aph. qz i esa. illud nō legitur.
Ubi in marco. d̄r hora. iij. crucifixus est. debet di
ci hora sexta. Ubi d̄r matt. xvij. sicut scriptū est
i hyperemia. dici debz in zacharia. Abulēsis etiā di
cit q ecclia errat in kalendario. s̄ hoc ppie nō est
error. Nota q̄ materie vbiqz predicabiles sunt
hee. Primo p̄tra blaphemiā di z sc̄toz. Secōdo
irreuerētiā ad sacra: ad ecclesiam z ad diuina. Ter
tio p̄tra cōcubinātū z luxurias publicas ac ludos.
Quarto p̄tra veneficia q̄ vulgo dicuntur hecbize
rias. Quinto p̄tra excessuzi vestib? z adinuētionē
b̄ifernalib? sc̄ndēdo calceos z huiusmodi. Qui
libet quam tunc unqz iustus quottidie debet se ac

Questiones vtilissime de moralib?
cusare. quia nō seruit deo quantum debet: nec quantum potest: nec quantum deus meretur.

Quarti: Dicendū q̄ secundū legē cōmunē puer in siluis moriēs sine baptismo ex defectu aque: dānabitur scđz bñm̄ thō. in quoli. qz nisi quis situs fuerit ex aq̄ z spū. rē. **P**le tñ creditur q̄ si mater pgnās faciat aliquod speciale obsequiū deo p saluatione pueri: si cōtingat aborsus vel infans ex defectu aque sine baptismo moriatur: q̄ non dānabitur: sed ex dei misericordia valebit illi ad remissionem originalis: sicut ante legē valebat oblatio facta a parētibus pro filiis: cum ex grā euāgelij nō sit arctata via salutis. imo aliqui tenent q̄ si quis christianus faciat aliquid pro saluatione puerorū infidelium: q̄ saluant̄ qz talis tenet locus ecclesie parentū: non tamen hoc est certū.

Quarti: Dicendū q̄ an nūciatio dñi facta dicit̄ in principio noctis: vñ in eadē memoriā hac hora pulsā ad aue maria. Alij probabilius dicunt q̄ media nocte est annunciat̄ natus. vñ Sapiē. xvij. **D**um quietū silentiū tenebāt omnia z nox in suo cursu mediū iter haberet omnipotēs sermo tuus a regalibus sedibus venit. Spirauit autē hora. ix. idest hora. iij. post meridiem. Surrexit o iluculo: hoc est hora. iij. post mediū

Questiones vtilissime de moralib?. **CLXV**
am noctem diei dñice. **A**scendit in celūz hora sexta idest hora. xij. diei qz antiquus illa hora a viris tēperatis fiebat cena: z ante ascēsum suum dñs cōmēdit cū discipulis: vt dñ actu. p̄mo. **V**eniet autē ad iudiciū scđz aliquos hora q̄ ascēdit idest meridiē: scđz secundū alios veniet media nocte. vñ **D**at. xv. media nocte clamor factus: ecce sp̄sus venit. z prima **T**hesa. v. dies dñi sicut fur in nocte veniet. *(si tunc est die)*
Nescit tñ hora dterminata punctualit̄. vñ mar. + est nox. rñj. dñ. d̄ illa die et hora nemo scit. **D**iffinitio sp̄s sancti hora tertia idest nona hora ante meridiē. *(est die)*

Quarti: Dicendū q̄ an sit cōtra charitatē repellere a religione descēdentes ex iudeis. **P**ro respō. notādū q̄ sicut non tenetur quis dare elemosinam sub p̄cepto nisi existēti in articulo necessitatis extreme z quādo non apparet alius qui vellit. puidere: ita sibi facere elemosinam spiritualē q̄lis est receptio ad religionē: nō cadit sub p̄cepto charitatis nisi i casu quo alias q̄s nō possit aīaz saluare: qd̄ nunq̄ cōtinget qz z in bitu seculari pōt q̄s p̄fectiōis cōsilia implere z saluari: z plures sunt religiones alie q̄s pōt adire vbi recipiet: **S**i tñ nulla est suspicio de illis q̄ hereticabunt̄: z presumit̄ q̄ sunt hōe puerificationis z habiles: sicut qñ a remotis descēdunt a iudeis: irrationabile est tales repellere: tum qz salus nra ex iudeis est: ex quibz xps est scđz carnē apli z plurimi patres fidei: z ingratitudo est sui generis filios repellere: z occasio dare iudeis q̄ nō veniāt

Questiones vtilissime de moralib⁹.

ad fidem: duz puerforū filios a religioe intelligit
repulso: tuz quia religionis status talis est vt po
tius in fide solidentur: quā alios inficere possint. z
beatus petrus martyr: ex hereticis hereticorū mal
leus fuit z beatus dominicus hereticum ad iudica
tum igni petijt: q̄ postea sanct⁹ frater fuit.

Quare possit reliq̄as eucharistie i calice vel extra
remanētes. Dicēdū q̄fectū scotū in. iij. dis. viij. z
palm. quātuncūq; sit modica reliq̄a apparēs nullo
modo est accipiēda: cuz nō sit ieiunus sed seruetur
in crastinū vel alteri ieiuno z disposito tradat. S³
qz km docto. in. ca. liq̄do. de conse. dis. ij. tota ratio
quare sumēs hoc sacm̄ debet esse ieiunus est pp̄
reuerētiā sacri: vt prim⁹ cibus in stomacho pro il
lo die sit sacm̄: cuz maior reuerētia fiat sacro si sta
tim reliq̄e apparētes sumant^r licet sumpserit lina
toziū et nō sit ieiun⁹: q̄ si in crastinūz seruent^r vel si
q̄rat q̄ sit ieiun⁹: cū ista fieri vix possint sine irrez
uerētia et piculo reliq̄ariū: v̄ q̄ liceat illas statim
sumere: maxime si non sint in magna quantitate:
quia qd̄ parz distat a re: nihil distare v̄: et quod sit
in otinētū: v̄ i esse. c. d̄ pac. l. petēs. sic tenēt caietan⁹
siluester z alij plures qz sicut prandere dicit^r vnus
actus cōstans ex plurib⁹ req̄sitis ad prandiū vt su
mere panē carnes z vinū: ita sumpsiō eucharistie
sub vtraq; specie z act⁹ ablutiōis: parua mora in
terueniente pro vniūo actu computantur: z ita cen

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLXX

setur ieiunus sumere: sicut in parascene: pars ho
stie missa in vinū nō consecratum: quāuis vinum
prius descendat in stomachū dicitur sumi a ieiun⁹
no: qz totū illud cōputatur pro vno actu. Aduer
te q̄ humor manens in calice post sumptum san
guinē cū sit accidens vini z accidēs nō migret de
subiecto in subiectū: est subiectiue in vino conse
crato: qd̄ adhuc ibi māet vt in plurib⁹: ideo quous
qz desicceat totaliter illa humiditas reuenter tra
ctāda est qz ibi vere est sanguis xp̄i. Ideo lauato
riū primū debz fieri cū vino z sumi a celebrāte rez
uerēter. de celebra. missa. ex parte.

Quare non cōfessio sola cōtritione liceat accede
re ad sacramentū eucharistie. Dicendum q̄
secundū bñm Tho. ad eucharistiā z ad ad sacm̄
ordinis sacri nō licet accedere sine actuali confes
sione p̄uia: qz summa purificatio q̄ est p̄ cōfessionē
requiritur ad sumū sacm̄ eucharistie: sed qz de ne
cessitate non est op⁹ nisi vt homo in gr̄a z cū debi
ta dispositione accedat ad hoc sacm̄: qd̄ fit p̄ solā
cōtritionē: si quis esset certus q̄ est contrit⁹: nō vi
detur aliud requiri ex lege diuina. z sic tenet caietan
us sup. iij. p. q. lxxv. S³ qz nemo scit an sit cōtrit⁹
sic nec q̄ est in gracia: nec est qui delicta intelligat
et ex culpis n̄is omnes ceci sum⁹: temerariū vide
tur q̄ habēs copiā idonei cōfessoris post mortale
accedat nō cōfessus ad eucharistiā. Et idē si p̄ mul
tos dies non est cōfessus nisi sit valde recollectus.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

vñ ecclesia statuit q^d semel in año omnes confiteamur vt in paschate cōmunicem⁹: q^d vero confessus est ⁊ post paululū accedit ad cōmunionē et ibi recordat^r de aliquo mortali: nō peccat mortalit^r cōdicādo pponēs post cōmunionē cōfiteri: presertim si iā est posit⁹ in loco cōmunionis: vel si nō pōt^r sic cōmode cōfiteri vel sine nota ⁊ aliquali scandalo.

Utruz consecrata ara in capsā lignea: itaq^{ue} vñ actio consecrationis fit in solo lapide ⁊ lignuz apponitur vt sit capacius altare vel ppter reuerētā ne passim ara tangat^r sed lignū: excretur altare amoto ligno a lapide: ita q^d egeat reconsecratione. Dicendum quod aliqui tenent q^d tunc nec lignum nec lapis cōsecratur: sed compositū ex vtroq^{ue} ⁊ ita cū per amotionē altare patiatur enormem lesionem: reconsecratione eget. sed ioh. and. in cal. lig. neis. de conse. ecclesie. et siluest. tenent q^d non excreatur: quia quantūcūq^{ue} sit parūissim⁹ lapis sufficit ad altare vt possit consecrari ⁊ in eo celebrari: dum tamē in hora cōsecrationis maior pars calicis vel hostie possit teneri super lapidem. ⁊ consecratio nō fit in ligno: sed in lapide solo: ⁊ amoto ligno adhuc manet forma eius.

Utrum infamatus de vno: inquisitus teneatur respondere de alijs que fecit de quib⁹ nō est infamatus: Dicendum q^d secunduz palu. quē sequuntur vincentius vandelo sup constitutiones predicato: rii. et siluest. titulo. inquisitio. tenet iā

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLXXI
de se q^d de alijs si sunt in tali statu alij: quod potest iuste cōtra eos agi pro vno crimine quādo nō sperat correctiones eorum: maxime quādo peccatum eorum est in periculi cōmunitatis: vt quia scit eos fures ⁊ impenitentes: eum autē qui iam penituit accusare nō debet: nisi iuste de eo nominatiz interrogaret^r: q^d nō propter occultationē peccati sed peccatoris homo d^e occultis iudicare prohibet^r: ideo qñ per vnuz crimē est diffamatus: debet de alijs etiam dicere veritatē. Sed caictan⁹ secūda secunde. q. lxi. tenet contrariū ⁊ facit. ca. inquisitionis de accusa. vbi dicitur inquisitio soluz fiat super his d^e quibus clamores aliqui precesserunt: nec ratio eoruz concludit quia peccatū occultū non est publicū candū non alia ratione nisi q^d est occultū: ⁊ per cōsequēs exceptum est ab inquisitione humana ⁊ iudicio: ⁊ infamatus de vno nō est ita infamatus sicut infamatus de plurib⁹: nec oīa crimina similiter infamant. Dicit autē infamia frequēs vox non apud dīcolos: s^{ed} apud viros probos vñ aliquis ratioabiliter redditur suspectus de aliquo crimine.

Utruz papa possit dispensare in iure diuino: Dicendum q^d sic in his casib⁹. Primo quo ad particulares applicationes iuris diuini ⁊ naturalis quia talia non habent vigorem nisi ex lege positua: vt punire maleficum hac vel illa pena. Secundo in his que dicuntur de lege diuina quia continentur in doctrina apostolorum vt q^d biga

Questiones vtilissime de moralib⁹.

mus non ordinetur. Tertio interpretando (quod large dicit dispensatio) vtrius in aliquo particulari habeat locum ratio legis nature et diuine: puta an ista subtrahit rei aliene sit furtum. Et si interpretatur omnia dubia circa fidei mores et scripturam quod quando ad conditorum legis non est facilis recursus: inferior potest interpretari legem superioris, alias christus non fuisset prouidus pater familias: nec papa posset dici eius generalis commissarius? cuius oppositum est verum ut patet. ij. q. vi. quod se scit: sic intellige decretistarum dicta: quod papa potest ius diuini interpretari: declarare distingere et limitare: vide in prima sede. q. c. et in. iij. distin.

Quoniam religiosus cui ex professione xxxvij. est prohibitus esus carnis factus episcopus peccet mortaliter comedendo carnes feria. vij. quando in ea enenit natalis domini. Dicendum quod caictanus secundum da secundum de. q. clxxxv. tenet quod peccat mortaliter: quod beneficii canonici decedentis esum carnis in natali domini excipit eos qui regulari obseruantia sunt stricti ad abstinentiam a carnibus. de obser. ieiun. ca. fina. sed silues. titu. de ieiun. §. x. tenet oppositum. Maximum est verum de rigore littere: sed secundum est in pratica apud aliquos.

Quoniam bono opere facto cum negligentia quod est culpa venialis vel ex inani gloria venialis et huiusmodi mereamur vitam eternam. Sanctus doctor in secunda sede. q. cxxxij. ar. iij. sentit quod non. dicens nullus peccando meretur vitam eternam.

Questiones vtilissime de moralib⁹. CLXXII
Ideo opus virtutis factum ex inani gloria perdit vim merendi vitam eternam. si propter inanem gloriam fiat: etiam si illa non sit peccatum mortale. Sed quoniam aliquis amittit mercedem eternam simpliciter propter inanem gloriam tunc est inanis gloria peccatum mortale: quoniam autem amittit non simpliciter sed quantum ad vitam actum est veniale: itaque pro omni mortale homo amittit vim merendi vitam eternam simpliciter: pro venialia autem amittit non simpliciter sed quo ad illum actum solum. sed in. iij. p. q. lxxix. viij. dicit quod sumes eucharistiam cum veniali actuali perdit quandam refectionem spiritualis dulcedinis: sed non augmentum gratie et charitatis. Sed omnis actus quo augetur gratia est meritorius vite eterne: ergo opus bonum elicitum negligentia veniali est meritorium: et sic videtur dicendum quod talis actus est meritorius simpliciter: et demeritorium? secundum quod. Et similiter bonum et malum moraliter simul secundum quod. Alij tenent quod eligens dare elemosinam propter deum cum inani gloria veniali habet electionem simpliciter malam: quod bonum est ex tota integra causa. Propterea securissimum est: dum bene operamur sepe reddere ad cor: et rectificationem intentionem.

Quoniam confitens peccatum quod non fecit timore torture peccet mortaliter. Aliqui dicunt quod non. quod oblati duobus malis minus malus est eligibilis. Posito autem ad questionem iminet amissio vite pro tormenta et fame: ergo licite eligit saluare vitam perditam fama. Sed quod non sunt facienda mala ut veniant bona

et potius debet quis quecumque mala pati: quam malo consentire: verius alij tenent quam non licet metiri imponere sibi saluam testimonium pro saluanda vita: maxime quia tale mendacium est mortale: quia principio super quod iudicio de his in quibus iudici tenent manifestare veritatem.

Quoniam Christus in hostia consecrata videat nos oculis corporis. Dicendum quod dato quod corpus Christi sit in sacramento ad modum substantie: et non modo quantum ritatio quo visio fit: tamen in sacro et ex sacramento videt nos oculis mentis et corporis: non quia est in sacramento nec prout est in sacramento: sed quia ibi realiter est viuens et videns: unde quod alias videt Christus non desinit videre per hoc quod consecratio fit. Facta consecratione poterit sacerdos dicere sequentia. verbum caro factum est. vere tu es deus ab scodit? sanctus israel saluator. ane verum corpus natum de maria virgine: verum passus immolatum in cruce pro homine: esto mihi presentatum statum mortis in examine. Et quando actu eleuat hostiam dicat. laudate dominum omnes gentes laudate eum omnes populi. finita consecratione calicis dicat. adoro te laudans deitas quam sub his figuris vere latitas: plagas ut thomas non intueor: tu te esse verum deum ostendit. Et quando eleuat dicat: te deum laudamus te dominum confitemur. te quod sum tuis famulis subueni: quos pro tuo sanguine redemisti. deposito calice dicat illud quod dicit iacob. vidi dominum facie ad faciem et saluatus sum.

Quoniam pro furto sum? (ua facta est anima mea. plici liceat iudici occidere hominem. Dicit sc

tus in. iij. dis. xv. q. iij. ar. ij. quod cum lex diuina absolute prohibeat homines occidi et nulli inferiori liceat dispensare in lege superioris: nulla lex humana statuens homines occidi est iusta: si hoc statuat in illis casibus quos deus non excipit: excipit autem deus homicidam blasphemum adulterum et alios in exodo: peccatum autem furti non excipit: ideo nisi reuocauerit reuocatione speciali quod non habetur ex scriptura: nec de bula super hoc descendente de celo audiuimus: nulli iudici licet occidere hominem pro solo furto. dico autem solo quia si est fur et inuasor presumitur etiam homicida. unde exo. xxij. fur nocturnus in pugne occiditur: qui autem de die intrantem ad furandum occidit homicidij reus est: quia presumitur quod furans de nocte occideret sibi resistentem si posset: non autem qui de die intrat ad furandum. Esto etiam dicit quod iudeis licuisset pro solo furto occidere: magis videtur per misericordiam euangelicam iste rigor reuocatus: quam rigor contra adulterum quia furtum minus peccatum est quam adulterium: iuxta illud prover. vj. non gradis culpa est cum quis furatus fuerit: sed pena de adulterio reuocata est in illo. iohannis. viij. nemo te condemnavit mulier: nec ego te condemnabo. Sed dicendum quod cum omnis pars naturaliter sit propter totum. unde membrum per tridum propter salutem totius corporis absciditur: et quelibet persona singularis sit pars communitatis: quicumque est nocivus communitati et corruptivus laudabiliter occiditur

Questiones vtilissime de moralib².

pillū qui gerit curā totius multitudinis: vnde quē
cūq; mortaliter peccantem ex cuius peccato sequi
tur turbatio in cōitate licite iudex occidit. ⁊ talis
est omnis fur ⁊ de quolibet fure tā diurno q̄ noc
turno presumi potest q̄ animo saltē sit homicida:
nec est hoc cōtra benignitatē euangelicā: secūdum
quā vita corporis p̄denda est vt saluetur anima: ⁊
cōmuniter qui a iudice occidunt in dño moriunt̄
cōtriti ⁊ confessi: quibus si indulgeret forsan ali
as in suis sceleribus incoꝛrecti morerent̄: ⁊ apo
stolus cōsilit tradere aliquos sathane vt spūs sal
uus fiat: vt petr⁹ ananiā cum vxore p̄didit ppter
ocultationē pecunie. Unde sine scrupulo fur in
coꝛregibilis ⁊ adulter occidi potest: nec est super
hoc facta reuocatio a xp̄o: cū ista scelera sint maxi
me turbatiua boni cōmunis. vide. ff. de pe. l. capi
talium. §. famosos.

Qtrum beata virgo peperit dominū per mē
brū genitale sicut cetera femine. Dicēdum
q̄ abulensis quē multi sequuntur tenet q̄ nō: sed
p̄ totā latitudinē vteri virginalis processit xp̄s tan
quā sponsus de thalamo matthēi. ij. sed cōmunis
schola theologatū asserit q̄ exiuit p̄ membrū ge
nitale manēte incoꝛrupto claustro virgineo. **Q**ui
bis que pertinent ad speciē humanā debuit dñase
cundum apostolū p̄ omnia fratrib⁹ assimilari ma
xime in his q̄ nō derogāt p̄fectioni sciētie ⁊ gr̄e: ⁊
specialit̄ beat⁹ Ambrosi⁹ hoc sentit dicēs q̄ xp̄s

Questiones vtilissime de moralib². CLXXIII
nascendo non apuit vuluā matris ⁊ idē bernar:

Qtrum sit blasfemia abnegare deū iudeozū.
Dicendū q̄ cū fides modernozū ⁊ antiquo
rū patrū vna numero sit: quia omnes secūdū apo
stolū habemus eūdem spūm fidei: ⁊ vna est eccle
sia militantiū sub noua ⁊ veteri lege differentiū in
solo modo loquendi: nā quem illi credebant vētū
rū nos credim⁹ iam venisse. Abnegare deū iude
ozū qui fuerūt ante xp̄m est cōpleta blasfemia: sed
intelligendo de deo quē moderni iudei fingunt cū
ille nō sit trin⁹ ⁊ vnus: ⁊ de⁹ non trin⁹ ⁊ vnus rea
liter non sit: sed solū secūdū fallam illozū imagina
tionem: q̄ in simplicibus aut totū dicit̄ aut totū
negat̄: cū non habeāt partes. sequit̄ q̄ abnegare
deū quē iudei moderni collunt nō sit blasphemia:
q̄ illi negāt deū eē trinū: ⁊ per oīs deus eozū p̄o
nullo supponit: q̄ deus non trin⁹: non est de⁹. Ab
solute autē dicit̄: nego deū iudeozū: male sonat ex
quib⁹ p̄z q̄ deus quē modo adorant nō dedit eis
legē nec eduxit eos de egypto.

Qtrum sit laudabile inducere aliquē ad reli
gionē. Dicendū q̄ sic ex genere suo: sed ī par
ticulari duo cōsideranda sunt: vnus ex parte p̄sone
inducende: alterum ex parte religionis ad quam
inducitur. Ex parte persone oportet q̄ nō coactus
sed sp̄taneus ob xp̄i imitationem ⁊ fugam secu
li intret ⁊ nō ob aliud: interiori affectu relinquens
gloriam ⁊ honrē carnem ⁊ sanguinē ⁊ omnia tē

Questiones vtilissime de moralibus.
poralia ppter tpm: tota spem suā ponēs in eoz: agitur de dispositione totius vite sue: qd nisi sponte & ex animo fiat retrocedet: vel religiosus in malam vitā declinabit. Ex parte religionis oportet vt in ea ita exēplariter viuatur: vt induct⁹ habeat occasionē proficiēdi. Nā si maiores tepide viuūt & inter minores est multa relaxatio: nō parū periculuz inuenit inducto scandali: dum credēs se ad pfectionis semitā induci: inuenit intus tātas remissionē & ipectionē: vñ exponenda est ei qui inducitur: difficultas q̄ erit ei ex ipectione cōfortiū. Similiter si religio ad quā iudicatur nō est reformata: vituperabile est inducere ad illas & ingredi: quia cōsilia euāgelica ad q̄ se astrixerunt non solū non seruant a vita regulari exorbitātes: verū etiaz pcepta dei & ecclesie sepius apud eos franguntur: & vere dignus memoria esset pontifex: qui dimissis duobus ordinib⁹ ex monachalibus qui contēplationi vacarēt: & alijs duob⁹ ex medicātib⁹ qui salutariāz p̄dicādo p̄fessiones audiēdo cōsulēdo & docēdo insisterēt: oēs alios ab ecclia tolleret.

Triū impotens recuperare rem sibi debitāz
Via iuris peccet accipiēdo eā. dicendū q̄ regulariter non licet accipere rem suāz apud furem vel aliū detentāz quia ageret cōtra ordinē iuris cuius nemo sibi in propia causa debeat ius dicere. In casu autē in quo propter potentia detinentis vel iudicis iniustitiam aut propter defectū proba

Questiōes vtilissime de moralib⁹. **CLXXV**
tionū aut ppter maius dānuz amicitie pacis rerū et huiusmodi: non pōt iudicis via sibi debitū recuperare: & absq; scandalo periculo et p̄iudicio cuiuscunq; potest accipere a debitore vnde sibi satisfaciāt occulte. P̄uidebit tamē caute: vt debitor sciat se nō teneri amplius ad restitutionem. Et si sentētia ex cōmunicationis super hoc feratur nō incurret: declarabit tamē factum iudici si cōmode potest in secreto. Et vide supra.

Quarto liceat pluries in die celebrare. **Dicēdū**
dum q̄ in natali domini ter licet celebrare. se mel tantum ante auroz: vnde quāuis in auroza liceat omnes tres missas simul vel diuisim dicere: ante aurozam tamen solam vnā licet dicere. In resurrectione dñi antiquitus bis celebrabatur. Conuenientissimuz tamē esset q̄ in die animarū liceret bis celebrare: semel pro omnibus d̄functis in vniuersali iteruz pro defunctis in sp̄tiali: precipue qz secundū palu. in die animarū nō licet celebrare nisi pro omnibus generaliter. In his etiaz casibus si sacerdos sit ieiun⁹ licet saltē bis celebrare. P̄rimo si post missas occurrit defunctus: vbi est cōsuetudo q̄ cū missa sepeliat. Secūdo p̄ necessitate in firmoz viaticū petētū. Tertio p̄ necessitate peregrinoz: die festo qñ omnes debēt audire missam. Quarto propter nuptias. Quinto si habet duas ecclesias cōmendatas. Sexto quādo eodē die occurrūt due misse vt in .xl. Septio si supueniat ep̄s

Questiones vtilissime de moralib?
vel alia magna psona in die feriali quā nō decet
ne missa trāfire: et a fortiori in die festo de precepto
pppter quēcūq; . **Q**tauo quotiens occurrit neces-
sitas v: gens arbitrio boni viri: q: in. ca. cōsuluiti.
de cele. mis. dī q: causa necessitatis licet pluries in
die celebrare. **M**ono pppter paupertatē ecclesiarū et
sacerdotū charitatē. **I**n his sine scrupulo licet bis
celebrare nec est abrogatū p nō vsus scōs docto.
in. d. ca. et. ca. te referēte. et. de cōse. dis. prima. suffi-
cit. **I**n ecclesijs etiā cōuentualib? debent quoti-
die collegialitē dici due missē. vna de officio: alia de
defunctis. de cele. mis. cū creatura. et scōs panoz. pec-
cāt non seruantes. sed scōs alios nō est pctū quia
abrogatum est.

Quartz faciēs bonū opus nihil cogitando de
deco: nec actu illud referēs in deuz: faciat cō-
tra preceptum apli. omnia in dei gliaz facite. **I**do
respōsione sciendū q: sicut cū supremo agēte stat
inferiora agētia: et multa prima agentia in genere
hoc vel illo vt patet in regnis: ita cū vltimo fine
simplicitē toti? vniuersi stant multi vltimi fines in
genere hoc vel illo: nec esse vltimū finē in genere
derogat vltimo fini simpliciter: imo vltimus finis
in genere ordinatur ad vltimum finē simpliciter.
Finis autē vltimus in genere dupliciter cōsidera-
tur. vno modo vt est vltim? in illo genere: et ex hoc
habetq; oia illius generis sint pppter ipsum: et q:
ipse non sit p:opter aliud in illo genere. **A**lio mo-

Questiōes vtilissime de moralib?. **CLXXVI**
do scōs q: ordinat ad finē vltimū simpliciter. **M**am-
res sic sunt institute a deo: q: omnes ex natura sua or-
dinant in vltimū finē simpliciter. **E**t nō qui bonum
opatur etiā si nihil cogitet de deo si se habeat ad
res vt sunt institute et ordinē hūc qm hēt ex se nō p-
uertatactuali v: virtuali aliud intēdēdo: pppter deū
operatur et iplicite refert illud in deū: sicut q: appe-
tit scire philosophiā nihil cogitādo de deo: appe-
tit aliqd pppter se: sed q: tendit in illā rē vt est: appe-
titus ille nō excludit ordinē eius ad aliud: quā-
uis nec includat explicite: nec ad hoc tenetur semp-
qū hoc appetit. **E**t nō infideles succurrētes egenis
ex naturali pietate nō peccant mortalitē: nec omnis
actio eorum est peccatum nisi quando similia or-
dinat ad finem siue infidelitatis. **U**nde in gētilib?
quamuis nō fuerint vere virtutes: que sunt dispo-
sicio perfecti ad optimū simpliciter: et hec est mēs
beati augustini: potuerunt tamen esse habitus vir-
tuosi qui sunt dispositiōes ad optimū in genere. i.
ad felicitatem naturales. **A**d rōnem in oppositū
dicitur q: verbū apostoli cōsiliū est nō preceptum
scōs multos: et si sit pceptū est affirmatiū qd obli-
gat semper sed non ad semper sed p determinato
tempore: puta cū qs vult sumere eucharistiā vel ē
in piculo mortis et similib?. vide. s. tho. in. iij. disti.
xxxvj. arti. vj. opio autē dionisi: q: et videt esse dñi
hispalē. in. ij. sentētiarū. dis. xli. q. hma. not. j. q: hō
ex pcepto caritatis tenetur se et omnes actus suos

Questiones vtilissime de moralibus.
referre in deū salte virtualiter: nō est vera: qz seq̄re
tur q̄ dans elemosinā tpe quo tenet: fides nō dis
cussa cōsciētia: peccabit, et quociens cūqz dederit:
nō habita prius probabilitate morali q̄ est in gr̄a
seq̄tur et q̄ quādo occurrit tps implēdi aliqd̄ pre
ceptū vt honozare parētes et h̄m̄oi: teneretur hō
tātum discutef cōsciētiā an sit in pctō: sicut quādo
vult cōicare. Itē sequeret q̄ existēt in morali nō
esset cōsulēdū dare elemosinā nec facere aliud op̄
degener̄ honoz si ista op̄ado peccat mortalit̄: qd̄
est cōtra oēs sanctorū doctrinā. seq̄tur et q̄ existēs
in pctō tantū demeret quādo elicit opus bonū: sic
quādo prave opatur qd̄ et absurdū.

OTriū opa bona mortificata per peccatū mor
tale viuificent per sequētes penitētiā. **Pr̄o**
respōsione notandū q̄ opa n̄ra aliqñ dicunt viua:
aliquando mortua: aliquādo mortificata: nō num̄
q̄ mortifera. **Cl̄m̄** dicitur opus quod procedit a
gratia que est principiu3 vite spiritualis: et quod
potest perducere ad gloriāz q̄ est vera vita. **Mo**
rtuū dicitur bonū opus quod fit extra charitatem:
quod potuit esse viuūz si charitas adesset. **Mo**
rtificatū dicitur opus factū in charitate: sed propter
impedimentū peccati mortalis superuenientis nō
potest efficaciter pducere ad vitam eternam. **Cl̄i**
uificat̄ autē amoto impedimēto illd̄ mortificante.
Mortiferū opus dicitur opus peccati mortalis:
qz stipendia peccati mors: h̄is habitis. **Dicendūz**

Ques vtilissime de moralibz. **CLXXVII**
Q scdm̄ beati Th̄o. vt aliqui ei falso imponūt: ope
ra mortificata per peccatū mortale non reuiuiscūt
p sequētem penitētiāz quo ad premiū essentialē: s̄
solum quo ad premiū accidentale. **Sed** extra quia
in. iij. par. q. xc. ar. v. ait q̄ opa illa manent in acce
ptatiōe diuina post q̄ sunt mortificata z quātū est
de se habent efficaciam perducēdi ad vitā eternā:
sed q̄ isti ad hoc non prosunt est ex impedimento
peccati quo sublato per penitētiā: recuperant
efficaciāz perducēdi eum ad vitā eternā sicut prius.
Sed prius perducebant ad vitā eternā z valebāt
quo ad premiū substantiale z accidentale: ergo et
post. **Unde** absolute ibi cōcludit sine limitatiōe:
q̄ opera mortificata reuiuiscunt per penitētiā.
Itē in solutione ad secundū ait: sublato obice pec
cati p penitētiā: deus tribuit qd̄ opa merebant:
sed vtrūqz premium merebantur: ergo. **Facit**
quod dicitur: ioe. reddam vobis ānos quos com
edit locusta. super quo glo. **Non** patiar perire
vb̄tatem: quā cū pturbatione animi amissistis.
et parabola filij prodigi. cui reuertenti ad patrem
post dissipata bona luxuriose occurit pater gau
dēns z iussit dari stolā primā z restitui oia q̄ prius
habebat. **Lū. xiiij.** **Reuiuiscūt** igit̄ opa mortifica
ta quo ad premiū essentialē z accidētale: sed nō in
eodē gradu: sed scdm̄ q̄ penitēs cū maiori vel mi
nori conatu vel equali resurgere satagit z magis
vel min⁹ detestādo pctū. **Sicut** si cadēs in morta

le habebat. x. bona opa ⁊ charitates ⁊ grās vt decem: si p penitētiā resurgens parū conetur amando deū ⁊ detestando peccatus: ita vt nō resurgat in grā nisi vt vnū: tali decem bona opa q̄ prius habebat ⁊ charitas ⁊ gratia restituntur: quia ad illa habet ius. nō tamē in eodē gradu quo prius sed in vno in quo resurgit solū. De nouē autē alijs gradibus ⁊ de hoc q̄ feruent vt decem aliquādo deo seruiuit: habebit in celo gaudiū accidentale si tūc moriatur: ⁊ hoc intēdit sanctus tho. vbi supra: ad tertium: sicut si ppter crimē proditiōnis quis perdat decem opida ⁊ priuatā gratias quas habebat cum rege: si post recōcilietur regi penitens de sua proditiōne: restituit ei decē opida q̄ amiserat: ad grās autē ⁊ amicitia suam: ⁊ (vt hispane loquar) a su priuāca: non admittit nisi scdm q̄ credit ips pēntes de pterita offensa. Cū q̄nvis priora opa omnia reuiuiscāt p penitētiā: nō tū semp hō resurgit in maiori charitate nec ad maiorē glia quam is resurgat cū pluribus bonis opib? nisi dicat cū scoto q̄ glia p̄ncipali? respōdet bonis opib? q̄ grē qd̄ tamen falsus est: qz vt dicitur ro. vi. grā dei vita eterna. et iustificati gratis p grās ipsius. vñ dñ Bene. ij. respexit de? ad abel ⁊ munera ei?. vbi patet q̄ p̄ de? acceptat psonā: q̄ opa imo opa d̄ gere bonoz seclusa grā dicunt pan? menstruate. S3 cōtra: qz in. ps. dicitur. et. rosel. ij. reddet vnicuiqz iuxta opa sua. Et scdm cōsiliuz sacre scripture vti

le est cōtinue quātū possibile est opera meritoria exercere. vñ dicitur. quātū pōt manus tua instancē opare. Dicēdū q̄ vtile est exercere bona opa etias in statu peccati mortalis: quia per hec disponit ad grās: ⁊ similiter in statu charitatis: qz omne opus bonuz factū in charitate p̄sertim si feruēt fiat: auget grām ⁊ cōseruat vel disponit ad augmētuz: quia vn dicit grego. amor dei nunq̄ est occiosus: opatur enī magna si est. vñ in lege iussit deus vt ignis assidue corā ipso arderet quē sacerdos tenebatur nutrire subiciens ligna per singulos dies: Meritis igit̄ ⁊ grē respōdet glia sed p̄ncipalius grē: opib? vero meritorijs vt sunt elicita a grā. vñ de capreol. in. iij. disti. xiiij. et scoti. disti. xxiij.

Tru liceat occidere tiranū cui libet de populo. Dicendū q̄ duplex est tiranus quidam in modo regēdi tātuz: vt sepe cōtingit q̄ veri domini tiranice regūt ad suā vtilitatē omnia conuertētes: discordias inter subditos nutriētes vt ipsi lucrētur ⁊ exaltētur: ⁊ tales nō licet occidere cui libet de populo: possēt tamen respu. a qua habet auctoritates si monitus nollet corrigi ipsum deponere: si a superiori nō potest haberi remediū etiā si iurasset in ppetuus ei obedire. Alius est tiranus ex ipso iure dñij: quia. sibi vsurpauit dominū vni armorū vel alias iniq̄ue. et tales cui libet de populo licet occidere pro libertate populi: qm̄ nō est recursus ad supiores: a quo possit haberi iustitia sua.

Questiones vtilissime de moralibus.

per hoc nec tunc occiditur a persona priuata auctoritate priuata sed publica: quia talis est hostis populi huius continuus iniustus bellum cum populo: ex quo iniustus et oppressor est iuris et libertatis publice: et ex quo iniustus populum et se dominum nominauit bellum est inchoatum nec est aliqua tregua interruptum sicut cubens iacet populus. Cum autem bellum hoc iniustum sit ex parte populi: et ex parte tyranni iniustum: sequitur quod quilibet de populo insurgens pro populo contra tyrannum bellum agat iustum: et per consequens licite occidet illum auctoritate iusti belli que est auctoritas publica: nec obstat si tyrannus a principio sine bello se fecerit dominus: quia usurpatione dominii iniuste populo est debellare populum. et semper est bellum implicitum et publica semper interuenit auctoritas: et vices totius gerit vtiliter eius negocium gerens: quod ad ipsius liberationem procedit. Hoc modo ait occidit eglon regem moab pro liberando populo ab eius seruitute. iudic. iij. vide sanctum theobaldum. secunda secunda de. q. lxxiij. articulo. iij. et in. ij. sententiarum distincti. xliij. articulo penulti.

Quoniam vir in prima vice qua accedit ad meretricem committat peccatum stupri cum sit homo. Dicitur quod cum vir ex coitu nullum perdat naturale signaculum: quo inhabilio reddatur coniugio: nec perdat aliquid paterne custodie naturaliter commeditum seruandum usque ad coniugium sicut est in femina: talis coitus simplex fornicatio est et non stuprum.

Quod vtilissime de moralibus. CLXXIX

Profitis duobus de quorum altero habet probabilitatem moralem que est in gratia et de altero que est in mortalitate: vtrum grauius peccet occidens existentem in gratia quam occidens existentes in mortalitate. Alii tenent quod occidens existentes in mortalitate grauius peccat: quia est causa eius damnationis et hec circumstantia preponderat bonitati alterius. et hi similes dicunt quod eisdem existentiibus in extrema necessitate: qui non posset subuenire nisi alteri eorum: tenet magis subuenire malo quam bono: quia subueniendo malo forte penitebit et sic saluabitur. et bono solus esset causa mortis corporalis. Alii tenent oppositum in vtroque casu: quia cum peccatum dupliciter dicatur grauius altero. scilicet ex parte obiecti et ex parte nocimenti: sicut homicidium ex parte nocimenti est grauius iniuria et tamen ex parte obiecti est e contra: grauitas que est ex obiecto est pro se grauitas et preponderat grauitati ex nocimento que est per accidens. Unde simpliciter grauius peccat occidens iustum quam peccatores: et deserto iusto subueniens peccatori: quamuis quantum ad aliquid et secundum quod grauius offendat occidens peccatores: quia minus dignum est iustus iniuste occidi et pro hoc magis ledit iniustitia: hec est mens sancti theobaldum.

Quoniam dominante morte tyranno non frangenti ieiunium: peccet mortaliter tali metu frangens. Dicitur quod prohibita lege diuina differunt a prohibitis lege humana: quia agens contra illa metu mortis vel quacumque necessitate non excusatur quin

Questiones vtilissime de moralib?

peccet: agēs autē contra ista metu cadēte in virtus cōstātez excusat: vnde frāgens ieiunū tali metu cōmunicās excōmunicato maxime in ciuilib? nō peccat: qz nō pōt ecclia obligare hōiuz ad ea que sunt superogatiōis z q̄ cōmunes hōiuz facultates excedūt. nec pcepta iuris positū obligāt aliqz euz scandalo. ca. ij. de no. ope. mun. et ca. nihil. de p̄crip. Et ca. sacris. de his q̄ vi. met. cā. vbi dicit q̄ nullus met? excusat p̄cipantē euz excōicato qui peccet mortaliter: intelligit quādo p̄cipat in crimine dānato. Nota q̄ occidēs hōminē p̄ tēpore quo tenet illū diligere facit duo peccata: vñū omīfidiōis: qz tūc nō diligit: aliud cōmissiōis qz occidit.

Triū occidens hostē credēs occidere feram peccet mortaliter. **P**ro responsione suppono q̄ omne peccatū est contra aliquod dictamē prudentiale qd̄ actu inest: vel saltez deberet inesse. Suppono secūdo q̄ ignorātia inuincibilis excusat. **H**is suppositis dico q̄ talis peccabit mortalit̄ si nō adhibuit debitā diligentia: vel si post factū cōplacuit sibi vel in ipso fieri saltem virtute z conuoluntate: alias nō peccat. quod sic p̄bo. si occidens nō agit cōtra aliquod dictamē prudentiale sed regulatur illa actio hoc dictamine volo occidere ferā: ergo. **I**tem si amicus eius occidisset crederet interficere ferā nō peccasset: ergo nec iste: cū vterqz eque inuincibiliter ignoret. **A**duerte q̄ ignorantia nō dicitur inuincibilis: quia taliter igno-

Questiones vtilissime de moralib? CLXXX
rans nō possit illas vincere z h̄e oppositā scientia: nec quia ignorās facit omne quod posset facere vt vincat. sed qz adhibita omni diligentia quā tenet p̄cise ad illū actuz: nō pōt vicerē. **C**ū nō potest dari talis ignorantia in his q̄ sunt pure de iure nature vel diuino: qz faciendo qd̄ in nobis est vincimustalē ignorantiam per doctorē intrinsecū iuxta. ps. Signatum est super nos vultus tui lumē: sed cadit in his q̄ sunt de iure humano positiuo z que sunt facti. Est autē ignorantia facti quando habita scientia iuris ignorat obiectū esse iure p̄hibitū: si cut iacob accedens ad liam credēs esse rachelem. **I**tem nota q̄ ignorantia q̄ est peccatū diuo dicit. vñū ex parte intellectus. s. assensuz erroneū z carētiām veri iudicij: aliū ex pte voluntatis. s. volitionē qua quis vult ignorare vel volūtate impante ignorantia: vel nō habēte tale ipeium sed omissionē volitionis qua deberet imperare potentis inferiorib? vt addisceret. Est autē duplex ignorantia. s. pure negationis nō ponens assensuz nec dissensuz sed solū negans scientia. **A**lia est p̄aue dispositionis z est assensus erroneus seu assensus falsi z dissensus veri: quo intellect? indicat alit̄ esse in re: q̄ sit.

Triū actus bonus moraliter possit esse maior. **D**icendū q̄ duplex est actus bonus seu virtuosus: quidam est extrinsece bonus: qui cōtingenter pōt esse virtuosus z vitiosus ex ordine ad aliud: quantum ex obiecto sit bonum: vt dare ele-

Questiones vtilissime de moralib⁹.

mosina: alius est intrinsece bonus: qui sic e bonus
q̄ volūtas nō potest illū elicere qui agat virtuose
z quin ille actus sit bene circumstantiat⁹: vt dilec
ctio dei interior. Sed certe nullus est act⁹ ita intri
sece virtuosus: qui si secundū se cōsideret⁹: nō poss
set fieri vitiosus siue sit interior seu exterior: nam
dilectio dei interior vitiosa est si fiat finaliter prop
ter mercedez: qz sicut nunq̄ hō peccat: quin pro tē
pore quo peccat sit in eius potestate non peccare:
ita nunq̄ homo meritoze operat⁹: quin pro eodē
tpe si secundū se sumatur non possit demereri.

Truz ad bonitatē moralem actus sufficiat
conformitas ad dictamē rectum vniuersale.
Dicendūz q̄ sic secundū ocbā. Unde iacob cog
noscendo liaz egit bene moraliter: nō propter dic
tamē particulare sed ppter hoc vniuersale. **M**u
nis vxor mea est amecognoscenda. **M**artinus d
tēperantia dicit q̄ vltra vniuersale habuit hoc iud
diciūz particulare: h̄ce est a me cognoscēda: quod
fuit falsum z actio illi cōformis mala moraliter: s̄
nō imputabilē quia inuincibiliter ignorabat: et
ita ignorantia inuincibilis excusat actūz non a ma
litiā morali sed ab imputabilitate. Sed secundūz
sanctum thō. ad bonitatem actus requiritur boni
tas ex obiecto: bonitas ex fine z bonitas ex circum
stantijs: ita q̄ illud quod fit: sit secundum se bonū
fiat propter bonum finē: quando oportet: vbi op
portet: secundum q̄ oportet: z cum alijs debitis

Quōes vtilissime de moralib⁹. CLXXXI
circumstantijs. Insuper requiritur cōformitas ad
dictamē rectū in vniuersali z particulari i secundū q̄
est in apprehensione adhibita debita et hōesta di
ligētia. **U**n bonitas actus moralis non est aliud
q̄ conformitas actus libere eliciti ad dictamē re
ctū in vniuersali z particulari: z per oppositū ma
litiā actus moralis est difformitas actus ad ratio
nem in vniuersali vel particulari.

Queritur penes qd attēdatur maior boni
tas actus moralis. **Q**uidam dicunt q̄ pe
nes esse magis intensuz. **A**lij q̄ penes acceptari
ad maius premiū eternū vel temporale. Sed ve
rius dicit q̄ attenditur penes esse magis confor
me dictamini prudētiali scdm meliores circumstā
tias: vt qz est ad melius obiectū z ad meliorem fi
nem z huiusmodi. **A**duerte q̄ inter bonum meri
torium z malū demeritoriū datur actus medius:
puta actus bon⁹ factus in mortali: sed iter bonum
morale z malū morale nō datur actus medius de
liberat⁹ z singularis scdm sanctū **T**hō. quāuis. s.
Bonauen. et ocbā asserāt oppositum vt cuz sit sus
per debitā materiā z nō ppter debitū finem.

Quoniam intellectu iudicante aliquid esse bo
nū volūtas possit ferri ad oppositū. **D**icen
dum q̄ quāuis intellectu existente in apice contē
plationis scdm esse speculatiuum: voluntas possit
ad oppositūz: tamē si in esse pratico intellectus iu
dicat obiectum esse bonū scdm omnē rationē bo

Questiones vtilissime de moralib?

nitatis in vniuersali z particulari sine hesitatione: dubio z nullam inuenit rationez mali in obiecto nō potest volūtas nō ferri in illud quo ad specificationem actus z nō quo ad exercitiū act? pro ista via: z quo ad vtrūq; in patria.

Quoniam omnes virtutes morales necessario sunt conerere: ita q; qui vnā habet necessario omnes habeat. Dicendū q; duplices sunt virtutes: quedā perficiūt hominē secundū cōmunem statūz quātūz ad ea q; cōmuniter in omni vita hominū agēda occurrunt: vnde oportet q; hō simul exerceat circa materias omniū virtutū: z tales virtutes sunt necessario conerere. Alię virtutes perficiunt hoīez scđz aliquē eminentē statūz sicut magnificentia z virginitas: z quia harum materia nō occurrīt vni cuiq; cōmuniter pōt quis habere alias virtutes nō habēdo has in actu sed ī potētia p̄p̄inqua. Dico igitur q; qui habet vnā virtutē: habet oēs in actu vel in potētia p̄p̄inqua: q; de rōne virtutis moralis est q; rectificet potētiāz ad bene z facilitē operādū in omni euentu: quod sine earū cōnerione fieri non potest.

Quoniam matrimonium legitime contractum per verba de presenti inter fideles nō cōsumatur possit dirimi per papā absq; ingressu religionis. Aliqui canoniste. in. ca. ex publico. de puer. coniug. quos seq̄tur caietan? tenēt q; sic ex magna causa. S; theologī cōmūiter tenēt oppositū z hoc vide

Quōes vtilissime de moralib? CLXXXII

tur verū: quia papa nō pōt mutare formas sacroz nec materias z afortiori nec essentiā sacrozum scđz omīes docto. sed in predicto casu p̄currūt materia z forma sacri matrimonij z oīa req̄sita ad ipsius essentiā. ergo papa nō pōt illa tollere. mio: p. 3. Itā materia sacri matrimonij scđm sanctū thō. m. iiii. dist. xvi. q. ij. est cōsensus: z forma sunt verba q̄bus exprimitur: vel secundū alios verbū a primo prolatū ē materia: z verba a secūdo data in respōsum sunt forma q; omnia ibi p̄currūt. ergo. Unde dicit bñs thō. vbi supra. et. iij. par. q. xxviii. q; duplex ē perfectio matrimonij: vna essentialis quā facit solus cōsensus inter p̄sonas legitimas ad cōtrahēdūz z copula cōiugalīz q; est obligatio ad mutua obsequia z ad p̄lez nutriēdaz si de? dederit vel nisi alitē disposuerit. Alia est p̄fectio accidentalīz matrimonij quā facit carnalis copula. Itē secundū eundē theologos: matrimonium ex sui natura z diffinitione dicit indiuisibilitatem z inseparabilitatem: z formaliter z essentialiter est animozūz coniunctio z nō corporūz: z est quedāz realis relatio coniugū ad inuicem. ergo per solā mortem realez vel ciuile per ingressum religionis potest dirimi. q; per hec tollitur vnus extremū relationis. et per consequens coniugūz desinit esse: quod importat talez relationē. Consumatur autē matrimonium vel per solā immisionē seminis in vas: vlp̄ solāz corruptionē q; vtroq; modo sunt vir et vxor vna caro.

Questiones vtilissime de moralibus.

Pro dictis facit nam vbi supra. ar. iij. sic arguit
Quod pertinet ad significationē sacramēti est de
necessitate sacramēti: sed carnalis copula est hu
iusmodi: qz significat coniunctionē xpi et ecclesie.
ergo. **R**espon. qz signatio rei contente est de neces
sitate sacramēti z ad hāc nō pertinet carnis cōmū
tio: sed ad rem non contētā. In sacramēto matri
monij res contēta z signata est gratia quā efficit
facim: res signata sed nō cōtēta est cōiunctio xpi z
ecclesie. actus exterius apparentes sunt facim tan
tū: obligatio inata ex talib⁹ actibus ē res z facim.
Petrus etiam de palu. vbi supra. q. j. dicit qz cōiū
ctio que ē essentia matrimonij non est carnis com
mūctio: cur illa sequatur: nec fuit in virgine inter
quas z ioseph fuit verum matrimonij: nec in mul
tis alijs vtī eduardo rege: nec cōsensus precedēs.
cum ille sit causa efficiens: s; est coniunctio ligami
nis media quas deus efficit. Istud vinculum oliz
nō erat nisi relatio rationis: sed in noua lege ma
trimonijs est sacramentū per aliquid reale abso
lutū impressus. **U**trū autē illd sit subiectiue in cor
pe an in aia: opiniones sunt: sed verius est qz est in
aia: cū sit dispositio ad grām: vide palu. in. iij.

Queritur quot modis fiat professio tacita:
Dicendū qz multis: p̄mo quādo nouiti⁹
sponte z sciēter ingerit se actibus qui soluz cōpe
tunt p̄fessis de iure vel cōsuetudine z triduo per
seu grauit in tali p̄posito: vel loco perseueratē tri

Quōdes vtilissime de moralib⁹. CLXXXIII
hui hoc fecit cū professio distincto in co
lore z forma. scdm panoz. in. ca. p̄rectum. z ca. vi
dua: de regu. **S**cdō inducitur tacita professio ex dila
tione habitus p̄fessoruz si ille sit distinctus in co
lore vel forma exteriori. **E**t sicut expressa professio
nō inducitur quocunqz voto vel causa nisi fiat in
manibus potentis recipere z incorporare religioni
vel alterius de eius licentia: ita professio tacita
nō valet sine eius scientia z assensu nisi ab eodem
bitus p̄fessoruz nouitio sit tradit⁹ cū intentione
vt p̄ hoc p̄fiteatur. **E**t nō patet qz si in ordine p̄di
catoz vbi habit⁹ nouitio: si nō est distinct⁹ in exte
rioribus: deferat nouitius habitū per annuz z illi
quozū est recipe ad p̄fessionē ex incuria nō aduer
tant quousqz sit elapsus ānus z nollent ipsum ad
mittere ad p̄fessionē: qz nō est p̄fessus: sic tenet
silues. z fere omnes docto. **T**ertio inducitur ex de
lacione habit⁹ nouitioz per annū indistincti disti
ctione patēti: licet esset distinctus distinctione occul
ta: puta per benedictiones. clemē. eos. de reguli.
Quarto inducitur scdm inocē. hostiē. z iōā. andre.
quādo quis accipit bituz nouitiozuz cum p̄posi
to mutādi vitā absolute. ca. cōsulti. et. ca. nō soluz.
ca. statum⁹. de regul. **S**z hoc nō videt verū quia
d. ca. nō solū. diuidit eū qui p̄posuit absolute mu
tare vitā: cōtra euz q̄ expresse vel tacite est profes
sus. et. ca. beneficiū de regu. et. ca. non solum. z alia
que vidēt cōtraria: intelligūt qz talis non pōt

reddere ad seculū sine mortali: nō autē q̄ sit profes-
sus: quia professio etiā tacita nō fit sine duobus al-
tero proficiente ⁊ altero acceptate: ⁊ p̄positū illud
perseuerādi est votūz interpetatū vt cum quis te
offert ad professionē: nec tñ fit professio quia alius
nō acceptat. Falluntur in hac materia canoniste
putātes p̄missiones nō esse de ratione voti: sed
sufficere soluz p̄positum: qd̄ est falsum: vt p̄ ce-
diffinitione voti. ¶ D autē p̄positū mutādi vitā
absolute non fit p̄fessio p̄batur. ¶ Primo per. ca.
trāsmissa. de renun. et per. ca. ad apostolicaz. de re-
gu. vbi patet. q̄ p̄fessio nō fit sine cōsensu monaste-
rij: quod dādo habituz nouitiorū nō intēdit istum
ad professionē recipire: sed mores eius experiri.
Itē cum p̄fessio sit q̄si quidaz contractus: erhic
⁊ inde oriatur obligatio recip̄oca: nō pōt consistē-
re ex parte vnius tantū. Dicit palu. q̄ talis est obli-
gatus religioni i genere ex p̄cepto ecclesie: quod
nō potest stare q̄ tale p̄ceptū nullibi reperitur:
cuz iura semper se referāt ad voluntatē ⁊ intētiōnē
intransantis. ¶ Qui ergo intrat religionēz proponens
perseuerare ⁊ mutare vitam nō vouēdo nec se ob-
ferēdo professioni: infra ānuz potest reddi ad secu-
lum ⁊ cōtrahere matrimonii sine pctō quo ad de-
um ⁊ ecclesiaz: si ex causa iusta reddat putā firmi-
tate vel debilitate: q̄ solū intrat talis ad experien-
dus: si autēz in ipso ingressu religionis obulit se
professioni vel fecit votum: obligatus manet rē

gioni in genere: sed nō est professus: ⁊ peccat redeū-
do ad seculū ⁊ Similit̄ q̄ intrat solū aio expiendit:
si reddat ad seculuz ex causa iusta peccat: puta te
dio scē vite ⁊ h̄ioi p̄pter ingratiudines.

Quā tēpore interdicti peccet mortali. Ali-
quid dicit q̄ nō: q̄ quod est in fauorē alicuius con-
cessū: nō debet in eius odii reuocari. S; cōmu-
niter tenetur oppositū q̄ auditio diuinoz talib?
non est interdicta: nec iudices ferentes sentētiā
interdicti: intēdūt tales interdicere.

Quā papa possit errare in canonizatione san-
ctorū: pro responsione. Scienduz q̄ sentētie
late a papa cū cardinalibus sunt in duplici differē-
tia: q̄dam sunt circa quedā facta particulariū ho-
minū: vt p̄motiōes ad beñficia ⁊ similia. Et in his
scōz docto. ecclesia pōt errare: q̄ vitur medio in
certo puta attestatiōib? hominū ⁊ de sen. ex. a no-
bis. dicit q̄ iudiciū ecclesie fallit ⁊ fallit. ¶ Quedā
p̄tinent ad statuz vniuersalis ecclesie vel quātum
ad fidē vt determinatiōes in his que sunt fidei: vel
quo ad mores vt statuta decreta ⁊ decretales: ⁊ in
his si considerētur p̄dicti absolute vt p̄sone pri-
uate errare possunt: secus ex suppositione diuine
prouidētie gubernātis ecclesiā ne fallatur secundū
illud iōā. xiiij. spūs sanctus adueniēs docebit vos
omnē veritatem. s. de necessarijs ad salutēz. Facit
xxv. q. j. violatores. Secūduz sanctuz thō. quol. ix.

Questiones vtilissime de moralibus;

canonizatio sc̄toꝝ mediat inter p̄dicta: q; papa vtitur medio fallibili. i. hominū testimonio: ⁊ honor quem sanctis exhibemus est quedā fidei professio qua sanctoꝝ gl̄iam credim⁹. vnde inquit pie creditur est q; in his iudicijs ecclesie errare nō possit. Joā. de nea. quoli. xj. ⁊ plures alij tenent simpliciter q; asserere papam posse errare in canonizatione sanctorū est hereticū. et hec est mens beati tpo. in secūda secūde. quia in spectantib⁹ ad fidem ⁊ bonos mores asserere papā posse errare est hereticū: sed canonizatio sanctorū est huiusmodi: q; per eas ponunt vt exēplar fidei ⁊ sancte vite ⁊ vt inuocandi ab omnib⁹ in necessitatib⁹. ergo. Unde nō est dabilis materia q̄ magis de p̄se spectet ad fidem ⁊ mores: q̄ ista decanonizatione sanctorū: ⁊ per p̄ns papa in hoc nō pōt errare ⁊ oppositū simpliciter est hereticū cui⁹ sit directe cōtra articulum fidei. Eredo sc̄tāz eccl̄ia. Q̄d autē d̄r: mlti sc̄toꝝ ⁊ vene rantur in terris quozū corpa ardet in inferno: inte ligi⁹ de nō canonizatis. ⁊ quāuis testimonijz hōminū quo vititur papa in canonizatione sit mediū fallibile sc̄dm se: nō autē vt eo vititur papa in cōcernentib⁹ fidez: q; finis ⁊ ea q̄ sunt ad finem eandem habēt necessitatē ⁊ p̄portionaliter se habent. Canonizare nō est aliud q̄ regularit̄ instituere q; aliq̄s solēniter honoret̄ pro sc̄to auctoritate eccl̄ie: sine qua nō licet facere officijz de aliquo ⁊ preces solēnes: quāuis ī priuato liceat porrigere preces

Quōes vtilissime de moralib⁹. CLXXXV
ad defunctū bone vite quē credimus regnare cui⁹ r̄po: de reliq; ⁊ vene. san. ca. p̄mo. In martire soluz fit inq̄stio de miraculis ⁊ de causa passionis. arg. de cōse. dis. iij. cathecuminū. et ca. baptisimi vice: s; ad canonizandū cōfessorē maior fit inq̄stio puta d̄ eccl̄etia vite eius: si fuit in laborib⁹ multis ⁊ iustif ⁊ cū patiētia: si castus et strenu⁹ morib⁹. dis. lxxj. miramur: maxime si simplex et humilis. de presump. c. ⁊ studijs. de miraculis eius in vita ⁊ post mortē. si sustinuit persecutiones. vij. q. j. omnes. et ca. ibi adunati.

Quāuis sit verū esse aliquas p̄sonas habētes virtutē sanādi ⁊ similē an sint femine diabolice q̄ vulgo hūras dicūtur. Ad primū dicens dū q; inter alias gr̄as gratis datas vna d̄r gr̄a sanitatū alia gr̄a p̄phetie. Cū igitur experiētia teste certū sit aliquos homines q̄ dicunt̄ saluadores hūpane: sanare infectos rabie ⁊ predicere multa occulta circa sic infirmos. Dicēdū est vel q; sanitates illā efficiūt quadā virtute seu qualitate sanatiua naturalit̄ reozū tactui impressa: eo modo quo dicimus gemas quas dā ⁊ herbas sanare aliquas infirmitates: vel q; super naturalit̄ illud fit p̄ gratiam gratis datā qd̄ verisimili⁹ est. Nec incōuenit q; tales viri cōmuniter sunt intēperati ⁊ male vite: q; cui⁹ gratia gratis data principaliter detur ad vtilitatem alioꝝ ⁊ nō ad p̄piā: cōpatitur sc̄ū malitiā persone ⁊ reperitur in existētibus in moꝝ

Salud.
25

Questiones vtilissime de moralib⁹.

tali. Unde in die iudicij multi dicēt xpo. Domine nōne in nomine tuo demonia eiecim⁹ & multas virtutes fecimus: quib⁹ domin⁹ dicit. non noui vos: matth. xxvj. Ad secūdu dicit q^d sine dubio permitte domino multe persone illudunt a demonē: videtur eis q^d de nocte ambulāt & plura miranda faciunt: q^d non sic est: sed ipsis virtute demonum priuatis sensatione & quodā modo mēte alienatis: demones formata eorū effigie hac illac perambulāt vsq³ ad certā noctis horā: ei tales sunt iste persone pessime q³ hispane roginas dicunt.

Quātu missa dicta pro plurib⁹ tantū valeat sicut singulis ac si pro singulis solum diceretur. Pro responsione primo adducā aliqua notabilia ex beato tho. ad huius dilucidationem faciētia. Secundo respondebitur quesito.

Quātu beatus tho. in. iij. parte. q. lxxix. v. q. c. charistia inquam sacm̄ habet vniere xpo & mēbris eius & remittere culpam & penas non totam sed secūduz moduz deuotionis & feruoris celebrantis vel facientis celebrari: sed in quantum est sacrificiuz habet vim satisfactiuaz: & ex se habet efficacitiaz ad satisfaciendū pro omni pena. Item in. iij. disti. clv. q. ij. inquit q^d licet hoc sacrificiū sit in finite virtutis: tamē in missa opatur finite & limitata: vnde nō oportet q^d per vnaz missam tota pena existētium in purgatorio expietur: immo aliquando plures missę iniunguntur in satisfactione & vni

Quōes vtili. de moralib⁹. CLXXXVI

peccati et ita infinita virtus eucharistie limitatur ad effectum finitū: ex dispositiōe offerētis: q^d in satisfactiōe plus attenditur affectus offerentis q^m quantitas oblationis: vnde vidua plus omnibus obtulit. lu. xij. Offerētis iquam mediate vel immediate: q^d si sacerdos sit malus vel non habeat affectum ad eū pro quo celebrat vel q^d odit. l. q^d ignorat eū: tū sacrificiū illi prodest finite secundum affectum mandantis pro illo celebrari. Sed contraponē q^d aliquis peccator faciat dici missam per sacerdotem malū: pro aliquo existente in purgatorio qui de hoc nihil ordinauit: sequitur ex dictis q^d missa valebit sibi ad remissionē totius pene quantumcumq³ grauiā & enormia peccata habeat purganda: quia missa de se habet infinitam efficacitiaz et in hoc casu nō videtur limitata per aliquē & sic operabitur infinite. Sed dic q^d semp limitatur saltem secundū finitā deuotionē ecclesie que ordinat sacerdotem vt celebrent pro viuīs & defunctis cui deuotioni ecclesie si addatur deuotio imediate offerentis videtur effectus augeri: igitur licet omnes missę sint equales quo ad sacm̄ nō tamē quo ad effectus sacramenti. quia aliquādo ille cōmensuratur dispositioni offerētis qui nō est semp equalis: aliquid quando ecclesie: aliquādo rogantiū offerri: aliquādo eorū pro quib⁹ nullo rogāte offertur.

Quātu ad secūdu notanduz q^d circa hoc sunt due opinionēs extreme & vna media.

Questiones utilissime de moralib⁹.

Quidā indistincte tenēt q^d missa dicta pro pluribus eque valet singulis ac si p^r eis solis diceretur. **T**us q² sacrificiū oblatū est infinite virtutis: tū q² btūs **H**eronim⁹ vt habet de pse. dif. v. ca. nō mediocriter ait. **C**ū pro cūctis animab⁹ ps vel missa dicē nichil min⁹ dē q^d si pro vno quolibz diceret ipso^rū accipit. **S** btūs tho. reprobat hāc opinio nē in. iij. dif. xl. v. q. ij. q² suffragiū vt satisfactiū est simile solutioni cui⁹ effect⁹ minuitur si fiat p^r pluribus: q² finitū diuisus efficitur min⁹: et si esset verū q^d effectus in quē pōt sacerdos p^r hoc sacrificiū sit infinit⁹ vt dicūt isti: posset sacerdos vnica missa semp liberare oēs aīas a purgatorio q² pena debita singulis ē finita et cōsequēter pena debita omnibus erit finita: cū ex finitis numero et quātitate nō resulter nisi finitū: q^d ab ifinita virtute supatur. **T**ert⁹ vero non mediocriter, intelligitur quantū est ex parte sacrificij nō p^r siderata dispositione varia recipiētis cui applicat. **E**l intelligit⁹ ex parte celebrātis vt tū sit illi meritoziū celebrare pro omnib⁹ sicut pro singulis aut maius si ex maiori charitate faciat: vt patet intuenti textu cū glo.

Alia opinione indistincte tenet q^d missa dicta pro multis magis p^rdestet vni si pro eo solo diceret nā missa et omne suffragiū dupl^r consideratur. s. in quātum habet valorē ex charitate: et sic tū p^rdestet singulis quātuz si pro vno solo fieret quia charitas suffragātis nō minuitur imo crescit

Quōes utilissime de mora. CLXXXVII

si effectus eius distribuatur in multos. **E**t similiter gaudiū procedēs ex charitate: quo etiā mō pōt intelligi dictū. ca. nō mediocriter. **S**i vero p^r sideretur suffragiū in quantū est satisfactio quedā traslata ad alios per intētionem faciētis: magis valet illi pro quo spāliter fit: et sic effectus suffragij ex diuina iustitia diuiditur inter eos p^r quib⁹ fit. **S**ic tenet palu. flozēti. panoz. et ioā. and. i. ca. fraternitates de sept. itaq² scōz hos virtus ifinita misse limitat ad opandū scōz affectū offerētis q^d est triplex. s. xps. ecclia et particularis psona. vii. iij. effect⁹ satisfactionis sequitur: quoz vni xps cui sibi placet distribuit: aliūz ecclia omnib⁹ d⁹ quib⁹ fit mētio i canone. iij. vno sacerdos offerēs immediate v^l ille q^d illū rogat offerre.

Tertia opinio distinguit: vna missa prodest se singulis p^r quibus offertur ac si offerretur pro singulis singulariter dupliciter potest intelligi: **P**rimo quādo singuli habent aliquē p^r se p^rimo offerētes et sic est ver⁹ et p^rcedit p^rma opinio. **A**lio mō quādo singuli nō hūt offerētes pro se p^rmo: sed aliq² offerēs p^rmo offert pro oibus et ex cōsequēti p^r singulis: et sic minus p^rdest singulis vt dicit secundā opinio. **C**ū quādo sacerdos mouetur ad celebrādum pro pluribus a se ipso vel ab alio: effectus offerētis cui p^rportionatur effectus sacrificij est vnus tantū: qui fertur totus in omnes p^rimum: et nō in singulos et p^rsequenter fit minor ad singulos. **S**i vero sacerdos moueatur ad celebrādus a plu^r

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Ribus et pro plurib⁹ vt q: vnus petit missa⁹ pro a/
nima patris: alius pro aia matris: alius pro ami/
co: vna missa omnibus satisfacit tantu⁹ valens sin/
gulis sicut omnibus: quia affectus quib⁹ respon/
det effectus sacrificij p^oio feritur in singulos secun/
dum singulos mouentes ad celebradu⁹. Sed co/
tra q: hoc casu tot⁹ effectus missae diuisus est fini/
tus: ergo minor erit ad singulos. **D**ic q: ibi mul/
tus est vn⁹ numero effectus sacrificij diuisus i par/
tes sed sunt ibi tres effectus secunduz se totos dis/
tincti tribus affectib⁹ respondentes. Et si replicet/
tur. **S**ecundum hoc omnes anime in purgatorio li/
berabiles singule vnica missa: possent omnes simul
vna missa liberari. **D**icendu⁹ hoc no⁹ esse necessariu⁹:
quia no⁹ semper erit tata deuotio offeretis quanta
requiritur ad illaru⁹ liberationem: est tamen possi/
bile si pportionetur deuotio offeretis. **E**st simile
de virtute baptismi que est infinita et applicatur
huic et illi per verba et intentione baptizantis: et
tamen si baptizetur simul innumerabiles: quilibz ta/
tum accipit ac si solus baptizaretur. Similiter si
vna anima purgatorij esset liberabilis centuz mil/
lis et centu⁹ homines peteret ab eode⁹ sacerdote sin/
gulariter cum debito deuotionis affectu: vt pro il/
la vnam missam celebraret per vnaz illaz solaz mil/
faz liberaret a penis secunduz hoc. **S**i adhuc in/
stes: q: quauis affectus offerentiu⁹ proferatur i sin/
gulos tamen affectus sacerdotis fertur primo i om

Quoes vtilissime de mora. **CLXXXVIII**
nes in vna oblatione et cosequeter effectus ei cora/
respodens est comunis et diuisus in partes: et per
p^ois minor ad singulos. **D**icendu⁹ q: affect⁹ sacerdo/
tis volentis p illis tribus celebrare est deprecati/
uus et scno⁹ minuitur per hoc q: est in multos sed
augetur. **E**st etia applicatiuus sacrificij et instruz/
mentuz xpi et principaliter offerentis sacrificij et
cosequeter applicat proportionaliter ad affectum
eius si sic intendit: vnde effectus sacrificij no⁹ pro/
portionatur affectui eius nisi quando motu p^oio
principaliter celebrat: et dato q: circa sacrificium
habeat aliquem effectum diuisum: tamen cum ipse
etia offeretes habeat effectum affectu suorum ipse
sunt plene satisfacti: ac si sacerdos ad instatia vn⁹
tantu⁹ celebrasset. **Q**: no⁹ qrebant principaliter af/
fectu sacerdotis nec illum ipse promisit: sed sacrifi/
cium ad qd reddendu⁹ sufficit ipse affectus soluz vt ap/
plicatiu⁹ qd ei couenit rone intentionis.

Quantu⁹ ad tertium sciendu⁹ q: sanctus tho.
primam opinionem expresse reprobat vbi su/
pra. **S**ecunda vero quantum ad suffragia in gene/
re expresse dicit. **T**ertiam vero expresse non docu/
it: consona tamen est sue doctrine: vt p^o ex dictis. **S**i
queratur quomodo stat q: sanctus tho. teneat se/
cundam opinionem simul cum tertia. **D**ic q: ideo est
quia suffragiu⁹ quod est per missaz pot fieri imme/
diata p multis siue primo: et tunc no⁹ ita prodest sin/
gulis sicut si pro singulis immediate et primo fieri

Questiones vtilissime de moralibus.

ret quia diuiditur: vt cū sacerdos ex se solo mouetur ad celebrādūz pro aliquibz. **¶** Dōt etiā fieri immediate z primo pro singulis vt cū sacerdos motus a multis celebrat pro multis: z tūc ita pdest singulis sicut si pro eis solis celebraret: qz tunc vtdictū est nulluz vnuz numero suffragiū diuiditur. **¶** Quaten⁹ ergo dicit missa primo pro multis: vera est secūda opinio: quaten⁹ dicit primo pro singulis vera est tertia. **¶** Confirmat quia cū virtus sacrificij sit infinita z pars quaz distribuit christus seu ecclesia sit finita relinquitur infinita pars dispēfanda per sacerdotē quaz potest multis applicari: licet cuilibet finite z sic non videt quare quando ad instātiāz multoz celebrat: cur singuli nō accipiant secunduz affectū suum ac si pro eis solis offeret sacrificiuz. **¶** Hęc opinioez tenet angel. ceteranus. z siluef. **¶** Unde sacerdos promittens multis vnaz missaz liberat dicēdo vnaz pro omnibz. **¶** Dum modo per hoc nō fiat diminutio cultus diuini z celebrationis: puta qz si ego nō acceptasset tot missas aliqz qui nō celebravit celebrasset. **¶** Secundo si non interueniat promissio de certa missa dicenda qz si promisi vni dicere missam de beata virgine: z alteri missam de defunctis non satisficiam p alteram tantum: nisi forte recitādo infra eandem missaz vtrūqz offitiū. **¶** Tertio nisi petens missaz secūdnū aliquos petat expresse qd pro nullo alio sic spetialiter offerat sacrificium missę: z petat a sa

Quōdes vtilissime de morali. CLXXXIX

cerdote opus operatū missę z totū opus operans quod per missas sacerdos cōmunicare solet. **¶** Sed hoc nihil est quia nemo sic petit: z si peteret nō esset acceptāda eius petitio cū sit iniusta et s̄ charitātē. **¶** Quarto cauedū est scādālū: vñ qz simplices ista nō pnt cape nō sunt p̄dicāda nec passiz dicēda. **¶** Quinto occurrere debz duotio petētis missaz: z intētio celebrātis offerētis sacrificiū missę p illis: qz altero deficiēte vna missa nō valeret tantū pluribz quātuz si pro vno solo diceret. **¶** Est ad hec bona si multitudo qz si vni missę iter sint mille z supueniāt alij mille: qz prius adderāt ex aduētū aliozū nihil pdunt: imo quāto plures ad fuerit missę acceptioz apō deuz erit oīo singloz z citius exaudient.

¶ **O**rum donās vel promittens aliquid ob turpez causas: puta virgini vt ea abutā teneat implere. **¶** Pro respō. notādū qd donatio aliqñ fit absolute sicut cū nulla apponitur cōditio: aliqñ fit sub cōditione: aliqñ sub modo. **¶** Differt autē cōditio a modo z causa: cōditio nāqz est futurus euentus in quē suspēdit act⁹ z importat per si. nisi. et p similes dictiones: z ante euentum conditionis nihil est. l. p̄ma. c. de p̄di. **¶** Modus autē est exhortatio ad iptionē illi⁹ qd in donatiōe imponit z nō suspēdit actū sed clarificat. vñ promissuz sub mō pōt peti de presenti prestita cautione de modo obseruādo: z importat p vt. dū modo. ne. ad z. similibz: vt lego tibi mille ad sepulcrū edificanduz. **¶** Causa ve

ro importat per quia. Lōditōdes sunt quadrupli-
ces. s. honeste. indifferētes. impossibiles. z turpes.
Prime due suspendit cōtractum z ipsis nō etiā/
tibus nō tenet donatio. Lōditio impossibilis in ma-
trimonio fauore eius habetur pro non posita: sed
in alijs cōtractibus vitiat contractum. ca. fin. de cō-
di. appof. Lōditio turpis z inhonestā si est cōtra
substātiā cōtractus: vt si cōtrahat quis sub hac
cōditione si alter venena sterilitatis pcuret: vitiat
sed non vitiat qz remota parte substāntiali nō re-
manet totū. Et dicitur de substātia cōtract⁹ sine
quo nō potest stare cōtract⁹. Si vero nō est cōtra
substātiāz cōtractus nō vitiat sed vitiat z reicitur
z habetur p nō adiecta in cōtractibus spūalibus:
vt in matrimonio s; in cōtractib⁹ tēporalib⁹ regu-
larit̄ vitiat secūdiū docto. in. d. ca. fin. His habitis
dicēdiū qz donatio vel pmissio facta publice mer-
trici q nō turpiter accipit quāuis turpiter acqrat: vel
cōcubine etiam propter causam illicitam tenet se/
cundū bar. bal. et fere omnes docto. in. l. affectiōis
ff. de dona. sed p meretricio facto cūm vidua: nup-
ta vel virgine qd iure ciuili punitur: pmissio non
valet: sed facta donatione potior est cōditio possi-
dētis. Ad dē dic de donatione facta p homicidio z
pro quocūqz qd lege dānat. Sicut igit̄ votiū faci-
tum pp̄t malū sine nō tenet: ita pmissio facta pro-
pter causam illicitā nō obligat: qz quo ad hoc votiū
z pmissio pari passu currūt.

Una tēpore interdicti habētes cruciatā. Dicē-
dus qz vt habet̄ in extrauag. quē admodū de pe. z
re. in fine clemēti. in āno iubilei hec suspenduntur
ad beneplacitū sedis apostolice. Primo omnes
indulgētie plenarie. Secūdo potestas cōmutādi
vota. Tercio auctoritas dispēnādi sup male abla-
ctis z incertis. Quarto facultas deputādi con-
fessores ad absolūēdus a casib⁹ sedi aplice reserua-
tis concessa quibuscūqz ecclesijs: monasterijs: hos-
pitalibus: fraternitatib⁹: vniuersitatibus z alijs
pijs locis quouis modo z ex quouis causa. Incipit
aut̄ ānus iubilei a vigilia natalis dñi. Ex quibus
patet qz de rigore omnes cruciate z alie grē q̄stua-
rie simpliciter sunt suspēse quo ad predicta. iiii.
z nō solum pro anno iubilei: ideo eis nō est vtē-
dam nisi de nouo cōcedantur: nisi dicatur qz bene-
placitū sedis apostolice est qz solum pro dicto āno
z non vltra suspendantur. Secūdo qz cōfessiona-
lia z alie grē concessē spūalibus p̄omis non suspen-
duntur etiā quo ad illa. iiii. qz i dicta suspēsiōne
nō sit mētio d̄ gratijs concessis per sumis sed com-
munitatibus. Similiter priuilegia religiosorum
sue cōueniant ipsis i se: sine in ordine ad alios vt
priuilegiuz quod habent qz possint communicare
quocūqz excepto die resurrectionis z suspende-
re interdictuz i suis festis nō suspēduntur: tum qz
mēs pape nō est vt religiosi vagent̄ pro lucrando

lege

Questiones vtilissime de moralibus.
iubileo. tum qz in iubileo solū suspendūtur grē q̄
tuarie quales nō sunt grē religiosoz. tum etiaz qz
grē ipsoz potius sunt p̄uilegia q̄ indulgentie. z
multuz differūt adinuice p̄uilegia z indulgentie.
Nec p̄uilegia eozū concessa sunt p̄mo monaste
rijs: sed ordinibus: quāuis monasteria z p̄sone ex
consequēti eis gaudeant. **C**lide de his in manua
li. Sequit̄ tertio q̄ indulgētie nō plenarie z facul
tas eligēdi cōfessorē z absolūendi a casibus nō re
seruatis pape nō suspēdunt: nec eius ouozū: nec ad
missio ad diuina tēpore interdici vel ad sepulturas:
z generalit̄ alia a dictis. iiii. nō sunt suspēsa.

Quālibet liceat cōfiteri cuilibet sacerdoti de veni
lib⁹. **R**espō. nota q̄ cum sacm̄ penitē
tie sit quodā iudicium: per solaz potestātē ordinis
nō potest q̄s audire p̄fessiones: sed minister penitē
tie est solus sacerdos habēs iurisdictionem super
penitētem. **C**ū quāuis papa in terris nō cognos
cat superiorē: cōfessor tñ ab eo elect⁹ habet iurisdic
tionē sup̄ eū in foro penitēiali. Est autē duplex
iurisdictione: vna necessaria q̄ p̄lati z iudices statu
ti iudicāt: alia volūtaria q̄ quis de volūtate paritū
assump⁹ iudicat d̄ illis vt faciūt arbitri. **L**uz igit̄
de venialib⁹ nemo teneat cōfiteri: z p̄lati ad hoc
nō possint subditos cogere: q̄ esset certus certitū
dine morali q̄ est ex cōiecturis: sola venialia b̄elli
cite posset cui vellent illa cōfiteri: nisi i his casibus.
Respō. imo ratione scādali: nā si religiosus clericole

Quōdes vtilissime de moralib⁹. **CXCI**
culari in monasterio de venialib⁹ cōfiteat̄ scādaliū
generabit. **S**cdo qm̄ h̄et excōicationē minorem
tractā etiā cū solo veniali. qz cū nō possit absolut
a peccatis nisi absolutus ab excōmunicatione a q̄
nō potest absolūere nisi solus sacerdos p̄p̄ius vt
habēs licētiā ab eo. vt dicit̄ in ca. nup. de sen. ex. ta
lis non esset capax absolutiois.

Quātruz virtute p̄p̄ie nature possit homo de
testari culpam. **D**icēduz q̄ duplicit̄ pōt ho
mo detestari pctm̄: vno modo in quantū est offen
sūū diuine z sup̄ naturalis maiestatis: z hoc mo
do nō pōt: qz p̄p̄iaz naturā seclusa fide z omni
gratuita motiōe homo nō cognoscit deum vt p̄i
cipiū sup̄naturalis boni: quod ocul⁹ nō vidit nec
auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit scd̄z apl̄z.
Alio modo pōt homo detestari culpā vt est leſiua
nature p̄p̄ie: puta qz cognoscit q̄ p̄pter luxurias
incurrit morbū: z hoc modo virtute p̄p̄ie nature
homo potest culpam detestari.

Quātruz p̄ que discerni possint reuelatiōes
facte a spū veritatis ab hijs q̄ a spū mēdaci
z diabōlica illusiōe i gerunt. **D**icēdū q̄ ad hoc. v.
sunt argumēta. **P**rimū est qm̄ sapiētes et spūales
viri graues z experti ita iudicāt: licet a carnalib⁹
et insipiētib⁹ q̄ nō nisi carnalia sapiūt aliē iudicet.
Cū. p̄ma ad corin. ij. aīalis hō nō pcipit ea q̄ dei
sunt: spiritualis autē iudicat oīa. glo. i. intelligit: et
discernit. et bernar. cogitatio tua a deo est: si p̄ela

Questiones vtilissime de moralib?
ti tui et ipsualinz fratru tuozū approbatur iudicio:
hac rōne paulus mittitur ad ananiam: cornelius
dirigit p petrū: eunuch? p philipū. hac de. cā in co
lationib? patrū abbas moyses ait. decipi nullo mo
do pōt qui nō suo iudicio sed maiorū vinit exēplo:
nec valebit hostis callidus illudere ei: qui oēs cog
itationes corde noscentes nescit obtegere: sed
eas seniorū maturo examine re. pbat. vel admittit.
tandiu suggestiones noxie dominantē in nobis: quā
diu celantur in corde. Secūduz signū est qū ex re
uelacionib? psona cui fiunt crescit in deuotione: in
humilitate despectu sui: et omnia refert in gliaz dei.
Reuelatio siq̄dez diuina hominē reddit humilē et
disciplinatū. sic ecōtra spūs diabolicus supbus ef
ficat tumidū et ptinacez. vnde prouer. iij. dī. Cum
simplicib? est sermocinatio eius. et ca. xj. vbi sapiē
tia ibi humilitas. et si anteq̄ habeat reuelationes
appetebat eas habere signū est q̄ nō erat humil
lis et timeat an a spū supbie sit illusus. qz perfecte
humilis extimat se indignū cōuersari cuz homini
bus: vñ non venit in cor eius qz dignus sit a deo
per reuelatiōes visitari. iij. signū quo reuelatiōes
dei a diabolicis distingunt ē clara et indubia ve
ritas eoz q̄ reuelāf: nā demō q̄ p̄ mēdacij et doc
toz erroz ē: in illuisionib? suis sepe falsa nonunq̄
vera vt facil? decipiat admiscet: sed spūs. s. q̄ spūs
x̄itatis dī semp vera docet: et p hoc pphetia diuina
a p̄feta demōij discernit. vt habet. deuter. xviii.

Quōdes vtilissime de moralib? CXCII
r. i. ij. q. clxxij. ar. v. Quartū signū ē. cōformitas
ad sacra scripturā et scōrū doctrinā et exēpla. vñ su
p illō iob. xxxij. semel loquit de? r. ij. id ipz nō re
petit. ait grego. de? in singlo: nō cordib? puatis vo
cib? nō respōdet: sed tale eloquiū construit: p qd
cunctoz q̄stionib? satisficiat: in scripture q̄ppe ei?
eloq̄o causas n̄as singlas si req̄rim? inueniem?
et ricard? suspecta ē mihi oīs x̄itatis: quā nō con
firmat scripture sacre auctoritas. Quintū signū est
p̄sone cui fiunt reuelatiōes approbata sanctitas et
sincera vita tēpācia iusticia ac ceteris virtutib? or

Oclerū quot modis contingit pecca (nata.
recogitatio: Dicedū q. v. primo dñi mēs
cogitat vana et inutilif qd est veniale pctm̄i cōiter
ij. qū consentit in pctm̄i patrādū. l. placet patrātū.
et hoc ē mortale si id in qd cōsentit est mortale: ali
as est veniale. iij. qū cōsentit cōditionalif in pctm̄i:
puta si absq̄ infamia et piculo posset fornicari et ta
lis cogitacio est tale pctm̄i quale est illud in qd con
sentit. qz licet cōditionalis nihil ponat in ēe: pōit
tū in apertu rationali affectū volēdi pctm̄i illō nec
dimittit peccare qz nō vult: sed propter defectū cō
ditionis. nec refert an cōditio interposita sit possibi
lis vl' in possibilis: nō. n. min? peccat mortaliter qui
veller destruere padi suuz si posset: q̄ q̄ absolute cu
pit ei? destructionē. Excusant tñ a mortali huius
modi cōditionales si interposita conditio tollat ab
actiōe volita rōnez peccati: puta si dicat: si nō esset

Questiones vtilissime de moralibus.
pctm̄ ego occiderē: v̄l si de p̄ciperet ego lederem:
q; tunc volūtas freno rōnis a pctō retrah̄. iiii. qñ
cōsentit̄ cōditionalit̄ in op̄ sibi illicitū: p̄pter sūm
statū. l. voti. puta si religio^s appetat ducere vxorē
si esset liber. l. nō ieiunare post voti. l. si liber esset
nō eēt religiosus hoc ē cōiter veniale p̄pter remiss̄
sam volūtatē ab inchoato bono: sed nō mortale.
q; cōsensu iſra limites liberi t̄p̄is cōsistit. **P**eris
culosus tñ est tētare quēq; sub his cōditionib; . si est
sem: si fuisset: face rēducerē: ad nihil. n. he ducit ni
si ad pctm̄. v. qñ incogitādo interuēit delectatio mo
rosa: q̄ est voluntaria delectatio de actu malo cogi
tato sine volūtate exequēdi illū q̄ iuxta nās actus
de quo est delectatio iudicāda est. ita q; si actus de
quo quis delectatur cogitādo est mortale puta for
nicatio: furtū: homicidiū: ip̄a quoq; mortala delec
tatio est mortale. **S**i act⁹ de q̄ delectat̄ cogitādo
est veniale puta iocari verbis: comedere laute et
similib; ip̄a quoq; mortala delectatio v̄iale est. **S**i
p̄sona cogitādo de actu q̄ t̄ncūq; malo delectat̄ nō
aduertendo ad id de quo delectatur ita q; si aduer
teret non ap̄ p̄baret non est mortale ēt si per vnū
diem sic inaduertenter cogitaret et delectaret: q;
nō pōt esse peccatū mortale sine deliberato rōnis
consensu q̄ in p̄posito de est. **S**i vero aduertere in
cipit et p̄ualente impetu cocitāte passionis non
plene aduertit sed anteq̄ plene aduertat delecta
tio facit cursu suū veniale est et nō mortale: quia

Questiones vtilissime de moralib; . **CXCIII**
nē in aduertentia ita et nō plena aduertēcia excu
sat a pctō mortali: si aut̄ plene aduertit et positue
consentit in illam: pctm̄ iam patet. et similis si po
situe dissentit: virt⁹ iam patet. **S**ed si positue nō
cōsentit nec dissentit: et tñ in illa delectabili cogita
tione p̄seuerat: conuincit̄ cōsentire ex ip̄a cōtina
tione delectationis nō prohibite a ratione quādo
potuit debuit. **A**ccedere. n. t̄pore quo voluntas
pōt p̄hibere mētē a continuatiōe mali actus: tene
tur p̄hibere: sicut tenetur p̄hibere manū a p̄ose
cutiōe alicuius mali actus inchoati in somno: alio
quin sibi imputaret̄ tanq̄ volūtari⁹: q; potuit et
debutit p̄hibere et nō prohibuit. **S**ed dupliciter
cōtingit q; delectabilis cogitatio continuef. **L**ex cō
placencia delectationis: vñ negligit cōhibere cō
tinuationē illius et tunc plene est mortala delecta
tio: v̄l ex nō existimatiōe cogitationis et commote
delectationis: puta quia scit voluntates suas con
stātes et confidit q; p̄pter tales cōmotiōes fan
tasie et concupiscentie nō cadet in cōsensu mali:
et tunc peccat q; potest et debet conari ad repellē
dus talia intima bella et picula maxima: nō tñ mor
talit̄ q; in veritate dissentit salte; virtualit̄ nec ap̄
hendit illā vt opationē propriam sed tanq̄ tēta
tionē et cōfidens de nō consensu suo paruit facit il
las cogitationē delectabiles tanq̄ debilē hostē. vñ
ista negligētia nō cadit sup̄ cōsensu vel dissensu vo
lūtatis ad cōtinuationē delectationis: sed sup̄ cōs

Questiones utilissime de moralib⁹.

tu ad repelendū illā tanq̄ hostem. Itē delectatio eē
pōt. l. de ope cogitato. l. de ip̄a cogitatione. verbi
gr̄a. si cogitat bellū aliquod cū delectatiōe contin
git delectari. l. de homicidijs et vulnerib⁹ ⁊ huius
modi. l. de discursu ⁊ collatiōe cogitationis. primo
modo ē pct̄m mortale vel veniale eo modo quo di
ctū est. ij. modo de se nullū est pct̄m: nisi rōe piculi
si nimis vacādo talib⁹ cogitationibus exponit se
piculo consensendi in aliq̄d malū. Circa morosaz
delectationem tria nota. s. occasiones. libertatem et
intentionē. **C**asus delectationis pōt eē voluntaria
et licita vt cū gr̄a p̄dicandi vel cōsulēdi. lex audiē
tia p̄fessōis cogitat vñ delectatio surgit vel volūta
ria et nō licita: vt si ex vanis et sensualib⁹ s̄bis vñ
fis. l. tactib⁹ incidit in tales delectatiōes: vñ inuolū
tarie. vt cū p̄ter intētiōes se offerūt p̄dicte fantasie
sic delectabiles. p̄io mō nullū ē pct̄m nisi expōat se
p̄ hoc piculo cōsensūs. ij. mō ē mortale si negligē
tia sit lata. iij. mō cōiter ē veniale. p̄ libertate scito
q̄ alit̄ subdit̄ rōni appetit⁹ sensitū⁹: alit̄ mēbra
corporis. nā man⁹ et alia mēbra obediūt seruīl̄ et
absqz libertate. moueo. n. manū qm̄ volo et versus
ptē qua volo nulla existēte i māu libera resistētia:
sensualitas nō obedit rōni politice hoc eēt liber
tate resistēdi: br. n. pp̄riū motū et impū q̄ cōcupi
cit ad s̄sus sp̄m̄. Hinc fit q̄ nō ip̄utat̄ ita hōi mor
t⁹ delectatiōis: sic imputat̄ mor⁹ man⁹: nec ē signū
sufficiens ad pbādūz cōsensūz tacitū sola pseueracia

Quōes utili. de moralib⁹. CXCIII

delectatiōis post aduertēciā: sicut pseueracia mor⁹
man⁹ sufficit ad cōvincēdū cōsensūz aduertētie: nā
p̄ sensualis pōt perseuerare ex proprio impetu.
qd̄ nō habet locū in manu vñ similitudo data su
pius inter cōtinuationē mor⁹ manus et mor⁹ dele
ctabilis post q̄ hō plene aduertit intelligit̄ quate
nus iste motus pendet a rōne qz tūc conuincitur
cōsentire in delectationez. iij. atēdēda est intentio
hominis nam si post q̄ plene aduertit negligit vt
delectet̄ d̄ illo malo ope cōmittit formalit̄ peccatū
cogitationis morose. Si aut̄ negligit sed nō vt de
lectet̄ de malo ope cogitato: sed ex quadā tepedita
te seu aliquo huiusmodi: non incurrit formalit̄ de
lectatiōez morosaz nec peccat mortalit̄ nisi exorbi
tatio sit tanta vt quasi ideo neglexerit vt delectet̄
sic detrahēs nō intētiōe detrahēdi nō peccat mor
talit̄ nisi lesio fame fuerit tanta: vt quasi intende
rit si detrahendo non curat granē fame lessionez in
ferre. Sic in proposito: et ex hoc excusare possū
mus a mortali plēs negligētiā post plenā aduer
tēciā: in his q̄ habitualit̄ gerūt pot⁹ velle mori
q̄ mortali cōsentire. **N**ō est. n. eorū negligētia
et affectu ad delectationē de illo malo ope qd̄ cogi
tat̄. **N**ec ita accipiant̄ ad excusandū: q̄ nō foueāt

Queritur q̄ sint requisita ad (ad negligēdūz:
bene cōicandū. **D**icēdū q̄ ex pre sumentis
quatuor: p̄muus est vt s̄m̄ suā cōsciētia p̄missō diligētī
examine ad penitēdū de pctō sit mund⁹ a mortali

Questiones vtilissime de moralib?

nā q̄ sine contritiōe mortalis cogniti cōicari: indig
ne sumit: et reus est corporis et sanguinis dñi. vt
ait aplius. Sine cōfessiōe attamē si ratiōabilis cau
sa nō confitendi sub est excusatur qz p̄ceptū de cō
fessione p̄mittenda cōmunioni nō est de iure diuī
no nec d̄ iure positivo. cū nūlubi rep̄at: nisi semel i
āno. q̄ aut cōmode pōt confiteri: et h̄is mortale d̄
quod dolet differt cōfessiōe: p̄municat nihilomin?
qz opz ip̄m cū alijs cōicare aut opz ip̄m celebrare
peccat grauī: qz min? dign? voluntarius accedit et
abiqz rationabili excussatiōe ad ecclesiastice vni
onis sacz sine ecclastica recōciliatiōe: nō tñ vt vide
tur mortalif. Sc̄do req̄rit qz sit ieiun? ieiūio natu
re hoc est qz a media nocte nihil sumpserit p̄ modū
cibi. l. potus et de medicinalib? Quis ḡofred? : z
iōha. teneant qz medicinalia nō impediunt cōionē
S3 cōiter tenet oppositū: nisi i articulo mortif ve
lit sumere p̄ modū viatici. vide palude in. iij. disti.
viii. q. ij. Cū nota qz si c̄s sump̄sisset viatici et ad
huc aliq̄bus dieb? sup̄ viueret et velet cōicare bo
ra misse quotidie post sumptiones medicinaliū
cite posset cōicari. 3tē qui nō aduertēs qz nō est ie
iun? cōicat nō peccat mortalif: qz nō sunt tan ar
te iuris p̄positiui vincula interpretanda: vt inuolūta
rie opationes imputentur ad mortē eternam et
obliuione vlt̄ simplicitate trāsgredienti ius possi
tiū materialif tñ: z nō ex p̄ceptu. iij. req̄rit t̄p̄q̄
ad etatē quo ad pascha et quo ad articulū mortis

Quōdes vtilissime de moralib? CXC

de quo patet. nam puer postq̄ ad ānos discretio
nis venit tenetur in pascha cōicare vt habet in. c.
ois. de pe. et remi. sed differētia ē inter ānos discre
tiōis ad cōfiteuduz et ad cōicandū. nā ad confiten
dū sufficit q̄libz discretio et videt qz debeat incipe
cōfiteri q̄n incipit peccare: qd̄ accidit cōiter i. vj. l.
vij. āno etatis. Ad cōicandū vero erigit discretio
maior vt deuote et reuerēter sumat qd̄ cōiter acci
dit sc̄d̄ palude. a nono āno: sc̄dm. l. th. a. r. vel. vj.
sed sc̄d̄ qz consuetudo optima legū interpretēs h̄er:
a. iij. l. a. iij. Et quīs p̄ceptū ecclie ad pueros di
rigat: qz tñ etas illa medijs parētib? iuris p̄cepta
suscipit: puer qui ex parētum iudicio annū discre
tionis ad cōmuniōes determinādūz spectat: non
violat p̄ceptū si post. iij. l. xv. ānuz incipit com
municare: nā dei p̄uidencia inferiora p̄ media gu
bernat. nō tñ excusabit si multo post differat. parē
tes vero excusant si ob reuerēcia sacramēti seruāt
cōsuetudinē patrie: vbi tardi? pueri admittūt ad
cōmuniōe: qz quo ad hoc dictū p̄ceptū non videt
moribus vitiiū cōprobatū sciētibus z nō rep̄hē
dentib? p̄latis. De. ij. pascha ad cōionē intelligit
vt declarauit euge. iij. duabus hebdomadis du
rare. l. a. dñica in ramis vsqz ad dominicam in octa
uis pasche. vñ cōmunicās in ramis palmarū satis
facit p̄cepto qz in declaratiōe euge. exp̄e d̄r qz cōi
cās p̄ octo dies āte pascha satisfacit: et si adhuc di
ceretur a dominica in ramis idē esset: qz cū hoc sit

fauorabile debet extendi et intelligi a dñica inclusi-
 ue: quibus beneuētanus in tractatu de pēni. et remi-
 sioniat oppositū: cōmunionē p aliquot dies l3 de p
 filio ppj sacerdotis ex causa ratiōabili differre: i
 articulo vero mortis non cōmunicās peccat s3 nō
 mortalit: nisi adsit cōtēptus: qz q̄uis valde secu-
 rus ercat de mūdo: q̄sumpsit viaticū: nō tñ ad hoc
 sub p̄cepto tenet sed iuri diuino satisfacit q̄ semel
 in vita cōicauit: l3 ad hoc sub pena mortalis nemo
 videat tenēri: cū eucharistia nō sit sacramētū neces-
 sitatis sic penitētia post mortale: iuri aut positiuo
 satisfacit cōmunicādo in p̄sente. Quarto requi-
 rit deuotio et reuerētia. Reuerētia vt post pollu-
 tionē nocturnā ip̄o die nō cōicet si ex pollutionē sen-
 tit aliqz mētis distraciones et inclinationē ad carna-
 lia: nisi si: bisset ratiōabilis causa: puta obediētia
 v̄l festū: similis post coitū cōiugalē. Si tñ pollutio
 accidat ex culpa mortali: abstinentiū est a cōione et
 post cōfessionē de illo pctō necessario s̄m. b. t. s3 s̄m
 palu. non esset mortale facta confessione ip̄o die cōi-
 care: s̄m caieranū grau? peccat qui post stinuata
 peccata mortalia die quo de ipsis p̄terit et p̄stetur
 cōmunicat: q̄ qui post pollutionē ip̄o die cōmunicat.
 Deuotio actualis erigit̄ meditando vitā et mortē
 xp̄i. Cū in huius sacramēti institutione apl̄s dic-
 tū est. Hec et̄: es cūqz feceritis in mei memoriā fa-
 cietis. hoc est masticare sp̄ialiter panem celi qui
 corp? xp̄i est. Insup s̄m caieranū actualis deuotio

Quōes vtilissime de mora. CXCVI
 requir̄ de necessitate quo ad appetitū cōmunicādi:
 oportet eni. l. tñc appetere si cōpos mētis est. l. p. i?
 appetisse: si tñc d̄mētia. l. simili infirmitate d̄tineē.
Ex parte ministri multa etiā requiruntur. l. q̄ sit sa-
 cerdos curat? l. ab ip̄o. l. supio: i licētia habeat. vt
 idem. religiosi. de puile. articulo tñ necessitatis v:
 gēte diacon? de licētia curati cōicare pōt dist. xciiij.
 p̄sente. et ep̄o. l. curato absente sine licētia. ibi. c. dia-
 con? cōicās aut alienū prophanū peccat ius vio-
 lās: et si ē religiosus ē excoīcat? nisi sit puilegiat?
 vt sunt fratres medicātes q̄bus licet suis deuotio
 ministrat eucharistiā omni tēpore excepto die resur-
 rectionis. Et p cōicationē puilegiōrū fratrū mini-
 morū hoc idē liceret i die resurrectionis: qz ipsi in
 disticte cōcessū est omi tēpore licere cōicare: s3 iustū
 est p die resurrectionis d̄ferre perrochiali iuri. Se-
 cūdo requir̄ qz habeat saltē stolā si cōmode pōt fie-
Terū publicus cōcubi? (ri ppter reuerētia.
 nari? possit cōmunicari. dicēdū qz p̄cubināt?
 duo ip̄o: tat. et pctūz mortale fornicationis: et sta tñ
 peccati mortalis. Unde ad sui verā penitētia z eri-
 git nō solū omissionē actus carnalis sed recessūz a
 tali statu: et altero horūz remanēte cū peccato com-
 municat ad sui iudicium: ideo his qui publice fue-
 runt in p̄cubinatu non l3 ministrare hoc sacramen-
 tum: etiāz si mente et opere non luxurient si mane-
 ant sub eodez tecto: nisi tanta esset adinuicem sepa-
 ratio qz penit? nulluz esset scandaluz. similis si ha-

bitatione solū sūt separati et nō aīo: quādiu ipse tenet pro eo et est eius possessio ēt si ad iūmicē loco sunt valde remoti: nō pūt cōicari. dicit autē notor? seu public? cōcubinari? cui? testis ē popul? et nō est loc? inficiatiōi probabilit. dis. xvj. in sacerdotibus. de cobab. cleri. et mulie. tua et. c. vīa q: notorū est clara et famosa locutio ex euidētia rei sur: gēs: q̄ nulla pōt tergi versatiōe celari.

*vicis que
et probi
a fine*

Querit q̄ sunt in iure clericis prohibita di-
ceduz q̄ multa vt patet in ca. cleri. officia.
de vita et hon. cleri. et in clemē. qm̄. eo. tit. p̄io q̄
ad habitū tenent deferre coronā et tōsurā. i. nō mu-
trire comā nec barbā nec rōne luctus in morte de-
functi nec quocūq; alio respectu. et hēre palliū de
sup clausus talarē et nō nimis breuē: nō dissibula-
tū nec viridis aut rubei coloris. Inhibētur et eis
calige scata: e et vestis virgata seu ptita. manice so-
tulares cōsuticij. epithogū. insula linea. fibule. co-
rigie auree vel argēte. ānuli nisi qb? ex dignitate
conuenit: si ena. selle: pectoralia et calcaria aurea.
magn? et cecillus in his mortale est. Itēz inhibēt
eis ars carnificū. tabernarioz. histrionū et cirurgi-
corū. Itē officiū iudicis in cā sanguinis. p̄positu-
re sub dño tēporali p̄positi balistarijs. tabe-
nis aduocati in placitis secularib? nisi pro se et
miserabilib? psonis. Itē quo ad actiōes inhibēt
illis portare arma: nisi pro defensione: ad tabernā-
ire nisi in itinere aues canesq; seq̄ ad venādus: ac

Quēs vtilissime de mora. CXC VII
cipitres canesq; hēre pro venatore: ad tarillos lu-
der. ludib? similibus interesse. negociari et lucris
merciuz vacare. habitare cū feminis nisi m̄e loro
ret amita vel cū alijs de malo nullo mō suspectis.
Mandat insup eis vt mēsa; bñdicāt et post agāt
gras. hēant lectionē in mēsa. et vinū tēperent. dis.
xliij. nō liceat. debēt et d̄ redditib? facere. iij. ptes
sibi paupib? fabrice et ep̄o. xij. q. p. quattuor. de
quibus latius visuz est supra.

Querit clericus malefactor: pdat priuilegium
clericale et a iudice seculari possit puniri: Di-
ceduz q̄ si clericus relicto habitu clericali arma
portat et. iij. monitus illa nō deponit: perdit priui-
legiū clericale. de sen. ex. in audiētia. et fm̄ panoz.
in ca. cōtingit. et. ij. eo. tit. monitio fieri dēt ex par-
te ep̄i et nō iudicis secularis. similē si nō sit moni-
tus et immiscet se tiranidi et enormitatib? perdit
ip̄o facto priuilegiū: si quis suadēte de sen. ex. pp̄di-
m? et. c. cū nō ab hōie: et de appela. c. p̄io. priuile-
giū aut fori nō p̄dit nisi post monitiōē ca. si iudex
eo. tit. l. vj. vbi hētur: q̄ si male factor: captus a iu-
dice laico: dicit se clericus rei cognitio ad iudicem
ecclesiasticus spectat: et si publica fama hētur pro
clerico statim fit remissio vel si deprehēsus ē in ha-
bitu clericali et pri? se gerebat p̄ clerico: alias nō
fiet remissio quousq; sit de clericatu probatus: s;̄
interi cōtra eū iudex in nullo p̄cedet. Sup quo no-
ta q̄ āno dñi. m. d. ij. ad req̄sitiōē dñi fernādi regū

Questiones utilissime de moralib⁹.

bispāie i mēse mai papa sup his statuit qd sequit̄.
Alexader eps seru⁹ seruozū dei ad ppetuam
rei memoria: romanū decet pōtificē prouide
re: vt qui clericales decorē suis flagitijs deturpāt:
clericali priuilegio nō fruant̄: ne qd in fauorē bo
nozū indultū est: improbis delinquēd licēciaz sub
ministrēt: p̄is q̄ in protectionez excessū tribuat̄
zē. **A**uthoritate aplica tenore p̄sentū statui⁹ q̄
clici primā tonsurā solū habētes nō bēnēficiati dlin
quētes si tempore p̄petrati d̄icti z p̄ quattuor mē
ses ante: i habitu et tōsura clericali⁹ nō inceserit:
post q̄ p̄sentes littere in eccl̄ijs cath̄: redalibus pu
blicate fuerint: p̄ iudicem secularē iicite capi et pu
niri possint. **D**istriti⁹ inbibentes ne quis otra bu
iusmodi statutū quouis modo venire p̄sumat sub
pena suspensionis: decernētes et nūc irritū et ina
ne q̄ otra hec scienter vel ignorāter quiuis attenta
uerit: et ne de his ignorātam q̄s alleget eccl̄iarū
ordinarijs in virtute sancte obediētie p̄cipimus vt
singulis anīs p̄dictas litteras seu trāsumptū auctē
ticiū primis tribus d̄icēcis quadragesime d̄ni ma
ior pars populi ad diuina conuenerit: p̄ trina mo
nitione publicare teneātur: et clericos monere vt tō
surā et habitū decentem defferant. qd̄ ita fit in his
pania. **E**t quo decreto manifeste liquet q̄ interio
eccl̄ie nō est suis priuilegijs et fauore delicta foue
re. **U**nde vbi manifestū esset q̄ iudices eccl̄iastici
nō punirēt malefactores sc̄dm q̄ delicta requirūt: et

Quōes utilissime de morali. CXCVIII

multo magis si eis fauēt et impune z libere eos a
bire p̄mittūt vll̄i eis obuiare nō audent: nec suffi
ciunt: salua sentētia maiorūz videt̄ q̄ liceat iudici
layco eos punire: ita tamē q̄ clericos in sacris non
mittēt nec occidāt: sed in arcta custodia cōpedi
tos p̄mant. **I**n minoribus vero: stitutos p̄m qua
litatē criminū affligant. **Q**uia cū punire delinq̄n
tes sit de iure nature et diuino: quando propius
iudex hoc negligit spectat ad eū qui potest: publi
ca func⁹ auctoritate: nec est hoc otrariū manuetu
dini cum moyses de quo sacra testatur historia q̄
erat mitissimus omnium: peccantem egiptium in
suo peccato occiderit exodi. ij. et post occissionem.
xxij. millium de fratribus et proximis suis in vin
dictā facinoris vituli: dixit leuitis. exodi. xxij. **Q**d
secastis manus vestras hodie domino: viuisquis
q̄ in filio et fratre suo vt detur vobis benedictio.
nec repugnat euāgelice misericordie. **C**ū princeps
apostolorūz ananiam et saphiram pro fraudatio
ne pecunie perire fecerit in corpore et in anima
secundum aliquos vt habetur actu. v. **E**t thomas
apostolus dixit non surgas hinc donec canis ferat
manū q̄ me percussit. et misericordissimus grego
rius monachum proprietarium in sterquilunio ses
peliri fecerit cū sua pecunia. **E**t post mortē successō
rez suam de se detrahentem baculo occiderit.
Et piissim⁹ martinus post mortem plures mona
chos sui monasterij: qz disolute viuebant in nocte

Questiones vtilissime de moralib?

occidit: ex quo reformatus est cenobius. z plura ge
ta similia referri possēt scōm. quos approbata sen
ptura d māfnetudie sup alios cōmēdat. et falsa
crudelis ē mititas q̄ faciorofos nutrit z pctā fouet
et facilitas venie incētium prebet delinq̄ndi q̄
pctā q̄bus nō restititur a pbantur vt dicit iura.

nccnta
nsvctos

Quādo malefactor: cōfugiēs ad eccliaz possit
de extrahi et puniri. dicēdū q̄ null⁹ quātūcūq̄
q̄ malefactor: cōfugiēs ad eccliaz v' spaciūz pū
legiatū circa ip̄as dēt p viz extrahi: gaudet autē
hac immūitate ecclia q̄cūq̄ ēt nō psecrata. hospitali
oratoria priuata auctoritate ep̄i fundata: palatium
ep̄i ēt si nō sit cōiūctū ecclie. xvij. q. iij. id cōstitū
mus. et spaciū in circuitu ecclie matricis. xl. passū
in alijs autem. xxx. xvij. q. iij. sicut. Est autē fm
fido. passus mēiura. v. pedū. pes vero spaciū. xxx.
digitōū. s' fm hostiē. malefactor: obuians facer
doti portati corp⁹ xpi adiungēs se ei gaudet hac
immunitate a fortiori: qz vbi maior rō ibi et ius
mai⁹. In. ca. vero inter alia de immuni. ecclie. excipit
unf aliq̄ q̄ nō gaudēt hac immunitate. pzo latroē
publici. q̄ publice furāf: v' stant i via vel in calle
ad predādū trāseūtes. Scdo nocturni populatores
agrorū: q̄ nocte agros vastant. Tertio cōmitentes
maleficiū enozme in ecclia sub spe q̄ ab ip̄a defen
dāt. eo. tit. ca. i mūitatē. Quarto fm petr. de an
ptores v' ginū adulteri. z homicide. p autē. de ini
pū. §. q̄ si delinq̄ntes. sed fm alios: per ius cano

Quōes vtilissime de moralib? CXCIX

nici hoc ē correctū. q̄ tñ vellet adherē pme opinio
ni: nō esset dānād⁹ cū sit satis pbabilis. Quito oc
cidētes p insidias iurta id. ero. xxi. si q̄s p insidias
occiderit: ab altari meo euelles illū vt moriatur. z
cōis practica sic v' hēre quānis iudices eccliaſtici
semp acclamēt. Sexto. f. z aliq̄s fur z ois malefac
tor famosus turbatiu⁹ boni cōis: d quo verisimilr
presumit q̄ sit incorrigibilis: propter idēitates
rōis. f. z certe iste casus coincidit cū pzo vel. ij. Se
pzo serui cōpellitūtur exire et traditūr dño: prestis
ta ab eo cautione de eorū impunitate: alios autē q̄n
tūcūq̄ reos fideles vel infideles eccliaz rectores
nō debēt pmittere extrahi ab ecclia si cōmode id
p̄sit: si at nō p̄nt eos cōmode d̄fendē sine scādalo z
piculo: canti⁹ ē eos dimittef: q̄ more ribaldoz ar
mis bellare. cū eccliaſtice militie arma fm aplū:
nō sint carnalia f. spūalia. Octauo clici et religio
si hac immunitate nō gaudēt fm docto. f. a suo iu
dice et p̄lato extrahi p̄nt et vberari vel in carcerē
trudi: et si opus ē demonasterio expelli et in arctio
ri detrudi. de sen. et. vniuersitatis: qui autē violēter
alios a predictis extrahit incurrit iure civili crimē
lese maiestatis: vltimo suplicio feriend⁹. c. de his q̄
ad ecclia cōfug. l. present. iure vero canonico dēt
excōicari et pecunialit dānari: et imponi sibi pu
blica p̄ntia: nec restitui cōioni: nisi restituat extra

Notandū q̄ immunitas ecclie seu libertas

Questiones vtilissime de moralib⁹,
qd idē est: ē privilegii cōcessiū ecclie. l. eccliaſticia
pſonis: aut rebus ad se prinētib⁹. et dicitur in mu
nitas quasi nō munitas et negatio muniti. i. officio
rū et onerū maxime sordidozū. vt calcis coquēde a
rene fodiēde et similib⁹. Compōhēdit autē dicta
immunitas multa. Primo q^o in eccliaſi. l. cimiterijs
nō sunt tractāda placita secularia: sed solū eccliaſti
ca submissē tamē et sine magno strepitu ca. cū ecclie
sia. de immuni. eccl. et p̄cessus et sentētia iudicis se
cularis ibi data ipō iure est nulla. eo tit. ca. decet li.
vj. et si sit sentētia sanguinis sub anathemate p̄bi
betur ibi fieri. Secūdo in ecclia sepeliri nō debent
nisi epi. l. abbates: et digni p̄biteri: aut layci fide
les facientes miracula. l. s̄m̄i boſtien. in dignitate
p̄stituti vt p̄mites et duces. sed s̄m̄i glo. hoc intelli
gī de quolibz fidelib⁹ morientib⁹ in mortali. viij. q.
ij. nullus. sed opinio glo. que hodie seruat nō est p̄
formis textui. qd distinguit de sepultura infra et iure
ta eccliaſi. i. in cimiterio. in quo s̄m̄i silueſ. genti
lis sepeliri possēt. de iure civili nullus etiā debet in
eccliaſia sepeliri. vt notat albrī. in. l. nemo ap̄lozū
c. de sacro san. eccl. r. 230. Tertio nō d̄bet eccliaſia
stellari. de custo. relinq. neq³ in ea est iacēdū nec qui
uādū nisi p̄p̄t hostilles icursus dis. xliij. ca. vlti. v̄
ditio autē cadelarū in ecclia s̄m̄i ange. tolerabilis
est nō obstāte qd dñs eiecit vendētes de tēplo: qz
ibi fiebāt multa diuinū officiiū prurbātia: qd nō est
hic sec^o de alia negociatiōe. Sed s̄m̄i alios doct⁹

Questiōes vtilissima de moralib⁹. CC
si vendant p̄ncipalē p̄p̄t lucrū nō licet: sed si ad
satisfaciēdū deuotiōni fidelib⁹ licet. Quarto nulla d̄
bet fieri eccliaſia violētia: nec pōt q̄s violēter ide ex
trahi. xvij. q. iij. sicut. de his paulo ante visum est.
Quinto non debz eccliaſia in seculare habitacu
lum aut in vsum secularium cōverti de p̄se. dis. j. lig
na. et de relig. domi. ad hec. Sexto nō debēt ludi
iponesti ibi fieri. de vit. et hon. cū decorē. secus de
honestis p̄ducentib⁹ ad deuotiōnē vt rēp̄sentare p̄
sepe dñi z similia. arg. de p̄se dis. ij. semel. et dis. iij.
q̄ris. ¶ Sciendū qd dicta immunitas quo ad res
et iura eccliaſtica extendit se. Primo qz rustici as
tricti glebe nō possunt rura ecclie d̄serere et alio se
transferre eo tit. ca. ij. Secūdo qz quilibet pōt rez
suā ecclie relinq̄re et donare. c. d̄ sacro san. eccl. l. ge
nerali. et. l. inbem⁹. Tertio qz ex sola nuda p̄missio
nē trāfferē dominii rei in eccliaſia: cū in alijs sit ne
cessaria traditio. c. de sac. san. eccl. l. vt sit. Quar
to. qz ep̄tū ex pecūia ecclie siue sit ep̄tū ei⁹ noie siue
nō: debet ad eā reuerti. xij. q. ij. aplicos. Quinto qz
statuta laycorū nō habēt locū sup reb⁹ ecclie. d̄ reb.
eccl. nō alien. ca. fin. et similib⁹ statuta ipediētia libe
rā facultatē donādi ecclie aut paia nō ligāt secūduz
panoz. in capi. relatū. de testa. Sexto qz quouis ep̄s
possit petere a clericis obuētiōnē ei p̄cessaz l. c. cuz
ap̄lus. d̄ cēsi. nō tñ p̄nt plati iponere eccl. tales aut
nouas exactiōes z cēsus ēt rōe visitatiōis ca. vl. de
cēsi. Septimo qz si rector ecclie potuit aliquid ac

quiret ecclie et nō fecit: vel passus ē rem ecclie scribi tenetur ip̄i ecclie. xij. q. iij. ca. fin. et si nō est sollicit⁹ vt acq̄rat ecclie agēdo et pmouēdo res ei⁹ tenetur dlem culpa ad instar tutoris q̄ ad hoc tenet̄. c. arbi. tutel. l. q̄d q̄d. ¶ Octauo. qz ecclie carēti pio pio plato nō currit p̄scriptio licet supior plar⁹ pro ea agere possit d̄ reb. ecclie nō alien. ca. p̄io. Pro no qz res ecclie nō p̄nt alienari sine certa solēnitate vt visum ē sup̄ia. Decimo qz de rebus ecclie vel clericorū iudex secularis nō pōt iudicare. de foro cōpetē. ca. p̄imo. Undecimo qz bona ecclie non p̄nt obligari pro alienis debitis et obligās est sus p̄sus. de solu. ca. ij. Duodecimo qz gaudet oibus puilegijs cōcessis minorib⁹ et rei publice secūduz docto. in ca. auditis de resti. in integ.

Nō tādū q̄ dicta immunitas quo ad p̄sonas eccliaſticas includit multa. P̄mo qz p̄u tiēs clericū est excōicat⁹. xvij. q. iij. si q̄s. Secūdo qz nō pōt clericus cōueniri corā iudice seculari de for. cōp. ca. ij. nec possūt layci cum clericis stare in choro. de vit. et hon. ca. p̄io. Et de cōse. dif. ij. sacer dorū. Itē sunt immunes ab oneribus p̄sonalib⁹. c. de epis. et cler. l. oēs et. l. p̄sbiteros. xij. q. ij. ecclia ruz. pro quo nota qz munerū mere p̄sonalū: q̄das sunt sordida vt cloace mūdāde vel stabuli et b̄mōi: q̄das sunt honesta habētia ānerū honozes: q̄dam simplicia q̄ nec honozē nec vitupius habēt ānerū: que dici possunt neutra. vt legatio tutela et similia

Ad p̄ma nō tenentur clerici nec eorū familia nec eorūz coloni nec ecclie. xvij. q. j. generalit̄. Et. l. ney minē. c. de sacro san. ecclie. q̄ vult qz clerici ad hec teneant̄ in aduentu p̄cipis: nō valet qz iure diuiz nō sunt exēpti. dif. xcvi. si ip̄eratoz. quo ad seruos ⁊ familiā eorū p̄petuā. Ad mūera etiā honesta nō tenētur. ca. sacerdotibus. disti. l. ⁊. c. de ep̄is. et cler. ricis. l. placet. vbi dicitur. Placet nostre clemētie vt clci nihil cōmune cuz publicis actionibus. l. ad curiam p̄tinentibus: cuius cor̄pori nō sunt annexi habeāt. ex quo patet qz nō sunt de vniuersitate: nec in ea habent vocem vt tenet innocen. iii. ca. dilecta de excels. p̄la. Ad munera etiā neutra non tenentur: possunt tamen si volunt accipere tutelam miserabilium p̄sonarum. disti. lxxvj. ca. peruenit. Non tenentur etiā custodire ciuitatem nisi esset necessitas magna: que non debet per laycum discerni sed per ep̄iscopum ⁊ per eum opellentur. ca. ecclia sancte marie. de consti. argu. l. nullus perit⁹ ca. de cursu. ⁊ pu. d. ca. puenit. et facit tex. iii. ca. p̄. de homi. vbi in tempore inuasionis clci possunt vna cū laycis sumere arma et pugnare: nec sunt irregulares simulti sint occūsi: modo null⁹ p̄pijs manibus occiderint et si vulnerauerint. Item nō tenētur ire ad belluz etiā si ageretur de recupa tione terre sancte: quia clericatus reddit eos inhā biles ad pugnā etiā cuz sarracenis. ca. ex multa. §. fin. de vor. ¶ Notandum qz eccliaſtica immuni

Questiones vtilissime de moralib⁹.
tas quo ad psonas et res seu p^odia cōprehēdit mul
ta. sed aduerte q^d sic munus psonale dicitur q^d cū
ppio et corpali labore sine detrimēto gerētis fir
itā munus reale dicitur quod sumptib⁹ patrimo
nij et damnis ad ministrātis expedit. ff. de mu. et
ho. l. fin. munus aut reale seu patrimoniale est du
plex. s. mere reale et mixtū q^d habet onus cū sum
ptu. **M**unus mere reale tripliciter imponitur. s.
rei vt q^d nauis ecclie vadat ad seruitiū reipublice
vel fructui ex re percepto: vt q^d deē certa pars fruc
tus. tertio modo sic: q^d annuam detur certa summa
pecunie. **A**d munera igr^e mere realia nō tenet p^o
diū ecclie: nisi illō habuisset anteq^{uam} veniret ad ecclie
am ppetuū et inuariabile. ca. fin. de cens. q^o restrā
fit cū onere suo d^e deci. pastorali. sunt tñ aliqua one
ra q^o ratione naturali subcumbunt ipis rebus: vt
reficere vlam ante domū: purgare puteū totis vi
cinis necessarius: soluere pro plastro ad pontis
conseruationem et ad similia tenetur ecclesia. **A**d
munera vero mixta non tenetur ecclesia. capi. q^o
q^o de cens. li. vj. nisi in casu necessitatis vl^l pietatis
nō a remotis nec p^o consequentiam cōcernētis ecclie
sic vtilitate: sed de directo. vt puta q^o praua socie
tas incendit et deuastat pagū in quo ecclia habet
p^odia. ca. non minus. eo. tit. 2. in. ca. aduersus. sic ha
bet cōtribuere: nō ad deliberationem populi soli⁹
sed cleri et populi: q^o quod omnes tangit ab om
nibus debet approbari. in cle. pri. de cēsi.

Questiōes vtilissime de moralib⁹. **CCII**
Sciendū q^d ecclesie et clerici nō tenentur ad ga
bellas q^o in carnib⁹ vino et similib⁹ ponunt:
nisi ponerent^{ur} p^o onerib⁹ ad q^o tenentur de qb⁹ vi
sum ē: q^o tūc succedūt loco onerū. Similit^{er} nec des
bēt soluere p^o frumēto et alijs q^o ex sua p^obedā ha
bent et vendunt. scōm bal. in. l. om̄is. cap. de epi. et
cleri. nec d^e suo patrimonio. clemē. p^o senti. d^e cēsi. et ca.
q^o q^o. eo. ti. li. vj. si autē clericus res suas desert ad
alium locum causa negotiationis vel asportat res
emptas hoc titulo soluere tenet. Si tñ res ecclie
sic clericus transferret hoc titulo non pōt erigi ga
bella: q^o delictus clericus ecclesie nocere non potest.
Aduerte q^d statuētes ne quis possit instituere ca
pellanias vel donare ecclesie vel clericis et similia
q^o sunt contra libertatē ecclesiasticā sunt excōicati.
de sen. ex. ca. nouerint. et idē de faciētibus seruari.
Nota q^d fix⁹. iij. p^ocepit in virtute spūssancti om
nib⁹ p^olatib⁹ ecclie vt infra octa. om̄iū sc̄to: n^o d^e nul
lo sc̄to fiat cōmemoratio: s^z om̄ia festa occurrētia
post dictas octauas transferantur.

Per quid deprehēditur tacita iuocatio demo
nū. pro respō. **N**ota q^d om̄is incātatio de se ē
pctū mortale cū sit iuocatio demonū tacita. l. ex
pressa: idio: tñ nesciens interuenire iuocatione
demonū credēs bona fide se dare opaz rei licite ex
cusat: quādiu non ē monit⁹ vt talia deserat: s^z post
mōitionē nō excusat: q^o cessat bona fides: et q^o post
q^o scit interuenire demonū iuocationē aut dubitat:

Questiones vtilissime de moralib⁹.

nihilomin⁹ invocat nō excusatur: sic nec de p̄terito qui si scinisset adhuc fecisset. Ad dubiū igitur respondēdo dicitur q̄ tacita de monū invocatio p̄pendit̄ ex multis. p̄mo ex adiunta aliqua vana p̄ditione vt necessaria: sicut si ponat̄ v̄tus in verbis sacris: dum tamen sint scripta in pelle aut tali hora et similia: q̄ neq̄ ad dei cultū spectāt neq̄ ad rectā rationē: hec. n. vana de mō apposuit vt sua sacra. ij. ex adiunctis rōnabilibus vt nālibus: vt si ad effect⁹ natura les adhibeant̄ characteres significatiui. referunt̄. n. tales characteres ad demones intelligentes ip̄os. iij. ex adiunctis nominib⁹ ignotis absolute. vel ad q̄d p̄tinent. iiij. ex excellētia effectus sp̄ati: qz. i. excedit virtutē naturalīū agētium: vt nosse secreta cordiū: sanari subito. v. ex vanitate effectus: puta qz aliqua sacra verba dicta mouent anulū super filuz et similia vana. Ex quo. n. effectus est vanus: constat q̄ non est virtus diuina sed diabolica non assistens verbis sacris sed sacrificio quod fit sibi: honorando ip̄m illis verbis: gaudet enim honorari verbis et reb⁹ sacris. vi. ex falsis adiunctis: puta q̄ xp̄us habuit febres et similia que sunt a patre mēdati: deus autē nō eget nostro mendatio. vij. quādo adiungūtur apocripha et incerta. mirū est. n. q̄ huiusmodi incerta habeāt a deo virtutem et certa nō: et q̄ viris sc̄tis q̄bus deus credit secreta sapientie sue et virtutē sue potētē in miraculis: secretas has virtutes negauerit: et veru⁹

Quōes vtilissime de moralib⁹. CCCC.

lis cōcauerit. Cū hūmōi incerta saltem vt suspēta cauenda sunt. in om̄ib⁹ p̄dictis semp̄ interneuit aliqua supstitio saltē in modo dicēdi. puta dicere p̄ n̄ ad aures equi et similia que supstitiosa. **Q**uā sit illicitū vti laruis. Dicē esse cōstat. **Q**uā q̄ de senō est illicitū: alias in sanctis representationib⁹ nō liceret. s̄ in his casib⁹ est illicitum. p̄mo ratione idebiti finis p̄pter q̄m laruar⁹ q̄s incedit. ij. si loco tēpore et modo in agruo fiat. iij. ex p̄ditione persone nā cū vti laruis iuuenū leuissimū sit nec omni tēpore sed eo quo quasi insanire licet vt ita loquar) granes p̄sonę et maxime ecclīasticę graui⁹ peccāt saltē rōne scandali: quod valde cauedū est cū dñs dicat. q̄ scādalis auerit vniū ex p̄sillis istis expedit ei vt suspēdatur mola asinaria in collo eius.

Quā apire lras sigillatas alienas sit peccatuz. Dicendū q̄ sic inuito dño. et est peccatuz iniuste curiositatis: qz q̄ hoc facit vult scire id q̄d scire non decet: aut saltē vnde scire nō decet: qz et alienis secretis non decet acq̄rere notitiā: fit etiam iniuria domino: qz ius apiendi eas quod soli dño cōpetit vsurpatur. Appellatione dñi i p̄posito venit tam mittens q̄ is cui mittitur: vnde nisi alter eorū cōsentiat apitur sigillū inuito dño. In his tamē casibus nō est mortale p̄ctūm. p̄mo si q̄s aperiat sub ratihabitionis spe mittētis vl⁹ ei⁹ cui mittuntur. ij. si scriptura nō sit alicuius impo-

tantie & aperiantur sine animo iniuriadi ex curios
sa leuitate cum determinatiōe ad secretū : si casu ibi
aliquid inueniatur secreto tenendum . secus si ani
mo iniuriadi hoc facit: vel si de reb⁹ magne impor
tantie & secretis esse reputaretur. iij. si ex causa rō
nabili auctoritate publica aperirent^r : qz res publi
ca & curā aliorū gerentes ius habent prouidendi
sibi oportune. ideo excusantur aperientes litteras
de mādato publico tēpore belli aut alia rationabi
li causa. Et similiter maritus aperitēs lras vxoris
seu ad vxores: & pater filiorū & prelatus religios
rū & sibi imputet qui mittit lras: si displicet factū
scire enī debet qz nulli facit iniuriā qui utitur iuri
suo. Sed aduerte qz si prelat⁹ esset certus qz suus
subditus a se ad audiēdas confessiones expositus
mittit lras vel habet in cella sup auditis in cōfess
sione vel de pctis proprijs ad confitēdū ea graui
ter peccat aperiēdo: qz in talibus nō est ei subdit⁹
& sup his inuicto prelato scribere pōt & recipe lit
teras subditus quantum ad ea dūtaxat que ad hoc

Queritur quid requiritur (sunt necessaria.
ad miraculū. dicendū qz quāuis in cōpara
tione ad diuinā potētiam nihil sit miraculū: qz om
ne factū respectu dei minimū est secūdū illud Ysa.
xl. Ecce gētes quasi stilla situle & quasi momētus
starete reputate sunt: tamē per cōparationē ad fa
cultatē nature quā excedit tripliciter potest aliqd
dici miraculum. Primo quātum ad substantiam

facti: vt qz duo corpora sint simul. Secūdo modo
dicitur miraculū qz excedit facultates nature non
quo ad id qd fit: sed quo ad id in quo fit: vt qz ceco
detur visus. Tertio excedit facultates nature quo
ad modū faciendi: sicut cū quis subito a febre diui
na virtute curatur. vide sanctū Tho. prima par
te questio. c. v. articulo octauo.

Tertū resurrectio mortuorū possit ratione nat
turali cognosci. Dicēdū qz cū hoc sit articul⁹
fidei de cui⁹ rōe ē qz supra naturalē rationē simplr:
dicendū est qz nō demonstratiue quīs rōnes proba
biles ad hoc adduci possint : qz fides est de nō ap
parentib⁹. sed cōtra qz S. Tho. iij. contra genti
les. ar. lxxix. dicit qz ad ostendendā resurrectionem
carnis futurā: euīdens ratio suffragatur: dicēdum
qz verbū hoc nō debet capi absolute sed ex suppo
sitione: supposito qz quis assentiat qz hominū ani
mes sunt imortales & habēt naturalē appetitum ad
corpus: cū esse imperfectū appetat naturaliter pfe
ctionē & anima cū sit pars manet impfecta & appe
tit esse totius quod est sua perfectio : & qz naturale
hominis desiderium tendit ad felicitates & qz sol⁹
homo inter animalia non habet hic societatem sui
desiderij cum tamen sit inter omnia perfectissimū.
Item qz ex diuina prouidentia peccantibus pena
debet sicut bene agētib⁹ premiū. et suppositis plu
rib⁹ rationibus similibus quib⁹ naturali ratione
illustratus hō magis assentit qz eorū oppositis:

Questiones vtilissime de moralib⁹.

ex eis per quādam euidētiam cōcludi et cognosci pōt futura hominū resurrectio. sicut scđm theolo. in plo go pmi sententiariū: ex p̄cipijs nō scitis sed firmis creditis pōt iferri conclusio scientifica et p euidētiam cognita: fiet autē resurrectio simpliciter p miraculū et debet dici sup naturalis: quāuis ex parte termini possit dici scđm quid naturalis.

Tertius in finali resurrectiōe resurgemus itē / Gri. p respon. sciendū q̄ ad integritatē hominis aliq̄ ptinet tripliciter. Primo tanq̄ ea sine quib⁹ nō pōt esse homo sicut materia et forma ex quorū vnione resultat homo. Alio modo tanq̄ ea que cōsequuntur per se nām humanā sub lato impedimēto: sed tamē sine eis potest esse homo: vt manus. pes et similia. Tertio modo accidentalī et extrinsece vt capilli et alia ptinentia ad solū ornatū. Pertinentia ad naturā humanā p̄io modo non resurgent sed ex eorū vnione resurget homo: qz scđs da malce. resurrectio est eius qđ cecidit iterata resurrectio: sed per mortē homo cadit et nō anima nec materia q̄ sunt ingenerabiles et incorruptibiles. cr̄go. Lum pertinetib⁹ ad integritatē nature secūdo modo resurget hō integraliter. i. cū omnibus mēbris quia nō minus faciet virtus diuina ī finali reparatione humane nature: q̄ntū ad ea q̄ spectant ad naturā q̄ fecit in prima institutione nature. sicut. perfecta sunt opa dei in p̄cipio: vt dicitur gene. i. fortiori ratione debent esse p̄fecta in fine. Meridē

Quōes vtilissime de moralib⁹. CCV

patet q̄ repabitur homo in integritate eorū q̄ pertinent. tertio modo secūduz qz requiritur ad ornatus ī beatis. Ad videndū an resurgāt ī homie hui⁹ mores. nota qz triplex humor est in homine. qđaz cōsistit ī recedēdo a p̄fectione indiuidui vel qz est in via corruptionis et a natura abicitur tanq̄ simpliciter superflūū. vt vrina sudor et huiusmodi: vlt qz a natura ordinatur ad p̄seruationez sp̄tietei siue per actum nutritiue sicut lac: siue per actum generatiue vt semē: et nullus talīz humorū resurget. qz post resurrectionez nō erit status quo vnus generetur vel foueatur ab alio: sed solū quo vnus q̄s qz sustentetur in se ip̄o. Alius est humor nōduz cōuersus ī vnitatem nature humane sed est in via p̄uersionis. et hic est duplex qđā habet formā determinatā nō existētes in via vt trāsmutetur ad aliam formā: vt sanguis et alij tres humores p̄tenti īter corporis p̄tes et hī resurgēt. Ali⁹ humor est ī via trāseūdi de forma humoris ad formā mēbris: talis nō resurget: qz post resurrectionē singule p̄tes sic stabilientur vt vna non trāseat in aliaz: qz cessabit tēpus generationis et corruptionis.

Tertū post resurrectiōem erit aliqua deformitas in corporibus. Dicēdum qz deformitas multipliciter contingit vel ex defectu mēbris sicut mutilatos dicim⁹ deformes: et hec deformitas nō erit post resurrectiōez vt visum est. vel ex defectu debite q̄ntitatis vel excessu. sic sunt gnani et giga

Questiones vtilissime de moralib?

tes vel ex appositione disconueniētis vt fert? digi-
tus ex indebita partiū dispositione vt in claudis z
luscis z huiusmodi. Post resurrectionem nō eris-
mus deformes et defectu vel excessu quantitatē:
quia resurgem? in ea quātitate ad quā natura vni-
uscuiusq; nō errans puenisset in termino augmen-
ti. et qz natura a debita quātitate dupliciter dicit:
vno modo qz nondū eam est cōsecuta vt in pueris:
alio modo quia iā ab ea recessit vt in senibus. in so-
la enī iuuenili etate habet? status perfectus in quā-
titate z in vigore: ideo in tali dispositione reparat-
bitur in resurrectione. Confirmatur nas ephē. iij.
dicitur de resurgētib? donec occurrām? omnes in
virū pfectū in mēsam plenitudinis etatis xpī: sed
xps surrexit in etate iuuenili ergo z nos. et in statu-
ra quā habuim? vel hobuissēmus si error: nō cōti-
gisset nature. nec sequit? ex hoc qz post resurrectio-
nē omnes erūt eiusdē stature: qz nō omnes in etate
iuuenili ad eandē quātitatem pueniunt etiā natu-
ra non errante: sed quidā ad minorem qdā ad ma-
iorem secūdiū diuersitatē humiditatis extensibilis p ca-
lidū z calidi extendētis humidū. De deformitate
cōtingēte alijs modis dicit aug? in enchiridiō. res-
urgēt corpa scōz sine vllō vitioz dformitate: sic si-
ne vlla corruptiōe. De ipsijs vero an resurgāt euz
deformitatib? i reqrendo qd laborare op? e. nec. n.
fatigare nos debz icerta eoz hītudo quozū est cet-
ta z sempiterna dānatio. Moderni tenent repro-

Questio. vtilissime d morali. CCVI

hos resurrecturos cū deformitatib? quas hic ha-
buerūt: qz sic scī resurgēt ad vltimā felicitatem sic
dānati ad vltimā miserā: s; scīs nihil aufert? perti-
nēs ad eoz felicitatē. g. dānatis nihil aufert? ad eoz
miserā faciēs. Ex quo sequit? qz q tpe mortis erat
gibosus z hūior: si dānat? cū eisdē defectib? resur-
get. s; scdm. s. tpo. mali resurgēt sine dformitate na-
turali. qz pena debz rīdere culpe. sepe at? d dū ob?
dānatis hīs pautiora z min? grauia pctā: subiect?
est plurib? deformitatib? q̄ irretit? plurib? pctis:
z quādoq; maxim? peccator nullis deformitatib?
est subiect?. g. si in penā peccati cū his deformitati-
bus resurgūt dānati: sequit? qz maior? pena tenebit
illū qui min? peccauit qd est inconueniens.

Quot sunt doctes corpis gliosi z quot aie?
Pro respō. nota: qz in pposito dos est ppe-
tū? omat? aie. l. corpis iugit? in eterna beatitudine
pseuerās. Df aut? dos qz cū trinitas sup beī dicta
sit pf aie z xps ei? sponūs: ideo ab ea dat? dos aie
vt sit digna spōsa xpī: nec stricte loquēdo dos cōpe-
tit rpo etiā scōz humanitatē: qz vt sic ē spōsus z nō
spōsa s; sibi cōpenit aliqd exelēt? dote: nec cōue-
nit āgelis qz nō ueniūt cū xpo in natura speciei. sūt
aut? dotes aie tres. s. visio. i. lumē glie cōfortās itel-
lectui ad vidēdiū z correspōdit fidei. ij. ē dilectio. l.
fruitio rādens charitatu. iij. cōprehēssio z tentio q̄
dicit quādā ppetuitatis cōditionē. possunt autem
dici bona paternalia beatorum: alia dona minu g

Questiones vtilissime de moralib?

Pripcua vt sunt aureole, laus, securitas, suffitiētia; et multa alia huiusmodi. **D**otes corporis sunt, iij. impassibilitas; claritas; subtilitas et agilitas. dicuntur impassibilia nō passione q̄ est salus et p̄fectio sed passibilitate q̄ attenditur sc̄dm abiectiōnē forme cōuenientis et receptionē disconueniētis q̄ facta magis abicit a substantia, vt dicitur, ij. d̄ anima. **C**ā autē impassibilitatis nō erit p̄uatio p̄cipij passivi q̄ sunt q̄litates elemētōrū actiue et passiue sed per īpedimētū passionis quod ī beatīs erit sc̄d̄z, s. th. p̄ aliquā formā inherētēz, sc̄d̄z durā, p̄ solam diuinā virtutē assistētē prohibētē actionē extrinseci inherētis passionēz. **D**os subtilitatis sc̄dm, s. th. dicit formā existētē in corpibus beatorū per modū habitus; per quā subicitur corpus anime ad exercēdas opationes sensitiuas purius; remota omni grossitie et ineptitudine, sed sc̄dm durā, nō est aliqd̄ positiuum inherēs corpori beato: sed dicitur subtile per solā diuinā, puidētiam assistētē: q̄ dos sp̄s̄e ex qua hoc nomē tractum est consistit nō solus ī illis q̄ sponsam ornāt quasi ī trinfeca: sed etias in his q̄ assistūt extrinsecē: vt si ad eius tutionē daret certa custodia militū: nō tñ p̄ dotē subtilitatis posunt duo corpora glōiosa esse simul in eodē loco: q̄ subtilitatis dos nō tollit a corpore glōioso quātitatē: que facit vnū corpus distare ab alio: loco et situ sed quādo erūt simul localī erit sola diuina virtute et per sp̄etiale miraculūz sc̄d̄m, s. th. licet teneat

Quōes vtilissime de moralib? **CCVII**
durād? q̄ nulla virtute possunt duo corpora esse in eodē loco: et ad id quod dicitur q̄ beata virgo peperit x̄go: quod nō potuit esse nisi corpus x̄pi esset simul cū corpore matris, respōdet q̄ ī beata x̄gine fuit facta dilactatio neruorum et meatūū v̄rinaliū sine aliqua ruptione: sicut factum fuisset cū oibus mulieribus si status inocētie durasset: que tñc peperissent sine dolore q̄ est pena peccati: ad id quod dicitur x̄pus ianuis clausis intrasse ad discipulos **J**oan. xx. respondet q̄ verum est q̄ christus venit ad discipulos clausos: sed nō dicitur ī euang. per ianuas clausas intrasse: sed cū corpus glōiosum posset moueri per aerē sicut per terrā: potuit x̄pus intrare ad ap̄los per fenestram vel p̄ alius locus q̄n t̄ficiūz paruisimū: et similiter dici pōt q̄ resurrexit clauso sepulchro: q̄ potuit figurā corporis mutare ī figurā angustā. **S**ed opinio, s. th. cōmuniū tenetur et ad positionē duran. plura icōueniētia sequuntur. vide capō. in. iij. di. xliij. **P**er dotē agilitatis corpus glōiosum sume obediēt anime vt motori sc̄d̄m omnē differentiā positionis sine difficultate et fatigatione: que erit nō per amotionem grauitatis sed per appositionē qualitatis īpediētis resistentiam grauitatis et habilitantis corp̄ ad motū. **D**e dotē claritatis sic dicit doct. sanctus vbi supra, sicut lux est qualitas solis in trinfeca: ita claritas erit intrinseca corporibus glōiosis nō solum secundum superficiem sed etiam ad intra: q̄

Questio. vtilissime de moralibus.

erunt peruia et transparentia fulgida : lucentia et colorata viuacissimis coloribus et pulcherrimis.

Quæritur corpus dånatorum erunt passibilia. **P**ro respõ. sciendũ quod duplex est modus passiois scõs quod aliqd potest recipi in alio duplr. vno modo materialr scõm eẽ naturale sicut calor ignis recipitur in ligno. alio modo recipit aliqd in alio intẽtioaliter sic similitudo coloris recipit in aere et in oculo. dicit beatus thõ. in. iiii. dist. xliiii. q. iij. Co:pa dånatorũ futura eẽ passibilia passione intẽtionali et aĩali: et non passione naturali quod aliqd trãsmutat a sua naturali dispositione. vñ nõ calefiẽt ab igne sed solũ intẽtionalr quod apphẽdent illũ vt nociũ et afflictiũ: quia cessate motu celi ex quo vocat celũ primũ alteras: cessabit ois alteratio. sed scõs durã. co:pa dånatorũ vere patient ab igne p verã et naturalẽ alterationẽ calefactionis sed nõ quod corrupunt diuina virtute facie quod alteratio p̄cise maneat in limitibz suis ita quod ad eam nõ sequit corruptio: vt perpetua vita nature in eis sit ad ppetuã durationẽ penc. quod autẽ ignis inferni sit corpore? dubitat damasce. sed beatus grego. in. iiii. dialogo. et augu. expresse dicunt eẽ corporeũ: quod affiget sp̄m nõ vtute sue nature s; vt instrumẽtũ diuic iustitie. et a deo tãquã p̄ncipali agẽte modificabit ei? actio: vt plus cruciet quod plus peccauerit. ¶ Aureola est gaudium de opibz a se factis hñtibz rone victorie excelẽtis sic aurea est gaudium de deo debitũ victorie cõmuni: quod quãuis in aĩ

Questiones vtilissime de moralibus. CCVIII
ma sit p̄ncipalr: est etiã in corpe p redundantiam quedã pulchritudo singularis representatiua aureo le aie: predicatori ore: virginibz in illa parte: martiribz in cicatricibz et in alijs partibus corpis scõs genz martyrij: vt statim ex aspectu corpis qualis quis fuit virgo doctor: an martyr: appareat. Sunt autẽ tres scõm tres aie vires et tres victorias excelẽtes: preeminet aureola martyrij: post illã doctorũ: et vna alteri eiusdẽ speciei nõ scõm excellentiã hitus: sed actus: vt qui accerbit martyrij passus est: aut puriorẽ virginitatẽ seruauit vitãdo occasiones: aut quod plures saluat docedo: aut qui frequẽtius vel laboriosus p̄dicat: et debetur cuiusq; doctrine pertinẽti ad salutẽ anime. vñ gramaticus et doctor: pueroz docẽs p̄p̄ hũc finẽ habebit aureolã scõs aliquos: sed veri? dicit quod solũ debet aureola p̄p̄ie docentibz sacra scripturã publice verbo siue scripto docedo. l̄p̄dicãdo: docẽtes autẽ alias doctrinas vt pbiscã et bñioi p̄ncipalr nõ p̄p̄ lucrũ sed p̄pter bonũ anime habebũt aliquẽ modũ aureole. vñ scõm palu. mulier nõ potest hãc aureolã h̄re: cui predicare nõ licet nec debet correctioni fraterne. qui autẽ p̄pter vanã gloriã vel lucrũ tẽporale p̄ncipale verbum dei adulterat: non habebit aureolã neq; per penitentiam recuperabit: quia penitẽtia nõ viuificat mortua. aureola debetur virginibus propter mentis puritatem et carnis integritatem: eunuchi veteris testamẽti non habebunt hanc aureolam vt daniel

Questiones vtilissime de moralib⁹.

et socij eius: cū tūc nō esset tempus v̄ginitatis. En
nuchi noui testamēti q̄ nollent actus illum exerce
re etiā si possent vt nereus z achilleus habebunt
illam: q̄ vero dolēt de sua impotētia z vellēt illā ha
berē ad vsus: nō habebūt. **S**uēri baptizati s̄m̄ pa
lu. habēt illā p̄fecte qz habent virtutē v̄ginitatis
infusaz. **P**ppressa post factū cōsentiēs et finaliter
penitēs recupat aureolaz: qz cōsensus seq̄ns nō pōt
esse causa actus p̄cedentis: vnde p̄solam carnis cor
ruptionē nō p̄ditur virginitas: per cōsensum p̄dit
sed recuperabilis: quando ista duo simul occu
rūt irrecupabiliter p̄dit. beatissima v̄go hanc ha
buit perfectissime qz habuit pugnaz hostis q̄uis
nō carnis. helias z ieremias similē hūt qz inflic
tu spiritali cōtinuerūt ideo vocātur viri euāgelici.
sed Abel nō habuit qz habebat propositū nubē
di alias peccasset: nisi et ipse sp̄s sc̄to continuit vt
aliqui dicunt. filia iepte qz suam virginitatē tenuit
similē nō habuit. **D**omin⁹ iesus nullam habet p
prie aureolā: sed aliqd̄ ea excellētius loco eius: an
geli similē nō habēt cū nō habeāt pugnā. **A**d au
reolā martiruz tria req̄runtur: pena: causa z volun
tas. **L**ōditio charitatis omnib⁹ aureolis est cōmū
nis qz aureola supponit auream. pena qz martiri
um est circa mortē ab alio illatam: si q̄s autē genus
mortis eligat vt beatus petrus petijt versis pedi
bus crucifigi: ne simili pena feruus puniret vt do
min⁹ nō p̄dit. si autē p̄pter se ipsuz vt tollerabilior

Quōdes vtilissime de moralib⁹. CCIX
sit p̄dit sc̄dm̄ palu. sicut h̄iero. dicit de seneca quez
nero occidit: qz fuisset martir si genus mortis non
elegisset optiōe sibi data vt. s. in balneo vtroqz bra
chio minueret et sic insensibilis moreret: p̄p̄t qd̄
vt dicit. iij. dialo. qdam sanctus occidendus a lōn
gobardis mortis optiōe sibi data nullā eligere
voluit: sed ait illaz se tolleraturū quā domin⁹ per
mitteret: quē tamē dñs a morte eripuit. nec refert
vtrū mors statim aut postea sequat: duz tamē pro
pter illud causet aut acceleret: vñ de mortuis in
carcere vel in exilio martiria agunt: qz p̄ hec p̄sus
mit mors fuisse accelerata in eis. si martir suscite
et iterū martirizet certū est qz de vtraqz morte ha
bebit aureolam z gaudiū duplicatū formalit̄ vel
virtualit̄ et sic prop̄t duas mortes sc̄d̄z palu. bea
tus sebastianus habet duas aureolas martirij. ad
hoc inq̄t me suscitare domin⁹ dignatus est. **S**ecū
do req̄rit causa: qz martir testis dicit̄ moriens pro
causa fidei: pro iure ecclie aut pro quacūqz virtute:
qz virtutibus despoſat̄ ecclia xpo martir est. **T**er
tio req̄rit volūtas: vñ qui dormiens vel fugiens:
vel se defendēs inuictus p̄ fide morit̄ nō est mar
tir. vñ mauricius cū socijs arma p̄iecit vt fieret
martyr. **D**e inocētibus sic de martyribus solēni
zate ecclia prop̄t mortē susceptam p̄ dñō: sed qz nō
fuit electa nō est cōpleta ratio aureole.

Querit q̄ sunt verba necessaria ad consecra
tionem sanguinis xpi. Sciendū qz greci in

& sac
m̄he u
r̄p̄tia

Questiones vtilissime de moralibz.

cōsecratione calicis dicunt. hic est sanguis meus
noui testamēti: q̄ p vobis et p multis effundet̄ in
remissionē peccōz. In ofratiōe vero hostie. hoc est
corp⁹ meū: qd̄ p vobis frāgit̄ in remissionē pecca
torū. Ex q̄b⁹ patet q̄ i forma sanguinis q̄tuor di
ctiōes habet forma latinorū q̄b⁹ caret forma gre
ca: in forma vero corporis: greci habēt septē dictio
nes quas nos nō dicim⁹. qd̄ ita habeāt greci refert
Durādus in. iij. dif. viij. et cayetan⁹ dicit sup hoc
se plene certificatū. Inter latios et doctores dubi
uz ē de h̄bis necessarijs ad cōsecrationē sanguinis:
nā beat⁹ bonauē. durā. cayeta. tenēt q̄ solū sunt de
necessitate hec verba. hic ē sanguis me⁹ vel hic est
calix sanguinis mei. s; beatus th. in. iij. dif. viij. et
in. ii. p. q. lxxxvii. iij. quē sequit̄ cōis via doctorū
et vsus ecclie tenet q̄ omnia h̄ba q̄ sunt i forma la
tinorū excepto. n. sunt de necessitate cōsecrationis:
et si alit̄ faciūt greci nō cōficiūt. dici possit q̄ cum
forma sacramēti sit effectiua effectus sacramētū
lū illa h̄ba pōi debēt. p forma necessaria: q̄b⁹ suffi
cient̄ denotat̄ fieri effect⁹ sacramēti. et q̄ cōsecra
tio sanguinis q̄ est effect⁹ forme huius sacri sufficie
ter significat̄ p hec h̄ba: hic ē calix sanguinis mei:
q̄ velet p̄mā d̄fensare opinionē dicit q̄ solū h̄ba di
ctasūt necessaria. vñ ecclia q̄ i h̄bis errare nō pōt nō
hēt. p forma omnia h̄ba q̄bus xp̄s ē vsus. nā ap̄lus
p̄mā ad cor. in. xj. dicit xp̄s dixisse: hoc est corp⁹ meū
qd̄ p vobis tradet̄ q̄ tñ omnia nō dicit ecclia

Questiones vtilissime d morali.

Quā in sacramētis noue legis sit aliqua vir
tus inherēs supaddita causatiua gr̄e. Durā.
in. iij. dif. j. tenet q̄ in sacris nulla virtus est causa
tiua gr̄e. l. characteris. l. cuiuscūq; dispositionis. l.
ornat⁹ existētis in aīa: sed solū sunt sacra nra causa
sine qua nō cōferē gr̄a: q̄ ex diuina pactione r̄ or
dinatione sic fit q̄ recipiēs sacm̄ recipit gr̄am ni
si ponat obicē: r̄ recipit gr̄am nō a sacro sed a deo:
sicut recipiēs denariū plūbeū facto pacto q̄ q̄ reci
pit vnū de illis accipit elemosinā regis: nō q̄ dena
riū ille sit cā elemosine s; solus rex: nisi tanq̄ signū
r̄ causa sine qua: nō idē videt̄ sentire sanct⁹ Bo
nauē. r̄ scot⁹ vñ dicit susceptio sacri ē dispositio ne
cessitatis ad effectū signatū p sacm̄: non quidez p
aliquam formā inherētē: sed tantū per assistētias
dei causantis illū effectum: non necessario absolu
te sed necessitate respiciente potētiam ordinatam.
Disposuit enim vniuersaliter r̄ de hoc certificauit
ecclesiam q̄ suscipiētī tale sacramentum ipse con
ferret effectū signatū: hos sequit̄ tota schola nomi
naliū. sed scdm. s. tho. in. iij. p. q. lxiij. iij. ponēda est
virtus in eis instrumētalis q̄ scdm: capzeolum est
quedā qualitas sp̄ialis supaddita proprie opatio
ni elementi sensibilibis r̄ motui quo mouet̄ a princi
pali agēte habens esse fluens p modū mot⁹. scdm
cayetanū. dicta virtus nō est aliud q̄ mot⁹ quo in
strumentum mouet̄ a p̄cipali agēte ad inducēdū
effectū ab ipso intencū: r̄ ē ipsa gr̄a secundum esse

Sacrament

incōplectū ⁊ transiēs: cū sit meditatio ⁊ motio ad grām ⁊ motus nō sit aliud q̄ res ad quā est. vt dicit in. iij. phis. hic modus dicendi videt̄ verior q̄ sine multiplicatione entium saluatur causalitas effectiua instrumētōrū omnīū q̄ sunt instrumēta dei ad causandā grām. Dicit scotus in. iij. disti. viij. q̄ si quis omīssis alijs verbis cōtēptis in canone: secundā formā pferret: hoc est corpus meū. dubiū esset an cōficeret: q̄ nō videretur ea dicere in psona xp̄i. sed dic q̄ dū modo sacerdos ea dicat in psona xp̄i: siue pferat recitatiue siue significatiue cum intentione cōficiēdi sine dubio conficit: etiam si dicat illa sola secundum alios doctores.

Queritur quo tpe circuncisio ⁊ alia legalia cessarūt. Sup hoc hiero. ⁊ aug⁹. diuersa sensisse videntur. nam secundū hiero. Legalia statim post passionē dñi c̄ptum ad illos ad quos grā noui testamēti diuulgata erat fuerunt mortifera: sed apostoli quadā pia dispēratione his vsi sunt ad tollendū scandalū iudeorum: ideo petrus iudaizans non peccauit: ⁊ paulus vt habet̄ gala. ij. simulatorie illū redarguit: ne gētiles quorū ipse erat apostolus exēplo petrī ea quasi sacra q̄rerent: sed quia non videt̄ conueniēs aplos aliquid cōtra veritatē fidei fecisse ad tollendū scandalū: presertim cū dicat aplos q̄ petr⁹ erat vere reprehēbilis: ideo dicit aug⁹. q̄ medio tpe ante diuulgationē euāgelij ⁊ post passionē xp̄i poterat obseruari a iudeis mo-

ponentibus in eis spem quasi essent alicui⁹ virtutis ⁊ sine ipsis grā xp̄i non sufficeret ad salutē: ne viderētur reprobare legē si statim quasi idolatria fugeretur: ideo mater sinagoga deducēda erat ad tumulū cum honore: sed diuulgato euāgelio nō solū non sunt saluifera sed etiam mortifera: ⁊ illo tpe apli non simulatorie sed vere illa obseruabant. petrus tamē in obseruatione eorū incaute se habuit: nimis condescens iudeis: ita vt aliqui eius exēplo inducerentur ad illa obseruanda quasi necessaria. Circa baptismū duo tpa distingunt̄: vñ quo fuit sub consilio a tpe sue institutionis vsq̄ ad solēnez euāgelij p̄dicationē per aplos factā post ascensionē xp̄i. Aliud tēpus quo fuit sub p̄cepto ⁊ incepto a tpe quo euāgelij est solēniter p̄dicatū quod fuit in die penthecostes quantū ad eos qui erāt in hierl̄m scd̄z scotū qui de hac re mirabiliter loquit̄ in. iij. disti. q. iij. q̄ vsq̄ ad illū diē apli non p̄dicauerūt publice iuxta illud actū primo. sedete in hierl̄m donec induamini virtute ex alto: sed in penthecoste missō spū sancto statim solēniter p̄dicauerūt ⁊ tria millia baptizarunt. actu. ij. inde ad alias gentes ⁊ loca: nō tamē incepit illud tempus simul apud om̄es: sed de syon exibat lex: ⁊ verbis dñi de hierl̄m. iuxta prophetiā esay. quibusdā incepit hoc tempus ad mēsem post penthe. aliquibus ad annum. aliquib⁹ post decē annos ⁊ sic deinceps sicut eis p̄dicabatur. facta est autē institutio baptismi

Questiones vtilissime de moralib⁹.
non in baptismo xpi a ioane: nec in verbo ad nico-
demū. Joā. iij. nisi quis renat⁹. zc. q: non est verissi-
mile tā necessariū sacramentū in cōclauī corā priua-
ta psona institui: nec dilata est eius institutio vsq^{ue}
ad ascēsiōē: nā discipuli xpi baptizabāt ante pas-
siōē baptismo xpi. Joā. iij. dicūt discipuli ioānis:
rabi cui testimoniu p̄hibuisti ecce baptizat: z om-
nes veniūt ad eum: q̄uis ergo p̄cissa hora institu-
tionis nō legatur in euang. certū tamen est q̄ ante
passiōē est institutū: z verissimile q̄ in principio
sue prediciōis xps illud instituerit. z hoc fuit cō-
ueniēs: quia baptismus fuit p̄cipale sac̄m legis
euangelice p̄ quod intrat in eius obseruātia: qd̄ est
illi prop̄riū nouū z copiosum in collatione gratie,
quia gr̄a z veritas p̄ xpm̄ facta est ioā. primo. faci-
le quia iugum xpi siuaue est z sine periculo suscipi
pōt: qd̄ non habebat circūcisio cōmune omni se-
xui etati z genti: q: deus ad legē moysi elegit tātū
vnū populū: sed ad nouā totū mundū. ¶ Circūcis-
sionis quattuor tēpora distingui p̄nt. pro primo
erat necessaria. pro secūdo vtilis sed nō necessaria.
pro tertio nec vtilis nec necessaria tamē licita. pro
quarto omnino illicita z mortifera. ¶ Prīmū tēp⁹
circūcisōis precessit vtrūq^{ue} tēpus baptismi. Secū-
dū tēp⁹ circūcisōis cōmittabat secundū tēp⁹
baptismi z tūc currebat vtrūq^{ue} remediū sub distinc-
tione vt iudeus elegerit quod vellet. licebat enim
z proficiebat circūcidi tunc: quia nō erat reuocā

Questiones vtilissime de moralib⁹. CXXI
ta quo ad vtile nec quo ad licitum. licebat etiaz et
laudabile erat baptizari tunc. Tertiu temp⁹ circū-
cissionis cucurrit cum secūdo tēpore baptismi quo
ad iudeos: sed quo ad gētiles cōuersos ad fidē tē-
pus baptismi secūdū z quartū circūcissionis si-
mul currebant saltem post quattuordecim ānos a
passiōē xpi: qū paulus ascēdit byerosolimā ad se-
niores cōsulens super illā questiōē de qua habet
turactu. v. vbi iacobus tanq̄ eps loci protulit sen-
tentia secūdū magistrū bystoriaruz dicens. Ego
iudico nō inquietare eos qui ex gentib⁹ conuertū-
tur: z scribere ad eos vt abstineant a contaminatio-
nibus simulacrozū z fornicatiōē z sufocatis z san-
guine: e quib⁹ duo erāt necessaria. s. abstinentia ab
idolatria z a fornicatione: duo alia nō erāt neces-
saria sed bene congruebant vt gentes cōuerse ab-
stinerent ab ipsis: ne essent abominabiles iudeis:
sicut in societate decet hominem abstinere ab hīs
q̄ sunt socijs abominabilia: z ita tempus secūdū
baptismi fecit circūcisōē illicitam quantū ad gē-
tes conuersas: saltem post tempus dicti tertij conci-
lij. Sed quo ad iudeos cōuersos secundum tēpus
baptismi nō reddidit legalia illicita statū post istud
tertium cōcilium sed multo post tempore licite ser-
uabantur a Petro z ab alijs apostolis. Videtur
autem q̄ circūcisio fuit simpliciter illicita etiā cō-
uersis ex iudeis post euerisiōē hierlm̄ z dispiōē
iudeozū inter gentes: tunc enim cōformabant se

gentibus inter quas vivebāt ⁊ sicut paulatī cessat
uit apud iudeos legalitū observatio. nā vsq; ad qui
tum ānum neronis hoc āno. xxx. a passione dñi vsq;
ad quod tēpus solū canonica hystoria pducit eccle
siā: cōuersi ex iudeis seruabāt legalia: q; de institu
tione baptisimi p modū consilij ⁊ p modū precepti
dictum est. Nota q; p mulgatio facta de diuino cō
silio obligat ad non cōtēnendum: qui enī cōtēnit
consiliū: contēnit ⁊ sulentē: ideo nollens seruare cō
siliū euangelicū contēnens illud tanq; irracionabi
le ⁊ infructuosum peccat mortaliter. vnde videant
mordētes paupertatē euangelicā: ne forte cū nollunt
seruare qd nō est necessariū contēnāt: quia cōtēne
runt xpm. promulgatio autē per modū precepti obli
gat nō solum ad nō contēnendū: sed etiā ad obser
uādū si est affirmatiuū. Et ad cauēdū si ē negatiuū.

Quæritur xps confecit in azimo: sup hoc magna
cōtrouersia est inter grecos ⁊ latinos. greci
dicunt xps cenasse cū discipulis feria. iij. ante pas
sionē. xij. die primi mēsis q̄ fuit scd̄s aliquos. xxiij.
die martij. scd̄m alios illo āno scd̄s cōpotū iudeoz
euenit. ij. die aprilis: vñ scd̄s hos dñs iesus passus
est. iij. die aprilis: sed cōmunitē tenetur q; passus
est. xxv. die martij. Dicūt igitur greci q; dñs p̄uē
dens se passurum feria. v. i. xxiij. die quando agnus
scd̄m legem erat imolandus: anticipauit per vnū
diē imolationes agni paschalis. vñ ioā. xviii. dicit:
iudeos trabentes xpm ad pilatū non intrasse p̄to

rium. vt nō contaminarent ⁊ nō manducaret pas
cha. Et quo habetur q; eadē die passus est in qua
agnus paschalis imolabāt. lx. iij. die mēsis: ⁊ per
consequēs cenauit. xij. cum aplis: ex hoc inferunt
q; xps confecit corpus suū in pane fermentato: quia
iudei nō vescēbātur azimis ante vesperā. xiiij. diei:
⁊ in tantā insaniam prorūpunt: q; dicunt **Math.**
Marcū: ⁊ Lucā falsum scripsisse: scribentes xpm
cenasse cū aplis prima die azimozū in qua agnus
paschalis imolabatur: sed ioā. post eos scribēs cor
rerit eos in hoc capi. xij. dicens ante festū diē pas
che. ⁊c. ista sunt falsa ⁊ heretica. asserere enī q; in sa
cra scriptura sit aliquod falsū est hereticū: cū sit tra
dita a spū sc̄to. Et vt ait aug⁹. in episto. ad hiero.
si concedat falsam esse scripturā in aliquo loco: ni
hil firmitatis habebit in alijs locis. ideo crisosto.
sup math. q̄ fuit doctor grecus ⁊ omnes latini tenēt
q; feria. v. xiiij. luna in qua scd̄m legē exo. xij. p̄cipiē
comedi agnus paschalis cū panibus azimis: que
erat vigilia pasche a quo die vsq; ad vesperam. xxi.
diei eiusdē mēsis tenebant vesci azimis: xps pas
chale agni cū azimis māducauit: ⁊ per cōsequēs
in pane azimo corpus suū confecit: ppter quod be
nelcri bit math. prima die azimozū. ⁊c. xxvj. ca. q;
autē iudei non intrauerūt p̄torioꝝ vt manducaret
pascha vt dicit ioā. dicendum q; ibi non capit pas
cha pagno paschali: q̄ fuerat imolatus nocte pre
cedenti: sed p azimis panibus quibus septē dieb⁹

Questio. vtilissime de moralibus.

vescebant: ad quorū cōmestione requirebatur q̄
essent mundi: similiter qđ dicit iōā. ante diem festū
pascbe verū est: qz. xv. diebus primi mensis erat fe
stivitas paschalis: q̄ tamen incipiebat a vespe diei
precedētis ⁊ illa die incipiebāt comedere azimos
panes in vespere. Et sic patet q̄ iōā. non contradi
cit sed conuenit cum alijs.

Qrum iudei cognouerūt iesum nazarenum
esse xpm sibi in lege. pmissis. Secūdū. l. tho.
iij. p. q. lviij. v. in populo iudeoz minores vt laici ⁊
vulgares scientes solū q̄ sunt de necessitate salutis:
subtilia scripturarū ⁊ pphetarū ignorantes: nō co
gnouerunt iesum esse xpm. ppheta in lege promiss
sum: qz scripturas ignorabāt q̄ de temporis deter
minatione ⁊ signis sui aduentus loquūtur: sed ma
iores q̄ p̄cipes eoz dicebantur hoc cognouerūt
quia cū scripturas scirēt videbāt in eo impleri oia
q̄ scripta erāt: nō tamē cognouerunt ipm esse deū.
vñ. p̄. ad corin. ij. dicit: si cognouissent nunq̄ dñm
glorie crucifixissent. sed nicho. de li. math. xxi. tenet
q̄ nō solum cognouerūt ipm esse messiā eis. pmiss
sum: sed etiā q̄ erat ver⁹ de⁹: tum qz iōā. xv. dñs di
xit nunc autē viderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrē meuz:
tum qz agricole vidētes filiū dixerūt. hic est heres.
sup quo hiero. his verbis dñs. pbat iudeoz prim
cipēs nō per ignorantia sed inuidia dei filium cru
cifixisse. pbat etiā ratione quia sicut scriptura de
terminate loquit̄ de tēpore aduentus xpi daniel. ii.

Questio. vtilissime d̄ morali. CCXIII

⁊ de signis sui aduentus gene. xlii. et de modo ei⁹
veniedi in paup̄tate ⁊ humilitate. zacha. ix. ita ⁊ ex
pressius loquit̄ de eius diuinitate. hiero. xxiij. *Ec*
ce dies veniit. ⁊ c. nā vbi nos habem⁹ dñs: hebrei
habēt nomē thethagrāmaton. qđ de nullo alio ni
si d̄ solo deo vero dici pōt. Et tamē scđm hebreos
hec prophetia exponitur de xpo. ergo. Itē ysay. ix.
paruulus dat⁹ est nobis: ⁊ vocabit̄ nomē ei⁹ ad
mirabilis de⁹ fortis. ⁊ c. sed tenēdo primā opinio
nē dicit̄ ad motiua. ij. q̄ iudei nō viderunt deitates
sed miracula q̄ faciebat. ex quibus scire possent q̄
erat naturalis deus nisi odio ⁊ inuidia essent obce
cati. Ad scđm dicit̄ colonos cognouisse ipm esse fi
lium dei: nō per naturā sed per excellentiam gratie
singularis: nullus enī est tā insanus vt credat diu
nā maiestatem in p̄pria p̄sona posse crucifigere. ad
rationē dicitur q̄ quīs scriptura loquēs de deita
te xpi scđm verum intellectū euidentē ostēdat xpm
esse deum fidelib⁹ bene dispositis: secus prauē affe
ctatis quales erant maiores iudeoz: nec est simile
de alijs xpi cōditionibus vt de tēpore ⁊ signis ad
uentus eius: ⁊ de diuinitate: qz hoc excedit huma

Qrum papa possit (ne intelligētē capacitatē.
dispēsare vt q̄s ⁊ trahat matrimoniū cū p̄san
guinea. l. affinc. p̄ respō. nota q̄ nemo debz petere
dispēsationē ad ⁊ trahēduz in gradib⁹. phibitis si
ne magna causa: qz cuz volēs ducere vxorē q̄ tuoz
p̄ncipali debeat in ea q̄rere. p̄sona vt. l. sit virtuosa

Questiones vtilissime de moralib⁹.

pacifica prudēs vt curā gerat rei familiaris. et pul
chra: q; mulieris bone ait salomō beatus vir. **Sec**
cundo dotē vñ onus matrimonij ferre possit. **Ter**
tio amicos. **Quarto** plem ad dei cultū amplian
dum ⁊ in ea nutriendū. **Contrahentes** sine causa cū
consanguinea in gradu phibito scdm grego. ab
hoc vltimo vt in plurib⁹ frustrant. vñ. xxxv. q. iij.
ca. qdam. dicitur qdam lex romana pmittit vt fili⁹
⁊ filia duorum fratru vel sororu copulentur: s; ex
perimento didicimus ex tali coniugio sobolē non
posse subrescere: ideo vsq; ad quartam generatio
nem fideles nō debent cōiungi: est autē causa suffi
cicus dispēfandi ⁊ petendi dispensationē bonū pa
cis inter aliquos: vitatio magni damni spūalis vel
corporalis in vna .l. pluribus psonis et huiusmo
di ad arbitrium boni viri: vnde quādo dubitatur
de causa sufficiente: si petens ponat se in manibus
pape nudā ei veritatē manifestando sine instantia
⁊ inopportunitate precuz: fauozum: munerum: tuta
conscientia poterit sequi eius determinationes: q;
in his ratione officij: q; pontifex a deo agitur ⁊ ab
angelo sibi pre ceteris dputato. p bono ecclesiere
gimine. hec supposita duo faciam. **Primo** aliorū
referam opinionē. secundo q̄ sit. phabilior exami
nabitur. **In primis** tenet flozē. in. iij. par. ti. primo.
ca. xiiij. post palu. in. iij. dis. x. omnes gradus phi
bitos in lege moyfi fore phibitos de lege nature:
et p consequēs a papa indispenfables. idē tenet car

Questiones vtilissime de moralib⁹. CCXV
Annalis sancti sexti de turre cremata super decreto.
Phobibent autē leui. xvij. copulari duodeci ges
nera psonarum. s. mater: nouerca: soroz: neptis: ami
ta. matertera. vxoz: patris. nurus. vxoz fratris nisi
sit sine liberis mortuus: puigna: filia puigni vel
puigne. vxozis soroz. ioā. and. in cap. p venerabi
lē. qui filij sint leg. tenet papā posse dispēfate in ma
trimonio contracto in gradu diuina lege phibito:
p vt ex nunc nō p vt ex tunc. hoc est post factū nō
ante factum. ⁊ vt filij ante dispensationē nati sint le
gitimi: nisi alteri esset iam quesitū ius: puta q; de
functo patre iā successerant cognati: sed in iure q̄rē
do valeret vt si adhuc viuūt pater scdm ricar. scotū
⁊ fere omnes docto. in. iij. dis. xl. in linea recta ascen
dentiū ⁊ descendentiū matrimonij ppetuo est. p
hibitum: ita q; si adā viueret nō inueniret vxozem.
vnde in prima institutione matrimonij dictum est
ppē hoc. s. matrimonij reliquet hō patrē ⁊ matrē:
in pmo gradu consanguinitatis trāsuersali. l. natu
re licebat. vñ iacob habuit vxozes liā ⁊ rachel soroz
res. sed multiplicato genere humano creditur q; vi
ri abstinuerūt a sorozib⁹: ⁊ in hoc gradu pape scdōs
hos nō licet dispensare. nec in. ij. gradu transuersa
li superiorum vt. s. cū amita vel matertera quis cō
trahat ⁊ in infinitū ascendendo. in alijs autē gradi
bus consanguinitatis ex causa dispensare pōt. **In**
ter afines vero in primo gradu ascēdentiū nō licet
dispēfate vt. s. quis contrahat cū vxoze soceri sui. in

Questiones vtilissime de moralib?

primo gradu trāsuersali affinitatis non licet similī scdm palu. florētī. z plures alios. vñ ante z in lege mosayca nō licebat ad fratris vxores accedere: nisi ad succitandū semē fratris sine filijs defuncti. Cū sorore autē vxoris similī caietan⁹ sup. ij. ij. q. cluij. it. tenet q^d de lege nature solū. phibēt mīmoniu⁹ inter parētes. primos hoc est p̄rem z matrē: filios z filias. vnde in omnib⁹ alijs etiā in recta linea papa posset dispēlare: pro quo facit. s. tpo. vbi supra. Ad tertium dicēs in cōmixtione psonarū aliquid est indecēs scdm se z repugnās naturali rōni vt si fiat inter parētes z filios quorū est p se z imediata cognatio: alie vero p̄sone non habēt ex se tātā indecentiā. sed variat̄ decētia z indecētia scdm cōsuetudinē z legē humanā. l. diuinā. **D**otiuū eius est q^d petr⁹ est p se. pductus a p̄re z matre sua sed p accidens ab auo et ab auia. accidit enī p̄ri meo vt ipse habeat. l. habuerit p̄rem z matrē. nihil enī minus abel z caym fuerum filij ade z eue q̄ si habuissent auos z auias. **E**t q^d qd̄ est per accidēs excluditur ab arte et a natura q̄ parēs est artis: ideo inter solos parētes z primos et filios est naturalis mīmoniu⁹ phibitum. qd̄ dicit palu. q^d magis reueremur auū q̄ patrē. respōde nō esse verū de reuerentia naturali: que ē ad p̄res p se ad auos p accidēs: dato q^d sit verū de reuerentia politica qua auū vīuentē vt primū dñm rerū z in gubernādo reueremur. **Q**uo ad secundū ponam per conclusiones

Quōes vtili. de moralib? CCXVI

quod in hac re mihi videt̄ quarū prior sit. **I**nter ascendētes z descendētes de lege nature in infinitum est. phibitū cōiugiū. p̄bat. tales p̄sone ex lege nature sunt dispares z descendētes naturaliter sunt subditi ascendētium. sed ex matrimonio vir et vxor in multis sunt pares z quo ad gubernationē domus vxor est subdita viro q̄ scd̄s aplin est caput ei⁹. ergo. et idē de vxoribus et sororibus ascendētium z descendētium eadē rōe. **S**ecūda conclusio in omni alio gradu ab hīs cōsanguinitatis z affinitatis ex causa summus pōtifer pot̄ dispēlare maxime int̄ magnates. p̄bat: rō quare in hīs nō valet dispensatio scdm palu. est: q^d inter cōsanguīneos z affines z int̄ cōhabitātes est naturalis amicitia sine alio federe. **E**t scdm. b. tpo. est alia rō. q^d mīmoniu⁹ ordinat̄ ad rēp̄sionē cōcupiscētie q̄ nō reprimere^t s̄z auget̄ rē si inter cōmorantes z p̄tinuo cōuersantes cōiugalit̄ copula est̄ cōcessa cū enī electio nō sit nisi possibilis eo ip̄o quo cōcupiscibile fit ip̄osibile: tollitur. **L**imprimū ei⁹ cōcupiscētia q̄ alias non haberet frenum: sed ex quo mīmoniu⁹ inter hos ē impossibile p̄pter phibitionē: cessat cōcupiscētia. vbi ergo cessant dicte rationes vt pote: quia quīs sint cōsanguinitate z affinitate coniuncti nō tamē ad inuicem cōuersantur nec est inter eos amicitia intima: imo in omnibus fere vt extranei se habent: sicut communiter sunt magnates: ex leniori causa cum eis papa posset dispēlare: nec per hoc laxatur

Questiones vtilissime de moralib⁹.

habene concupiscentijs: non enim concanguinei ad con-
iugium dispensati plus ardere videntur quam alij coniu-
ges: et practica ecclesie sic tenet. vñ rex portugalie
emanuel duas sorores filias dñi Fernandi regis
hispanie et vnam neptem vxores successiue habuit.
Et idē dñs prefect⁹ bethice regionis pater domi-
ni marchionis de tarifa moderni et ex utroque coniu-
gio multa ples est pgenita. Domina etiā regina
anglie cū duobus fratribus cōtraxit et cōsumauit
matrimonij successiue. A fide dignis audiri dñm
Elementē septimū dispensasse cū quodā marchio-
ne hispanie vt cum vxore fratris cōtraheret: sed nō
est secutum cōiugium qz nolluit dñia illa. Refert
etiam florēt. martinū. v. dispensasse cum eo q̄ soror-
em ppriam violarat propter scandala alias inde
ventura. fernādus quoq; rex sicilie citra farrū soror-
re p̄ris sui iohānam duxit vxorē. Et dñs dux de be-
jar modernus sororē patris sui. que duo facta licet
sint admiranda: cū tales secundū cōmuniōrē viam
sint naturali iure prohibiti copulari: non tamen est
factū dānandū: qz instar sacrilegij est disputare de
potentia p̄cipis presertim pape. xvij. q. iiii. §. cō-
mittit. et sequēti. iij. cōclu. sit stantib⁹ varijs docto-
rum opinionibus: si papa determinet scd̄s aliqua
earum: asseuerare ipm errare et nō valere dispensa-
tionē est temerariū: qz plura pōt papa scd̄s florēt.
q̄ ipsi et nobis sit compertum. et in dubijs excusat
obediētia. sed contra in iure diuino papa non pōt

Quæstiones vtilissime de moralib⁹. CCXVII
dispensare: sed p̄dicti gradus sūt p̄hibiti iure diui-
no. ergo. Dicendū q̄ quis omnia cōtēta in biblia
possent dici d̄ iure diuino: nō tñ omnia talia obligāt
ad sui obseruatiā: alias nō liceret comedere nullas
carnes qz ibi pupulo dei est hoc p̄hibitū. Unde
docto. distinguūt d̄ p̄ceptis pure moralib⁹: q̄ om-
nia nūc sicut et tunc obligāt: et de p̄ceptis cerimo-
nialib⁹ q̄ iaz ex toto cessarūt: et de iudicialib⁹ q̄ ha-
bent aliquid moralitatis q̄les sunt p̄hibitiōes sa-
cte ad matrimonium in certis gradibus q̄ modo
nō obligāt nisi per papā vel alios quorū est cōdes-
re legē acceptent. facit p̄dictis q̄ in cap. gaudem⁹
de diuor. dicitur q̄ pagani in. ij. gradu cōiuncti si
cōuertitur nō sunt sepandi: qd̄ nō statueret innocē-
tius. iij. tā excelētis vite et doctrine: si talis p̄hibi-
tio esset de iure diuino et pure moralis. dicit. ill. post
ricar. vbi supra. q̄ licet in p̄dictis nō possit papa dis-
pensare q̄si tollēs obligatiōem diuini statuti: pōt tñ
in casu dubio interpretari: et in casu in quo cessaret
ratio p̄hibitionis matrimonij inter consanguine-
os: q̄ est reuerentia: amicitia: repressio concupiscenti-
e et huiusmodi.

Qruz ip̄s venisse possit per scripturā proba-
ri. Dicendū q̄ sic euidentissime. Primo per
illud gene. xlii. qd̄ dicit iacob filiis suis: nō aufere-
tur sceptrū de iuda et dux de femore eius donec ve-
niat qui mittēdus est et ipse erit expectatio gentiū.
sed regnū et dominatio ablata est iudeis tempore

Questio. vtilissime de moralibus:
herodis scalonite sub quo natus est ihesus. ergo
ab illo tempore venit xps. Dicunt iudei hanc pfe
tia nō esse intelligēdas de xpo ad litterā sed de na/
bucbo donoso: rege babilonis: qui venit cōtra ie
rusalez et captus sedechiā excecauit occisis filiis
eius vt habet. iij. reguz. xv. z. xxiiij. post quē nemo
de semine eius regnauit. s; falsuz cōnā post captiui
tatē babilonicā habuerunt duces z pncipes vt p;
de zorobabel. esdra. nermia z machabeis. iohanes
etiā hircan⁹ fili⁹ simonis machabei imposuit sibi
diadema regiū: et ex tunc filij eius fuerūt reges v/
q; ad dictū herodē q̄ fuit alienigēa: vñ vsq; ad illū
tēpus nō fuit omnino amotuz regnū israēl: et fue
rūt p̄dicti de tribu iuda vt de zorobabel cōstat: d
machabeis q; tribus regia et sacerdotalis misce/
batur. Alij dicūt q; intelligit̄ de roboā filio salo/
mōis a q̄ recesserūt. x. trib⁹ et adheserūt iheroboā
filio nabor vt habet. iij. reguz. xij. exponūt igit̄ sic
nō auferet. zc. donec veniat silo: qd̄ est nomē loci.
nā vbi hiero. trāstulit mittēd⁹: hebzei habēt silo.
ad quem locum venit roboam vt constitueretur
rex: et ibi recessit israēl ab eo et constituit hierobo/
am qui erat de tribu effrayz: et sic tunc fuit ablatū
sceptruz de iuda: s; hoc ē falsuz: nā vt patet. iij. reg.
xij. roboā fuit derelict⁹ ab ysrl̄ in sichē q̄ multū dis/
tat a silo. Itē p̄dicte respōsiōes patēt falsē p̄ interp̄
tationē caldaycā apud iudeos ita autētica vt null⁹
ei audeat cōtradicare: s; quā vbi nos habem⁹: vt

Questio. vtilissime d̄ morali. CGXVIII
niat q̄ mittend⁹ est. d̄ donec veniat messias. Et ita
patet q; loquit̄ dicta. pphētia d̄ solo xpo. Et qd̄ se
quitur in hebzeo aggregabūtur ei gētes: cōpletū
est q; iudei in aduētū xpi p: o maior; parte sunt ob
stinati z gētiles ad ipm̄ cōuersi: scdm̄ q; dicit̄ ro/
ma. ij. cecitas ex parte. zc. q; aut̄ tpe herodis abla
tū sit sceptrū a iudeis patet. nā ipse fuit alienigēna
cui⁹ pater erat ydume⁹: et romanoz auxilio debel
lauit antigonū regē iuda ex machabeis descēden/
tē: z occidit cū omni ple regia z libros d̄ genealo/
gia regiū cōbussit: ne ipse filij q; ei⁹ dep̄henderent̄
alieni a regno dauid. et doctores docētes illud de
vtero. xvij. de medio fratruz tuozū pones sup te re
gem interfecit vt auferret iudeis omnē viā recupe
randi sceptrū z sic factuz est: nā ab illo tpe vsq; ad
p̄sens fluxerūt. m. d. xxvi. z nūc iudei magis sunt si
nespe recupandi sceptrū q̄ tūc. ergo. cū ablatio sce
ptri fuerit eis data i signū aduētus xpi manifestū
est tēpus incarnatiōis fuisse p̄teritū. Idē patet ex
pphēcia agei. ij. Adhuc vnum modicum: et ego
mouebo celū z terrā mare z omnes gētes: z veniet
desiderat⁹ cūctis gētib⁹: z infra magna erit glia do
m⁹ hui⁹ nouissime q̄ p̄me. s; a scdo āno darij regis
psarū i q̄ ageus hec p̄dixit vsq; nunc fluxerūt duo
milla ānoz: qd̄ tēpus in scriptura nō dicitur mo/
dicū. ergo. iā est p̄teritū tēp⁹ aduētus xpi q̄ d̄ desi
derat⁹ cunctis gētib⁹. s; cōtra: nā in ps̄ d̄ mille an
ni āte oculos tuos tanq̄ dies hesternā q̄ p̄terit. ḡ.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

dictū temp⁹ pōt dici modicū. Dicendū q^d tempus mille ānozum cōparatū eternitati modicū est z sic loquit. ps. sed si referat̄ ad expectationez populi multū est. vñ baruc. vj. tēpus captiuitatis babilo nice qd̄ fuit. lxx. ānozum dicit̄ magnū z lōgū. idem patet p̄ id qd̄ dicit̄ in dicta pphēcia. Itē plebo domū istā gloria. z loq̄tur de tēplo edificato post captiuitatē: igit̄ stāte illa domo venit xps: qz pphēta dicit̄ illā replendā glia p̄ aduentuz xpi in eā. illa aut̄ destruta est per tituz z vespa. xlij. āno post passionē dñi. ergo. Itē predicat̄ gloriā dom⁹ huius facturā maiorē: q̄ fuit glia dom⁹ edificate p̄ salomone. sed hoc nō dicit̄ ppter maiores diuitias honoris seu cultū diuinū. L. edificationes: qz dom⁹ et statuz populi tunc erat quasi nullius momenti respectu illi⁹ domus z stat⁹ que fuit sub salomone. ppter qd̄ dicitur. ij. esdre. xij. qz qui viderāt priorē domū stebant exultantib⁹ alijs qui primā domū ne viderant qz nihil erat respectu prime. ergo. non pōt intelligi gloriā ei⁹ maior nisi p̄ aduentuz xpi qui sua presentia illā glorificauit: qz ibi est oblatuz secundū qz malach. iij. pphētatus est: ibi miracula fecit: ne valet qd̄ dicunt aliq̄ qz gloriā secūde fuit maior: qz viginti fere annis plus durauit. nā durare. xx. ānis plus nō arguit pfectionē magnā. idem patet p̄ pphetiā danie. ix. vbi gabriel instrues danielē de tēpore aduētus xpi dixit. animaduerte sermonem et itellige visionē. septuagita hebdomade abreuiate

Questiones vtilissime de morali. CCXIX
sunt super populū tuū: vt cōsumatur p̄uaricatio: deleatur iniquitas. aducat̄ iustitia sempiterna. impleatur visio et pphētia: z vngatur sanct⁹ sanctorum ab exitu sermonis vt iterū edificetur hierusalē vsqz ad xps̄ duē hebdomade. vij. z hebdomades. lxx. erunt. et rursum edificabit̄ platea z muri in angustia tempoz. z post hebdomades. lxx. occidet̄ xps̄ et nō erit eius populus q̄ eum negatur⁹ est z ciuitatem z sanctuariū dissipauit populus cū duce v̄turo. Itē dicit̄ intellectus scito qz in sacra scriptura hebdomada. l. hebdomades quod idem est: alio quādo sumit̄ p̄ tempore septē dierū vt patet leui. xxx. alio modo capit̄ p̄ tempore septē ānozum: sicut leui. xxv. dicit̄. numerabis septē hebdomadas annozū q̄ faciunt. lxx. annos. In dicta pphētia capit̄ ij. modo scdm̄ omnes sed est differētia nā secundū solū bedā isti āni sunt lunares qz ibi dicit̄ hebdomade abreuiate: anni aut̄ lunares breuiiores sunt solaribus. xj. dieb⁹. angelus etiā loquebat̄ cum hebreis qui p̄ lunares ānos cōputant. sed vt dicit̄ nicho. de lira. falsum est qz iudei cōputent p̄ ānos lunares sed per solares: sicut z nos. licet enī incipiāt menses a lunationib⁹: tamē annus apud ipsos habet. xij. lunationes: z per embolysmos faciūt equationē tēporis. Continēt aut̄ hebdomade predictē cccc. xc. ānos. faciendaqz est dicta cōputatio secundū hebreos. ab. xj. āno regis sedechie qū replū est destructū: secundū alios a primo āno regis darij: qū

Questiones vtilissime de moralib⁹.

dixit ista angel⁹. scđm alios a redditu captiuitatis sub 30: obabel: qñ Hieremias missus est ad recdificandā Ierusalē: sed qualitercūq; accipiant anni solares. Lunares. z vbi cūq; incipiat cōputatio: diu etū tēpus hebdomadarū iam diu cōpletū ē. ergo. xp̄s venit. Et hinc expositiōne dicte p̄phetie in m̄s ebo. dicit ioseph⁹. xvij. libro antiquitatus. fuit his tēporib⁹ iesus sapiēs vir si virū cum nominare fas est. erat enī mirabiliū operū effector: z doctor hoīm qui audiunt q̄ vera sunt: z multos ex iudeis multos ex gētibus sibi adiungit: xp̄s hic erat: hñc accusatione primoz vestre gētis pilat⁹ crucifixus: sed apparuit iterū viuus scđs q̄ p̄dixerat. Idē sic probatur. qñ scriptura dicit aliquid futurū z determinat modum tēpus z locū: si oīa in vnū cōcurrāt manifestum ē illud esse cōpletū: sed sacra scriptura p̄ dixit aduētū xp̄i z determinauit tēpus. gene. xlii. z locū. michē. v. et tu bethleē. et modū viuēdi. s. in paupertate. zachā. ix. et cū discipulis predicādo z miracula plusq̄ ceteri sancti faciendo Esa. ij. et modū moriēdi Esa. iij. ḡ iste xp̄s. Absura alia nō min⁹ pbabilia possent ex scriptura adduci ad idē p̄bandum: q̄ ob vitandā p̄licitatē omīssa sunt: et q̄ hec veritas adeo manifesta est q̄ si iudei in odio xp̄i a cunabulis nō nutritrent et se ipsis sine doctore hec cognoscerēt. videāt q̄ nūq̄ in maiori obseruantia legis vixerūt q̄ nūc: z nūq̄ adeo humiliati sunt: z tñ in lege p̄missum ē eis q̄ si in p̄ceptis

Questiones vtilissime d̄ morali. CCXX
de ambularēt bene eis esset: bene viuāt: z vt dicit eis dñs iesus cognoscēt de doctrina ei⁹ q̄ a deo ē: nullus vnq̄ iudeus bene vixit seruādo legē dei in moralib⁹: qui tandē a deo nō sit illuminat⁹ z videat rit veritate euangelice doctrine z sit conuersus vt

Quā possit iudex augere (patet de multis. Vel minuire penā reo debitā. scđm. s. tho. ij. ij. q. lxxij. dupl^r impedit iudex ne possit relatare totā penā legis. l. statuti. Primo ex pte accusatoris ad cui⁹ ius ptinet vt reus puniat^r rōne illate iniurie z talis relatio nō est in arbitrio iudicis: q̄ debet cuiq; ius suū reddere. Secūdo ex pte reip̄. cui ius bonū req̄rit vt mali puniant^r: z in hoc est differentia inter iudices inferiores z sup̄emū cui plena^r re respub. est cōmissa: q̄ primi nō p̄nt absoluere a pena p̄ legē sup̄ioris posita: p̄iceps vero hoc p̄t cū viderit rei pub. sup̄ quā hēt plenariā ptatem ex pedire: si passus iniuriā velit ius suū remittere: vñ qñ pena erigit^r p̄p̄t bonū puatū z cōmune simul: p̄iceps relatare p̄t stātū duob⁹. s. q̄ expediat bono cōit: z assentiat offensus: s; hoc nō p̄t inferior nisi ponēdo sp̄ēi ratiū habitū de p̄icipis. si vō erigit^r p̄ bono cōi tñ: hoc p̄t p̄iceps stāte p̄mo illoz diu orū inferior: vō nullo mō nisi vt dictū ē. Si vō erigit^r p̄ bono priuato tñ: vterq; p̄t reo cōsentire: z p̄iceps etiam si ille dissentiat z expediat bono cōmuni: q̄ ei⁹ ḡra postponit^r priuatū. Quo ad dimissionē reo cōuicto certa pena est imponēda si in

iure ueniatur a iudice inferiori: nā princeps si relaxare etiā minuere pōt: si iudex delegat⁹ pcedit ordinarie nec minuere nec augere pōt penā de iure obita: vt nota^r in. ca. de causis. d. offi. deleg. si vero pcedit extraordinarie minuere pōt. l. quid ergo. ff. de his qui no. infam. ordinari⁹ aut hoc pōt etiā in pcessu ordinario ex causa scdm bar. in. d. l. qd. g. r. panor. sequit^r in. ca. ij. de emp. r ven. r facit ca. at si clerici de iudi. si aut pena nō est in iure expressa cōmittit iudicis arbitrio. de trās. ca. fin. et. c. de vi. pu. vel p/ua. l. seruos. qui semp in humaniore partem debet declinare r sic mitigare: maxime si causa allemans subest. aliqñ expedit auger^r penā legis ad alioz terrore q̄ p̄oni sunt ad culpā. quia multis grassantibus op⁹ est exemplo. ff. de pe. l. aut facta. §. si. dimit tens penā in casu sibi nō cōcessō tene^r ad restitutio nes scdm. s. tpo. cōmunitati vel accusatori si ei⁹ in terreat vt punire^r: qui vero auxit tenetur reo. scdm palu. in. iij. dis. xij. Iudex nō debet negare cōfessionē petenti parato facere debitū etiā si timeat q̄ eripietur: qz utilius scandalū nasci p̄mittitur q̄ veritas deferatur. de re. iudi. qui scandalizauerit: nisi cōstet q̄ nō ex deuotione petit: sed spe erectionis vt si sub patibulo petit: qui nō petijt in carcere. et rei sunt animarū hoc negantes.

Quoniam pena posita a lege vel statu: o contra mittētē vel nō facientē aliqd infra certū terminū incurra^r solū post dictū terminū. l. etiā ante

illū et eo tpe ex quo ē illi impossibile hoc facere: vt si p̄moto ad eccliam parrochiale inādet sub pena p̄uatiōis q̄ infra ānuz fiat sacerdos r ante finē āni iā est certū q̄ hoc nō pōt. bar. in. l. cū stipulat⁹ sum. ff. d. xpo. oblig. distiguit. si pena apposita trahit secū executionē vt pena ex cōmunicationis. l. infamie in currit ipso facto q̄ incipit esse certū d̄ impossibilitate faciēdi: si vero pena executionē nō trahit secuz: vt si dicat statutū sint piuri. l. puniant^r in decē: tunc nō incurrit licet sit certū d̄ impossibilitate. ange. aut et rapha. in. d. l. tenet q̄ siue pena trahat secū executionē si uenō nō cōmittit ante tēpus licet sit certū d̄ impossibilitate: qz mēs iudicis nō est vt ante statutū terminū incurra^r: de q̄ est casus in. ca. cōmissa. d. elec. li. vj. ad. d. aut. l. si ita stipulat⁹. vbi cōtra p̄mittentē facere infulā ad certū tēp⁹: pōt quis agere ex quo infra tēpus statutū fieri nō pōt licet totū tēp⁹ non trāserit. Dicunt q̄ loquit^r d̄ pena conuēntionali nō d̄ legali. rō diuersitatis est: qz miti⁹ cum lege q̄ cū boie agit. l. celsus. ff. d̄ arbi. glo. in. d. ca. cōmissa. Dicit q̄ ante diē r terminū agi pōt quātū interest op⁹ nō esse inchoatū. et d̄ hoc loquit^r iura allegata: sed nō ad penā: vt loquit^r. d. ca. cōmissa. r hoc ē me

Quoniam pena ipso facto (lius dictū. sit necessario soluēda. archi. in. ca. felicis d̄ pena. tenet q̄ requirit^r p̄cessus declaratorij⁹ in particulari r ante talē declarationē non tene^r quis solū vere dictā penā. quia quātū nō sit necessaria sentē

tia adesse: ex quo bona illius ipso iure transeunt in
dominiū fisco ⁊ desinunt esse criminosa: sicut in bonis
hereticis ⁊ illis q̄ commissit crimē lese maiestatis: tñ
necessaria est postea sententiā q̄ declararet eū criminōs
sum ⁊ ad executionē. vñ scdm̄ glo. in auctē. de tab.
§. penulti. licet tabelio a iure sit priuatus officio: tñ
sine sūa hoīs valēt instrumēta q̄ facit: qñ tñ bona
alicui⁹ ipso facto applicant̄ alicui puta fisco. l. alte
ri: quāuis talis nō teneat̄ ante sententiā dare: tñ nō
poterit ea titulo oneroso in aliū transferre nec fructus
talis rei: qz si cōdēnaret̄ fisco⁹ vel is cui applica
ta fuerūt vēdicaret ea a quocūqz cum fructibus
medij tēporis: nec teneret̄ restituere p̄ciū nisi ipm̄
p̄cium vñ aliqd̄ loco p̄cij inueniat̄ apud alienantē.
ca. q̄ scdm̄ leges. de here. li. vj. ideo ne sit causa dā
ni ei cui alienat nō pōt in cōscientiā nisi alienasset
p̄ necessitate vite vt pro comedēdo ⁊ hñoi: qz ad
ministratio bonoz voluntaria est eis interdicta nō
necessaria. si tamē alias haberet vñ solneret p̄dā
nō dato: vel si cōditionē rei reuelaret ei nō peccar
bit hoc modo alienādo. predicta intelligo qñ deli
ctum ppter qd̄ sua bona essent fisco applicata pōt
aliquo modo pbari: naz si esset totaliter improba
bile: possēt alienare etiā titulo oneroso: titulo autē
lucratiuo alienare pōt. in penis vero q̄ secum tra
hūt executionē vt ex cōmunicatio ⁊ hñoi q̄ non re
quirunt̄ ad executionē factū hoīs non requiritur
sententiā declaratoriā: p̄ quā dclaret̄ fuisse. cōmissū

id ppter qd̄ veniebat imponēda illa pena. idē scd̄z
panoz. qñ tale est notoriū factū qd̄ nulla pōt tergi
uerfatione celari: sed in hoc nō tenet. dicit etiam qz
talis post cōmissum crimē nō pōt illa cū bona con
sciētia retinere: qz statū sunt acq̄sita fisco. sed in hoc
ab omnib⁹ reprobēditur. si tñ lex vel statutū priua
ret aliquē bonis vel aliter ipso facto: ⁊ adderet qz
nulla req̄ratur declaratio etiā sup̄ facto: tunc null
la req̄ritur declaratoriā sententiā. si vero pena non
iponitur ipso facto sed venit imponēda nō tenet an
te cōdēnationē s̄z pōt disponere de ea ad libitū: qz
q̄ est res sua licet possit ea priuari: ⁊ infra annū ē
petēda dicta pena ⁊ post annū p̄cti non pōt scdm̄
bar. in. l. si. ff. d̄ pen. vide panoz. in ca. cū nō ab hoīe

Trum solutio pene sola sufficiat (de iudi.
ad obseruantiam legis p̄hibētis aliqd̄ sub
pena. Dicēdum qz qñ statuitur qd̄ disunctiue: vt
cū dicitur: om̄es audiant missam. l. soluant tot. tñc
sufficit solutio pene ad euadēdam culpam: si vero
dicatur copulatiue: vt cum statuit. nemo omittat
missam ⁊ qui omiserit soluat tot: nō sufficit solutio
pene. Dicit henri. d̄ ganda. quoli. iij. qz in statutis
aliqui sunt duo p̄cepta: vt statuit⁹ ne fiat tale qd̄ ⁊
q̄ fecerit soluat tot. et tunc transgressio obligat ad
culpam: aliqui vnus tñ: vt statuit⁹ qz q̄ fecerit tale
soluat tot: ⁊ tunc nō obligat ad culpā s̄z ad solā pe
nam. idē tenet ange. s̄z flues. dicit hanc diffinitionē
esse solum verbalem ⁊ puerilē: quia nemo apponit

Quodēs vtiliffime de mora.

penā statuto: nisi q; vult aliqd fieri vel omitti: vñ
cōcludit q; om̄es leges humane iuste obligant ad
culpā ⁊ idē dicit tenere. s. tho. sed cū obligatio sta-
tuti dependeat ab intētionē statuētis: veri⁹ dicitur
q; qñ legislator nō intendit obligare ad culpā sed
ad penā: q; per solā solutionē pene satisficit. vñ in
statutis ordinis nri dicitur q; statuta obligāt sub-
ditos nō ad culpā sed ad penā. vbi capit⁹ pena non
vt distinguit cōtra penalitatē sed vt distinguit cō-
tra culpā: pro vt malū pene distinguit cōtra malū
culpe: ⁊ cōtinet sub se non solū penam pprie dictā
q; soli culpe debet: sed etiā penalitates. huius opi-
nionis est caietanus sup. ij. ij. q. clxxxvj. vbi. s. tho.
idē sentit. s; restāt duo dubia. Primum ē. an obliga-
tio ad penā intelligat si ipōat a iudice. lēt si nō ipo-
nat. Scōz ē an si nō sustineat pena: incurrat culpa.
Ad p̄mū dicitur q; tripl̄r ponit⁹ pena i statutis: ali-
quādo nō taxata sed taxāda ⁊ imponēda a iudice: ⁊
ad talē nō obligat reus nisi imponat: aliqui est tax-
rata sed imponēda: sicut in ca. de graui culpa in re-
gula nra. pro qua pena taxata est sed imponēdare
stat. Dicit⁹ p̄ hñoi veniā petentibus denē. ⁊c. nec
ad hanc tenet nisi imponat. ratio vtriusq; est quia
non tenet reus ad plus: q; sua lex ordinat: ideo ex
quo lex non statuit absolute q; subeat talem penā:
sed q; talis et tanta pena detur taliter errantibus.
Non est reus violatē legis qui a non sibi data pe-
na abstinet: aliquādo pena est taxata ⁊ imposita a

Quodēs vtiliffime de moralib⁹. CCXXIII
leger ⁊ ad hanc tenet etiā si iudex nō imponat. Ad
aliud dicit⁹ q; scđm aliquos nō implere penam tax-
ratam ⁊ impositā siue a iure scripto: siue a iure ani-
mato qđ est iudex semp est peccatū: quia cuitāt cul-
pā sub hac cōditione q; subeant penas. in ordine
tamē predicatorū in quo religiosi nō tenentur ad
has penas nisi vigore statutorū suorū q; non obli-
gant eos ad culpā scđm caietanū in. ij. ij. q. clxxxvj.
nō peccat omittēs penas has: nisi omittat cōtra p̄-
ceptum vel ex contēptu seu ex cupiditate vel negli-
gētia. et idē in similib⁹ q; de similib⁹ idē ē iudiciū.
Arum in parasceue liceat celebrare. scđm
bea. tho. in. iij. parte. q. lxxxij. ij. passio xp̄i in
sacramēto eucharistie recolitur scđm q; ei⁹ esse
ctus ⁊ virtus ad nos deriuat: sed in parasceue so-
lum scđm q; in capite nro fuit pfecta: quod factum
est semel: quotidie aut fructus dominice passionis
fideles p̄cipiunt. ideo illa cōmemoratio fit semel in
anno: hoc aut quotidie ppter quotidianū fructus:
et iugem domini memoriam. Itac de causa in die
quo passio dñi recolitur: put realiter gesta est non
celebratur cōsecratio hui⁹ sacramēti. In. iij. etiaz
sentētiarū. dis. xiiij. q. p̄i. ij. q. iij. ad scđm dicit eccl̄
lesia volēs xp̄ianū populū circa dominicā passio-
nē: prout in capite nro fuit occupari: statuit vt illa
die nō consecraret⁹ corpus xp̄i. vbi fit hoc statutū
nescitur. In toto nāq; iure non inuenitur prohibi-
ta celebratio missē in quacūq; die: imo multi text⁹

Questiones vtilissime de moralibz.

suadent quottidianam huius sacramenti susceptio-
ne. vñ dicitur eucharistia panis quottidianus: quez
petedi in oratione dnica suavit dn̄s. Et ambrosius
loquens de eucharistia ait. quottidie sume: qd tibi
quottidie pssit. et de cōse. dis. ij. ca. iterat. dicitur q
huius sacramenti oblatio quottidie est iteranda. et in
ca. vssim de cōse. dis. j. habetur q nulla dies esse de-
bet in qua p defunctis nō sit dicenda missa. Solum
ca. sabbato. de cōse. dis. iij. videtur dicere q non li-
ceat in parasceue celebrare. vbi ponitur q aposto-
li in biduo mortis xpi fuerūt in merore et ieiunave-
rūt. vnde traditio ecclie habet in isto biduo sacra-
mēta penitē nō celebrari. Et est decretū innocētij
pape si iste textus non p̄hibet celebrationē illo die:
sed asserit q in illo biduo. s. in parasceue: et sabbat-
o sancto: penitē non celebrant sacramēta. et sicut
abrogatū est hoc quo ad sabbatū quia vlt̄ illo die
missa d̄r: ita et quo ad parasceue. d̄ consuetudine tñ
ecclesie est q illis diebus vna sola missa solēniter ce-
lebratur: vt d̄r in rōnali diuinorū: ad representandū
vnicā dn̄i passionē illis diebus peractā. Si quis tñ
ex deuotione in priuato vellet his diebus celebrare:
nō esset p̄hibendus: imo dato q quis nō possit cō-
mode venire ad locum vbi illis diebus solēniter
fit officium: melius faceret faciendo sibi in priuato
celebrari q̄ omittēdo: presertim q: antiquitus tota
illa hebdomada missa erat audiēda sub p̄cepto:
vt in. ca. cōquest. de ser. nec quo ad feriam. v. c. vi.

Questiones vtilissime de morali. CCXXIII
sunt abrogate scdm florenti. cū tñ fiat solēnitas p̄-
cipaliū articuloz fidei n̄e. mihi videtur q nec isti
dies sunt in p̄cepto: quia cōstitutio nō est moribus
ventū approbata: qd sufficit ad deobligandum a
p̄cepto. dis. iij. in illis. §. leges. et sepe hoc tēpore
euenit festū annūciationis: quod sine dubio est in
p̄cepto. ex deuotione igit. l. ex rationabili causa his
diebus celebrare nō est illicitū: cū nulla sit sup hoc
p̄ceptiua p̄hibitio: nec omnis cōsuetudo etiā ge-
neralis obligat ad mortale: sic nec omnis lex vl̄ s̄a
tū: alias nō orans qñ pulsatur ad aue maria: pec-
cabit mortaliter: qd nullus sane mētis dicit. Ego
scio viros doctos et timoratos his diebus celebra-
re: vnde consuetudo non est vniuersalis.

Quot modis diffinitur sacm. Dicendū q cū
sacramēta essentialr cōsistāt in tribus. s. in res-
bus. in verbis. et in factis. i. in vsu et dispensatione
questit p̄ ministros sacroz: cōmuniē diffinitur sacm
p̄ista et p̄ sanctificationē et mūdationē a peccato q̄
est finis sacramētoz vel in ordine ad eum a quo sa-
cramēta principalr sunt. Primo ergo diffinitur
sacramētū sic. Sacramētū est sacre rei signū. Sec-
cundo sic. Sacramētū est inuisibilis gratie visi-
bilis forma vt eius imagine gerat. et causa existat.
Tertio ab augus. sic. Sacm ē in quo sub legi me-
torerū visibiliū virtus diuina secretus salutē operat.
Quarto ab hugone d̄ sctō victo. Sacm ē mate-
riale elemētū exteri⁹ oculis suppositū ex institutiōe

*De sac
mentis*

*diffini
tionis*

Questiones vtilissime de moralib⁹.
significans: ex similitudine representans. et ex san-
ctificatione inuisibile grām continēs. Quinto sic.
sacramētū est xpiane fidei protestatio. Sexto. sa-
cramētū est cōmemoratio p̄teriti: demonstratio
presentis: et p̄nōsticiū futuri. hoc est signū passionis
gratie: et glorie.

Queritur quare appetere beneficiū curatur
est mortale: et in quo differt beneficiū cura-
tam a simplici. Dicendū q̄ potissima ratio est q̄
appetens beneficium curatū offert se ad pascēdū
verbo et exēplo gregem sibi cōmissam et ad p̄mo-
uendum in bono: et ad reddendā deo pro illis om-
nibus rōnem: vt dicit beatus petrus in sua canonica.
et ex parte dei cui libet accipiēti curam animarum.
Dicitur illud tertio regū. ij. Custodi virū istum: et
si perierit: erit anima tua pro anima illius. p̄sum-
ptuosum est autē et temerarium obligare se ad rō-
nem dandā pro tot: q̄ pro se solo nō sufficit apud di-
strictum iudicē. vnde appetēs curatum si credit se
dignum ad tā arduum onus sup̄bus est: si credit se
indignum: et appetit iniustus est. Propterea beatus
gregorius et alij sancti totis virib⁹ p̄esse ecclesie re-
nūtebant. nec est cōtra hoc qd̄ dicit apostolus. Qui
episcopatum desiderat bonum opus desiderat. nā
opus qd̄ desiderat bonum est: cum episcopi tenē-
tur esse perfecti. quia alios ad p̄fectionē debēt in-
ducere: religiosi autē nō tenent esse perfecti: sed te-
nent trudere et conari ad assequēdam p̄fectionē.

Quōdes vtilissime de mora. CCXXV
Desideriū autē habēdi episcopatus rēp̄hensibi-
le est ratione p̄sumptionis quā habet āneram. q̄
vt digne q̄s fiat ep̄us nō sufficit q̄ sit bonus nec q̄
sit in gratia: sed requiritur q̄ sit p̄fectus et potens a-
lios ducere ad p̄fectionē: qd̄ de se p̄sumere temera-
rius est: nō solus si q̄rat vt p̄ssit: sed etiā si cupit vt p̄-
ssit. Aug⁹. ocīus sanctus q̄rit charitas: negociū
iustus suscipit necessitas charitatis: quam sarcinā
si null⁹ imponit intueēde veritati vocādū est. Quis
ad curādū de tēporalibus minor cura adhibeba-
tur: et quilibet idoneus reputabatur: nunc autē quā-
do p̄lati ecclie iam nō sunt piscatores hominū s̄
honorū et honorū tēporalium sit ecclieso: quilibet
reputatur sufficiens ad curādas animas s̄ ad
reddit⁹ colligēdos et pecūias vix vn⁹ repit idōe⁹.

Queritur qualis sit obuiandum defectibus
contingentib⁹ in missa. Ad id respō. sciēdū
q̄ defectus inter celebrandū vel cōtingit ex par-
te sacramēti: aut ex parte ministri aut ex parte mini-
sterij. Ex parte sacramēti: quo ad materiā requirit⁹
panis triticeus: vinū de vite: aqua naturalis: quo
ad formā requiruntur verba cōsecrationis. In minist-
ro requiritur exteri⁹ debitū vestimentū: in corpore
ieiuniū et dispositio mētis. In ministerio requiritur
q̄ missa cōpleat⁹: sacrificiū sit p̄fectū et q̄ sacerdos
sumat sacramētū. Sacerdos conficiens in pane
fermētato graui⁹ peccat faciens cōtra ecclie statuti
et cōsuetudinem. Similiter si in pane azimo qui

Questiones utilissime de moralib⁹.

incipit corrumpi ppter irreuerentiam: cōficiat tamen nisi sit adeo corruptus q̄ species panis d̄ficiat: qd̄ ex hoc cognoscit si cōtinuitas nō manet nec cōmuniā accidētia panis. Si grana alteri⁹ generis miscēt tritico in tāta quātitate q̄ alias spēm faciant vlt̄ q̄ vniū mediū cōstituāt: nō pōt ex eo cōfici sacra mētū s̄m. s. t. tamē ex modica quātitate nō impeditur. Si panis sit de aqua rosacea dubiū est an cōficiat. factus t̄b. dicit pbabil⁹ esse q̄ nō possit cōfici. Si sacerdos ante cōsecrationem aduertit hostiā nō esse triticā vel esse corruptā: ponat aliā et a canone reincipiat. si vero post cōsecrationē hoc aduertit idē faciat: et nisi homin⁹ sumat p̄mā vel alij summedam tradat vel eam reuēter scruet. pa lu. in hoc casu dicit reincipiēdū a canone: s̄ in simili sanctus t̄b. tenet sufficere incipere a cōsecrationē. Si x̄o dictū defectū hostie aduertat postq̄ sumpserit: doctores varie loquūtur. sed. s. t̄b. in. iij. p̄teal serit q̄ debeat aliā hostiaz ponere: cōsecrare et summere: q̄ p̄ceptū de sacramēti p̄fectiōe maioris est p̄deris q̄ q̄ a ieiūno summat. et simili fiet si hoc cōtingat de vino: vel si nulla hostia fuerit posita. Si vinū est acetosum plene: nō pōt de ipso cōfici sanguis x̄pi: q̄ vinū et acetū differunt sicut vinū et mortuum secundum philoso. Sed si vinum sit in via acescendi grauiter peccat sacerdos in eo cōficiens p̄pter irreuerentiam cōficiat tamen. et idē si vinū sit corruptum vel in via ad corruptionem.

Quōes utili. de moralib⁹. CCXXVI

De agresta nō pōt cōfici: sed de musto sic: nō tamē est faciēdum de multū recēti ppter impuritatem. Si vino addat tanta aqua q̄ nō conuertatur in vinū nō cōficiat: et simili si tāta q̄ sit vera m̄rtio q̄ in mixtione nō manet aliquod m̄rtio nisi in virtutē: secus si tā parūz aque apponat q̄ in vinū conuertat: nec debet apponi aqua rosarum vel alia artificialis. Si sacerdos ante cōsecrationē vini et post cōsecrationē panis percipiat vinum aut aquā non esse in calice debet apponere et cōsecrare: si vero post cōsecrationē sed ante sumpcionem corporis hoc aduertat: debet deposita aqua si ibi est ponere vinū cum aqua et resumere a verbis cōsecrationis sanguinis. Si aut percipit post sumpcionē corporis: debet aliā hostiā appōere simul cū sanguine cōsecrandū et cōsecratum vtrūq̄ sumere: etiā si prius sumpserit aquam q̄ erat in calice: q̄ p̄ceptum de p̄fectione sacramēti maioris est ponderis q̄ q̄ a ieiūno sumatur scdm. s. t̄b. Nota q̄ cū missa terminetur in benedictione sacerdotis nō est ita iudicandū de defectibus missę reparādis ante benedictionē sacerdotis qm̄ adhuc durat officiū missę: et post benedictionē qm̄ tā est solutū officiū missę: qd̄q̄ enī tūc fieret potius videretur iteratio missę q̄ defectus reparatio. Dicit. s. t̄b. inmane sacrilegium esse si hoc sacramentū non p̄ficiat: quia ex cōcilio toletano lata ē sentētia excommunicatiōis i eos q̄cū p̄nt non p̄ficiūt hoc sacramentum: vt habetur

Questiones vtilissime de moralibz.

vij. q. prima. pfecta. Si sacerdos ante psecrationē
nō aduertat aquā non fuisse vino appositā: ponat
z cōsecret: si aut post cōsecrationē hoc percipit non
debet apponere: qz nō est de necessitate sacramēti:
z scdm aliquos seqret corruptio sacramēti in aliq
parte. Qui vero scienter ante cōsecrationē omitte
ret apponere aquā grauiter peccaret faciēs cōtra
morē ecclesie z qz credit dominuz apposuisse: nec
sufficit si apponat qñ vinuz est in dolio: qz hoc ni
hil significaret: sed oportet qz imminente oblatione
apponat. scdm ambro. in libro d sacramētis. hoc
sacramētū cōficif verbis dñi. vñ secūdū docto. de
necessitate forme sacramēti solum sunt hec verba.
hoc est corpus meū. et hic est calix vsqz ad remissio
nē peccatorū. enim. est de necessitate pcepti s; nō sa
cramenti. illa verba accipite z māducate pertinet
ad vsum materie cōsecrate: qz quidē vsus nō est de
necessitate sacramēti: si dicte forme mutent secūdū
s. tho. nihil efficiē etiā si videantur verba idē signi
ficare: similif si aliquid d eis minuitur: si vero ali
quid addatur qd significationem non mutet nec
errore inducat: graue peccatū esset: conficit tamē.
Ex quo in dicta forma ponit pnomē demonstrati
uū: ostendit qz materia cōsecrāda debet esse coram
sacerdote: vñ existens in domo sua nō pōt cōsecras
re panē qui est in altari vel in foro nec vinuz qd est
in cellario: sed quantacūqz sit quantitas panis et
vini que coram sacerdote ponitur: ab ipso pōt con

Quōnes vtilissime de mora. CCXXVII
secrari. Verba psecrationis ita alte sunt pferēda
vt saltem adiuto: intelligat. Dicit. s. tho. qz si sacer
dos non recordetur se dixisse que in consecratione
dicuntur nō debet ex hoc turbari: non enī qui mult
ta dicit omniuz recollit: si tñ probabiliter credit se
omississe aliquid corū q non sunt de necessitate sa
cramenti: nō debet resumere inmutando ordinē sa
cificij sed debet vltorius pcedere: sed si sit eorum
q sunt de necessitate sacramēti vt forma consecras
tionis: debet ipsa forma resumī z cetera per ordinē
recitari: quia scdm ang. sine intētionē nō est huma
nū quod agit: requiritur in sacerdote cōsecrante intē
tio qua se subijciat principali agenti: vt. s. intendat
facere qd xps fecit z ecclesia: nec requiritur actualis
attētio sed sufficit virtualis: puta si a principio in
tendebat facere qd xps fecit ēt si p aliā occurrentē
cogitationē eius intētio suspēdit: ex vi tute prime
intentionis sacramētū pficitur: sumo tamē studio
curare debet vt actualis attētio adsit. Qui non in
tendit cōficere sed illusorie verba pferit non cōficit:
maxime si hāc intētionē ad extra manifestet: si aut
intētio puertatur quātum ad id qd sequitur sacra
mentū: puta si cōficat ad beneficia: quia pri⁹ nō de
pēdet a posteriori: talis intētionis puerstas nō
tollit veritatē sacramenti. Si aliquē hostie remas
nent in altari aut vinū z sacerdos cōficiat: illa non
sunt consecrata quia de eis non intēdit. Si habēs
coram se. xj. hostias intendit consecrare decem: vel

Questio. vtilissime de moralibus:

talis numerus est solum in intentione et non in opinione. verbi gratia quia opinatur ibi solum esse decem et decem solum consecrare: nihilominus intendit consecrare quicquid habet coram se: sine dubio omnes sunt consecrate quia eius opinio fertur ad numerum et non eius intentio: si vero opinio et intentio fertur ad numerum: ita quod non vult plusquam decem consecrare: distinguendum est: vel scit veritatem numeri. scilicet quod sunt. xj. hostie et t. tantum intendit consecrare quas aliquo signo distinguit ab illa quod non intendit consecrare: et tunc ille decem tantum sunt consecrate: si autem non determinat quas velit consecrare sed indistincte vult decem ex eis: tunc nulla est consecrata secundum Duram. quia eius intentio non fuit ad aliquam determinatam: et sacerdos est instrumentum christi et ecclesie tanquam principalis agentis: et ex quo tale instrumentum habet cognitionem: oportet quod per intentionem se determinet ad opus in virtute principalis agentis a se producendum: ideo ubi non se determinat nihil agit. Si vero ignorat veritatem numeri et intendit solum decem hostias consecrare: si non determinat quas decem nihil fit. Propter ream sacerdos quando vult perferre verba consecrationis non debet curare de numero hostiarum: sed intendat consecrare quicquid habet coram se. **C** In celebratione missae aliquid requiritur dupliciter: vel de necessitate sacramenti et haec sunt quattuor. scilicet materia debita. forma cum intentione. et ordo in conficiendo. quicquid horum desit non conficitur sacramentum. aliud

Questio. vtilissime de morali. CCXXVIII
requiritur de necessitate precepti ut tempus debiti nam non licet celebrare ante auroram nisi in nocte natalis domini quando unam solum missam licet de nocte dicere alias duas non nisi in auroa quae signa orienti solis incipiunt apparere: nec post meridiem nisi sit super hoc privilegiatus: sicut sunt fratres mendicantes quibus una hora ante auroram et alia post meridiem celebrare licet. de consue. distin. j. dicitur quod saltem duo debent adesse missae: sed ex more ecclesie sufficit unus qui sacerdoti respondet. Mulier in missa ministrare non potest. Sine lumine non licet celebrare. de cele. missa. ex parte. Post sumptionem cibi vel potus post mediam noctem non licet celebrare: reliquiae tamen cibi remanentes in ore si casualiter transglutuntur non impediunt sicut nec salina. de hoc vide supra. Si autem sit sumptus cibi vel potus ante mediam noctem etiam si parum ante non impedit siue dormierit siue non: siue sit digestus siue non quantum ad rationem precepti. De imudicia corporali dicit. s. rbo. cum iste cibus sit mentis et non corporis in eius sumptione magis est consideranda dispositio mentis quam corporis: ideo si imunditia sit perpetua aut diuturna: non est abstinendum a communionem: ne propter imunditiam corporis perdatur fructus mentis: si autem est temporalis et potest purgari non prohibetur si est bene dispositus in mente: esset tamen laudabile abstinere pro modico tempore. Pollutio in vigilia voluntarie procul

Questiones vtilissime de moralib⁹.

rata necessario impedit scdm. s. tho. a comunione
xxiij. horas quo tēpoze natura p illū actum distra
cta reparatur. Pollution in somnis nō est de se pec
catū sed rōne consequentis: puta si postq̄ est exci
tatus placet sibi illa inordinata delectatio: nullum
aū est peccatū si gaudet de pollutione nō pcurat
ta qz exonerat natura. ē etiā pctūz rōne radice: vñ
censendū est tale peccatū quale est causa vnde pce
dit: si puenit ex tactu impudico qui sit mortale vñ
ex locutione vel ex cōuersatione vel cogitatione car
nali q̄ sunt mortale peccatū: vel ex ebrietate seu cra
pula vel cōmestione vel potu mortali: mortale pec
catū censetur pollutio: si vero accidat ex hijs qñ
sunt veniale peccatū erit veniale: qñ puenit ex cau
sa veniali vñ nescitur vnde euenit cōmunicare pōt:
nisi tñi perturbauerit mentem ex cōmōtione cor
poris q̄ nimis sit distract⁹ z sine deuotione: qñ ve
ro ex causa mortali accidit necessario impedit scds
s. tho. sed scdm palu. post cōfessionē cōmunicare li
cet: qz solū mortale de necessitate impedit qd post
cōfessionē iam nō est. ¶ Si sacerdos post inceptā
cōsecrationē recorderur comedisse vel bibisse: nipi
lomin⁹ debet p̄ficere z sūmere sacramentū: similis
si menti occurrat mortale non confessum vel q̄ est
ex cōmunicat⁹ doleat et pponat confiteri z si non
sumet indigne: quia a xpo sūmo z inuisibili ponti
fice quo ad illum actū absoluetur. sed sic ante conse
crationem talium recorderur: tutius est cepta non

*Pr con
ratione*

Quōes vtilissime de mora. CCXXIX

prosequi ante absolutionem quādo potest desere
re sine graui scandalo. Semper debet sūmere sa
cramentū sub vtraqz spē quotiens celebrat d cōse.
dist. ij. relatū: licet tamen portunculam dare volen
ti cōmunicare: si non habet aliud vnde cōmunicet.
¶ Qui plures missas in vno die vult celebrare in vl
tima solum accipiat p̄fusionem: quia alias non li
cebit ei aliam dicere cū non sit ieiun⁹. de cele. mis.
ex parte. Si sacerdos post consecrationē infirmet
z nō habeatur alia hostia: ali⁹ sacerdos prosequat
z diuisa hostia vniā partē det infirmo: aliam sūmat
ipse: sed si ante cōsecrationem infirmetur vel mo
riatur nō oportet q̄ per alium suppleatur: si vero
cōsecrato corpe ante consecrationē vini vel conse
crato vtroqz hoc accidat: per alium debet expleri.
Si propter frigus vel ne (vij. q. p. i. i. a. nihil.
gligentiam hostia labatur in calicē non ē ne
cesse aliquid iterari. Si p negligentia sanguis ca
dat sup tabulam terre adherentē lingua lambatur
z post raddat: si nō fuerit tabula locus ipse radda
tur z cōburatur: z cinis iuxta altare recondatur z
sacerdos. xl. diebus peniteat. Si super lapidē alta
ris cadat sorbeat sacerdos stillam sanguinis et. iij.
diebus peniteat. Si super lintbeū altaris z ad ali
um lintbeū stilla peruenerit. iij. diebus peniteat.
Si vsqz ad tertiā puenerit. ix. diebus peniteat. Si
vsqz ad quartā. xx. dieb⁹ predictis dieb⁹ sacerdos
ieiunabit: z a cōmunionē cessabit. pensatis tamen

Questiones vtilissime de moralib⁹.

cōditionib⁹ negotij z p̄sone p̄r̄ minui z augeri di
cta penitētia. ablucit̄ etiam lintbeamina trib⁹ vici
bus calice supposito z aqua ablutionis iuxta al
tare condāt. de cōse. disti. ij. si p̄ negligētiam: z p̄r̄
summi a sacerdote si vellit: post ablutionē pars il
la linthei abscindatur z comburat̄ z cinis in altari
cōdatur: sed nō de necessitate. Si laicus per ebrie
tatē vel voracitatē eucharistiam vomat. xl. diebus
peniteat: clerici vero vel religiosi. lxx. ep̄s. xc. sed si
causa infirmitatis. vij. dieb⁹ peniteat. de conse. dis.
ij. si quis. z vomit⁹ debet cremari et cinis iuxta al
tare condi. semp̄ tamē obseruādum est: vt q̄n sp̄s
sacramētales inueniunt̄ itegre reuerēter sumant̄:
quia saluis sp̄ibus remāet ibi corp⁹ xp̄i. Si mus
ca aranea vel venenū cadat in calicē ante consecra
tionē abluto calice aliud vinum appōatur: si post
capiatur animal caute z lotū cōburatur z lotio cū
cinerib⁹ in sacrario condāt. sed si sit venenū: non
debet sūmi nec alteri dari: nec calix vite vertatur in
mortem: sed diligenter in vase seruetur: z ne sacm̄
maneat impfectū aliud vinūz apponat̄ z resumat
cōsecrationē z perficiat sacm̄: nec debet sūmi ali
quid abominabile occasione huius sacri. arg. de
cōse. disti. ij. Si p̄ negligētiam q̄n corpus xp̄i ap
paret in alia specie cum vsus hui⁹ sacri sit p̄ man
ducationē: nō debet sūmi ab eo cui sic apparet cū
nō habeat rationē cibi: qd̄ si omnib⁹ apparet de
bet euz reliquijs poni. Si calicis iūctura sit tota

Questiones vtilissime de morali. CCXXX
tilis: z ciphus separet a pede scdm̄ silues. post pas
lu. nō licet in eo celebrare nisi denuo consecratur:
q̄ in tali separatione execratur cū amittat formaz.
sed secūdū auctore libri qui dicit̄ rōnale nō execra
tur: z idē tenēt multi canoniste. standū in hoc vide
tur p̄suetudini patrie. Debēt in altari eē due palle
z corpale z omnia de lino simplici. dist. xxv. ca. per
lectis: sūmitur hic linū vt distinguit̄ cōtra p̄num
et lana v̄l serico. vñ si corpale sit ex lino quod dicit̄
olanda vel ex simili in colore z tactu sufficit: ex eo
qd̄ dicitur algodō vel ex simili: p̄babile est q̄ non
possit fieri. dicit angel. sufficere vnā pallā. silues. tes
net q̄ in representationē trinitatis requirūtur due
z corporale: nisi vna esset tā lata q̄ plicari posset.
Debēt sacerdos habere vestes sacras q̄ sunt sex. s.
amictus: alba: cingulū: manipulus: stola: z plācta:
et sub precepto debēt omnia esse mūda z scdm̄ di
rect. calciamēta: sed hoc est de bene esse. cingulū de
bet esse ita lōgum vt homo cingi possit quicunq̄
saltem puer: alias amittit formā z eget de nouo be
nedici. scdm̄ silues. mos est apud multos q̄ cingu
lum non sit benedictum.

Orum liceat fugere tēpore pestis: p̄ respō.
sciēdū q̄ duplex ē cā pestis: vna naturalis. s.
corruptio aeris v̄l humorū. vñ vbi iacet̄ insepulta
cadauera: z post famē terre generalis: quando cor
ruptis et non sanis escis homines vescunt̄ pestis
communiter accidit. alia causa est supernaturalis.

Questiones vtilissime de moralib?

Sepe eniz diuina iusticia ad vindictam pctōrum pestē imittit: sic fecit post peccatū dāuid de supba numeratione populi. ij. reg. xxiiij. et qua vt ibi dī mortua sunt septuaginta millia virozū. Sed pmo paralipo. xxj. dicit cecidisse fere trecenta millia: qđ sic concordāt. nā in li. reg. ponit solū numer? nobilium q̄ mortui sunt. sed in paralip. numerus vulgi. sup quo grego. dāuid numerādo populū peccauit ⁊ populus punit? est: ita enī iuncta sunt merita rectorz ⁊ plebis: vt sepe ex vita paltoz deterior fiat vita subditoz. Numerādo populū offēdit: in amissione populi punit? est: qz p que quis peccat p bec punit. sapie. ix. hinc est qz ero. v. moyses ⁊ aarō pharaoni dicit deus hebreoz vocauit nos vt eamus viā triū dierum in solitudinē ⁊ sacrificem? dño: nec accidat nobis pestis aut gladi?. et leui. xxvj. si spreueritis leges meas: imittaz pestilentiaz in medio vestri: Adē hēt nume. xiiij. et ezechiel. xxviii. hoc supposito dicit ad dubiū. Quacūqz ex causa naturali siue supnaturali pestis accidat: nō habent curam populi licituz est fugere: si vero habet curam populi in tēporalib? vt rector populi vel in spūalibus vt episcop? ⁊ curati: si habēt eque bonum vel meliōrē q̄ ipse est quē p̄ficiāt in vicariū: licite fugiunt alias non. Sed vocant a dño ioā. xj. mercenarij qui vidēt lupum veniētem ⁊ fugiunt. nam et officio obligati sunt providere populo etiā cū periculo proprie p̄sone. Qui nō habet curā populi nec

Questio. vtilissime de morali. CCXXXI
est persona talis que remanēdo possit prodesse p̄rimis cōsulendo: audiēdo cōfessiones: p̄dicādo: seruiendo infirmis subueniēdo corporaliter ⁊ in similibus: peccat remanēdo si habet quo vadat: nisi dimittat et eo qz p̄babiliter timet qz ex fuga incurret graue dānum rerū fame vel anime: sicut cōmuniter accidit habētib? filias nobiles vl' vrozēs iuuenes nō multū graues. Similit' q̄ timet qz erit in deuotus ⁊ distract? ⁊ omittet suas deuotiones vel qz saltē peccabit venialiter q̄ omnia cauebit nō fugiendo sicut sepe cōtigit religiosi licite non fugit. alias peccat tentās deū: cum possit via humana periculū ceptū iminens ex quo videt multos infici euadere fugiēdo: quia quāuis pestis veniat sepius ex peccato persone: inficit tamē locū: nec valet consequētia. iste perijt peste: ergo p̄pter peccatū ei? vēit pestis vl' p̄cussus ē: imo ex misericordia dei q̄ peccatores expectat ad penitētiā: hīj p̄p̄ quos imittit pestis non inficiunt pluries: vt patet de dāuid vbi supra qua de re cōsulit dñs p̄ p̄phetas fugere. hie. ij. Fugite de medio babilonis vt saluet vnusquisqz animā suā. iob. xix. fugite a facie gladij quoniam vltor iniquitatū gladi? est. ⁊ ezechiel. vij. dicitur. Pestilētia deuorabunt ⁊ saluabuntur q̄ fugerint ex eis. et gene. xix. loth. dixit generis suis. egredimini de loco isto: quia delebit dñs ciuitatem hanc. et ibides angelus dixit loth. Surge ⁊ tu p̄reas in scelere ciuitatis. distin. lxxxvij. dicit.

Questiones vtilissime de moralibz.

clerici negotiorē velut pestē fugere: religiosi tamē nisi obediētia eos fugere cogat: māere debēt: et qz p̄ficiēt infectis et qz ex euagatione plurimū in consciētiam dānificant: et qz ex quo semper debēt esse parati ad trāsitus: ex fuga eozū sequit̄ scandalum. vñ facta persecutione in iudea post mortē beati stephani: osies xp̄iani dissi sunt: p̄ter ap̄los q̄ erāt fortiores. Stultū tñ est fugere pestem et secū deferre peccatuz qd̄ est causa pestis: qui leuētē peste non disponit domui sue facto testamēto et emūdata cōscientia: ita qz sit parat⁹ ad exitū grauit̄ peccat: et idem q̄ ponit se ad dormiēdum cū p̄posito p̄seuerat.

Quam gra concessa sine grandi in mortali. p̄finitione tēporis sit perpetua et intelligat̄ tā de p̄teritis q̄ de futuris. Dicendū qz cū fauores sint extēdendi sicut odia sunt restringēda: vt dicit regula iuris: et p̄uilegiū principis: maxime qd̄ in nullius est p̄iudiciū: late sit interpretandū: qñ cōceditur alicui vt possit absolui ab omni sentētia excommunicationis in quā icurrerit: sic cōter dicit̄ in bullis: intelligit̄ nō solū de his q̄ vsqz ad datam bulle hēt: sed etiaz d̄ alijs q̄ post incurrit: dñi modo duo occurrāt. p̄mo qz p̄ hoc nō accipiat licētiā peccandi: qz peccati sub sp̄e qz p̄ bullā absoluet̄ in nullo suffragat̄ quo ad hoc bulla: qz p̄uilegiū mere amittere qui cōcessa sibi abutitur potestate. Secūdo requiritur qz talis gra sit absolute cōcessa sine limitatione ad p̄terita.

Quēdē vtilissime d̄ morali. CCXXXII

Quam sub pena peccati mortalis teneatur episcopus p̄sonaliter residere i sua ecclesia. Dicendū qz sic ex p̄cepto iuris diuini: quia tenet̄ ad curā animarū mediātibus his actibz persona: libus. s. doctrina: ministratiōe sacramētoz: consecrationibus: visitatione: custodia ac diligētia. De primo patet ex illo apli: oportet ep̄m esse doctoz: vbi nō dicit oportet ep̄m habere doctoz: sed esse et in ei⁹ ordinatione dicit̄. vade predica populo dei: et nō dicitur mitte ad predicādū. qz aut̄ ad custodiā et visitationē omniū teneat̄ p̄sonaliter patet: nam non quilibet ouium dñs vocat̄ pastor: sed tñ ille q̄ pascit: alioquī p̄ncipes habētes multos ouium greges quos p̄ alios pascunt pastozes ouium essēt: qd̄ est falsum. Ep̄s aut̄ est vere pastor: iuxta x̄bum dñi ad petrū. pascue oues meas. vñ si nō vigilat p̄sonaliter sup̄ gregē suū: nec custodit nec visitat vt cuiqz tribuat̄ quod cōuenit: non pastor: dici debet sed dñs ouium: habēs pastor: ē ouium mercenariū illuz cui cōmittit qz vigilet: custodiat et visitet: nec dictū est petro fac pascere: s. pascue oues meas: et ezechiel. xliij. contra hec omittentes p̄sonaliter dure ministratur dominus: nec obstat si dicatur qz ep̄scopi exercent hec per ep̄scopos pauperes et titulares: nam abusus d̄restabilis est qz pauper ep̄scopus relicta sua ecclesia alteri seruiat: et ex hoc dat̄ occasio qz in grāde salutis dispēdiū clerici et religiosi isolentes procurent in ep̄scopos titulari: vt abiecto

obediētē iugo liberius peccēt ⁊ seruiant carni. vñ
dixit quidā: q̄ honestus modus apostatādī erat p̄
hoc q̄ intitulant̄ in epos: sine dubio magna causa
⁊ forsam totalis pditionis ecclesie ⁊ cult⁹ diuini ē
ex hoc: q̄ epi ⁊ beneficiari nō resident in suis eccle/
sijs verbo ⁊ exēplo populū pascentes: nā si reside/
rent redditus ecclesie necessario in maritādīs puel/
lis: subueniēdo paupibus: augēdo cultū diuinum
⁊ in similib⁹ ⁊ nō in vanitatib⁹ expenderēt. S; q;
preceptum de residētia est affirmatiuū nō obligat
ad semp sed pro loco ⁊ tpe. s. quādo opus ē actum
epalem in exercitio ponere: maxime actū pascendi
gregē xp̄i: huic enī actui ita oportet pastoꝝ ē assidu/
um esse: vt quasi cōtinue pascere teneat oues. scri/
ptū est enī qui preest in sollicitudine: ⁊ rursus solli/
citus mea omniū ecclesiarū: quis infirmat ⁊ ego
nō infirmor. vñ quia oportet ep̄m cōtinue exercere
istum actū vel preparari ad illū p se loquēdo tenē/
do tenē ad cōtinuā residentias in suo episcopatu:
ita q̄ sicut hoc preceptū affirmatiuū ex natura rei
precepte habet locū determinatū. s. propriam dio/
cesim: ita habet determinatū tēpus. s. assidue: nisi
excuset vel necessitas vl⁹ qualitas negocij vel cōdi/
tio persone: necessitas vt si ratione morbi opo/
tet mutare regionē: vel si ppter persecutionē infu/
deliū vel tirānoꝝ oporteret fugere: si tamē epi p/
sonalis persistētia expediret ecclesie: tenē psiste/
re ⁊ non fugere: etiā si corporealis ei⁹ vita auferēda

credat: in casu etiāz imminētis piculi ecclesie sue cui
sua obuiaret presētia: tenere s̄ sustinere egritudinē:
q̄m bon⁹ pastoꝝ ait dñs aiaz suas ponit pro ouib⁹
suis: itaq; ex bono ecclesie sumēda est rō psistētie vel
absentie epi. negociū ēt occurrēs ad cōmodum sue
vel vls ecclesie ipectās excusat: q̄ sine ep̄o alias nō
pōt pagi: vt ire ad cōciliū generale et huiusmodi:
sed nota q̄ secūdū caieta. sup. ij. ij. q. clxxxv. ar. v. se/
cretari⁹ sedis aplice vel auditor⁹ rote et huiusmodi
nō excusat ex hoc q̄ ad deū a residētia. hic est q̄ nō
licet ep̄o votum facere quo ab ecclesia sua se debeat
absentari vt p̄ in ca. magne. de vot. cōsiderās diu/
ber. quāta mala eueniāt ecclesie ex absentia ep̄oꝝ du/
re inuehit in eos et ḡralit̄ in clericos et religio/
sos seculariter viuētes dicēs. miroꝝ de clericis qui
aliud esse volūt et aliud videri: habitu sūt milites:
q̄stu rustici: sed actib⁹ neutriū exhibēt. qz nec vt mi/
lites pugnāt: nec vt rustici laborāt: nec vt clerici euā/
gelizāt: et diu vtrūq; appetūt vtrūq; cōfundūt. mi/
nistri xp̄i sunt et seruiūt anti xp̄o: honorati icēdūt d̄
bonis dñi cui honorē nō deferūt: in eis viget mere/
trici⁹ nitor: histrionicus habit⁹: regius apparat⁹:
plus nitēt eozū calcaria q̄ ecclesiaz suarū altaria.

Interdictū canonicū est separatio facta a iure
vel a iudice a diuinis offitijs ⁊ ecclesiastica se/
pultura ⁊ a certis sacramētis. Est aut̄ triplex mod⁹
interdicti. s. locale tantū quo interdicti locus. l. ha/
bitatio tantū et nō psona loci: et psonale tantū quo in/
b

Questiones vtilissime de moralib⁹.

ter dicitur persona tñi et non locus: aliud est locale et psonale simul. vnde aliud est interdiceret locū a/ aliud homines loci homines et locū: qz si locus tñi est interdict⁹: homines loci q nō dderūt causam in terdicto alibi possunt audire diuina et recipere sacra mēta. Si vero homines aut locus et homines sunt iterdicti tenent alibi seruare interdictū. Interdictum locale secū dñ angel. triplex est. s. gēnrale vt cū interdicitur regnum: spetiale vt cum interdicitur ciuitas: singulare cum interdicitur certa ecclesia: sed communiter dicitur q solum est duplex interdictū. s. generale et speciale: et in iure qd ipse dicit spetiale dicit gēnrale: vt patet de verb. sig. cū in pñ b⁹. Interdictū spetiale ē quo iterdictū vna certa ecclesia vel plures certe ecclesie et nō oēs alicui⁹ loci. Dicit tñ archie. post cald. q qñ interdictū oī ecclesia alicui⁹ loci ē interdictū spetiale et nō gēnrale: qz et si nō illis ecclesijs tñ in alijs locis illi⁹ ciuitatis extra ecclesias possent diuina celebrari et audiri ab omnib⁹ ill⁹. **N**ō tñ q oēs quib⁹ cōstat iterdictū li⁹ loci. tum esse latum tenentur ad illius obseruationem: et si sint religiosi siue exempti: siue nō sunt excommunicati si non seruāt interdictū quod maiorē ecclesiam hoc est pñcipaliorē vel baptismalem loci vbi habitant sciverint obseruare. de men. ex frequentibus de sen. ex. **P**er extranagantamen ad emittenda scandala: nullus tenetur seruare interdictum: nisi feratur contra personas vello.

Questiones vtilissime de mora. CCXXXIII
cum spetialiter et expresse. Secundū antiqua iura in loco supposito interdicto ecclesiastico nulla permittebant diuina officia celebrari vel audiri nisi semel in hebdomada celebrari causa cōficiēdi corp⁹ xp̄i d sen. ex. pmittim⁹. de peni. et re. quod in te: sed per noua iura. ca. alma. de sen. ex. li. vj. istud est moderatū. vnde licet tunc diuina celebrare seruatis his. s. submissa voce. iannīs clausis: non pulsatis campanis. ex cōmunicatis et interdictis exclusis: et non venientes ad diuina ita perdit distributiones ac si non esset interdictum. **P**rimo etiam penitentia sacramētū sanis nō dabatur tēpore interdicti: vt patet in ca. non est de spon. sed nunc licet illud quibuscunq; ministrare modo non sint excommunicati nec causam dederint interdicto. **D**icere autē q papa nulli possit negare penitētiā in sanitate vt opinatus est godofre. est erroneū: qz contra ca. quod in te. de pe. remi. archidi. in. d. ca. alma tenet: q clerici aliarum ecclesiarū vel religiosi alioz monasteriorum nō debēt admitti: sed a solis clericis vel religiosis eiusdem ecclesie in qualibet ecclesia est celebrandum cum dicta moderatione. sed cald. et cōmunis opinio est in contrā: et sic est tenendum: per regu. iur. odia restringi. li. vj.

Nō tñ q vt habet in ca. licet de priuileg. quando alicui singulari persone cōcedit vt tēpore interdicti possit audire diuina cū dicta moderatione ei⁹ familiares et domestici q nō dederūt

Questiones vtilissime de moralibz.
causam interdicto admitti debent ad audiendum il
la vel cōcelebrādum. Ex quo sequitur q̄ clericus
volens dicere horas vel celebrare tēpore interdi
cti nō tenetur euitare familiares nec domesticos
suos: sed coram ipsis poterit recitare ⁊ ab ipsis in
celebrādo adiuuari. familiares tamē alicui⁹ cole
gij nō sic d̄bēt admitti nisi sup hoc sint priuilegia
ti vt ibi patet: si tamē omnes de collegio essent infir
mi vel alias essent valde impediti vel absentes pre
ter vnū talis possit celebrare cū familiari secundū
hosti. ioā. and. ⁊ calde. in. ca. nōnullis de priuileg.
ratione cogentis necessitatis ⁊ ne priuilegium sit
inutile. Sciendū q̄ in. d. c. alma: cōceditur q̄ in na
tali dñi: resurrectione: penthecoste: ⁊ in assumptio
ne beate virginis cāpane pullent̄ apertis ianuis ⁊
alta voce in locis interdictis generaliter diuina ce
lebrent̄ exclusis excōmunicatis. et p̄ bulā martini
v. et eugenij. iij. additur etiā festum corpis xpi cū
eius octaua: in quibus diebus licet dicere aliā mis
sam q̄ de festo: ⁊ dicta suspensio interdicti intelli
gitur de prima die tantum q̄ incipit in festo nata
lis ⁊ resurrectionis secundū palu. a missa vigilie: sed
secundū omnes cōmuniter incipit in vesp̄is vi
gilie. si quis tamē velet tenere cum palu. nō male
faceret: quia officium illoꝝ festoꝝ incipit a missa
vigilie dum tamē caueat scandalū. finitur autē secū
dum ioā. and. in vesp̄is: sed secundū archi. in com
plectorio inclusiue: quia in beneficijs est larga me

Quōes vtilissime de mora. CCXXXV
terpretatio facienda: ⁊ in vesp̄is includitur com
plectorium vt notat docto. in ca. si quis episcopus
ij. rj. q. iij. dis. xcij. ca. vlti. cui libet harū opintonum
adherere licet. In predictis diebus nō licet com
municare nisi solū infirmos: scd̄s archi. et ioā. and.
et quod dicit̄ de conse. dis. ij. ⁊ si nō frequētius. q̄
fideles debēt cōmunicare in natali paschate: et p̄
thecoste: intelligitur interdicto ⁊ alia prohibitio
ne cessantibus. et scd̄m eosdem extrema vntio dari
non potest. sed scd̄m federi. quem sequitur silues. et
plures alij: cum hoc sit priuilegiū principis ⁊ in sa
uorem animarū: late est interpretandum ⁊ ita lice
bunt predicta in dictis festis: et generaliter licet in
his diebus altaria ⁊ virgines d̄scrare: vela bene
dicere ⁊ sponsas: ⁊ quecuq; sub nomine diuino: ⁊
officioꝝ veniūt. an vero licet sepelire d̄functos
in ecclesia. ioan. and. tenet q̄ nō: sed calder. tenet q̄
licet his diebus sepelire solēnter: si aliud non ob
sistat: quia sepultura ad diuinoꝝ officijū pertinet cū
debeat funus ad ecclesiam cū diuino officio defer
ri. xij. q. ij. quia diuina. diuino autē officijū permit
titur his diebus solēnter celebrari. idem tenet sil
ues. et cōmunis practica. ⁊ dato q̄ prima opinio ess
set vera clerici officiantes sepulturam nō essent ir
regulares q̄: quo ad officijū relaxatū est interdictū.
Sciendū q̄ scd̄m docto. in ca. nō est vobis d̄
spon. et ca. scd̄m de excessi. p̄zela. absolute lo
quendo tpe interdicti vel in loco interdicto prohi

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Bentur sequentia. **P**rimo omne exercitiū deputatum certo ordini ecclasiastico tam sacro q̄ non sacro. **S**ecundo celebratio diuinorū quorū appellatōne venit solū ordinatum in breuiario vel missali sc̄dm docto. **T**ertio administratio sacramētorū nisi vt dictū est ⁊ colatio ordinū: nisi interdicti seruatis. **Q**uarto sepultura in ecclesia vel cimiterio vel extracū offitio: nō autē si fiat extra sine offitio. **Q**uinto pulsatio cāpanarū pro diuinis ⁊ aptio ecclesie tempore celebrationis diuinorum.

Sciendum q̄ si clericus exerceat aliquid d̄putatū certo ordini nō vt clericus sed vt laicus puta dicit. ps. vel cātat vel aliquid simile facit tempore interdicti: nō incidit in irregularitatem: ⁊ idē si benedicit mēsam vel dicit epistolā sine manipulo: que ex cōsuetudine dicitur sic per quencūq̄: et idem si absoluit excomunicatū dñi tamē non absoluat cū illa solēnitate de qua in ca. a nobis. et. ij. de sen. ex. Similit̄ qui interest diuinis ex deuotione quādo celebrant̄ tēpore interdicti nō auctorizādo ⁊ sine contēptu nec offitiando principaliter quasi soluendo horas suas nō incurrit irregularitatem sc̄dm siluef. secus si interesset auctorizādo vt si prelati faciat diuina celebrari vel offitiando horas principaliter sicut hebdomadarii qui incipit et finit vel si per hoc intēdit soluere horas ad quas tenetur. similiter cū id quod dicunt fratres conuersi pro horis nō sit offitiū diuinū pprie: si dicat illud

Quidē vtilissime d̄ morali. **C**CXXXVI
corā interdictis tpe interdicti nihil incurrit. **I**tē tenēdo q̄ psalmistat⁹ seu prima tōsura ē ordo vt tenet canoniste in ca. clerico. dif. xj. talis cātado ī choro ⁊ lectiones ac respōsoria legēdo qd̄ tali ordini ē anetus tpe interdicti efficiē irregularis: sed in hoc theologis est standū: q̄ dicūt q̄ nō est ordo: sed dīspostio ad ordines: nec legere ⁊ cātare est ei ppriū. **A**duerte q̄ dicētes offitiū p̄ viā vel extra ecclesias tpe interdicti studiose vt audiāt seculares: violant interdictū quia hoc est offitiare populus. ca. fin. de priuileg. li. vj. si autē dicāt submissē ⁊ sine hac intentione nihil incurrit: quāuis trāscuentes a casu audiāt: quia p̄ hoc non fit contra rationē legis. si tñ duo vel plures dicāt horas tempore interdicti per viam qua aliqui trāscunt secundū calde. nō euadent: ex quo ab alijs audiri possent. **Q**ue sequuntur tēpore interdicti licent. **P**rimo baptisina paruulorum ⁊ adultorū etiaz in ecclesia specialiter interdicta de sen. ex. qm̄. li. vj. cum cathecismo ⁊ toto suo offitio: quia permissa permittuntur secundū q̄ iura disponunt fatienda ⁊ sc̄dm q̄ obseruat cōmunis vsus. **S**ecundo licet ministrare sacramentum cōfirmationis de sen. ex. responsō. **T**ertio sacramentum penitentie nō solum decedentibus sed etiam sanis dñi modo non sūt excomunicati ratione delicti propter quod est latū interdictū: quia talis non pōt absolui nisi ī articulo mortis atēq̄ ad arbitriū iudicis satisfaciatur. l. d̄ satisfaciēdo idonea p̄stiterit

cautione si potest. Qui autē hoc nō possunt nisi iurauerint q̄ ad satisfactionem faciēdam iuxta posse fideliter laborabunt: z idē de dantib⁹ auxiliū vel fauorem vt interdictū poneretur. d. c. alma. Quarto eucharistia defferri z dari pōt infirmis. de sen. excomu. permittimus etiā cāpanulla pulsata: z cū lumine z alijs s̄uetis. Quia cum aliquid permittitur secundū q̄ ius disponit permittitur. disti. iiii. ca. erit. et disti. vij. illa. similiter sanis damnatis ad mortē secundū calde. dari potest: quia cōsentur in articulo mortis. de clericis autē de prima tōtura tepidat idem calder. an possint cōmunicare tempore interdicti: quia in edictis permissorijs certorum casuum cuiusmodi est percipe eucharistias vt uaticum: quod expresse non est cōcessum subiacet regule. phibitive. ij. q. iiii. cōsuluisti. z in clemē. exm. de verbo. signifi. §. porro. s̄z siluef. cū multis alijs tenet oppositū: quia quo ad hoc clerici nō sunt interdicti: sic nec quo ad celebrationem z audiētias diuinorum in secreto: alias sequeretur q̄ aliq̄s uulga factuariatōe in ordine ad interdictum: posset hodie percipere eucharistiam: qui heri non poterat: vt si diaconus fiat sacerdos z celebret. quod est irrationabile: quia nō mota causa non mutatur effectus. Secularibus vero quibus pmittitur audire diuina nō licet dari: quia in ca. si sententia de sentē. etcō. ponitur vt diuersa audisio diuinorum z perceptio sacramētoꝝ: et in hoc tenet quod sup̄

Questiones utilissime de mora. CCXXXVII
 dictum est de edictis permissorijs. De pregnantibus autē quāuis aliquid dubitēt: cōmunijs tamē tenetur q̄ si p̄fata cōditione mulieris timetur p̄babiliter de periculo mortis: licitum est illā cōmunicare. Et idem de obsessis z mare intrātibus: z d̄ quocūq̄ p̄babiliter morituro: vel dubio de morte. Matrimoniu autē cōtrahere licet tpe interdicti personis interdictis. sed nō benedictio nuptialis. Clericis nō interdictis qui interdictū seruauerūt cōceditur ecclesiastica sepultura sine solēnitate cū silentio. de sen. ex. quod in te. sed quia iam modo cōceditur missa z horarum solutio secundū moderatōnē capituli alma: licebit illum sepellire cum officio funerali per regulā: cui licet de regu. iur. li. vj. in diebus autē in quibus licet publice celebrare: sepellire licet solēniter tam clericos q̄ laicos. In ecclesia autē singulariter interdicta nō licet clericos sepellire secundū iōā. andr. sed bosstien. tenet cōtrarium. Spanoz. vero in ca. quod in te. tenet clericos illius ecclesie posse ibi sepelliri non autē alij q̄ habent in illo loco ecclesias non interdictas. Si autē non habent vel sunt impeditē: sepelliri possunt.

Sciendū q̄ clericis z religiosi violantes interdictum incurrūt has penas. s̄ irregularitatē: intelligibilitatē: et impostulabilitatem. vnde clericus interdictus generaliter vel specialiter nullibi potest exercere actū pertinentē ad aliquem ordinē aut celebrationem diuinorū. et idē si non est inter

Questio. vtilissime de moralibus.

dictus: sed exercet in loco interdicto sine moderacione. ca. alma. et vt clericus talis est irregularis et ineligibleis actiue et passiuè et impostulabilis. d. sen. exco. is qui. li. vj. et de postula. ca. j. **Q**ui aut in ecclesia polluta sanguine vel semine celebrat scièter: grauer peccat: sed nō est irregularis vt habet in d. c. is qui. et a fortiori nec soluēs horas ne aliud diuinorū. **Q**ui aut admittit ad diuina vel ad sepulturam scienter interdictos: nō est irregularis sed ē ei interdictus ingressus ecclesie donec satisfaciatur ad arbitriū illius cuius sententiā contēpsit. de priuileg. ca. eporum. li. vj. et si in ea se ingerit in officio suo efficitur irregularis de sen. ex. is cui. li. vj. **I**te clericus violās interdictū est suspēsus ab officio et beneficio ac iurisdictione: de excel. plat. tanta. **R**eligiosus vero nō seruans interdictū quod scit ecclesiam matricem seruare est exco. municatus clemētiter frequentibus de sen. ex. **S**i aut religiosus talis non sit ordinat⁹ vel simonialis est intelligibilis actiue et passiuè: et debet puniri aliter. **E**t q. in concilio constantiensi. decretū est q. interdictos generalit̄ non tenemur euitare. nota q. is dicitur interdictus nominatī qui pprio nomine vel aliqua certa circū locutione p. sententiā designatur. et ille dī. quasi nominatī interdict⁹ de quo cōstat q. est interdict⁹: puta si sit ciuis loci quem constat esse interdictū. isti. de exhereda. ibi. §. nominatī. **I**te cleric⁹ cui ē interdict⁹ ingressus ecclesie i gerēs se diuinis i ecclesia i offi

Questio. vtilissime d. mora. **CCXXXVII**
tio suo sit irregularis de sen. ex. is cui. non autem si extra ecclesiam se i gerit: etiā si fiat in oratorio priuato: sed si oratorium sit auctoritate ep̄i fundatum irregularis erit. **L**aicus autem violās interdictū nihil incurrit: sed puniendus est pena arbitraria: et si fiat ex contēptu mortali peccat cum faciat contra obedientiam ecclesie.

Queritur quis possit dispētare cū suspēso et irregulari. **P**ro respō. nota q. suspēso ē ecclesiastica cēsura qua interdictur a iure vel abbo mine officii vel exercitiū cōpetēs p. sone ecclesiastice: que est duplex. s. maior et minor: minor priuato solum a participatione sacramētorū que incurritur solū ex duobus primo propter quodcūq. peccatū mortale in quo existens anteq. peniteat suspēsus est ab omni actu ordinis exequēdo. **S**ecundo p. pter participationem cū exco. municato in qua incurritur minor exco. municatio: et hanc tollit absolūēs a tali minori exco. municatio: prima vero per solam cōtritionem tollit: suspēso maior priuato a participatione et a collatiōe sacramētorū et ab exercitiū actiū ordinum: que incurritur in pluribus casibus precipue in. iij. sed quia in pratica cōmum⁹ contigit suspēso symoniacorum de hac in presentia agatur. **S**ciendum ergo q. omnis symoniacus est ifamis et si in iudicio cōstitit est deponēd⁹. xv. q. iij. sane d. accus. ca. i. q. sitio. **S**ecūda pena symoniaci ordine. li. bñfitio est suspēso ab executione

Quōdes vtilissime de mora.

ordinum et beneficiorum administratione. Tertia est
eccōmunicatio papalis: de his habetur in extra-
uag. martini. v. in cōcilio constantiensi. q̄ incipit sa-
cro. sic suspensus scdm siluef. et docto. in ca. tanta. et
in ca. p̄ tuas de simo. si renūciat beneficio talis ha-
bitus potest vti ordine suo et alijs beneficijs licite ac-
quisitis post penitentiā si factū est occultū: beneficio
vero in quo simonia est cōmissa retento nō potest.
de accus. inq̄sitionis. Si vero est manifestus quis
beneficio renūciat indiget dispensatione sicut et q̄li-
bet alius criminiosus. ca. fin. de tēp. ordi. potest autē
dispensare episcopus dū modo non sit ille cum quo
simonia est cōmissa. Cum simoniaco vero in ordi-
ne si ignoranter est factū episcopus dispensat: etiaz
si postq̄ sciuit ministravit in ordine suscepto. l. ad
alios ascendit: sed si scienter sit actū solus papa dis-
pensat p̄ma. q. v. presentiu. sed scdm iōā. and. in ca.
de simoniace. cū simoniaco sciēter solus papa dis-
pensat. secūdū vero hostien. ep̄s potest dispēare in
alio simplici beneficio: sed scdm panoz. in ca. de sy-
moniace potest: etiaz in curato: in alia ecclesia etiā
cum executione ordinū: sed quia sup̄ his varielo-
quuntur doctores: et certius est q̄ in suspēsiōne et
cōmunicatiōe p̄pter simoniā in ordine vel in be-
nificio solus papa dispēat. Nota q̄ si quis renū-
ciat beneficiū simoniace acceptum vel si det eccle-
sie in cuius iniuriā simoniace resignauit beneficiū
vel pauperib⁹ pecuniam sic acceptam qm̄ cōmode

Quōdes vtilissime de mora. CCXXXIX
poterit: si nō potest sine graui iactura ad arbitriū
boni viri pensanda: adire papam pro dispensatio-
ne post verā penitentiā episcopus poterit cū eo
dispensare saltem in executione ordinū: maxime si
factum nō est apud officēs notoriū: quia hec est intē-
tio ecclesie et pape qui nō debēt querere q̄ sua sunt:
sed que iesu xpi cui data est potestas sup̄ ecclesias
nō ad imburstandas pecunias sed pro bono fide-
lium. et idē si dispēsetur cū eo a papa vel a quocūq̄
et non possit soluere quotā pecunie petita vel assi-
gnatā notarijs. Irregularitas tollitur. Primo p̄
baptisimū etiam si sit p̄pter homicidium nisi sit p̄-
pter defectū natalium vel bigamiā. dis. xxvj. ca. acu-
tius. Secūdo tollitur p̄ religionis ingressum ir-
regularitas q̄ non puenit ex p̄prio dīcto: vnde ille
gitimus factus religiosus p̄moueri pōt ad ordi-
nes sine dispensatione: sed nō ad prelacionē vel dis-
gmitatem. ca. si. de fil. presby. Tertio p̄ dispensatio-
nem pape q̄ omnē irregularitates tollere pōt: cum
omnis sit de iure positio. ij. q. vij. itē daniel. licet
autē cōueniens et solitū sit vt sup̄ irregularitate vel
suspensionē verbis dispēset sub hac forma. Dis-
pēso tecum sup̄ irregularitatē quā cōtraxisti pro-
pter talem causam: vel si contraxisti quando dubi-
tatur: tamen episcopus ordinando eum cum quo
potest dispensare ipso facto dispensat: si hoc inten-
dit licet nō vtať verbis. et idē de prelato mittendo
subditū vt ordinetur. scdm siluef. et doctores.

Qtrum euangelium christi sit vbique predicatum. secundum augustinum illud psal. decimo octauo. in omnem terram exiit sonus eorum. et in fines orbis terre verba eorum. nondum tempore suo erat complectum. sed dauid propter certitudinem prophetie et diuine ordinatiois vsus est preterito profecturo. et similiter beatus paulus ad rom. x. non quia id esset complectum: sed quia preuidebat complendum: et dicit quod tempore suo adhuc fuerunt in quibusdam aethrice partibus gentes quibus lex christi non fuerat predicata: sed crisost. quem sequuntur communiter in hoc doctores tener hoc completum etiam tempore apostolorum super illud Matthei. xiiii. predicabitur hoc euangelium in vniuerso orbe: et tunc veniet consumatio. sed secundo dum beatum Thoma. vtrumque est verum: quamuis opinio crisost. magis consonet intentioni apostoli. tempore enim apostolorum ad omnes gentes vsque ad finem mundi venit fama apostolorum vel per predicationem ipsorum vel per suos discipulos. matthe. enim predicauit in ethiopia. thomas in india. paulus et petrus cum alijs in meridie et occidente: iuxta preceptum domini. euntes in mundum vniuersum predicate euangelium. vnde secundum iacobum de valentia in natiuitate domini in orbe nobis ignota et inaccessibili ultra meothicas paludes omnia illorum videri clamauerunt: regis pacis et domini totius mundi fuisse natum in medio mundi. et congregati omnes vene-

runt ad partes nostras et famam christi audierunt. et plures post tempora baptizati sunt: non tamen sic fuit impletum tempore apostolorum quod in omnibus gentibus ecclesia edificaret. quod tamen implendum est ante finem mundi ut dicit Augustinus ad hesitium. in diebus tamen nostris quicquid sit de tempore apostolorum in toto pene orberiam ecclesia est edificata: quia et apud indos qui habitant sub torrida zona: et in terra firma que noua hispania dicitur: et in calicut que est sub polo antarctico multis gradibus quam habitant iustant: sunt in multa obseruantia domus religiosorum et clericorum predicantium eis cum multo fructu: vbi cumque autem sint homines si in particulari ad eos non venit vox euangelij: si faciant quod in se est de preuidebit eis de predicatore: sicut misit petrum cornelio actum decimo: et paulum inacedonibus actum decimo sexto. vide sanctum Thoma. roma. x.

Qtrum sit licitum nauticum ferre pro responsione nota. quod cum vsura sit indubia quando concurrat mutuum quod non est nisi in rebus que vsu suo distrahunt ut pecunia: vel que omnino consumuntur ut panis: et lucrum principaliter intentum ex mutuo: et pactum de lucro soluendo: nauticum ferre vbi ista concurrunt sine dubio illicitum est. sit autem hoc modo petro eunti ad idos dat iohannes centum aureos: hoc pacto quod si nauis casu pereat vel merces in via nihil det: si autem ad portum applicet: det

centum z quinquaginta aureos: siue lucretur cum mercibus siue nō: vbi patet q^d fit cert⁹ de lucro z de hoc est pactū. liceret autem hoc modo si petrus vadēs ad indos quia est certus pbabilif q^d lucra bitur: z quia nō vult in ratiocinijs occupari: v^l q^d de suo vult donare z ad placitum disponere spōte z ex se dicat ioāni: da mihi cētum aureos et ego vo lo tibi donare alios quinquaginta talentos. zc. et quāuis de se nauticus fenus sit illicitus: tot tamen possent in casu particulari circūstantie concurrere: q^d omnino iustificaret: sed quia spēm mali habet dissuadendum semper est.

Quam asscurare merces sit licitum, dicēdū q^d cum talis asscuratio non sit vsura vt dē se patet: nec alia spēs iniusticie: quia p^r illam nō fit le sio proximo s; cōmodū sibi z reipublice: licite fit, dum tamē in modo asscuradi nulla iterueniat fraus: nec pactum cū demonib⁹ nec aliqua supstitio. Si quis autē indiscrete asscuraret exponēdo res suas probabili amissionis periculo: tanq^m impudens z prodigus peccabit: z acceptans talem asscurationem similif quippe qui malo proximo con

Quam sit licitū ad ne (sentit z cooperat, gociandū contrahere societatem. pro dilucidatione dubij nota q^d societas est aliquo ruz hoim contracta cōuentio ob cōmodiozem vsus z vberio rem questū: fit autē licite quando neutra pars gra uatur sed dānum z cōmodū inter socios eque diui

dit: siue vnus ponat pecunias tm̄ et alter personā tm̄: siue alter opa tm̄ ponat alter vero vtrumq[;]: si ue vter q[;] vtrūq[;] ponat. qui vero deponit pecuniā apud mercatorem per modū societatis seu depo sitū: hoc pacto q^d capitale suū in oēm euētūz sit sal uuz: vsurari⁹ eēt. ex dictis aut oēs contigētes q̄stio nes circa oēs sotietatē tan in pecunijs et mercib⁹: q^d in pecudib⁹ decidip̄fit: quia nunq^m sotietas red dit illicita nisi v^l q^d sapit vsurā qm̄ fit pactū q^d sp̄ sa luū sit capitale: vel d^e lucro certo siue cōtinguat lu crū siue nō. v^l q^d fit iusticia dū vna pars minis gra

Querit q^d sint ḡnra cābioz. dicēdū q^d (uas: tria. Prīmū dī reale tm̄: qd etiā dī cābium adinutūz. vt cuz pro auro campso: dat argentū aut habētū vni⁹ ḡnis monetas: dat monetas alteri us ḡnis accepto p̄cio pro suo labore. Secūdū dī reale per litteras. sicut cuz campso: danti sibi his/ pali certam summā pecunie: dat litteras quibus certa summa de qua cōueniunt dēt sibi rome. vel cuz habēs certaz summā alicubi: quaz veller alibi bēre: dat illaz cāpsozi qui dat ei litteras p^r quas dē cta pecunia sibi reddit vbi vult: et aliquid soluit campsozi p^r suo labore z expenss. Tertio dicit sic cū. sic rome cōsecut⁹ bñficiuz hñs camere soluere aplice p̄mos fruct⁹ bñficij: accipit cētūz a camp soze obligans se illa restituere in ptibus vbi ille ē bñficiatus de moneta ibi corrente: et vltra pro lu cro sex vel quinq[;] secūdū q^d cōueniūt: et fit scriptu

Questiones vtilissime de moralib.
ra d' mutuo z d' usura tanq' totū sit d' capitali. z iste
modus s' f' q' cōiter est in v'lu nō hēt pprie naturā
cābiū sed mutui z vsure z est d' se illicit'. Admū
cābiū s' f' iōā. de lig. in. c. fin. de vsura nō ē licitū nisi
attēto interesse. qz pecunia est inuēdibilis: cum sit
oīum rerū s' timatio: sed cōis opinio tenet opposi
tū qz cū ars campsoxia sit reipublice necessaria: ta
lis campsoz licite pōt lucrari aliqd moderate rōne
labozis oparū expēsarū p' sionū salario: s' dānozū
periculoz: z hui' modiz naturalis rō hoc suadet.
Et istud cābiū habet modū cōtract' licite pmuta
tionis: vñ vna moneta dat' p' alia dissimili in sub
stātia vt aurū p' argento: aut dissimili in quātitate
puta attonsa pro cōpleta: aut in qualitate vt noua
moneta p' vteri. pōt etiā esse ibi cōtract' emptio
nis z v' ditionis vna pecunia tenēte locū rei ve
nalis alia precij: qd fieri pōt qñ valor vni' pecunie
est maior vel minor q' valor legalis rōne sue boni
tatis vel malicie. Cū autē pecunia sit vendibilis
statim dicit: qui aut nō est cāpsoz nec artem istaz
exercet: scdm aliquos nil pōt lucrari: sed dici pōt
q' si nullū patit' periculū nec dat' monetā meliorē
q' accipiat nō licet ei aliquid lucrari: si vero patit'
dānum: puta magnā iacturā t'pis innumerando vel
aliud simile qd nō solet gratis cōcedi: vel si dat' pe
cuniā bonā p' mala: licite aliqd lucrabit' arbitrio
boni viri. Scōz cābiū s' f' est licitū z habet mo
dū emptiois z v' ditionis qz eadē moneta potest

Questiones vtilissime de morali. CCXLII
esse precij sui ipsi' qñ est in diuersis locis: qz eadē
pecunia plus valet rome qñ est presens: q' quādo
ab ea distat. habet etiā modū pmutationis qz acci
pitur rome nisi de ista moneta vt alibi certa alia s' i
ma accipiat: est etiam ibi locatio operū pro pecu
nia ducenda ad aliū locū formaliter vel equiuale
ter. Et scdm omnes iste cōtract' est licit' z necessa
rius iure gētium ac naturali rōne munitum: quia
campsoz subijit pericula viarū z nuncioz dāna pē
siones oparū z salaria factorū. vt not. in. l. piculi.
ff. de nauti. fen. Cambiū igitur adimutū z cābiū
per s'as licita sunt: z licet moderate lucrari iuxta
patrie morē. Cambiū autē siccum vsura palliata est z
solo noie cambiū: sed nūquid qñ est breuis distātia
locoz erit cābiū p' s'as: sicut t'pe nundinarū hispa
lidant' pecunie: vt soluant' metine euz certo lucro.
Dicendū q' absolute loquēdo vsura est cū interne
niat' i tali cōtractu oia req'sita ad vsurā: i particula
ri tñ aliqñ poterit licite fieri z peti lucrū. l. rōne dā
ni emergētis. l. lucrī certi cessantis. l. pp' piculum
z expēas vel ppter aliā circumstātiām talē actum
Utrum liceat pecuniā vendere (iustificante.
vel emere. pro respon. nota qz duplex ē valor
monete. vnus realis rōne materie ex qua est: alius
legalis quē habet moneta ex statuto cōmunitatis
seu p'ncipis a quo data est. vñ stat moneta equiua
lentē in valore legali vnā excedere aliā i valore rea
li rōne materie. vbi g'ra. valor vnius aurei ducati

Questiones utilissime de moralib⁹.

excedit valore[m] ducati ex ere legale[m]. Consideran-
do igitur monetam rōne materie vēdi pōt z adhuc
maiori precio q̄ sit valor legalis. mille enī libze in
auro materialr valent plusq̄ mille in pecūia erea:
et in vna materia aurea plusq̄ in alia etiā aurea v̄
ratione pōderis seu pfectionis quia ex sua origine
aliquod aurū est perfecti⁹ alio: aut rōne deporta-
tionis quia vna est aptior ad portādus q̄ alia: aut
rōne vltioris distractionis: quia illa in pluribus lo-
cis distrabit suo legali pretio q̄ ista: aut rōne peri-
culi ex banitionis cui plus subiaceat erea q̄ argē-
ta: aut ratione modationis: quia vna vtilior est z
ad plura valet q̄ alia: sicut aurea pōt poni in mes-
dicina: z aliqua aurea valet ad deaurandū nō alia:
similiter pecunia distās min⁹ valēs q̄ presens ra-
tione periculi z expēsariū in deferendo: moneta igi-
tur rōne materie z sub respectib⁹ vendi z emi pōt
z maiori seu minori precio: q̄ sit legale sine vltura.
Dicit etiā filuef. q̄ habēs monetā valentē ex statu-
to legali. lt. puta bonū aureū posset illū vēdere. lxxij.
si sibi est cara vel sibi sic valet: sicut habēs equum
valentē cōmuni estimatione. x. pōt illuz vēdere. xij.
et idē de quocūq; qd est carius possessori. Aduer-
te tamē q̄ quāuis moneta possit licite emi vel ven-
di alio precio q̄ legali ratione distātie localis quia
pecunia presens plus valet q̄ distās: non tū hoc licet
vlt rōne distātie tēporis z anticipare solutionis:
nisi qñ vēditoz erat talē rem seruaturus in temp⁹.

Quōes utilissime de mora. CCXLIII

aliud: vel nisi emptor sit receptor? rē in tpe de quo
est veri silt dubiū de rei valore z huiusmodi.

Qtrum sit licitum vēdere z emere tributa ad
tēpus q̄ hispanedicunt. tributo alquitar. sic
cum quis inopia artatus rem quā imppetuū ven-
dere pro. xv. millib⁹ dipondijs: vendit pro decem
millib⁹ alquitar: ita q̄ quicūq; sibi fuerit possibi-
leredimat illā datis decē millib⁹ que p illa accepe-
rat: aliqui simplr damnat talē contractū: asseren-
tes esse palliatā vsuram: quia cū redditur z tribus-
tum mille dipōdiorū vendatur p decem millibus
dipōdij cōmuniter: paruo tempore emptor habe-
bit in redditibus tantūdem sicut capitale: z si ven-
ditor velit redimere rem venditā dato accepto pri⁹
precio: p mutuo accipiet emptor duplum. Sed di-
ci pōt q̄ quāuis a talib⁹ cōtractib⁹ habētib⁹ spes-
ciem mali sit abstinentiū: iuxta illud apostoli: ab oī
specie mali abstinete vos: z semp hijs intendere sit
proposse dissuadendū: si quis tamē nollet ab hijs
abstinere nō esset dānandus: imo videtur cōtract⁹
licitus: dñ modo sit vera venditio sine determina-
tione vsq; ad tale temp⁹: quia si venderet vsq; ad
certū tempus: locatio esset nō venditio z teneretur
fructus pceptos cōputare: quia sicut possum ven-
dere rē meam sine spe rehabēdi illam: ita cum spe
rehabēdi: z sicut res mihi ppetuo assignata plus
mihi valet q̄ assignata ad tēpus: ita res vēdita cū
spe recuperandi: minus valet ementi: q̄ perpetuo

Questiones vtilissime de moralibꝫ.

vendita: nec per hoc dānificat̃ primꝰ imo eiꝰ ne/
gotiū sic vendēdo vtiliꝰ gerit̃: nec valet rō defru/
ctibꝰ pceptis ex quo res simplr̃ est vendita: q̃ etiā
in re sine spe rehabēdi vendita sepe accidit q̃ fru/
ctus pcepti paruo t̃pis spacio adequat̃ totū precii
solum: nec ppter aliquis dicit emptorē ad aliqd̃ te/
neri. predicta intelligo dū modo venditor nō sit in
tali necessitate q̃ emptor teneat̃ sibi simplr̃ subue/
nire nō accepta re sua quā sibi vedit̃: r̃ detur precii
iustū scđꝰ q̃ currit orta questione sup̃ hoc. martiniꝰ
v. cōsultus determinauit talē contractū cū cōditio
ne reuenditionis nō esse vsurariū sed licitum r̃ iuri/
cōi conformē vt habet̃ in extrauagā. q̃ incipit. re/
gimini. et habet̃ in fine clemētinarū. vñ contrariū
opinari est temerarium.

Qrum dñi hēntes in suis terris speciale hos/
pitii furnū r̃ hōit̃: ita q̃ nulli licet alibi co/
quere nec facere furnū nec recipe hospites sint tuti
in cōscientia. multi canoniste tenēt simplr̃ q̃ sunt i
malo statu r̃ q̃ talis exactio est rapina: nec saluat
eos possessio immemorialis quia nisi q̃ possiderūt
eū bona fide: sine qua p̃scriptio longissimi tēporis
nō valet: ex quo enī p̃scriptio inter omnes titulos
est debilioꝝ: vbi incertū est vel dubiū probabile q̃
fuit bona fides a principio vel inter medio possessi/
onis vel quousq̃ tēpore hoc veniat in mentē. tu/
tius est remittere tales exactiones: p̃sertim q̃ dñi
ad vassallos presumit̃ violētia vt videntur tenere

Questio. vtilissime d̃ morali. CCXLIII

hostiē. panoz. io. ā. and. r̃ plures alij in. c. qđ latēter
de regu. iur. Sed cū hoc sit quidā modꝰ talliatio/
nis factū hoc poterit dānari seu iustificari: eo mo/
do quo tallie r̃ collecte dānant̃ vel iustificant̃. Di/
cendū igit̃ q̃ sicut iusta dñ gabella imposita aucto/
ritate principis: vel cōstiti: seu antiqua cōsuetudi/
ne a tpe cuius non extat memoria: vt patet in. c. sup̃
quibusdā. de verb. sig. ita predicta licite habentur:
altero predictoꝝ interueniēte: r̃ potiꝰ dicendus est
predictꝰ census seruitꝰ rei in ordine ad aliā rem seu
p̃sonas q̃ tallia seu exactio: r̃ qñ est immemorialis
nisi aliqua veri similitudo seu pbabilitas q̃ p̃vum
sunt itroducti tales redditus: p̃sumē sñ est q̃ a p̃i/
cipe vel a cōitate r̃ repu. ppter aliquod debitū vel
obsequiū dignū remuneratione habēt dñi predi/
cta. et loquēdo de hispania vbi ista appellant̃ estā/
cos: non videt̃ q̃ sup̃ hec debeat esse nimia sollicitu/
do r̃ scrupulū: nā āno dñi. M. cccc. xcij. dñs rex
ferdinādꝰ phibuit p̃dictaz̃ missit rectū ac rigiduz̃
iudicē sue sanctionis executorē: qui oīa silla q̃ repe/
rit̃ tr̃ris dñoz̃ sine sufficiēti titulo vetauit r̃ abstu/
lit: r̃ reliqua que nunc habēt dñi tanq̃ iusta dimisi/
sit r̃ concessit: nec est vlt̃ verum q̃ in talibus presu/
matur violentia dñi ad vassallos: nisi qñ de nouo
sine causa r̃ auctoritate principis essent itroducta:
vel qñ esset aliq̃ veri silitudo violētie. imo scđm ho/
stien. gabella p̃cessa a p̃cipe causa non exp̃ssa tan/
q̃ debita est soluēda et presumendum est semper

Questiones vtilissime de moralib⁹.

pro principe: nec facile prestare debent aures confessores dñorum vassallis sup his de dñis conquirentib⁹: nisi iusta & p̄babilē rōnem ostendāt: quia ignobiles cōtra nobiles cōmuniter inuidia agitātur: & dñi sicut & prelati subditis discolis & impfctis qualis est populus & vulg⁹ sunt exosi. vnde d̄ iure ep̄s nō debet dānari ad dictū paucoꝝ nisi plures testificent cōtra illū. vnde. ij. q. v. sic dicit̄. p̄sul non dānetur: nisi. lxxij. testibus: p̄sbyter cardinalis nisi. xliij. diaconus cardinalis nisi. xxvij. testibus: subdiacon⁹ acolit⁹: exorcista lector ostiarius: nisi in. vij. testib⁹. & causa est sc̄dm b̄tūm thomā. ij. ij. q. lxx. qz hi qui habēt de alijs iudicare: sepe propter iusticiā multos aduersarios habent. vñ non est passim credendū testibus contra illum.

Qrum liceat principi vel inferioribus dñis eximere aliquos a cōmunib⁹ onerib⁹. Dicit̄ dnm qz vetigalia iniqua sunt & nō soluenda: q̄ non distribuunt̄ equaliter secundū facultatē eoz qui bus imponunt̄ & q̄ plus grauāt minus grauādos: vel in his in qb⁹ nō debēt grauari. vñ sc̄dm iura. c. de vectig. l. vii. uersi pena capitis plectēdi sunt erigentes gabelas pro his q̄ deferunt̄ ad vsum proprium: vel p̄ seminādo vel ad festū. nec pōt pro libito volūtatis princeps imponere subditis vectigalia: nisi sc̄dm q̄ vnus cuiusq̄ facultas patitur: p̄pterea nisi p̄nceps muat de suma sibi a populis soluenda. p̄ vectigalia: tantū quātū p̄sona quā vult exi-

Quōdes vtilissime de mora. CCXLV

mere tenebāt soluere: vel nisi exemptio & libertas det̄ pro bono cōmuni: vt qz expedit cōitati tales exēptos habere: vñ qz fecit aliquod insigne obseq̄um cōitati vel p̄icipi redundās in bonū publicū & b̄ficio: aliter non licet principi eximere quenq̄. qz quādo nō pōt vn⁹ iuuari: quin alter ledat̄: meli⁹ est neutrū iuuare: & nemo debet locuplectari cū aliterius iactura. de reg. iur. li. vj. et sicut non est dñs simplr princeps in petēdis gabelis: quia nō quātum vult sed quātū decet d̄bet erigere: nec plus tenent̄ soluere subditi: ita nec in eximēdo vnū a taliū solutione agrauando aliū. et idē dicendū de dñis inferioribus: qui nō pōt eximere aliquos subditos a recipiēdis hospiti⁹: vñ ab eoz domibus accipiant̄ lintheamina & vřilia ad suū & suozum vsum agruādo alios. vbi aduerte qz in hispania fuit magna disceptatio an liceret dñis hospitari ad se veniētes vel suis in domibus vassalloꝝ ipsi inuitis: & adhuc multi tenēt qz nullo modo hoc eis licet: sed deuoluta fuit q̄stio ad audientiā regiam et senētiatū a parlamētū auditorib⁹: qz licite hoc fit a dñis qñ non durat talis hospitatio p̄ plures dies: sed breui tpe & quasi in trāsitu: & sine expēsis & sumptibus vassalloꝝ cum hospiti⁹.

Qrum licite fiat p̄hibitio: q̄ vulgo dicit̄ coto. Ita qz nemo audeat piscare in certa parte fluminis: nec venari in certis locis. pro respō. nota qz s̄s b̄tūz thō. aucupii piscatio & venatio ē naturalis

Questio. vtilissime de moralib⁹.

id est est quida vsus naturalis domini prestiti hu
iusmodi a deo sup animalia. iuxta illud gen. primo.
dominamini vniuersis animantibus que mouentur
in terra. p^{ma}. parte. q. cccj. p^{mo}. et. ij. q. lxiij.
primo. vñ tallia de se sunt licita z sicut ius gētium
pro bono pacis z vt res melius tractentur z con
seruetur iuste diuisit terras z predia. &c. que a natu
ra omnib⁹ erant cōmunia: post qua diuisionē pec
cat mortalit⁹ vtē re alteri concessa eo inuicto: ita si
q̄s hēt fluuiū vel saltū vl⁹ aliū locū quēcūq; pro les
poribus: ap^{ris} vel alijs siluestribus aīalib⁹: in sua
pprietate z ad ppriū vsum aliquo iusto titulo: em
ptionis pmutacionis z hñoi: vel a tpe decui⁹ ini
tio nō extat memoria: iuste seruat illū z licite probi
bet nequis intra talē terminū piscetur vel venetur:
dñ mō caueat ab his. **Primo** q̄ si q̄s occidat ali
quod d̄ predictis aīalib⁹ nō domesticis extra illuz
locū nō puniat: q̄ sicut intra locū illum nō licet ve
nari: ita aīalia limites loci eremntia capi est licituz:
cessante omni fraude nec dolose fiat aliqd: vt dicta
aīalia extra capiant. **Secūdo** requir̄ q̄ dicta pbi
bitio fiat in pprijs pdijs. vñ dñi acoratēs in terris
nō pprijs sed cōitatis z locoꝝ sui domini iniuste
faciūt: nisi forte eisdem locis aliud equiuales ali
bi in recōpērationē assignēt. **Tertio** oportet q̄ si
talia aīalia dānificēt predia: q̄ restituāt z refarcīāt
totū dāntum in veritate z nō sola attēratione: z hoc
attendant dñi: qui sepe attentant talia restituere z

Questio. vtilissime d̄ mora. CCXLVI

non perficiūt: z vassalli timentes eorum z suorum
officialiū disfauorem z offensam ac minas z quia
frequēter egent eoruz suffragijs: non audēt petere
nec acclamare: qd̄ a suis cōparib⁹ exigerent: q̄bus
seruatis dicta p̄bitio z acoratio est licita: nec pl⁹
est cōtra naturā q̄ alioꝝ predioꝝ possessio: que d̄
prima istitutiōe nature ante peccatū oīa erat cōia:
z dubitare de hoc est in dubiū vertere an quis lici
te possit ppria habere bona: quod nullus prudēs
ambigit licere. Sed nota sedz astenses que sequit⁹
silues. z alij docto. q̄ occidētes seu mutilātes hoīes
propter siluestria aīalia capta: peccant mortalit⁹. si
faciant ex vindicta vel ex amore venandi vel talīū
aīalium: z si sit cōsuetudo vel statutum loci q̄ pro
vno actu venandi hec pena infligat⁹: nō excusantur
a mortali obseruantes.

Quēti licite possit trāfferri frumentū vel equi
z similia q̄ cōiter p̄hibent de regno ad reg
nū: z in eodem regno de vno ad aliū locū. **Dicen**
dū q̄ sicut est prohibitum extrahere frumētum ad
extraneum regnum p̄ leges municipariū puīntias
rum: ita per easdem est prohibitum ne prohibea
tur vectio frumenti: que hispane la saca dicitur de
vna ad aliam partem regni: magna tamen super
vtrōq; est corruptela maxime in hispania consen
tiētibus officialib⁹ regni ad hoc deputatis z q̄nq;
itidem agentibus: licet princeps communiter non
tolleret sed puniat. vnde non videtur tale statutum

moribus vtentū approbatū nec acceptatū: qđ re-
quiriē vt lex in cōsciētā obliget. dis. iij. ca. in istis.
§. leges. de hoc infra: z ppter hoc transferētes fru-
mētū equos z similia. phibita de regno ad regnū:
ita qđ nec directe nec indirecte notabile p̄iudiciū
veniat regno a quo extrahunt: quāuis aliquātuluz
ex hoc crescat precii z carius in modico vendatur:
nō auderēt dānare de mortali: licet factū semp dis-
suadendū sit. Breuiter ergo dico qđ extrahēs triti-
cū de regno peccat sine dubio grauiter. Primo si
p hoc sit graue dānum regno: dicit̄ aut̄ graue dā-
num ad arbitrium boni viri vel docti confessoris.
Secūdo qñ extrahēs sine p̄iudicio grādi regni:
paratus offendere custodes z iter prohibētes: qz
bellum erit iniustus ex parte sua: et peccat peccato
iniusticie z inobediētie. ventionē aut̄ tritici de vno
ad aliū locū regni: duces z cōmites z alij inferior
res dñi cōmunē tpe famis. phibent: z si hoc faci-
ant p bono populoz z nō principaliter vt ipsi ca-
rius vēdant frumentū. p̄iū: non videtur qđ male
faciāt: quāuis sit cōcessā a p̄iuce facultas z sta-
tutum qđ libere traducat̄ de loco ad locū triticum:
qz quo ad vim obligādi saltē ad mortale: p contra-
riam cōsuetudinē toti⁹ regni sciēte z tollerāte p̄i-
cipe tale statutū videt̄ abrogatuz: dato qđ si super
hoc moueat̄ lis in audiētia regia semp sentētia cō-
formiter ad statutū: sed hec nō sufficit cōfirmare sta-
tutū simpliciter: cū maior pars v̄tētū nō approbet.

Questio. vtilissime de mora. CCXLVII
Utrū sit licitū tollere ligna ad ignē d monti-
bus in locis in quib⁹ sup hoc est facta. phibi-
tio. Dicēdū qđ talia tollere in magna quātitate sine
licētia illi⁹ ad quē spectat licētiare: ad hoc furtū ē:
nisi in his casibus. Primo si quod tollit̄ est parū
quid. Secūdo si qđ accipitur in nullo nocet monti
nec cōmunitati nec dño mōtis: puta qz erat lignuz
siccū: z ibi periret in mōte si nō tolleretur: secus si
tale quid esset qđ ad dñi mōtis vtilitatē esset con-
uertendū. Tertio si tollēs adeo paup̄ est: qđ si pe-
teret licentiā impetraret: vel a recte iudicantibus
licentia nō deberet negari. Quarto si maiores po-
puli passim ad sui z suoz vsum d mōtib⁹ reipubli-
ce ligna tollunt: qz tñc. liceret inferiorib⁹ idē face-
re: cum in bonis cōmunibus ppter curam regimi-
nis z ius ad distribuēdum eque inter ciues maio-
res nō habeāt plusq̄ minores. z intelligo in p̄edi-
ctis casib⁹ licere tollere: dñi tamē fiat sine pericu-
lo scādali z periurij: alias nullo pacto licet.

Utrū liceat instituere maioricatū: qđ hispa-
na. pro respō. nota qđ maioricat⁹ non est aliud qđ re-
tēpta p̄prietate in se aliquoz bonoz mobiliū vel
imobiliū concessio vsu fruct⁹: vnde stat aliquē ba-
bere vsufructum rei: cui⁹ p̄prietas apud nullū est.
Proprietas nāqz maioricat⁹ nō est apud instituē-
tem cū ille inter hoies nō sit: nec apud aliquē descē-
dentū: qz omnes soluz sunt fructuarij z alienātes

talía bona sic: tñ cōmittunt ⁊ tenent ad restitutiō-
nem: nisi fiat de licētia p̄ncipis ⁊ ad bonū maio-
ricatus. Similr peccāt sic alienata possidētes. hoc
supposito dicendū q̄ bona habita a parentibus
debēt parētes dimittere filijs: ita libera sicut acce-
perunt: et si apponāt eis aliquod vinculū (nisi fiat
eis in. iij. vel in. v. partibus v̄l in vtraq; simul quia
hoc est eis licitū) male faciunt. Si fiat cū p̄iudici-
cio alicui⁹ de filijs: quia ad huiusmodi bona quilibet
filiozñ habet equales ius. aliqui oppinant parētes
posse p̄dicta vinculare ad libitū sicut ⁊ alie-
nar e anteq̄ habeāt filios: acquisita vero ab ipsis
siue p̄ studium litterarū: siue ex militia: seu negociā-
do ⁊ quouis alio licito modo: cū licentia p̄ncipis
vinculare licet: cauto q̄ p̄iogenit⁹ p̄uideat alijs
fratribus ⁊ ab eis descendētib⁹ scđm q̄ eozum
petit cōditio: alias est illicitū: q̄ aut sic liceat patet.
tum q̄ talia simplr sunt parētū: ⁊ in re pp̄ria quilibet
est moderato: ⁊ arbiter. tum quia est in bonū
reipublice cuius status maxime conseruatur: quā-
do in ea sunt potentes diuitijs ⁊ dignitate: valet
etiam ad generis conseruationem: ampliacionem
⁊ ad ipsum antiquandum: ⁊ vere maius emolumē-
tum p̄ouenit filijs in se ⁊ in suis subcessoribus et
tali vinculatione: q̄ p̄iudicium ex hoc q̄ per-
dunt quottam hereditatis: quod perpendi potest
quia in genēre vbi sunt bona vinculata cōmuniter
plures sunt diuites: tam viri q̄ femine honoratius

Quōes vtilissime d̄ moral. CCXLVIII
maritantur. Scio ego in hispania plures prosa-
pias (quarum maiores ad virtutis et nobilitatis
exemplum plurimum contulissent: qui ex virtute
digni essent in memoria) iam ex toto abolitas esse:
que adhuc consistenter: si ex eis aliqui bona cum
vinculo a patribus hereditassent: p̄opterea ex vo-
to meo pollentes opibus vnum ex filijs quez ma-
gis studiosum stimant: in tertia et in quinta melio-
rare deberent: ita q̄ tertia et quinta partes cum le-
gitima ad posteros vinculata transfirent: quod sine
superioris licentia cuilibet liceret: quia in legan-
dis his bonis parentes filios possunt grauare: et
licitas condiciones apponere.

Sciendū q̄ multi fuerunt translatores biblie:
quia ante incarnationem domini annis. ccc.
xlj. tēpore ptolomei philadelphī regis egypti. lxx
interpretes floruerunt qui legem ⁊ prophetas hoc
pacto transfulerūt. Ptolomeus studiosus perci-
piens apud iudeos legem esse ore dei editam ⁊ di-
gito eius scriptam: missis epistolis rogauit eleaza-
rum pontifices iudeorum viros seniores hebraice
ac grece lingue doctos ad se dirigeret: qui trans-
ferre valerent legem dei israel in grecuz: v̄ team ar-
chiuis regis interfereret. Eleazarus autē ānuens
eius petitioni de vnaquaq; tribu sex legisperitos
distinauit hi sunt. lxxij. interpretes: qui licet. lxxij.
fuerint moze sacre scripture cōmuniter. lxx. dicunt.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

qui venientes ad regem pentatheucū z pphetas trāfferētes corā rege de vno deo colēdo disputaue runt z q nulla creatura esset de⁹. Unde est q vbiū q occurrebat eis in transferendo de trinitate vel sub silētio preteribāt: vel sub enigmate trāstulerūt. nec tres deōs colēdos tradidisse viderent. Simi liter de incarnatione verbi facientes: vnde transla tio. lxx. interpretū qñq; est sup̄ sua qñq; diminuta. post incarnationē autē dñi ānis. cxxiij. quidam iu dens aquila nomine ad fidē conuersus: sed postea i heresim lapsus prim⁹ interpres fecit alias trāsla tionē de hebraico in grecum tēpore adriani impe ratoris. Deinde post ānos. liiij. theodociō fecit ter tiam trāslationē. post. xxx. ānos simacus interpres claruit. Deinde post. vij. ānos hierosolymis iuenta est quedā trāslatio cui⁹ auctor ignorat: que dicta est translatio vulgata vel. v. editio. et post. xvij. an nos supuenit origenes videns predictas trāslatio nes impfectas cepit castigare translationē. lxx. in terpretū per dictas alias posteriores trāslatiōes: vel secundū alios solā theodotionis translationem imiscuit: supplēs diminuta z rescās sup̄ sua. vbi cunq; aut aliquid addidit. lxx. interpretū translatio ni z alioz trāslationibus notabat illū passum aste risco hoc est forma astri insinuans p talē additio nē elucescere q prius deerāt. vbi vero erat sup̄fluū apponebat obelū: obelos enī grece latine sagitta dī significās p hoc lram ibi sup̄fuisse. post hec idē

Quōdes vtilissime de mora. CCXLIX

origēns sextā z septimā trāslationē repperit. rursus quidā volentes habere simul p̄dictas trāslatiōes: scribebant eas omnes in quolibet folio libri. Et di cebatur predicti codices hexapla q̄si liber h̄is sex trāslatiōes. Iterū alij fecerūt alias trāslatiōes. no uissime supueniēs btūs Hiero. plenissime a tene ris ānis in latina greca z hebraica linguis erudit⁹ primo correxit trāslationē. lxx. interpretū. Deinde trā stulit bibliā de hebraico imediate i latinū z hac trā slatione vbiq; vtitur modo ecclia romana. quāuis nō i omnib⁹ libris. Que merito ceteris āte fert cū sit fidelior z clarior. comedat autē z p̄fert alijs btūs augu. trāslationē. lxx. interpretū: vt patet. xvij. de ci ui. cap. clij. vbi ait. sp̄s q in pphetis erat qū illa dixerūt. idē erat i. lxx. viris qū illa interpretati sunt.

Omplicit⁹ aliq̄ veritas pōt māifestari. s. vbi z reb⁹ in quātum verba res significāt z vna res aliā: sicut ramus ante tabernā est signū vini ve nalis z vnus pileus pileozū vendibiliū. de⁹ autez cū sit oīz vltis actor: res ipas accōmodare pōt vlt z a sua istitutiōe p̄ma vt sint aliaz rerū signa. Ideo scōz doctores oēs sensus sacre scripture ad. iij. re ducūtur q̄ sunt: lralis. allegoric⁹. moralis z anago gic⁹. lralis dī q ab ipa lra z vocib⁹ imediate sumi tur. vel quē auctor scripture itendit imediate p vo ces q̄ est duplex. s. ppri⁹ q̄ p voces pprie significa tur: z ipropri⁹ quo figuratiue z metaphoricē aliqd significat vt pabolic⁹. et pōt aliqū eadē lra plures

Questiones vtilissime de moralibz.

sensus literalis hęc. vt illd palipo. ego ero illi in ptes
ad lram dñi d salomone z d xpo scdm aplz hebre. j.
¶ **S**ensus allegoricus est quo vnū dñi z aliū signifi-
cat. vt illd poete. claudite iā riuos pueri sat prata
biberūt. i. fūite satis cāstas z qñ allegoria ista sit
vobis ptinet ad sensū lralē: qñ aut rebz ad spūalē. sic
vēditio ioseph significauit vēditionē xpi. z ea q̄ fie-
bāt in veteri lege signabāt ea q̄ sūt i noua. ¶ **S**e-
sus moralis ē qñ id qd dñi ad mores trahit. scdm
quem per res signatur qd sit opandū. sicut qd dñi
Joā. vij. ambulabat iesus i galilea z nollebat in iu-
dea ambulare sic moralizatur. Iesus interpretatur
saluator z significat moralit̄ illū qui se z alios q̄rit
saluare. Balilea interpretatur rota z significat tri-
bulationes huius vite. sed iudea q̄ dicitis glorifi-
catio signat adulationes. moraliter ergo q̄ vult sal-
uari in galilea potius q̄ in iudea debet ambulare
qz securus viuatur in laboribus q̄ in p̄speritatibz.
¶ **A**nagogicus interpretatur sermo de sup-
nis. Exēplum omnīū pōt sumi in hac dictione hie-
rusalē. q̄ i sensu litterali significat urbē q̄ fuit sedes
regni iudeorū. i sensu morali significat aīas: in quo
sensu dicitur Esa. liij. surge sede hierusalē. alle-
gorice significat eccliam militatē: in quo sensu dicit̄
Apocal. xxi. vidi ciuitatē sanctā hierusalē descēde-
rē d celo. sed anagogice significat ecclēsiā triumphā-
tem: in quo sensu dñi Mala. iij. q̄ sursum est hierusa-
lē mater nra libera est versus. Littera gesta docet

Questio. vtilissime d morali

CCL

quid credas allegoria: moralis quid agas: quotē-
das anagogia. Et nota q̄ qñ id qd pertinet ad mo-
res immediate p̄ voces ipsas signatur. ille sensus lit-
teralis dicit̄ p̄prie z nō moralis. z idem de alijs.
nec pōt qlibet passus sacre scripture scdm oēs sen-
sus exponi s̄z aliqñ potest exponi. iij. aliqñ tribz:
aliqñ vno tm̄. vnde duo p̄cepta charitatis z que
tradunt̄ per modū p̄cepti in scriptura vel per mo-
dum consilij z eplē Pauli solo sensu lrali secun-
dum theologos sunt exponibilia p̄prie. Secūdu
hiero. qñ h̄istoria aut impossibilitatē aut turpitu-
dinē continet ad aliora transmittitur. i. ad sensus
misticū. z grego. cū ordo h̄istorie d̄ficat sese nobis
intellect̄ mysticus quasi ap̄tis ianuis ostendit. q̄le
est illud. iij. regū primo. q̄ram? dñio regē adolescē-
tulā virginē q̄ calefaciat illū. ¶ **O**mnes libri ca-
nonici iā dicunt̄ a giographi: apocriphi aut dicit̄-
tur quorū origo z auctor ignoratur z quāuis ibi
sint aliqua vera nō habentur in auctoritate. p̄pter
aliqua dubia vel minus p̄babilia q̄ in ipsis repe-
riuntur. dupl̄ tm̄ aliquis liber dñi apocriphus vel
qz z si indubiā contineat veritatem auctor tm̄ eius
nescit̄ z talē recipit ecclia. Scdo dñi apocriphz qz
plenā veritatē nō habet z licet tales libros legere
nō vetet ecclia cauti? tm̄ ē dimittere taliū studiū.

Quā sit vtile ecclesie trāssationi scripturarū
Opam dare. Pro respō. sciēdū q̄ perfida iu-
deorū ac infidelis gens: post impiissimā acerbissimā

Questiones vtilissime de moralib⁹.

maq³ dei & hois xpi eis i lege pmissi crucifixione,
p vniuersum orbē disp^a est & in seruitutē redacta;
in penā perpetrati facinoris. scđm q³ p^res eorum
pilato dixerunt sanguis ei⁹ sup nos & sup filios no
stros: ita vt nullus sit eis sub celo locus refugij
vbi libere viuant: semp tñ in sua pertinacia p^rsistē
tes nec penis attriti xpm veruz deū & messiam per
prophetas pmissum cōfitentur: sed purum homi
nem magum atq³ maleficum: qua de re originalia
ac p^rot^rhipa omnia per que notū fiebat ipius fuis
se christum: deprauarunt & vitiarunt. Scđm scđ
endum q³ in humano genere quattuor sunt potio
res ac principales lingue. greca. s. hebraica: caldai
ca que hebrece multum est affinis & latina. e quib⁹
sola latina plene sub iugo christi ac ecclesie dgit: ce
teris omnib⁹ i infidelitate remanētibus vel in scis
mate diuisis ab vnitae ecclesie. his suppositis
respondetur q³ periculosissimum est hoc tempore
vacare translationi scripturarū de hebraico caldai
co siue greco sermone in latinum: & ad illorum ori
ginalia et exemplaria velle latinam translationem
corrigere. nec tale quid esset ab ecclesia tollerādū.
probat^r primo sic in primitiua ecclesia exemplaria
hebraica caldaica et greca nondum erāt depraua
ta propter recentiam aduentus christi: & q³ multi
peritissimi in lingua illa vt paulus mathias & alij
conuersi sunt ad fidē christi. ergo sequitur q³ trans
latio tunc facta fuit verissima quippe que confor

Quōes vtilissime de mora. CCLI

miserat exemplari verissimo & incorrupto. Item
cum in primitiua ecclesia capitaz cetera mēbra ec
clesie plurimū pollerēt vita & doctrina vt pote que
velut fundamēta ecclesie nascētis iaciebant a deo.
nimia diligentissimaq³ cura facta fuit translatio ab
ipā vlt acceptata. ita vt nec in apice vliota vno dis
creparet a vero p^rot^rotipo: nec est credibile eccle
siaz suā in casu tante necessitatis: xpm qui est sapiē
tia patris lux & veritas increata deseruisse vt falsa
acceptaret pro veris: vnde pateret irrisoni & sub
sanationi infidelium si nō sicut erat in ipsorum veris
exemplarib⁹ transfulisset. Itē de b^ro Hieronymo
qui fuit princeps interpretū legitur q³ ab ipsa sua
ifantia litteris hebraicis grecis ac latinis fuit ple
nissime eruditus & q³ vacauit incessanter cū multis
in eisde³ linguis valde peritis sibi cōiunctis. trans
lationi ac emēdationi scripturarū p quadraginta
annos: nec est probabile hominē sanctissimū viuas
cissimum ingenij ac tenacissime memorie in re tāgē
te totā eccliam potuisse dēcipi: maxime cū isti q³ nūc
vacāt his translationib⁹ nō vacauerit illis liguis
plene p quiqueniū saltē. Itē in pgressu eccleie doc
tissimi pleriq³ i iudaismo conuersi sunt ad fidē xpi
pbatissimi vita & sciētia: vt nicolaus de lira. paul⁹
burgensis & alij non pauci qui toto conamine sa
cram scripturam explanare ac concordare nō ces
sarunt. Item i materna lingua vir aliq³ reperitur
q³ plene eas calear: quāto magis i lingua cetera cui

paucō tempore insudauit: verū est q̄ vbi cūq; res peritur vitium in libris veteris testamenti recurrendum esset ad prototipa iudeorum sicubi in corrupta reperirentur: quod mihi pro nūc impossibile videtur cum ipsi post christū varijs modis eam corripserint qz vetus testamētū primo in hebreo scriptū est. Si autē hoc accidat in libris noui testamēti attendendū foret ad exemplaria grecoꝝ: qz illud primo in greco fuit traditū præter euāgelium matthei ⁊ epistolā pauli ad hebreos: sed greci etiā iā pene vlti degeneres facti sunt ⁊ vitiosa volumina habēt. scđm beatum augusti. xvij. de ciui. cap. xliij. hebrei præferunt interpretationem sacre scripture beati hieroni. trāslationi. lxx. interpretum ⁊ appellant illum virum veracem: ⁊ merito.

Secundū augu. omnes euāgeliste scripserunt in greco præter mattheum qui scripsit in hebreo. Quidā tñ dicūt qz mattheus primo scripsit in hebreo sed postea cū veniret ethiopiaꝝ causa p̄dicandī cōuertit iterū illud in grecū: ⁊ sic fuerūt duo exēplaria matthei hebreū. s. ⁊ grecū. sed hiero. d̄ illustribus viris caplo de mattheo dicit hoc esse dubiū: nā originale matthei hebreuz inueniebāt ipe suo i bibliotheca cesariēsi: quā pampphilus martyꝝ cōgregauit: grecū autē dicit se nō vidisse. de btō luca baud dubiū est qz in greco scripserit cum fuerit greci sermonis peritissimus ⁊ in grecia in partib⁹ lboetie ⁊ acbaie scripserit: vt tradit hieronymus

⁊ idem videtur de iohanne qz ipse tunc erat ephesi que nūc pertinet ad terram teucrozi in asia minori ⁊ tota illa terra sequebatur idiom. a grecū maxime inter peritos sicut modo etiam sit: nam nō solū ibi que est terra satis cōiuncta grecie sed etiam in tota siria ⁊ palestina egypto ⁊ alexādria oēs christiani periti: in greco scribunt ⁊ in greco sacros libros habent: de solo marco est ambiguum cū ipse in italia esset cum beato petro ⁊ sic videt verissimile in latino tradidisse: sed sententia hierony. ⁊ augusti. vbi supra probabilioꝝ qz videlicet in greco scripserit. primo quia beatus marcus forte nō erat ita instructus in lingua latina sicut in greca quia creditur ipsum conuersatum ac nutritum in grecia quāuis exploratum nō sit vbi sit natus vel vnde fuerit oriundus. nec obstat qz apostoli ⁊ discipuli erant docti in omnibus linguis quia postet dici qz tempore quo aduenit spiritus sanctus super ecclesiā in linguis igneis nō erat ibi marc⁹ qz nondū erat cōuersus secundum aliquos: vel dicat qz quāuis essent docti in omnibus linguis cōmuniter scribebant in lingua in qua nutriti ⁊ humanitus instructi erant. Secundo potest dici ipsum in greco scripsisse ppter maioreꝝ ecclesie vtilitatē: nā maior pars xp̄i ⁊ fere tota ecclesia tēpore apostolorum erat apud grecos. quod patet ex numero epistolarum pauli nam. xiiij. scripsit ⁊ pter diuasad timotheum ⁊ vnam ad titū ⁊ aliā philemonē

Questiones vtilissime de moralibz.

nis qui fuerunt persone singulares: relique decem fuerunt ad ecclesias. quarum vna solū fuit latino/ rū. scilicet ad Romanos et vnica hebreoz: residue vero octo fuerunt grecoz: vt ergo magis cōmunicaretur doctrina sua scripsit ī lingua in qua erat maior pars ecclesie. Tertio factus est qz marcus scripsit euāgelii ante qm mitteretur alexādriam et forte ias sciebat qz petrus vellet euz illuc mittere et itende/ bat euāgeliiu secū ferre. et qz alexādria et tota egip/ tus sequebat lignā grecā quātū ad viros peritos scripsit ī grecō vt proficeret gēti ad quā ibat.

Sciēdū q. vii. sunt clauē seu regule ad itelli gēdū sacra scripturā. prout tradit isidorus de sumo bono: et beat⁹ aug. de doctrina christiana.

Prima est de dño iesu et corpore eius mystico quod est ecclesia: qz p cōnexionē capitis ad corp⁹ sacra scriptura sub vno cōtextu qm sub eadem per sone aliquādo loquitur de vtroqz: transiēs de vno ad aliud. verbi gratia ysa. lxj. induit me vestimen/ tis salutis quasi sponsū decoratum corona. et q/ si sponsam ornata monilibus suis. quod em̄ dicit. quasi spōsum loq̄tur d̄ xpo. et quod sequit̄ intelli/ gitur de ecclesia. similiter quod d̄ in ps. deus de⁹ me respice in me lōge a salute mea verba d̄ictozū meoz. Primū d̄ d̄ xpo in se. Scdm̄ de xpo ratio nemembroz. simili etiam modo debet intelligi quod dicitur cati. primo. **D**sculef me osculo oris sui qz meliora sunt vbera eius vino: primū est x̄bz

Questio. vtilissime de mora. CCLIII

sponse frui sponso desideratis. quod autem seq̄tur qz meliora sunt vbera eius: vino verbum est sponsi sponsam commendantis. **S**cd̄a regula est de corpore christi mystico nō et simulato ecclia si q̄des est sagena nō dum tracta ad litt⁹ cōtinēs pisces bonos et malos pmixtos indistincte sed separādos ab inuicem in fine seculi vt d̄ mat. xij. et ideo in sacra scriptura mali cōmēdant̄ cū bōis q̄bus sunt pmixti sicut ose. xj. israel et dilexi eū et ecouerso aliqui bōi vituperant̄ cū malis: sicut esa. primo. cognouit vos possessorem suum et asinus presepe dñi sui: is/ rael aut̄ nō cognouit me. aliqui in eodem cōtextu exprimit̄ qd ad bonos ptineat et quid ad malos sicut caticoz pmo. **N**igra suz s̄z formosa sicut tabernacula cedar. sicut pelles salomōis verba sunt spōse ecclie que ratione malozū dicitur nigra et ra/ tione bonozū formosa. **T**ertia regula est de spū et littera scdm̄ qz accipitur sub eadez littera sensus historicus et mysticus. qz veritas historie tēnēda ē et ad spūales sensuz referēda sicut ap̄ls loquēs ga/ la. quarto ait. his q̄ scd̄z carnē nat⁹ est. i. ismael per sequebat̄ eū. qui scd̄z spiritū nat⁹ est. i. ysaac trabē/ do eū seu alliciendo ad malū: et figurat̄ spiritualit̄ malos in ecclia persequi bonos. potest etiā exponi p̄dicta regula vt referat̄ vtrūqz ad sensuz litterales tātus q̄ q̄nqz est duplex. sicut illud quod dñs dicit primo paralipo. xvij. ego ero illi in patrem et ipse erit mihi in filiū. ad litterā hoc intelligit̄ d̄ salomō

Questiones vtilissime de moralib⁹.

ne et de christo. sed secundū q̄ intelligitur de christo. potest dici secundū quid sensus spiritualis in quātū christus fuit figurat⁹ in salomōe. ¶ **Quarta** regula est de specie et genere seu de parte et toto cum de vno transitur ad aliud: sicut esa. xiiij. onus babilonis. i. malū seu flagellū inducendū sup̄ babilonem. et hoc specialit^r minā cōtra babilonem et trāsit statim ad intelligendū verbū de toto mundo generalit^r p̄ hoc qd̄ subditur a sumitate celi dñs et vasa furoris ei⁹ vt dispdat oēm terrā: post ea reuertit^r ad loquendū de babilone specialiter cui⁹ dicit ego suscitabo sup̄ vos medos qui argētuz non querāt qz. s. darius medus cñ. ciro nepote suo cepit babilonē et interfecit balthasar regē ei⁹. d. ame. v. ¶ **Quinta** regula est de partibus q̄ contingit quadruplicit^r vno modo p̄ synecdochē. qm̄ ponit partē tēporis p̄ toto sicut in euāgelij^s dñs xps̄ fuisse in se pulchro trib⁹ dieb⁹ et tñ p̄ia et vltia dies nō fuerit complete. Secūdo modo p̄pter minutias tēpis q̄ aliquādo computant^r: aliqui omittuntur. Et iuxta hoc scriptura loquēs de aliquo numero annoz̄ in plurib⁹ locis aliqui ponit plures annos p̄dictas minutias numerās alio loco pauciores p̄dictas minutias omittēdo. Tertio modo cōtingit eo qd̄ cōputatio annoz̄ incipit in vno loco scripture a priori tēpe in alio loco a posteriori: sicut Gene. xv. dictum est abrae semē tuum futurū est peregrinus ecce. annis. et exo. xij. dicitur qd̄ mansio filioz̄ israē

Questiōes vtilissime de morali. CCLIII

et in egypto fuit quadringentis et triginta annis: quia hec computatio maioris numeri incipit a tempore quo dictum fuit abrae gene. xij. egredere d̄ terra tua. Computatio vero minoris temporis incipit a natiuitate isaac: que fuit post egressum abrae de arā triginta annis. Quarto modo contingit eo qd̄ scriptura loquitur de futuro per modum preteriti vt illud esaie. ix. paruulus natus est nobis quod fit propter certitudinem propheticę cuius aduentus de futuro est ita certus sicut si iā preterisset propter ineuitabilitatē diuine prescientie et qua p̄phetis fit reuelatio. Aduertēdum tamē qd̄ predict⁹ modus locutionis habet locū in p̄phetia p̄destinationis seu prescientie nō in p̄phetia cōminationis q̄ frequēter mutatur. Et patet de ezechia cui dictum est dispone domū tue quia morieris et nō viues esa. xxxviij. Et similiter de nimitis. ¶ **Sexta** regula est de recapitulatione et anticipatione. In sacra enī scriptura nō semper eodem ordine gesta et facta scribuntur quo fiunt: et ideo quādo p̄ponitur posteriora dicitur anticipatio. quando vero fit e conuerso dicitur recapitulatio. sicut gene. x. dicitur ab his diuise sunt insule gentium in regionibus suis vnusquisqz secundum linguā suam. Et postea capitulo. xj. dicitur. Erat autem trāsa labij vnus et sermō eorundem ex quo patet quod dictum in capitulo. x. de diuisione linguaruz dicitur per anticipationem. similiter ge

nessi. ij. capitulo post quā descripta est creatio celi
z terre z ornatus eorū subdit iste sunt generatio/
nes celi z terre quod est per recapitulationem.

¶ Septima regula est de demone z eius corpore
vt dicit beat⁹ Gregorius in homelia. certe omnīū
maloz hominū caput diabolus est z oēs iniq̄ sunt
mēbra eius: z ideo ppter cōnexionē capitis ad mē
bra scriptura loquens de vno in eodē cōtextu tran
sit ad loquēdum de altero. sicut esai. xiiij. loquens
de nabuchodonosor rege babilonis qui erat mē/
brum diaboli trāsit ad loquendum de principe de
monum: cū subdit: quomō cecidisti lucifer q̄ mane
oriebaris z ezechiel loquēs de principe tiri malo
trāsit ad loquendū de diabolo cū subdit. tu signa/
culū similitudinis. plenus sapia z pfectus decore.

¶ Scdm multos hebreos: quos sequit⁹ barrabā
hebreus magr̄ bti Hiero. vii z ipse aliquomō v̄
idē seq̄ z idē tenet Nichola⁹ de lira. Dauid nō se
cit oēs ps̄s: s; aliquos fecit a saph: aliquos iditbū.
aliquos filij chore vii z ipsis intitulant ceteros ve
ro sine titulo fecit melchisedec. moises. abrahā. z sa
lomō. s; beat⁹ Aug. z cōis rit⁹ ecclie asserit q̄ oēs
ps̄s fecit dauid. s; q; aliqñ tradebat cātādos trib⁹
principalibus cātorib⁹. s. a saph filijs chore z idi/
tbū q̄ erāt d̄ choro hemā ideo ipsis intitulant: nec
sunt ps̄s collocati eo ordine quo sunt facti sed sicut
fuerūt reperti p esdrā post captiuitatē babilonis
quod patet: q; ps̄. lxxj. fuit vltim⁹ in veritate fact⁹.

vide in hebreo apponit⁹ ei. cōplete sunt ofones da
uid: s; q; rept⁹ ē post ps̄. lxx. ideo ibi collocat⁹ est.

¶ Clem. religiosi. de priuile. precipit⁹ omnib⁹
religiosis: ne in sermonib⁹ detrahant eccle/
siarū prelati: nec retrahāt laicos a suaz ecclesiaz
frequentia. nec testatores a restitutionibus debitis
faciēdis vel legatis ecclesijs mīricibus. itē ne lega
ta vel debita incerta fratribus sui ordinis in preiu
diciū alioz applicēt. itē ne absoluat a castib⁹ reser
uatis ep̄o vel pape. itē ne psonas ecclesiasticas co
rā iudicibus delegatis indebite vexare psumāt v̄
ad loca plura z p̄sertim remota cōuenire z q; si re
quisti nō satisfecerit de premissis infra mēses sint
ipso iure suspēsi. itē q; nō vsurpēt decimas d̄bitas
ecclesijs. z q; horis debitis dicāt officium diuinū
in ecclesijs. clemēti. prima d̄ celebra. mis. itē q; mē
dicātes añ annū nō recipiāt aliqū ad p̄fessionem
cap. nō solū de regu. lib. vj. itē q; nō dimittant ha
bitū nec audiāt pb̄ficā vel leges cap. vt piculosa.
ne cleri. vel mona. lib. vj. itē ne retrahāt a solutiōe
decimarū z req̄siti sup̄ his p̄dicēt populo. clemē/
ti. cupiētes de peni. itē q; seruent interdictū serua
tū ab ecclesia m̄rice. clemēti. j. de sen. exco. itē mona
chis nigris p̄cipit q; deserāt habitū scdm formā
debitam z q; oī mēse cōfiteant⁹ z cōicēt z q; p̄sidēs
exponat vulgariter regulā in cap. per se vel p̄ aliū
z fm archi. z ioan. and. z siluestriū. ad oēs religio/
sos hoc extēdit⁹ ex idēptitate rōnis. Item q; non

Questio. vtilissime de moralibus.

vtant camisijs z q̄ seruēt silētii ī do:mittorio refe
ctorio oratorio z claustro. ī clemē. ne ī agro z cap.
cū ad monasteriū de stat. mona. z q̄ nō aucupent
nec venent. Itē q̄ nō vadāt ad curias vt dāmācēt
sua monasteria z q̄ faciāt capla de trienio ī trieniū
ibi caplo ī singulis. Itē q̄ nō habeāt arma ī mōa/
sterio: nec comedāt carnes. d̄ p̄se. disti. v. cap. carnē.
vbi iponit̄ pena carceris q̄ solū p̄ mortali iponit̄
comedēti carnes qd̄ verū est si fiat cū p̄ceptu z nō
alias. Itē in caplo piculoso d̄ statu. regul. li. vj. p̄ci
pit̄ q̄ ī monasterijs monialiu nō mēdicantiū nō re
cipiāt nisi q̄ de redditib⁹ monasterij absqz penuria
pūt substētari aliter nulla sit receptio. vñ talit̄ rece
pta si nubat teit̄ matrimoniu qz p̄fessio fuit nulla.

In caplo religiosi de p̄uile. excōican̄ religio
si p̄sumētes ministrare sac̄m̄ eucharistie vel extre
me vntiōis vel solēnizātes m̄rimoniū sine licētia
sp̄ali p̄sbyteri procbialis z absoluētes excōicatos
a iure nisi ī casib⁹ p̄cessis: z absoluētes a sentētijs p̄
mulgatis per statuta sinodalia vel puintialia seu a
pena z culpa. Itē ī cle. cupiētes. de peni. excōican̄
religiosz z clerici seculares iducētes ad vouēdū vl'
iurādū de eligēdo apud se sepulturā. vl' q̄ iā electi
nō mutabūt. **Clericiz religiosi sine magna cau**
sa celebrātes velato capite peccāt grauit̄ quia de
p̄se. dis. pri. ca. nullus. sic dicitur. nullus ep̄s aut p̄
byter seu diacon⁹ p̄sumat velato capite altari dei
assistere z si temere p̄sumpserit cōmuniōne p̄uef.

Quōes vtilissime d̄ morali. CCLVI

Scōz bñz thō. ī sc̄da sc̄de. q. clxxvj. religio est
stat⁹ p̄uile: exercitiū z scola p̄fectiōis: q̄ ordinat̄ ad
p̄fectionē caritatis sic ad finē. idē. quoli. iij. Stat⁹
religiōis est sp̄ialis militia. p̄ficiētib⁹: exercitiū z
tiro. iij. incipiētib⁹ z p̄disus p̄fectis. idē. Diffici
li⁹ in sc̄lo q̄ ī religiōe puenit̄ ad āplex⁹ rachelis. i.
ad q̄cēt p̄tēplatiōis. idē. Stat⁹ ep̄oz p̄fectior ē q̄
religiōis s̄z status religiōis securior est: qz nō im
putat̄ ignozātia religiosis sic p̄lat. idē. i. q. clxxviij
His religio sumpsit originē a discipulis xp̄i. ad
quoz exēplar oēs religiōes sūt institute. idē. Stat⁹
religiōis p̄ferē elemosynis z x̄ginitati sclarū. idē
i. q. clxxvj. **Hēs obseruātie religionū ordinat̄ ad**
tria vota. vñ h̄it⁹ est signū obligatiōis iō siml̄ dat̄
z b̄ndicif cū p̄fessioe. idē. q. clxxxix. **Per igressus**
religiōis hō totalit̄ se mācipat dei obleq̄is. z ī ip̄o
ī gressu recipit̄ tāta gr̄a q̄nta in baptismo z remitti
tur ois pena. idē. **Lōsiliū vel magna d̄liberatio nō**
requit̄ ad igressū religiōis scōz se nec quo ad vires
s̄z q̄ ad ipedimēta z modos religiōis z sup̄ hoc pe
tiōbz p̄siliū ab his q̄ credūt̄ p̄desse. idē. i. iij. di. xvj.
in expōe littere. **Leuissima religio ē maior satisfactio**
q̄cūqz penitētia iō nō pōt dari in peniaz vt q̄s
intret religiōez z canones q̄ hāc p̄niaz vident̄ taxa
re de cōsilio loquūt̄ur. idē. **Facili⁹ ouerit̄ur ad re**
ligiōnē p̄tōres q̄ p̄sumētes de sua inocētia. idē. q.
clxxvj. **Religiosi nō tenent̄ haberi p̄fectā charita**
tez: tenēt̄ tñ ad hoc tēdere z op̄ā dat̄. idē. q. lxxxviij.

emē. n. i. e.

lege

Questiones vtilissime de moralibz.

arti. xj. Religiosi mortui sunt mundo et viuunt deo id est non sunt reuocandi ad seculi occasioe cuius scilicet euertur. id est. q. clxxxviii. Religiones precipue diuersificatur scilicet fines et secundario scilicet exercitia. id est. Summi gradus in religionibus tenet quod ordinatur ad docendum et predicandum. scilicet vero quod ad contemplandum. tertium quod ad operum extrinsecum et in eodem genere preminent quod sunt ad altiores actu vel quod sunt statuta. convenientiora ad consequendum finem. non autem quod est artior. id est. q. c. Professus non debet exire ut subueniat parentibus. sed procuret sicut potest cum licentia. id est. quoli. iij. Religiosus non potest expelli a religione si sit pariter corrigi. id est. q. lxxxviii. Religiosus subditus est plato quantum ad suas operationes et licet aliquid facere possit quantum ad alia non occupatur. quia tamen nullus tempus est exceptum in quo non possit circa aliud occupari a plato. nullum votum religiosi est firmum nisi de consensu plati: et religionem intras non tenet vota omnium vel ieiuniorum nec aliorum quod fecit in seculo implere quia moris proprii vitae singulares obseruatione religioni non appetit et non religionis satis onerat homines ut alia super addere non oporteat. id est. q. clxxxvi. arti. x. Religiosi peccantes ex malicia vel contemptu efficiunt pessimi et corrigibiles. Hugo. xij. sunt abusiones claustrum: quibus tota religionis summa corrumperetur. scilicet. plati negligens: discipulus in obediens: iuuenis ociosus. senex obstinatus. monachus curialis. religiosus caudidicus. habitus pretiosus. cibus exquisitus. rumor in claustrum. lis in caplo. dissolutio in choro. irreuerentia circa altare.

Demoralibus.

Quia post dominum christum et virginem eius genitricem omnes plurimum tenemur beatissimo patriarche Joseph: decet omnes eius preciosa merita venerari: qua de re de innumeris eius excellentijs aliquas subnectant. Primo secundus ioan. gerson et plures alios fuit in utero sanctificatus. Secundo secundum beatum Hieronymum. contra eluidium fuit virgo. Tertio secundum Augustinum. in lib. de natura et gratia nunquam peccauit mortaliter. Quarto fuit verus vir purissime virginis ab ea super omnes dilectissimus. nam secundum doc. in. iij. di. xxvj. et beatum Thome. in. iij. par. q. xxviii. inter virginem et ioseph fuit verum matrimonium. Quinto fuit nutricius. minister. et pedagogus domini. Sexto ex labore suo pauerunt dominus et virginem. Septimo fuit indiuiduus comes et particeps laborum virginis et testis fidelissimus puritatis eius. natiuitatis domini et omnium gestorum ipsius ab infantia usque ad. xxix. etatis eius annum quo obiit secundum beatum Vincen. in sermo. Octauo ipse erat tempore suo legitimus successor in toto regno iudee et israel. Nonno assumptus est in celum in corpore et anima. Nam de adam: David et ioseph tenet palam. in. iij. et plures alij quod cum domino surrexerunt et ascenderunt in celum. Decimo fuit ratio similis et per consequens formosissimus. Undecimo pre ceteris dignus est habitus assidue et quotidiane conuersationis cum christo et virgine in eadem domo et mensa comedendo ex eodem cibo et vase. Duodecimo

sepissime portauit dñm iesum pueri: osculatus è:
 amplexatus z allocutus. Fuit aut̃ etatis. xl. anno-
 rum circiter vt dicit̃ aliqui doctores super illud
 Esa. lxiij. letabitur sponsus sup sponfam z habi-
 tabit iuuenis cū virgine. Alias si fuisset senex nō
 posset alere ex labore suo dñm z virginem nec mi-
 nistrare illis: potiusq; fuisset eis oneri q̃ leuami-
 ni: nec fuisset libera a nota infamie. Quis enim vi-
 deat iuuenulam seni decrepito cōiunctā infantu-
 lum lactantem z nō suspicetur eam adulterā? De-
 pingitur aut̃ senex tum ppter honestatē virginis:
 tum etiam q; in primitiua ecclesia fuerūt heretici
 asserentes beatā virginē fuisse cognitā a Joseph.
 Multi cōcedunt hanc ppositionem. x̃ps conce-
 ptus est ex corpore ioseph. q; conceptus est ex cor-
 pore virginis: qd̃ fuit corpus ioseph: cū coniuges
 in matrimonio tradant ad inuicē pprietatem sui
 corporis. Ad quem sensum licet sit verificabilis
 dicta ppositio: absonus est tamen talis modus lo-
 quēdi. Verissimile est z mihi indubitātū: q; sicut
 dominus descendens de celo elegit in terris i ma-
 trem perfectissimam sup omnes feminā: ita in nus-
 tricū suū z familiarissimū ministrū qui pater ei⁹
 ab omnibus diceretur z putaretur electissimum
 inter omnes post beatissimam virginem accepit.
 Si dominus in cruce matrem iam senescentē vir-
 gini purissimo z sibi charissimo cōmisit: quis du-
 bitet illū cui virgo quaterdenis cōmissa est: vir-

ginem purissimum z sibi acceptissimū fuisse? Si
 apostoli ex maiori propinquitate ad christu z pre
 ceteris sanctis primitias spiritus acceperunt: ei q̃
 pre alijs habuit ad dominum magis intimam fa-
 miliaritatem z paternitatis titulum: quale donū
 spiritus deerit? Si ad vistationē virginis sancti-
 ficatus est in vtero Joannes z tantum gratie mu-
 nus accepit: vt inter natos mulierum nullus fue-
 rit eo maior: z parentes eius prophete facti sunt:
 quanta sanctificatione plenus fuit qui totiens ab
 ea est salutatus: z vt verus sponsus ab ea est tra-
 ctatus? Si respicientes christi z virginis diuinū
 vultum non posito actuali obice statim mouebā-
 tur ad detestationem peccatorum: emendationem
 vite z maximam deuotionem ex quodā celesti ful-
 gore ex eorum vultibus radiāti: qui quotidie die
 ac nocte: z sepe per singula momenta cognito di-
 uino mysterio per tot curricula temporum facies
 domini z virginis attentissime contemplabatur:
 quis dubitet sanctitatis deuotionis ac totius vir-
 tutis z perfectionis apicē cōscendisse. Huius san-
 ctissimi patris meritis: regni sui nos coheredes ef-
 ficiat Iesus christus dominus noster qui est deus
 benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Augu. Quēcūq; pōt mihi dare dñs me⁹ totū
 auferat z seipsum det z sufficit mihi.

- Quot sunt modi p̄dicādi**
 ⁊ quāte vtilitatis sit audire cōfessiones. folio. j.
Qualis debet esse vita cōfessoris ⁊ an laico sit
 in necessitate confitendum. fo. iij.
An quilibet sacerdos possit absoluere a quoz
 liber. fo. iij.
Apostoli quā potestatem acceperunt a x̄po ⁊
 quomodo se habebāt ad confitendum. fol. v.
Cui sit confitendū de iure diuino. fol. vj.
Quis est p̄prios sacerdos ⁊ quot p̄prios sa
 cerdotes habet quilibet. fol. vij. ⁊. viij.
Quādo licet confiteri alieno sacerdoti. fo. ix.
Utrū ponēdo spem in ratihabitione liceat cō
 fiteri alieno. fo. x.
Quis pōt cōmittere audiētia cōfessionū. fo. xj.
Relatus an debeat esse facilis ad dandū licē
 tiam alteri confitendū. fo. xij.
Religiosi an possint audire confessiones sine li
 centia prelati. fo. xij.
Quā vicarius alterius perdit auctoritatez au
 diendi confessiones. fo. xij.
Religiosi quomodo sunt presentādi ad audiē
 dum confessiones. fo. xij.
Qui casus sunt reseruari ep̄is ⁊ a quibus pos
 sunt absoluere religiosi. fo. xv.
Aboluēs a casu a q̄ nō pōt qd̄ dbeat agere. ibi
Uicarius institutus a superiori quā auctozita

- tem habet. fo. xvj.
Diuisio ⁊ diffinitio clauis: et ad quid se exten
 dit potestas clauis. fo. xvij.
Que scientia requiritur in confessore. fo. xvij.
Confessor qui se ingerit ad quid tenet ⁊ quoz
 tplex est culpa. fo. xx.
Quomodo se debet habere cōfessor: qñ iniun
 git penitentiam ⁊ quis dicitur non capax absolu
 tionis. fo. xxj.
Quā est petēda pmissio añ absolutiōem. fo. xxij.
De partibus penitentie ⁊ diffinitiones contri
 tionis. fol. xxij.
An tota vita sit tēpus penitentie ⁊ vtrum quo
 tiēs quis recolit de mortali tenetur dolere plura
 notanda. fo. xxij. ⁊. xxv.
Utrum dolor contritionis debeat esse maior
 quā dolor quem habuit beata virgo ⁊ maris ma
 gdalena de morte christi. fo. xxvj.
Utrū debeat quis eligere cōmittere veniale
 ne alius faciat mortale. fo. xxvij.
Diffinitiones cōfessionis ⁊ an debeat quis cō
 fiteri per scriptū vel plurib⁹ sacerdotib⁹. fo. xxvij.
Quā spēs sui peccati nō pōt manifestare nisi re
 uelando peccatū alteris reuelare tenet. fo. xxvij.
Quomodo confessio est de iure diuino ⁊ quoz
 modo fuit in veteri lege ⁊ in lege nature. fol. xxix.
Confessio quot vtilitates asfert. fo. xxij.

nota
 on eja

Tabula operis.

- Q**uando obligat quis ad status confitendum. f. xxxij.
- S**i papa potest dispensare in confessione. fo. xxxij.
- C**onditiones confessionis. fo. xxxv.
- I**n quibus casibus tenetur quis iterare confessionem et plura notanda. fo. xxxvj. xxxvij.
- D**ebens in confessione an peccet mortaliter. fo. xxxviii.
- C**ircumstantia sacri temporis an sit confitenda necessario et plura de circumstantiis. fo. xxxix.
- C**onfiteri numerum peccatorum quomodo tenemur. fo. xl.
- A**n teneamur confiteri venialia. fo. xli.
- A**n teneamur confiteri per interpretem vel per litteras absentem. non. fo. xliij.
- A**n teneamur confiteri vni integre et de casibus a quibus non potest confessor absolueret. fo. xliiij.
- C**onfessio pluribus facta an sit sacramentalis et quomodo quis dicitur ponere obicem sacramento. fo. xlv.
- C**onfessio facta sine dolore an valeat et quotumplex est fictio. fo. xlvi.
- Q**uomodo circumstantie sunt confitende. f. xlviij. xlviiij.
- P**enitens non tenetur acceptare omnem penitentiam. fo. xlix.
- N**on potest confessor mutare penitentiam iniunctam ab alio. fo. xlix.
- P**eccatum ante baptismum commissum an sit necessario confitendum. fo. l.
- R**elare audita in confessione est de iure diuino

Tabula operis.

- Z**an de licentia penitentis liceat reuelare. fo. li.
- I**n quibus casibus licet reuelare scita in confessione. fo. liij.
- P**lura notanda de sigillo confessionis. f. liij. liiij.
- A**n licet absolueret a peccatis excommunicatum manentem in sua excommunicatione. non. fo. lv.
- Q**ue penitentia debet pro quolibet mortali et que penitentia est iniungenda. fo. lvj.
- N**on confessor tenet facere interrogaciones et quomodo se debet habere in interrogando. fo. lvij.
- N**on licet vti sortibus et de somniis. fo. lix.
- S**i licet soluere vni maleficium per aliud. fo. lx.
- N**on tenemur iurare ad intentionem alterius. fo. lxj.
- D**ispensare in iuramento an possit papa et plura de his. fo. lxiiij.
- H**ypocrisis quomodo est mortale. ibi.
- N**on est licita adiuratio. fo. lxiiij.
- P**lura de materia voti. fo. lxv. lxvj.
- Q**uor modis fit blasphemia et an in aliquo casu blasphemans non peccet. fo. lxvij.
- B**aptizans in mortali an peccet mortaliter. f. lxviiij.
- N**on tenemur orare. ibi.
- Q**uando ludus est prohibitus. fo. lxix. et lxx.
- N**on excusat laboras infesto et plura notanda super hoc. fo. lxxj. lxxij. lxxiiij.
- Q**uando incipit dies. fo. lxxiiij.
- Q**uibus sit vacandum in festis et an sit preceptum gēda predicatio misse. fo. lxxv.

Tabula operis.

- Non audiens missam de festo an peccet et plu-
ra de hoc: et an teneat excoꝛdicatio q̄ nemo audiat
missam in ecclesijs mēdicantiū sed in propria par-
rochia. fo. lxxvj. et lxxvij.
- Quā scientiam tenet quilibet christianus ha-
bere. fo. lxxviii.
- An quibus filij tenent honorare parentes. ibi.
- An anima intret celū ante q̄ restitutio sit facta
et executor testamēti quātū peccet tardādo. f. lxxix.
- Occidere se an liceat. fo. lxxx.
- Quā licet occidere alium. fo. lxxxj.
- Quid sit moderamē inculpate tutele et plura
notanda. fo. lxxxij.
- Qui pōt fugiēdo evadere an peccet si defendē-
do se occidat et plura de bello. fo. lxxxij.
- Faciēs aborsum an sit irregularis. fo. lxxxiiij.
- Dicere verba contumeliosa quando est mor-
tale. ibi.
- Actus coniugalis quando est veniale et quā-
do mortale peccatum et quā meritum. fo. lxxxv.
- Furans in extrema necessitate an teneatur res-
tituere si venit ad pinguiorem fortunam et plura
de his. quare necessitas excusat furtum et nō adul-
terium. fo. xcj.
- Inveniēns res naufragantiū vel alia ad quid
tenetur. fol. xcij.
- Qui possunt imponere exactiones et quando
sunt iuste. fo. xciiij.

Tabula operis.

- De prescriptione. fo. xciiij.
- Quid sit iustum precii et plura de his. fo. xcij.
- Quando mendaciū est mortale et quibus mo-
dis sine mendacio potest celari veritas. fol. xcviij.
et xcviij.
- Murmurare quando est mortale. fo. xcviij.
- Actus interior et exterior an sint duo peccat-
a. ibi.
- Quid sit peccatum mortale. fo. xcix.
- Appetere principatum an sit peccatum super-
bie. fo. c.
- De presumptione. fol. c. j.
- De curiositate. fo. c. ij.
- De ingratitude. fol. c. iij.
- De adulatione. ibi.
- De irrisione. de pertinacia. tentare deum. de ar-
rogantia. de vanagloria. fo. c. iij.
- De inobedientia et de precepto plura notan-
da. fo. cv. et cvj.
- De contemptu. de iactantia. de discordia. f. cvij.
- Quando auaricia est mortale. fol. cvij.
- Acquisita per ludum an sint restituenda. ibi.
- Quotuplex est ludus. fo. cx.
- Fraudans gabellas an peccet. ibi.
- Bula quando est mortale. fo. cx.
- Plura notanda de ieiunio. fo. cxj.
- De invidia accidia et ira. fo. cxij.
- Quādo maledictio est mortale et de preceptis

Tabula operis.

- ecclesie. fo. cxliij.
De decimis plura. ibi.
De operibus mie & plura de correctione fraterna. fo. cxliij. cv.
Quando elemosina cadit sub precepto & plura de hoc. fo. cxvj. cxvij.
Non subditus potest facere elemosinam. ibi.
In quibus uxori domini & clerici sunt interrogandi & plati. & plura notanda. a fo. cxvij. vsq; ad. cxv.
De modo absoluendi. ibi.
De simonia plura. fo. cxvj. cxvij.
De usura plura notanda. fo. cxviii.
De scrupulosis. fo. cxix.
Locator: an teneat soluere pensionem propter sterilitatem & quid sit casus fortuitus. fo. cxix.
Non factum est publicum & peccator secretus si liget sententia excommunicationis. fo. cxrxj.
Qui facit contra preceptum in secreto an liget & quomodo potest prelatus precipere super occultis. ibi.
De dispensatione plura. fo. cxrxij.
Que conditiones intelliguntur in omnium iuramento. fo. cxrxiiij.
De irritatione voti plura. fo. cxrxiiij.
In voto solemnium an possit dispensare papa. fo. lio. cxrxvj.
Utrum satisfactio facta in mortali valeat & unde possit satisfacere pro alio. fo. cxrxvij.
Que sunt de iure positivo quomodo possunt

Tabula operis.

- abrogari & an vicarij possit subdelegare. f. cxrxviii
Utrum quilibet sacerdos possit absoluere ab excommunicatione minori: & quis absoluet a maiori. f. cxrxix.
De absoluteione ab excommunicatione plura notanda. fo. cxrxix. ccl.
De alienatione rei ecclesiastice & plura de excommunicatione notanda. a fo. ccl. vsq; ad. cl.
De impedimentis matrimonij. fo. clij.
De reconciliacione ecclesie. fo. clij.
Plura de irregularitate. fo. cliij.
Utrum precepta hominum
 sint stricte interpretanda. fo. cliiij.
Que ars est licita. fo. clvj.
Utrum curatus sit prelatus: & an clericus coniugatus possit admitti ad diuina. fo. clvj.
Utrum sciens sequi in se pollutionem ex audientia confessionum teneatur prosequi. ibi.
Utrum ecclesiastici veteres peccatores peccent. fo. clvij.
Appetere esse in purgatorio an sit licitum. f. clvij.
Latro an primo intravit celum: & in diuidendis bonis quomodo testator se debet habere. f. clvij.
Utrum iuente patre an filius potest testari. ibi.
Papa an possit esse scismaticus & quomodo in status est preceptum. fo. clx.
Desponsans virginem ad quid tenetur. fo. clx. *in libro*
Possit eligere confessores quomodo intelligitur & an osculans non suam peccet. ibi. *# 6*

Tabula operis.

- Q**ue attentione ad horas ⁊ quando peccat mortaliter qui tenetur ad horas. fo. clxij.
- A**n religiosus dimittens habitum sit excoicatus ⁊ an possit vouere. fo. clxij.
- U**trum in eodem peccato grauius peccet religiosus. ⁊ dare spirituale pro spiritali an sit simonia. fol. clxiiij.
- Q**ui dies sunt de precepto ieiunandi ⁊ plura. fol. clxy.
- U**trum consuetudo tollat ieiuniū. fo. clxy.
- D**e valore indulgentiarum ⁊ de thesauro ecclesie. fo. clxvij.
- I**n memēto quid sit orādum ⁊ an sit error in sacra scriptura. fo. clxviij.
- A**n puer sine baptismo saluetur ⁊ de hora qua christus est annunciatus. ibi.
- R**epellere descendentes ex iudeis a religione an liceat ⁊ sacerdos an possit sumere reliquias remanentes sumpta ablutione. *dic q sic* fo. clxix.
- S**ine confessione an liceat accedere ad cōmunionem. fo. clxx.
- D**e consecratione are. ibi.
- I**nfamatus de vno an teneatur respondere iudici de omnibus. ibi.
- P**apa an possit dispēsare i iure diuino. f. clxxj.
- A**n liceat religioso comedere carnes feria. vj. natalis. ibi.
- A**n opus benefactum cū vanagloria sit meritorium.

Tabula operis.

- fol. clxxij.
- C**ōfiteſqđ nō fecit timore torture an peccet. ibi.
- C**hristus in hostia an videat nos. ibi.
- P**ro furto an liceat occidere hominē. f. clxxiiij.
- D**e partu virginis: blasphemare deū iudeorū an sit peccatum. fo. clxxiiij.
- D**e inductione ad religionē. ⁊ an impotēs recuperare rē suā peccet accipiendo. ibi.
- A**n liceat pluries in die celebrare. fo. clxxv.
- N**ō referēs bonū op⁹ i deū an peccet. f. clxxvj.
- B**ōa mortificata p peccatū an reuiuiscāt. f. clxxvij.
- O**ccidere tirānū an liceat cui libet. fo. clxxviij.
- A**n circumstantia virginitatis in viro sit necessario confitenda. ibi.
- U**trum sit melius subuenire peccatori q̄ sancto. fo. clxxix.
- U**trū frangēs ieiuniū metu mortis peccet. ibi.
- O**ccidēs hostē credēs occidere ferā an peccet an idē actus possit esse bonus ⁊ malus. fo. clxxx.
- A**d bonitatē morālē quid requiritur. ibi.
- I**n quo attēditur maior bonitas moralis. ibi.
- U**trum voluntas possit contra dictamen intellectus. ibi.
- D**e conerione virtutum. ibi.
- U**trū papa possit dissoluere m̄imōiū. f. clxxxij.
- M**er quid sit professio. fo. clxxxiiij.
- U**trū clericus tēpore interdicti non audiens missam peccet. fol. clxxxiiij.

Tabula operis.

¶ An papa erret in canonizatiōe sanctorum. ibi.	
¶ De buriis ⁊ saluatoribus.	fo. clxxxv.
¶ Per vnā missaz an satisfaciāt q̄s plurib⁹. f. cl.	
¶ Utrū promittens aliquid ad malum	ccxxvj.
finem soluere teneatur.	fo. clxxxv.
¶ De anno iubilei.	fo. ccc.
¶ Cōsteri venialia an licet cui libet. ibi.	
¶ Detestari pct̄m̄ pp̄ia virtute an possit hō. f. cxcj.	
¶ Reuelatio falsa p̄ qd̄ discernit̄ a vera. ibi.	
¶ De peccato cogitationis.	fo. cxcij.
¶ De requisitis ad cōdicandum.	fo. cxcv.
¶ Public⁹ cōcubinari⁹ an possit cōdicari. f. cxcvj.	
¶ Que sunt prohibita clericis. ibi.	
¶ Clericus malefactor an possit puniri a iudice seculari.	fo. cxcvij.
¶ Utrū fugiēs ad eccl̄iā possit extrahi. f. cxcviij.	
¶ De immunitate ecclesie plura.	fo. cc.
¶ Inuocatio demonū per qd̄ agnoscit̄.	fo. ccij.
¶ Si licet vti laruis. ⁊ aperire epl̄as.	fo. ccij.
¶ De miraculis. ⁊ vtrum resurrectio mortuorū sciatur ratione naturali.	fol. cciiij.
¶ Plura notanda de resurrectione: ⁊ de qualita te resurgentium.	fo. ccv.
¶ De dotibus anime ⁊ corporis.	fo. ccvj.
¶ De corporibus dānatorum.	fo. ccvij.
¶ Que sūt vba necessaria ad h̄secratiōez. f. ccviij.	
¶ De virtute sacramētōri noue legis.	fo. cc.
¶ Quo tempore cessarunt legalia.	fo. cccj.

Tabula operis.

¶ Utrū x̄ps cōfecit in azimo.	fo. cccij.
¶ Utrū iudei cognouerūt christū. ibi.	
¶ Utrū papa possit disp̄sare in matrimonio cū consanguinea.	fo. ccciiij. (ccvii.)
¶ Utrū x̄pm̄ venisse possit. p̄b̄ari p̄ scripturā. fo.	
¶ Utrū iudei possit augere penā legis. fo. cccx.	
¶ Quādo ligat pena ipso facto incurreda ⁊ plu ra de hoc.	fo. cccxj.
¶ Utrum sola solutio pene sufficiat ad obseruā tiā legis.	fo. cccxij.
¶ In paraceue si licet celebrare.	fo. cccxiij.
¶ Diffinitiones sacramenti.	fo. cccxiij.
¶ Appetere b̄nficiū curatū quare ē pct̄m̄. ibi.	
¶ De defectibus misse.	fo. cccxv.
¶ An liceat fugere tempore pestis.	fo. cccxx.
¶ Gratia concessa an intelligatur de p̄teritis ⁊ futuris.	fo. cccxxj.
¶ Eps tenet residere sub pctō mortali. f. cccxxij.	
¶ Plura de interdicto.	fo. cccxxiiij.
¶ Quis dispensare pōt cū suspensō. fo. cccxxviij.	
¶ Utrū enāgelii sit vbiq̄ predicatū. fo. cccxxix.	
¶ An sit licitum nauticum fenus: assurecare na ues ⁊ contrabere societatem.	fo. cccxl.
¶ De cambijs.	fo. cccxlj.
¶ Utrum pecunia sit vendibilis.	fo. cccxlj.
¶ Utrū tributa ad tēpus sint licita.	fo. cccliij.
¶ Utrum domini habentes speciale hospiciū in suis terris sint tuti.	fo. cccliij.

est capitulo b̄m̄ d̄iō̄ h̄oze m̄i ch̄o
contra est̄os r̄uores ⁊ monozel

Tabula operis.

- T**rituliceat principi ecimere aliquos. f. cccv.
Trituliceat phibitio q̄ dicif coto. fo. cccvi.
Trituliceat transferre triticuz de regno ad res
 gnim. ibi.
Trum liceat tollere ligna de montibus z in
 stituere maiorcatum. fo. cccvij.
De translatioe biblie z de sensibus sacre scri
 pture z plura notanda de clauibus. fo. cccviii.
Que in iure tangunt religiosos. fo. cclv.
Plura notanda de religione. fo. cclvi.
Delaudibus beati ioseph. fo. cclvij.

Explicit hoc opus quod **Margarita** cō
 fessorum dicif. **Impressum** hispali.
 anno domini. **D. d. xxvj.**

- Beaty Hieronymy** floruit annō 335
Beaty Augustiny 363
Beaty Gregorij 600
Beaty Benedicty 514
Beaty Bernardy 1106
Beaty Domynicij 1216
Beaty francy 1216
Origeny — 0174
Crisostomy — 0353
Beda — 0685

Magister Sententiarum 1124
S. Thomas 1264
S. Siluester 0304

Manichey. heresij anno xpi 244
 oribus aquodam maney perso
Masumety 640
Arrius 310
Aristotily anno mundi 4715
Plato anno mundi 4086
Pelagij heretici — 0394

Man dy secundus maiorem computacio
 nem que es **Bede** durauit 51199. se
 secundus aliam durauit 311965. ante
 aduentu xpi.

Caotra

Caruaco putation

xxiij. prin cipi o allmū	5199
xxiij. prin cipi o allmū	1593
	6792

3965	de p̄del prin cipi o allmū
1593	se p̄del prin cipi o allmū
5558	Man